

קובץ גליונות

פרשת חיי שרה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן רשכבה"ג
שר התורה
הגר"ח קניבסקי
שליט"א

בתפילה בסמוך לקברו של
דודו הגדול מרן בעל החזון
איש זי"ע ביום היארצייט

מצורף:

מוקד 'משבית ארץ'
1800-300-544

שמיטה
קדושת השבוע
תשפ"ב

הלימוד בקובץ לזכות ולע"ג
הר"ר יעקב אליהו דדון זצ"ל
בן הר"ר ברוך זצ"ל
נלב"ע בשם טוב
כ"ב מר חשון תשע"ח
הונצח ע"י המשפחה
תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!
03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:17	6:28	7:08
בני ברק	5:31	6:29	7:04
קרית ספר	5:25	6:29	7:07
בית שמש	5:16	6:29	7:07
אופקים	5:26	6:31	7:07
חיפה	5:23	6:28	7:04
ליקוואוד	5:39	7:08	7:17

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משיבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כד חשון חיי שרה	• טו ניסן חג הפסח
• ב כסלו תולדות	• כב ניסן אחרי
• ט כסלו ויצא	• כט ניסן קדושים
• טז כסלו וישלח	• ו אייר אמור
• כג כסלו וישב	• יג אייר בהר
• ל' כסלו מקץ	• כ אייר בחקותי
• ז טבת ויגש	• כז אייר במדבר
• יד טבת ויחי	• ה סיון נשא
• כא טבת שמות	• יב סיון בהעלתך
• כח טבת וארא	• יט סיון שלח
• ו שבט בא	• כו סיון קרח
• יג שבט בשלח	• ג תמוז חקת
• כ שבט יתרו	• י תמוז בלק
• כז שבט משפטים	• יז תמוז פינחס
• ד אדר א' תרומה	• כד תמוז מטות
• יא אדר א' תצוה	• ב אב מסעי
• יח אדר א' כי תשא	• ט אב דברים
• כה אדר א' ויקהל	• ז אלול שופטים
• ב אדר ב' פקודי	• יד אלול כי תצא
• ט אדר ב' ויקרא	• כא אלול כי תבא
• טז אדר ב' צו	• כח אלול נצבים ר"ה
• כג אדר ב' שמיני	• ו תשרי וילך יו"כ
• א ניסן תזריע	• חג הסוכות
• ח ניסן מצורע	

לעילוי נשמת

ר' צמח ישראל בן יצחק נח ז"ל
נלב"ע י"א מר חשון תשפ"ב
תנצב"ה

מבצע מיוחד

זה תורה מדי שבוע

מגילות אמונה ההכנה וברית הכיס/הארץ ר"ת
או שיש ר"ת כסף גדול ואין צורך,
ולפנינו מכשירי האשראי לא קצוים...

מהיום חוסכים את כל הבלגן!

משלמים מראש סך 200 ש"ח בלבד
(ניתן לחלק לכמה תשלומים)

וע"י כך הנך זכאי לקבלת קובץ אחד מדי
שבוע, מאחד המוקדים ברחבי הארץ.

אלא צורך בחיפוש אחר התשלום

ולא צורך לקחת בהתקפה ואחרי זה לשכוח לשלם
ואל להסתפק כמה חייבים וכו'...

הזכות לקבלת קובץ היא מיום התשלום
עד לחג הסוכות תשפ"ג

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

דבר בעיתו מה טוב

ספרי מכון 'שיח אמונה' במהדורות מיוחדות
עם תחילת שנת השמיטה

דרך אמונה החדש

מהדורה מנוקדת ומאירת עיניים
בתוספת ביאורים,
תשובות והוראות מספרי רשכבה"ג
מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א
כדברים הנדונים בדרך אמונה,
וכן דברים המעשיים
שהתחדשו בכל עניני השמיטה,

שיח אמונה

על רמב"ם הלכות שמיטה ויובל
עם ביאורו של הגאון הגדול ר' יצחק
שאול קניבסקי שליט"א
מלוקט מספר דרך אמונה

קיצור דיני שביעית "בני הישיבות"

מהדורה מיוחדת לבני הישיבות הכוללת
1. מדור ההלכות כנ"ל
2. מפתח ערכים מפורט

ספר קיצור דיני שביעית

1. הלכות פסוקות מתוך דרך אמונה. בשפה ברורה ובהירה
2. הוראות והנהגות מרן החזו"א בעניני שביעית שנכתבו ע"י רשכבה"ג מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א
3. מכתבים מרשכבה"ג מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א בעניני שנת השמיטה
4. מכתבים מגדו"י בעניני השמיטה
5. מפתח ערכים מפורט

קיצור דיני שביעית לתלמידים

מהדורה מיוחדת לתלמידי התנ"ים כיתות גבוהות
כולל את מדור הלכות פסוקות מתוך דרך אמונה
עורך בשפה וצורה מיוחדת בעבור לימוד התלמידים

שיעורי השמיטה בטלפון: ניתן לשמוע את שיעורו הקבוע של הגאון הגדול ר' יצחק שאול קניבסקי שליט"א
לפי הסדר של 2 הלכות ביום, שנקבע ע"י אביו רשכבה"ג מרן שליט"א בטל 03-3085000 שלווחה 1.

להזמנות: 03-307-7700 se3077700@gmail.com, וכן בחנויות הספרים המובחרות

ובמוקדי המכירות: אופקים: משפחת יוליס - תרשיש פינת ברקת אלעד: משפחת יונגר - שמעון בן שטח 7/8, משפחת לנדו - רמב"ם 19, משפחת שטיינמן - התור 3 אשדוד: משפחת ליפשיץ - ר' מאיר בעל הנס 18/14 ביתר עילית: משפחת מלאכי - המגיד ממעזיטש 14, משפחת פלגר - ישמח ישראל 4 בית שמש: משפחת הייזלר - אדלשטיין 11, משפחת סילים - עידו הנביא 4, משפחת אלאחד - נחל איילון 23 בני ברק: משפחת מסבנד - יואל 14, משפחת פוזן - אשל אברהם 1, משפחת דנציגר - רוזנהיים 2, משפחת שטיינהרטר - לאחריו 3, משפחת מן - עוזיאל 11, משפחת פרוכטר - אברבנאל 44, משפחת ברקוביץ - גניחובסקי 7, משפחת קוליש - יהודה הנשיא 47 ברכפלד: משפחת רוזנברג - ר' עקיבא 14 טבריה: משפחת דיגר - דרך מרן 15 ירושלים: משפחת סטנטיסקי - קויפמן 2, משפחת שעוי - הפסגה 46, משפחת מרגולין - עזריאל 1, משפחת יעקובסון - סורוצקין 5, משפחת פרידמן - סנהדריה המורחבת 116 ג', משפחת זילבר - צפריים 18/24, משפחת ריינהולד - הרשלר 4/2, משפחת רוזנטל - אשר גולאק 14, לוד' אחיסמך: משפחת ברוידא - שבט גד 6, מודיעין עילית: משפחת שוב - נתי"ה 9, משפחת גוטליב - אבי עזרי 18, משפחת שפירא - הריטב"א 3, משפחת בום - יהודה הנשיא 13 נתיבות: משפחת קוזניץ - נחלת שלמה 11/1 צפת: משפחת נאירנר - לוחמי הגטאות 44/4 רחובות: משפחת כהן - עזרא 37/5 רכסים: משפחת שטיימן - הורדים 4 כ"ב ק"ג

לפתיחת מוקד שיח אמונה בביתכם/בבית"כ האזורי נא לפנות לטל' המכון 03-30-777-00

מכון להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
וגר"ח קניבסקי שליט"א

הודעה חשובה

שמחים אנו להודיע על תחילת התכנית "נשיח בחוקיך"
לעידוד לימוד הלכות שמיטה בהיכלי הישיבות

מה לומדים?

במסגרת התכנית, ילמדו בכל יום 2 הלכות מתוך קיצור דיני שביעית,
את הספר ניתן להשיג אצל הנציג בישיבה.
בכל שבוע יהיה הספק של פרק מתוך הספר,
ניתן לעקוב אחר ההספק בקווים המפורטים בהמשך.
בכל סוף שבוע יתקיים בטלפון מבחן בסגנון אמריקאי על ההלכות שנלמדו באותו שבוע.

מסלול נוסף: מבחן שבועי בלבד

המשתתפים במסלול זה יכנסו להגרלה שבועית ע"ס 1000 ש"ח
בין עשרה משתתפים.

פרטי התוכנית:

א. בכל שבוע תפורסם בהיכלי הישיבות שאלה לחידודי על ההלכות שנלמדו באותו שבוע,
את התשובות ניתן להגיש בכתב בתיבה של איחוד בני הישיבות הנמצאת בישיבה.
**המשיבים תשובות נבחרות ישתתפו בהגרלה דו שבועית ע"ס 1200 ש"ח
בין 8 זוכים. מקום ראשון: 500 ש"ח, מקום שני: 7 זוכים ע"ס 100 ש"ח כ"א.**
ב. בסיום זמן חורף יתקיים מבחן פסח (בכתב) של כלל הפרקים שנלמדו בכל זמן חורף,
במוקדים בכל רחבי הארץ, הגרלות נבחרות למשתתפים.
ג. הלומדים בישיבות סוגיות העוסקות בדיני השמיטה, ניתן יהיה להגיש חבורות העוסקות
בדיני השביעית, והחבורות הנבחרות יזכו בפלגות במעמד הסיום לתכנית, וכן יכנסו לספר
החבורות שיצא אי"ה במעמד.

איך זוכים?

בין המשיבים נכונה תיערך הגרלה בכל שבוע ע"ס 3000 ש"ח בין 12 זוכים.
מקום ראשון: 700 ש"ח, מקום שני: 300 ש"ח, מקום שלישי: 200 ש"ח לעשר זוכים.

את השאלות ניתן לשמוע בקו האיחוד בטל' 08-3132000 שלוחה 2
או בקו שיח אמונה בטל' 03-308-5000 שלוחה 2
וכן בקו שע"י ישיבה על קברו בטל' 03-30-80-222, בשלוחת "שנת השבע",
או במכשירי נדרים פלוס.

ניתן להאזין לשיעורים בהלכות וסוגיות השמיטה בקו "שיח אמונה" שלוחה 1.

את החבורות יש להניח בתיבות שע"י איחוד בני הישיבות.

שמות הזוכים יפורסמו בהיכלי הישיבות מדי חודש, ובמענה הקולי בטלפון.

בחור יקר, בוא והצטרף לרעבות הלומדים הלכות שמיטה מדי יום
כהוראתו של רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א "חוק ולא יעבור",
ותזכה לברכתו "ובזה ינצלו מכל הצרות"

< ישיבות המעוניינות להשתתף בתכנית ניתן להשאיר הודעה בקו האיחוד שלוחה 4 >

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 19 | פר' חיי-שרה תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

בדידי הוי עובדא

לכבוד מערכת קובץ גליונות

עבור הגליון הנפלא 'כף זכות'

מאד נהנתי לראות את הגליון 'כף זכות' שיו"ל לזכותם ולע"נ של מ"ה הרד"ג מירון ז"ל, רעיון נפלא להוציא לע"נ ולהקדיש מדי שבוע על אחד ההרד"גים חיזוק גדול בכין אדם לחבירו ובפרט בענין לדון לכף זכות,

ברצוני לשתף אתכם במעשה שהיה עימי בשבוע שעבר וכך הוי:

הייתי בברית, הכל היה מושלם, מהסנדק דרך הסבא והמוהל הממוחה עד אבי הבן (רבי יעקב קליין) הנרגש, שהתפלל מנחה כמו שאנו מתפללים ב'על חטא' בערב יום כפור.

הוא היה לבוש הכי חגיגי, אין בו מתוס, זולת קיפול תמוה בשרווול. הפגם בלט דווקא בשל השלמות, כשלחצתי את ידו, יישבתי ויישרתי ללא אומר את הקיפול הסודר. כמה דקות אחר כך שוב ראיתי את השרווול בקיפולו. יעקב – אמרתי לו – השרווול שלך מקופל.

"כן" – ענה לי – "זה להזכיר לי לומר ודן טל ומטר..."

ראיתי כאן במעשה זה עוד סוג של לימוד זכות או אולי הוכחה לא לחרוץ דין נמהר ולעולם לחשוב מחוץ לקופסא, כמאמר החכם, שבעבור זה ברא מי שאמר והיה העולם את ה'קרומקייט'.

בברכה מרובה

צבי יעקובזון

(המשך מגליון קודם)

נביא כאן עוד כמה סיפורים שסיפר אותם רבי ראובן קרלינשטיין. פעם רבי ראובן התפלל בלדרמן והיה מניין שהיו בו בדיוק עשרה אנשים. הגיעה חזרת הש"ץ, אחד יצא החוצה. כולם קראו לו בטענה שהוא עשירי, והוא טען שאין לו אוויר. אנשים התחילו להתלחש, הענק הזה אין לו אוויר, מה הסיפור שלו, טירחא דציבורא, שייכנס, הוא תוקע את כולם, אך הוא בשלו אין לי אוויר בפנים. כזהרים הוא כבר לא היה בין החיים, הוא עבר אירוע לכבי חמור מאוד, וכשעת התפילה בבוקר כבר לא היה לו אוויר. שם זה נודע כסוף, אבל לפעמים סתם חושדים בכך אדם.

סיפור נוסף מספר רבי ראובן שפעם הוא לקה בעיניו והוא לא יכל לראות. הוא היה רואה רק צללים, כליל שבת הוא חזר מהתפילה וכשהוא הגיע הביתה אשתו אומרת לו שפלוגי ידידו מאוד נעלב. הוא אמר לך גוט שבעס ואתה כלום לא עונה, הסברתי לו שאתה לא רואה והוא נרגע. רבי ראובן נלחץ מזה מאוד. למחרת הוא יצא לביכ"נ והחליט שהוא אומר לכולם גוט שבת ויהי מה, הוא חוזר משחרית ורבי ראובן גר על יד נדבורנא, הוא לא רואה כלום רק רואה קבוצת חסידים מתקהלת ע"י

ביתו שזה סמוך ונראה לביהכ"נ נדבורנא, הוא התקרב אליהם ואמר בלבביות גוט שבעס יפה מאוד! הוא נכנס הביתה שמח: הפעם אמרתי לכולם גוט שבעס, כמו"כ הוא אומר לאשתו, היתה כאן למטה קבוצה מחסידי נדבורנא אמרתי לכל הקבוצה שמא יש אחד מהם שאני מכיר ואני מכיר הרבה מהם. אשתו מסתכלת בחלון: אוי ואבוי זו היתה קבוצת נשים חסידות נדבורנא שחיכו לבעליהן... ה"י, אז הם חשבו שרבי

א"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

ראובן השתגע, או התפקד חלילה, וכי יעלו על הדעת שהוא כמעט עיוור ולא רואה.

נסיים בסיפור שהתפרסם בירושלים
על אדם עני מרוד שהיתה לו מטבע זהב ששווה הון רב והוא שמר עליה בארון למעלה מכל משמר שיהיה לו למצב של פקו"ג. הילד ראה שיש למעלה משהו שאבא מציץ בו כל יום הוא בדק מה זה וראה מטבע, הילד שכבר זמן רב הוא מדמיין את עצמו קונה שוקולד, החליט שהוא לוקח, למה לא! הוא לקח והלך לכיוון המכולת, בדרך עובר על ידו יהודי שגם לו משפחה גדולה וראה אותו מחזיק במטבע זהב הוא ניגש אליו ומבקש ממנו להחליפו בעד מטבע נחושת, הילד! מה אכפת לו, הוא לא מכין הרכה חשב שזה אותו דבר, החליף. בא למכולת קנה שוקולד וחזר לביתו. בערב האבא חוזר ומגלה שהמטבע נעלמה. לאחר חקירות התברר שהילד קנה עם זה שוקולד. הוא רץ למכולת, אך המוכר טוען להד"ם, הוא הגיע עם מטבע נחושת...

אך האבא תבע אותו לדין תורה, ושם חייבו את המוכר להישבע. ההוא שהיה ארלכער לא רצה להישבע, חייבו אותו לשלם, אך אין לו כזה סכום - מטבע זהב. הוא מכר את העסק נשאר בלי פרנסה, ושמו התפרסם כמי שניסה לגנוב מטבע זהב במרמה וכמוכן השידוכים של ילדיו בהתאם. לימים, זה שהחליף עם הילד את המטבע נטה למות ורגשי חרטה גאו בו, הוא פנה לאבי הילד וסיפר לו שהוא החליף את המטבע וכל מה שהיה אז. כעת לא יודע אם שייך לבקש מחילה ע"ז כי כבר עשרים שנה ההוא ללא פרנסה, ונקרא גנב, ומעל הכל השידוכים. אך אם הוא היה דן לכף זכות, מראש הוא לא היה מגיע לזה כלל.

הלכות כף זכות

ממנין תרי"ג נמנית מצות עשה "בצדק תשפוט עמיתך". כאשר רואה אדם את זולתו שעש מעשה או אמר דבר היכול להתפרש לרעה או לטובה, בין ממה שבין אדם למקום, או ממה שבין אדם לחברו, מחייבת אותו מצוה זו לדון את זולתו לכף זכות.

וכאשר מדובר על גנותו של אדם ירא אלקים וכל שכן כאשר מספרים לשון הרע על תלמיד חכם, גדול החיוב ללמד עליהם זכות כי "החושד בכשרים לוקה בגופו".

טעמי הזכות יכולים להיות: א. יתכן ולא ידע את חומר האיסור. ב. יתכן שלא התכוון לחטוא. ג. יתכן שהיה אנוס וכדומה.

אם הן אותן לכף חובה וסיפר זאת לאחר, מלבד מה שעבר על מצות עשה "בצדק תשפוט עמיתך", עבר גם על איסור לשון הרע. וכל הדין לכך זכות את הכריות משמים ידונוהו לכך זכות.

פרטי הלכה זו חלוקים המה בסוגי האנשים ובסוג מעשיהם ומובאים לקמן:

דין כף זכות באדם ירא שמים

אדם ירא שמים הוא אדם אשר מעשיו תמיד טובים.

א. כאשר אדם ירא שמים עשה מעשה הנראה נוטה יותר לצד הזכות, או אפילו הספק בו שקול חיבל דונו לכך זכות.

ב. אדם ירא שמים שעשה מעשה הנראה נוטה יותר לכף החובה, אף אז חייב לדונו לכף זכות.

סיפר רק אריה לוי: "פעם אחת השתתפתי בהלוויתו של א' אלעזר ריכלין ז"ל מנקיי הדעת שכירושלים. לאותו נפטר חשוב היה ידידי ורע משכבר הימים הלא הוא ר' שמואל קוק ז"ל, שהיו נאהבים ונעימים

בחייהם ועבדו בצוותא כמשך שלושים שנה.

פתע ראיתי שידידו זה פורש מן ההלוויה שהיתה בתחילת דרכה, אינו מלווה את חברו המנוח לבית עולמו כראוי, ובמקום זה נכנס לחנות פרחים שהיתה בסמוך כדי לקנות עציץ.

חשבתי בלבי - הכך ינהג ידיד לחברו הקרוב שהטיב עמו בחייו, ולא יגמול עמו חסד של אמת? כלום אינו יכול למצוא שעה אחרת לקנות את העציץ, והוא צריך לקנותו בעת ההלוויה דוקא?

כדי לא לעבור על הכתב "הוכחתוכיח את עמיתך" ניגשתי אליו והוכחתיו על פניו ואמרתי לו - ילמדנו ואדע גם אני, הלא שנים היית רע כאח למנוח, ומדוע פרשת מהלוויתו כדי לקנות עציץ? הסביר לי ואמר: מזה נשים מטפל אני במצורע אחד והוא מת אתמול. מטעמים מוכנים החליטו הרופאים, שאינם יהודים, לשרוף את כל בגדיו וחפציו שבכללם היה גם זוג תפילין. התקוממתי ככל לבי שישרפו את התפילין, ואז סוכם ביני לבין הרופא שער השעה שתיים עשרה בצהריים אביא עציץ והתפילין יונחו בתוך העציץ העשוי חרס ויגנוזו בתוך האדמה כדין. מוכרח הייתי איפוא לרוץ ולקנות את העציץ על מנת לקבור את התפילין.

מאז - הוסיף ר' אריה - קבלתי על עצמי לדון כל אדם לכף זכות"

ממעשה זה רואים כי אף כאשר המעשה נוטה יותר לכף חובה, חייבים לדונו לכף זכות.

ג. אדם ירא שמים שעבר על איסור מפורסם פעם אחת, ועשה חטא ודאי, עדיין יש לדונו לכף זכות.

(כף זכות)

גיליון מס' 447 פרשת חיי שרה
תשפ"ב שנה עשירית

לזכות ולזיווג הגון בקרוב ממש

למאיר יוסף בן חיה אסתר

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

ויברכו את רבקה ויאמר לה וגו' (כד, ס)

במסכת כלה (פרק ראשון): מנין לברכת חתנים מן תורה, שנאמר: ויברכו את רבקה, וראה ב'תוספות' (כתבות ז' ב') שמדבר בברכת ארוסין.

וכתב בטעמא דקרא: לפי זה מובן מה שכתוב לעיל (בפסוק קודם): 'וישלחו את רבקה אחתם ואת מנקתה ואת עבד אברהם ואת אנשיו', ולמה הוסיף הכתוב 'אנשיו', מפני שברכו ברכת ארוסין, ולברכת ארוסין צריך עשרה (שו"ע אבן העזר סימ' ל"ד ס"ד), ורצה הכתוב לומר מהיכן היו עשרה, ולכן כתב 'את אנשיו', שהיו עשרה גמלים, ועל כל גמל רכב איש אחד, ומזה היו עשרה.

(שבענו מסובין)

שידוכים במשנתו של רבינו

יש האומרים שכל שידוך שמציעים להם 'נתקע', ונדמה להם שהצד השני לא רוצה אותם, כביכול. אבל האמת שזו היא הדרך בתורת השידוכים, וכך מתנהלים הדברים, עד שמגיע מה שנגזר מן השמים, ואז הכל 'רץ', עד שאי אפשר לעצור את הגלגל. כמו-כן, אם עומד לפנינו שידוך שלא נגזר, הרי שיתכן מאוד שכאשר מתבצע בירור על המשפחה, ייאמרו דברים שלא היו ולא נבראו, העיקר שהשידוך לא ייצא אל הפועל, והכל הוא מאתו יתברך.

והכל תלוי בסיעתא דשמיא. יש מקרים שתקופת השידוכים עוברת מהר, ויש שנגזר להתעכב, הכל מאת ה' הוא. יודעני על בחור שנכנס לשידוכים כבר בגיל 17, וזאת על פי הוראת החזו"א, ולבסוף השתדך רק בגיל 24. מה התברר? כשהוא היה בגיל 17, הכלה היתה רק בת 12, והיה עליו להתמתין עד שתגדל...

לא צריך להתרעם על תשובה שלילית

יש משדוכים רבים שיש להם עוגמת נפש מהתקופה, ומצידם היו מעוניינים שהכל יעבור בקלות ובמהירות, אבל הגמרא (סוטה ב' א') אומרת שקשין לזווג כקריעת ים סוף, ואת הים אי אפשר לקרוע בקלות, וצריך להתפלל שזה ילך מהר. וכאמור, כאשר מציעים שידוך שלא נגזר, מערימים מן השמים את כל הסיבות שיתעכב, וכשמגיע השידוך המתאים, הכל נעשה מהר בעזרת השם.

יש שמתרעמים על כך שמשיבים להם תשובה שלילית, אבל האמת שלא שייך שתהיה תרעומת על צד שלא רצה. משל למה הדבר דומה, לאדם שהלך ברחוב וחפש את ראובן, ופגש את שמעון, וחשב בתחילה שזה ראובן, ורק לבסוף ראה שזה שמעון; וכי שייך שתהיה לו תרעומת על שמעון למה הוא אינו ראובן?... בודאי שלא!

והוא-הדין לענייננו, מה שהצד השני סירב ולא רצה להתקשר, זה לא מפני שהוא שונא וכו', אלא מפני שזה לא השידוך שנגזר. יש שחוששים לשדך ילדיהם בצעירותם (כמו שאכן צריך לעשות) ונרתעים מכך, וזה אינו נכון, מפני שאם נגזר, הכל יהיה בעז"ה, ואי אפשר לעשות מאומה נגד רצון ה'.

יש שחושבים שכביכול יש מי שמקלקל להם בשידוכים, אבל נחזור שוב ושוב על הכלל שכבר אמרנו לעיל, ששידוך שנגזר - אף אחד לא יכול לקלקל, וזה בדוק ומנוסה.

וידוע המעשה שאחד התאונן בפני החזו"א שהשכן מלמטה מקלקל לו כל הצעת שידוך... ומה השיב לו החזו"א? - כאשר תזכה ויגיע מה שנגזר, ישאלו אצל השכן למעלה... וכך הווה... מה שנגזר כך יהיה, והקב"ה כבר יגלגל את הדבר בצורה הטובה והנכונה ביותר. ופעמים שנגזר השידוך דוקא ע"י גירושין, כמו שכתוב בספר חסידים שלפעמים אדם משתדך עם שידוך שאינו שלו, ומתגרש ובכך מקבל את שידוכו, שרק בתור גרוש ה' מקבלו, ואחרת לא ה' מקבלו. ובתחלה לא התאים לו להשתדך עם השידוך האמיתי שלו, והתגלגל רק בצורה כזאת, ורואים זאת בחוש הרבה.

ההתחייבויות הכספיות

והנה, אחד הקשיים הגדולים בשידוכים הוא ההתחייבויות הכספיות, ובאמת אין צריך להתחייב על מה שאין לו (דמה יעשה, שיגנובו?). העצה היא שכאשר הוא יושב עם הצד השני יאמר לו שהוא מצידו ישתדל לתת כל מה שרק אפשר, וכך יאמר לצד השני שגם הוא ישתדל כך.

ובעצם זו בעיה של כל האברכים בזמננו, ויתפלל לה' שיבוא מה שנגזר, שיוכל להסתדר איתו גם מהבחינה הכספית, ופוק חזי מאי עמא דבר, שכולם משדכים ילדיהם, ולא צריך לדאוג ולבסוף יהיה הכל בסדר בעז"ה.

החזו"א אמר שהנס הכי גדול שיש היום הוא שבני תורה מחתנים את ילדיהם. מעשה שהיה בבחור שהגיע אליי, ואמר שזכה להתארס אבל אין לו פרוטה להוצאות הנישואין, והוא עני ואביון, וחושב שיאלץ לחזור את פתחי נדיבים ולקבץ נדבות. הבחור היה נבון מאד, ואובד עצות. הנחתי ידיו על כתפיו, והרגעתי אותו ואמרתי: נאמר בפסוק "פותח את ידך ומשיב על כל חי רצון", שהקב"ה דואג לכל בריה ואינו שוכח אף אחד, אז גם לך הוא ידאג.

ובדידי חזיתי הניסים שהיו לי בכל ילד שחיתנתי, כגון שהי' פעם שביקשו ממני לכתוב הערות על ספר ה'רוקח', וזה שהציע לי את זה, אמר שלא יאמר עכשיו את המחיר. והנה, עברו 3 שנים ולא שילמו על כך, ואח"כ הביא את הכסף, בדיוק כפי הסכום שהייתי צריך בתקופה ההיא לנישואי בתו, והאדם ששילם לא ידע מכלום.

ועצה טובה היא לקנות דירה במקום זול, ולשכור ולהשכיר במקום אחר.

יש שמציעים להם שידוך עם גרוש, והאמת שלא תמיד זה חסרון, תלוי מה הסיבה שהתגרש, דלפעמים אינו אשם כלל.

(המשך בעמוד הבא)

ישר כח גדול לכל קוראנו היקרים שיחיו, ששלחו את הסבר התמונה שפורסמה במדור זה בשבוע שעבר. התמונה היא משמחת נישואי אחד מנכדי מרן הגר"ש אלישיב, לשם הגיע מרן שליט"א בשנת תשנ"ח

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

וציותי את ברכתי הלכות שביעית ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

כיצד אוכלים פירות שביעית (ג)

אכילה גסה

- א. אסור לאכול פירות שביעית אכילה גסה, דהיינו שהוא קץ באוכל, שהרי לא נהנה כלל ונחשב להפסד.
- ירק חריף – לאוכלו חי
- ב. ירק חריף מאוד כגון חזרת (חריין) מותר לאכול אותו כמו שהוא חי, שיש נוהגים לאוכלו כך.
- לתת אוכל לילדים קטנים
- ג. מותר לתת לילדים קטנים פירות שביעית, אבל מוטל על אביהם משום חינוך, לבדוק שאינם מקלקלים את האוכל, ואם נוהגים באוכל שלא כדון, צריך לקחת מהם האוכל.
- ד. מאכל שדרך לרסק אותו לתינוקות וילדים, מותר לרסק עבורם, אבל לא לאנשים גדולים.

מתוך ספר שיה השמיטה - אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי

כתלי בית המדרש יוכיחו

לזכרו הטהור של הגאון הצדיק רבי מיכאל כהן זצ"ל עם סגירת הגליון נתבשרו על הסתלקותו של האי גברא ויקירא צנוע ומעלי ומוכתר בכל מדה נכונה, הצדיק רבי מיכאל כהן, בנו של להבחל"ח הגאון רבי משה ישעיהו הכהן שליט"א, גבאי וממייסדי בית הכנסת המרכזי 'חזון איש' לדרמן, בשיכון חזון איש בני ברק.

ניתן להגדיר כי המנוח זצ"ל היה מחשובי המתפללים של בית הכנסת, ועל אף שלא היה מן המבוגרים שבהם, כי קנה חכמה ויראת שמים טהורה, הרבה מעבר לכפי גילו.

רבי מיכאל, כך היה מכונה בפשטות בפי כל מכריו, בלי גינוני כבוד או תוארים נוספים, על אף היותו מרביץ תורה מידי ערב, ותלמיד חכם חשוב ועמל בתורה מנערותו, שתורתו אומנתו.

קשר מיוחד ועמוק היה לו עם מרן ראש גולת יעקב, הסטייפלר זי"ע עוד מהיותו שכן באותו הבנין, ובהמשך היה דבוק בלב ובנפש למרן שליט"א. בבית הכנסת 'לדרמן' היה רבי מיכאל אחראי על המאור המיוחד שיש לשבת, לוקסים הפועלים על גז, כדי שלא להשתמש אפילו בחשמל כשר. בכל ערב שבת ויום טוב, היה דואג ליופי המאור ולהפעלתו, במסירות נפלאה, גם בערבי יום כיפור, בזמן שכל בית ישראל סועדים את לבם כמצוות היום, היה רבי מיכאל מתרוצץ בבית הכנסת.

רבי מיכאל לא היה הגבאי הרשמי של בית הכנסת, אבל כן דאג לבית הכנסת ביום ובלילה. מסירותו לא ידעה גבולות, בשעות שביית הכנסת כמעט שומם, היה מגיע ומנקה, מתקן ומסדר, הן בערבי שבתות והן במוצאי שבת. כמעט שלא ראו אותו בבואו ובצאתו.

בהלוותו רבת המשתתפים, שבראשם היו רבינו מרן שר התורה שליט"א, הספיד בשבחו הגרמ"מ לובין שליט"א וסיפר על היותו ירא חטא שמעטים שיש כמוהו, ואמר כי 'הדור כולו חסר עם עקירתה של אבן כה יקרה מעמנו, צדיקים מועטים הם, מי יתן לנו תמורתו' קרא לפני מיטתו.

מערכת 'דברי שי"ח' מאחלת תנחומים למשפחתו היקרה, לאחיו הרבנים הגאונים שליט"א איש איש בשמו יבורך, ובפרט ידידנו החשוב רבי אהרן כהן שליט"א מגבאי בית הכנסת, ולהוריו החשובים שליט"א, שלא ידעו עוד צער ושבר, והמקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

(המשך עניני שידוכים)

המעלה בשידוך בגיל צעיר

יש שמתעכבים בשידוכים, וזו אינה הדרך הנכונה, דהא איתא במתני' (אבות, פרק ה' משנה כ"א) בן י"ח לחופה, וברמב"ם כתב בן י"ז לחופה, וצ"ע שסותר, וביאר הגרע"א הכוונה שנת ה"ח, דהיינו בשנת י"ז [ועי' שו"ע אבהע"ז סי' א' ס"ג].

והנה מלבד שחייבים לישא אשה מבן י"ח כדברי המשנה והשו"ע, ע"י שנושא אשה מוקדם יותר, יגרום שבאים יותר מוקדם נשמות לעולם, ויתקיים מה שאמרו חז"ל בגמ' (יבמות ס"ב א') אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף.

ובשם הגר"א נאמר שלולא דמסתפינא היה מתיר חרם דרבינו גרשום שלא לישא ב' נשים, כדי שישאו כמה נשים, ויבואו יותר נשמות לעולם, ויבוא המשיח. והחזו"א רצונו היה שיינשאו כבר בגיל שבע עשרה.

ובפרט בזמננו שיש אפשרות ללמוד אחר החתונה, בודאי יש לישא קודם אשה (עיין קידושין כ"ט ב'). יש כאלה שלא רצו לשמוע שידוכים בגיל צעיר, ועכשיו שכבר רוצים, קשה למצוא להם שידוך, ונתקיים בהם דברי חז"ל (ברכות ז' א') כשרצייתי לא רצית, עכשיו שאתה רוצה איני רוצה.

ויש שמתרץ עצמו שמרגיש שאינו בשל, אמנם אינו נכון שהרי מה שייך שאינו בשל, כבר מגיל שלש עשרה ויום אחד אפשר להתחתן, ועד כמה שמתחתנים בגיל צעיר, יותר טוב.

ויש שטוענים שזה יגרום להם לירידה בלימוד, אבל כל זה אינו נכון, והטעם - דכל זה היה שייך פעם בחז"ל, שכשנחזר התחתן היה יוצא לעבוד ומפסיק ללמוד, אבל היום שיש כוללים וממשיכים ללמוד, לא שייך טעם זה.

ויש התולים עצמם במרן הגרא"מ שך זצ"ל, אבל גם אינו נכון, שהרי ברור שכל כוונתו היתה רק באם לא ילמד אחר החתונה, אבל עובדא ידענא שהוא בעצמו אמר 'על כזה שידוך לא התכוונתי, כשאחרי החתונה ימשיך ללמוד!'

יש דברים שראוי להימנע בשידוכים משום חשש סכנה, כגון לישא בני-דודים. מתחלה הייתי סבור להתיר רק חמישי בחמישי, כדמצינו לענין עדות גט וחליצה, אמנם שמעתי שהעידו בשם אאמו"ר שהתיר אף שלשי בשלישי.

סגולות לשידוך

ההשתדלות הכי טובה ומועילה היא תפילה, ואף אם הירבה להתפלל, כבר אמרו בגמרא (ברכות ל"ב ב') אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

ועיין בראש"ש (בנדרים דף מ' א') בטעם למה יש לבקר את החולה אף פעמים רבות, שאם היה מבקרו היה מבקש רחמים עליו, ואפשר שעת רצון הוא, ותהיה תפלתו נשמעת, ומגיעת הבקור גורם שימית. וזה הפשט ב'חזון ויתפלל', שהרי אי אפשר לדעת מתי יהיה העת רצון שתקובל תפלתו. וכשמגיע לגיל השידוכים, יתפלל שיוזמן בקל מה שגזור.

לכבדו בזימון בברהמ"ז.

להתפלל ליד באר, כדמצינו לאבות הק' שמצאו זיווגם ליד הבאר. (שמ"ר פרשה א' פסקה ל"ב), וישב בארץ מדין וישב על הבאר, קלט דרך אבות, שלשה נזדווג להם זיווגיהם מן הבאר, יצחק יעקב ומשה, וכו'.

לקיים מצות שילוח הקן, (מדרש תנחומא כי תצא), כי יקרא קן ציפור, וסמך 'כי ישא איש אשה', וע"י שילוח הקן זוכים לאשה ובנים.

ליציית קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש לחזות על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

מצות תפילה

ראש הישיבה הגאון רבי ברוך מרדכי אורחי שליט"א צריך רפואה, וכבר השתפר המצב, אבל עדיין צריך עוד רפואה, ויש להתפלל לרפואת רבי ברוך מרדכי בן הינדא מלכה, לרפוי"ש בתושח"י.

ונדבר בענין מצות התפילה. יש מצוה של תפילה, שלוש תפילות ביום, ולדעת הרמב"ם (הלכות תפילה פ"א) זהו חיוב דאורייתא, שנאמר (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם, ודרשו חז"ל (תענית ב, א) איזוהי עבודה שבלב זו תפילה, אך מדאורייתא מספיק תפילה פעם אחת ביום, ורבנן תיקנו שלוש תפילות ביום.

וגם נוסח התפילה הוא מדרבנן, ואנשי כנסת הגדולה תיקנו את הנוסח, ובו כמה חלקים: שבחים, בקשות, והודאה, ובתפילת שמונה עשרה שלוש ברכות הראשונות הם שבחים, והאמצעיות הם בקשות, ובסוף יש גם הודאה, והם שלושה חלקים שיש בתפילה.

וכך הוא סדר התפילה, שצריכים קודם לומר שבחים, בשלוש ברכות הראשונות, ואחר כך בקשות, ואחר כך הודאה.

כוונה ושמחה שמדברים עם המלך

ובתפילה צריכה להיות כוונה, ומה היא הכוונה? הכוונה הראשונה היא לפני מי אתה מדבר, לדעת מי שומע אותך ולמי אתה משמיע. זוהי הכוונה הכי פשוטה בתפילה.

ויש עוד ענין שאמרו חז"ל (הובא במסילת ישרים פייט) כשאתה מתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, והיינו להתפלל בשמחה, שיש לנו אפשרות לדבר עם המלך! ואילו במלך בשר ודם אין זה פשוט לדבר עם המלך, אלא עד שמגיעים אל המלך צריכים הרבה השתדלויות, ופה עומדים לפני מלך מלכי המלכים ואפשר לדבר איתו, וזהו 'מלך שאין כמוהו'.

לכן זוהי שמחה, שיש לי אפשרות לדבר עם מלך מלכי המלכים ואני מדבר איתו מה שאני רוצה: משבח, ומבקש, ומודה, כל מה שאני רוצה! אני יכול לדבר עם המלך, וזוהי שמחה גדולה, שלא כמו מלך בשר ודם שלא שייך לדבר עם המלך מתי שרוצים, מלך מלכי המלכים אנו יכולים לדבר איתו בכל רגע, ועל מה שרוצים אפשר לדבר, לבקש כל אחד על מה שהוא רוצה, וכן לשבח ולהודות.

האמונה מחייבת שבח והודאה

ואמנם השבח וההודאה הם חיוב כמובן, כי הרי המלך הזה נותן לאדם את החיים ומחיה אותו בכל רגע, וכל רגע שאדם חי זה "חיים ברצונו" (תהלים ל, ו), וכי אינו חייב לשבח ולהודות על זה! לכן השבח וההודאה הם חיוב. ויחד עם זה גם מבקשים על מה שאנו צריכים. אבל הבקשה היא ענין שיש בו גם נגיעה, שהאדם מבקש על מה שנוגע בשבילו, ואילו השבח וההודאה הם חיוב שהמציאות מחייבת, מה שהמלך נותן לו, זה מחייב שבח והודאה למלך.

אבל בשבח והודאה צריכים התבוננות, שהשבח יהיה אמיתי וההודאה תהיה אמיתית, וזה תלוי בדרגת האמונה, האם האדם אכן מאמין באמונה שלמה שכל מה שיש לו הוא מקבל מהקב"ה, ואין זה בדרך הטבע, כי אין טבע ואין מקרה, אלא הכל בידי שמים, וכל רגע ורגע זה ברצונו יתברך, חיים ברצונו, ובאיזה זכויות? זה חסד ורחמים בלי שום זכויות! וכמה זה מחייב! והכל תלוי בדרגת האמונה, עד כמה ברור לאדם שהכל מן השמים בחסדי השי"ת.

צריכים 'שכל נכון' להרגיש לפני המלך

וכאמור כשעומדים בתפילה צריכים תחילה לדעת 'לפני מי אתה מתפלל', וגם 'יהא לבך שמח עליך', אך זהו דבר שמצד החוש לא מרגישים בזה, ורק על ידי מחשבות והבנה מגיעים לזה.

וכן כתב המסילת ישרים בפרק י"ט שצריכים לזה "שכל נכון" ואז זה לא כל כך קשה, וכתב שם כי "אין החוש עוזר לזה", כי החושים רואים רק דברים גשמיים, והחוש לא רואה שעומדים לפני המלך, אבל מצד השכל והאמונה אפשר להרגיש כן, ומי שהוא בעל שכל נכון יכול להרגיש בזה, שהוא מדבר עם המלך והמלך שומע אותו, ורק צריך לזה שכל נכון שישכנע אותו עד שירגיש בהירות כזו שהוא מדבר עם המלך!

ובחקדמה לספר 'מנוחה וקדושה' מובא על הגאון המחבר 'פעם אחת בימי הסליחות כשהגיע לבית הכנסת התחיל הציבור לומר 'לך השם הצדקה ולנו בושת הפנים' ותקפתו בושח כל כך עד שלא יכול בשום אופן להרים ראשו איזה רגעים וזרם של דמעות ניגרו מעיניו, בגדר כמו שאמר עזרא בושתי וגם נכלמתי להרים פני. וכל ימיו של אותו צדיק היה מתפלל שיוזכה עוד לרגעים קדושים כאלו בחייו', ע"כ.

והיינו שהוא נהנה מהמדרגה הזו שהרגיש את הבושה והרגיש את האמת, עם הרגשת בהירות האמונה כל כך עד שהתחיל לבכות, שזו כבר אמונה חושית, אבל רק פעם אחת זה היה, והוא רצה עוד פעמים לזכות לזה ולא הצליח, כלומר שלא הצליח שוב להגיע למדרגה כזו של בושה 'עד כדי דמעות', אבל בושה רגילה בודאי שהיה, והוא היה בעל מדרגה, עם בושה ואמונה, אך לא המדרגה עד כדי כך שיתחיל לבכות, שזו מדרגה מיוחדת ורק פעם אחת זכה לזה, וכנהנה יש הרבה מדרגות באמונה, מדרגת הבושה, ועוד הרבה מדרגות שאין לשער.

וגילו ברעדה – שמחה על הרעדה!

ויש הרבה כוונות ומחשבות בתפילה: ראשית כפי שאמרנו להרגיש שהוא עומד לפני המלך, שהמלך רואה ושומע אותו והוא מדבר אליו. ואחרי שמרגיש כן ממילא ידבר בכוונה, ויכוון באמת למה שהוא מדבר. וגם שמחה, כמו שהביא המסילת ישרים את מאמר חז"ל, לשמוח בזה שהוא מדבר עם מלך שאין כמוהו.

ובאמת הרי כתוב (תהלים ב, יא) "וגילו ברעדה", והיינו שעם השמחה יש גם רעדה, ובפשוטו הם שני עניינים, גיל ורעדה, אך אפשר לפרש עוד "וגילו ברעדה" דהיינו לשמוח על הרעדה! כלומר שהרעדה משמחת את האדם, והוא שמח על הרעדה, שזוכה להיות במדרגה של רעדה.

וכל כוונת התפילה תלויה בדרגת האמונה, ולפי דרגת האמונה כך דרגת הכוונה, בכל חלקי התפילה, בשבחים, וגם בהודאה, שתהא הודאה אמיתית, וכן בבקשות, הכל תלוי באמונה.

והתפילה היא עבודה שבלב, ומקיימים בה את מצות העבודות, כמו שכתוב (דברים שם) ולעבדו, וכן (שמות כג, כה) ועבדתם את השם אלוהיכם, ועוד פסוקים רבים נאמרו על עבודה, שיש חיוב עבודה.

אכן קיום העבודה הוא גם בכל פרט ופרט מחיי האדם, וכגון בכל ברכה שאדם אומר, כשמברך המוציא לחם מן הארץ הרי זו עבודה, ומדרגת העבודה בזה תלויה כפי הכוונה, ושייך בזה גם שמחה, וכן יראה, כמו שנתבאר, וכך בכל מעשה של מצוה.

יראת שמים מחייבת מחשבות קדושות

והיראה היא מצוה בפני עצמה, מצות יראת שמים, אבל זה גם דבר המחייב איד להתנהג, ומלבד עצם מצות היראה שיש בה הרבה מדרגות,

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא לאור ספר הערות וביאורים - שיעורי רבינו שליט"א על מסכת חולין

והן נ"ה שיעורים שנמסרו כסדרן על סדר המסכתא בפני חבר ת"ח מקשיבים בשנים תשל"ג-תשל"ד ונערכו ונסדרו ביגיעה גדולה ודקדוק רב ניתן להשיג בכניסה להיכל כולל פוניבז' אוהל קדושים, וכן בטל. 03-6194918

זה גם משנה את כל ההנהגה ואת כל סדר היום, ועל ידי היראה משתנית כל ההנהגה, במעשים ובדיבורים וגם במחשבות, מה לחשוב, היראה מחייבת מחשבות שהן חיוב, חובת המחשבות!

וכפי שאנו מזכירים ב'הנני מכוון' בהנחת תפילין: ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי להיות לי חיים ארוכים 'ושפע קודש ומחשבות קדושות', דהיינו שנוכח לקדושה, וקדושה כזו שהמחשבה תהיה קדושה, מחשבות קדושות.

ומה הן מחשבות קדושות? מחשבות של תורה! לחשוב בדברי תורה, כמו שכתוב (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, דהיינו במחשבה, וכמו שמתחיל הפסוק שם "לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה", ואמר 'מפיק' דהיינו בדיבור, וגם 'והגית' במחשבה, ועל זה מבקשים "מחשבות קדושות", שנחשוב בדברי תורה, והגית במחשבה, וכן כתוב בתהלים (א, ב) ובתורתו י'הגה' יומם ולילה.

הוספת יראה על ידי מוסר ותפילה

ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז) שהיראה היא מעלה עליונה שנמסרה במצות עשה ויש בה הרבה מדרגות, ויש חיוב תמיד להוסיף ולהוסיף יראה. וכיצד מוסיפים? הדרך היא על ידי לימוד ספרי המוסר שמוסיפים יראה, כי ספרי מוסר מחזקים את האמונה, וככל שהאמונה יותר חזקה כך היראה היא בדרגה יותר גדולה, ויש הרבה מדרגות באמונה.

ובאמת אנו מבקשים בהרבה מקומות בתפילה על תורה, וגם על יראה, כגון בקדושה דסדרא "וישם בלבנו אהבתו ויראתו", וכן בברכת אהבה רבה "ויחד לבבנו לאהבה וליראה", וגם בספר תהלים יש הרבה פסוקים של בקשות על יראה, כגון (פו, יא) "יחד לבבי ליראה שמך", והיינו בקשות לזכות לסייעתא דשמיא ליראה, מפני שיראת שמים אינה דבר פשוט וצריכים סיעתא דשמיא לכך.

ועוד רואים שבמוצאי שבת ביאתה חוננתנו מבקשים בקשות על רוחניות, ומבקשים שנוכח להיות "חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עוון ומדובקים ביראתך", והיינו בקשה על מדרגה גדולה של יראה, שנוכח להיות דבוקים ביראה, עם יראת שמים תמידית, בלי היסח הדעת מן היראה, ומתפללים על זה, כי צריכים סיעתא דשמיא לזה, כי יש יצר הרע וזה נגד הטבע.

מצות היראה מחייבת להתפלל על יראה

וכיון שהחיוב של יראת שמים מחייב להוסיף יראת שמים, הרי מלבד המעשים המביאים לזה, שלומדים ספרי מוסר, בנוסף יש גם תפילה, והתפילה על זה היא גם כן חיוב מצד מצות היראה! **והחיוב של יראת שמים מחייב גם תפילה על יראת שמים**, כי יש יראת שמים שאדם יכול להשיג בכוחותיו הטבעיים, אך יש גם יותר מזה, ועל ידי תפילה מקבלים יותר כוח לדרגה יותר גדולה ביראת שמים, ויש הרבה מדרגות בזה, ומצות היראה מחייבת את התפילה על זה.

וכך גם בתורה, כיון שיש חיוב של תורה, והגית בו יומם ולילה, לכן יש גם תפילה על זה, כי החיוב של עסק התורה מחייב מה שיותר לעסוק בתורה, אבל יש כמה שאדם יכול כפי דרך הטבע, וכדי לזכות ליותר מזה צריך תפילה, וחיוב עסק התורה מחייב גם תפילה על תורה!

תפילה מתוך השתוקקות מעומק הלב

אבל תפילה היא רק כשמבקש באמת מעומק הלב, שבאמת אכפת לו וכואב לו וחסר לו והוא מרגיש שחסר לו, ומבקש רחמים ותחנונים בכל לבו שיזכה לדרגה גבוהה יותר בתורה וביראה, אבל אם אינו מרגיש שחסר לו והוא כבר שמח בחלקו, אזי התפילה אינה תפילה.

וזהו גם כן מדרגה, שיהיה לאדם השתוקקות לתורה וליראה עד כדי כך שיכאב לו שלא זכה למדרגה הזו, ואזי התפילה היא תפילה, אבל זה לא פשוט, וזהו מדרגה גדולה ועצומה מאד, וצריכים הרבה להתעסק בזה כדי לקבל את המדרגה הזו.

מוסר ותפילה להגיע להשתוקקות אמיתית

ובעיקר מועיל לזה לימוד המוסר, שעל ידי לימוד המוסר בקביעות מקבלים את ההשתוקקות, ורואים כמה שזה חיוב להוסיף מדרגות בתורה וביראה, וכמה שבלי זה אין עולם הבא ויש גיהנום. כי אם האדם יכול ויש לו אפשרות לקבל מדרגות והוא לא עושה את מה שהוא חייב הרי זה חטא, וחטא הוא גיהנום, ואפילו שוגג זה גם כן חטא שצריך כפרה, ומביאים קרבן על השוגג.

ואין זה פשוט לקיים את הדברים האלה, ולחיות חיים כאלה, והכל תלוי לפי מדרגת האמונה, שזהו הגורם לשאיפות, ואז גם התפילה היא תפילה כראוי מעומק הלב.

ועל זה גופא יש תפילה! ומבקשים ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, וכן בפרקי תהלים יש בקשות על זה [לזכות למדרגות האמונה והיראה שעל ידי זה גם התפילה תהיה כראוי מתוך ההשתוקקות הגדולה לזה], וזהו העצה, תפילה על רוחניות! וכבר אמר רבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שהתפילה על רוחניות עוזרת.

אמנם גם בזה כדי שהתפילה תעזור צריך שתהיה תפילה אמיתית מעומק הלב, ואם זה באמת מעומק הלב, אזי התפילה היא תפילה, ואז התפילה מתקבלת ועוזרת, אבל אם אין זה מעומק הלב הרי זו לא תפילה. ואם כן זהו עסק שצריכים כל הזמן להתעסק כדי לקבל את היראת שמים והאמונה, שיהיה חיזוק האמונה, וחיזוק היראה, וחיזוק התפילה, וזהו עבודה לא פשוטה.

הבא ליטהר מסייעין אותו

אבל יש סייעתא דשמיא לזה, וכמו שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, ואם האדם משתדל ובא ליטהר, מן השמים מסייעין אותו בסייעתא דשמיא, ורק צריך להשתדל ולעשות מה שבכוונו, כל אחד לפי כוחו, ואינו חייב יותר מכוחו אלא לפי כוחו, כל אחד כפי כוחו, אבל צריך תמיד להתעסק בזה, וכפי שמבקשים להיות "מדובקים ביראתך", ומדובקים היינו עסק תמיד.

ויש להוסיף על זה את מה שכבר דיברנו, שבאמת כל מעשה שהאדם עושה, זה יכול להיות או חטא או מצוה, ואין דבר שהוא בגדר 'רשות', אלא כל מעשה הוא או מצוה או עבירה (חזה"ל שער עבודת האלוקים פ"ד), מפני שגם כל צרכי הגוף הרי האדם צריך אותם כדי שהגוף יוכל לקיים את התרי"ג מצוות, ולכן כל עסק הנצרך לקיום הגוף הרי זה חיוב, ונמצא שגם בשעה שאדם אוכל הוא עוסק במצוה, כי הוא חייב לאכול, והאכילה היא מצוה ועבודת השם.

ועם מחשבות וכוונות כאלה, אם אדם יוכל להתנהג בכוונת כל דבר שיהא עם הכוונה האמיתית, שהוא עושה כן מפני שהוא חייב, והוא עושה את החיוב שלו, ומרגיש שהוא חייב, ועושה כן כדי לקיים את חיובו, וזהו דבר גדול מאד.

ורק צריך להבין זאת, ולקבוע בלבו את אמיתת הענין, שהוא יכול להפוך את כל המעשים הגופניים הגשמיים שיהיו למעשי מצוות, וזהו על ידי העסק בספרי המוסר. והבא ליטהר מסייעין אותו, כי צריך סייעתא דשמיא, ובלי סייעתא דשמיא לא שייך כלום, ולסייעתא דשמיא זוכים על ידי שבאים ליטהר – בלימוד המוסר.

וכאמור, החיוב הוא לכל אחד לפי כוחו כמובן, כמה שהוא יכול, ולכל אחד יש את הכוחות שלו, ולא שייך יותר מהכוחות, ואסור להתאמץ יותר מכוחו, ומי שעושה מה שבכוונו זוכה לסייעתא דשמיא.

והבא ליטהר מסייעין אותו, לעסוק בכל האמצעים הדרושים כדי לקיים את העבודות מה שהאדם חייב צריך סייעתא דשמיא, והכל תלוי בדרגת האמונה ובדרגת השאיפה כמה האדם שואף לזה, ואז יש סייעתא דשמיא! בעזרת השם שנוכח כלולו לסייעתא דשמיא בכל מה שצריכים בעניינים הגשמיים והרוחניים.

נא להמשיך להתפלל עבור בן רבינו שליט"א
נח בצלאל בן העניא רחל
הרה"ג ר' ראש ישיבת אהבת אהרן
לדפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת ר' **יהודה שנפלד** ז"ל
ב"ר **משה שמואל** ז"ל
מוותיקי תלמידי רבינו שליט"א
בשיעור הקבוע בבית המדרש אהבת חסד
נלב"ע כ"ב חשון תשע"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי **צבי יהודה אדלשטיין** זצ"ל
בן הגאון הגדול רבי **ירחמיאל גרשון** זצ"ל
רבה של רמת השרון ובעל 'ה'הוד צבי'
נלב"ע כ' חשון תשי"א - תנצב"ה
נדבת נכדו הרב ירחמיאל גרשון ברייטשטיין

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
ר' **משה בצלאל** ב"ר **אשר מרגליות** ז"ל
פעל רבות ונצורות לתורה וחסד בעיר רחובות
נלב"ע ז' חשון תשס"ז - תנצב"ה
ורעייתו מרת **פייגה צפורה** ב"ר **מנחם מנדל שמעון** ז"ל
נלב"ע י"ח חשון תשנ"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת **מלכה בולק** ע"ה
בת ר' **אברהם דויטש** זצ"ל נלב"ע ח' חשון תשפ"ב - תנצב"ה

‘פיקודי ה’ ישרים משמחי לב’ –
אימתי הן ישרים כשיצאין מפי ישר

(מדברי מרן שליט”א ע”פ חז”ל
בילקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר”ג אדלשטיין שליט”א

פרשת חיי שרה שנת שמיטה תשפ”ב לפ”ק * גליון 81 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

שביעיין חביבין

חלות קדו”ש ע”י מחשבה
לתשמיש שהנאתו וביעורו שוה

מסקינן בסוכה מ”א דכל דבר שהנאתו וביעורו שוה קדושת שביעית חלה עליו, ועצים כיון דלהסקה הן עומדין, אין הנאתן וביעורן שוה, לפי שרק משיעשו גחלים ה”ה נהנה בשימושן לבישול וכדו’, ולכן אינן קדושים בקדו”ש.

ופרכינן התם והאיכא עצים דמשחן, היינו שעומדין להדלקה והנאתן וביעורן שוה, ותיירץ רבא סתם עצים להסקה הן עומדין, ופירש”י ותוס’ דאפילו עצים דמשחן סתמן להסקה עומדין, ולכן אפילו בלקון להאיר לא תועיל מחשבתו, דדוקא בדבר שסתמו עומד לכך ולכן מהני מחשבה, דומיא דברייתא דתניא התם – עלי קנים ועלי גפנים וכו’ לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית, והיינו משום דעומדין בסתמא לאכילה ולעצים, אבל עצים כיון שעיקרן לעצים ל”מ בהו מחשבת הדלקה למיחל עליהו קדו”ש.

והנה לענין טומאת אוכלין, משמע לכאורה דאפילו דבר שסתמו לאו לאכילה קאי, מהני ביה מחשבה לקבל טומאה, עיין רמב”ם פ”א גו’ מטו”א, וצ”ב א”כ מאי שנא שביעית מטומאה.

ואולי י”ל דשאני מחשבת אכילה דלענין טומאה ממחשבה דלענין שביעית, דלענין טומאה הא דמהניא מחשבה ילפינן לה בתו”כ פרשת שמיי (פ”ט) מקרא, וי”ל דהוי גזה”כ דאלימא מחשבתו לאשווי אוכלא, מש”ה מהניא אפילו במידי דסתמו לאו לאכילה קאי, אבל לענין שביעית י”ל דסברא הוא, דכיון שחישב עליו לדבר שהנאתו וביעורו שוה ה”ה עומד לתשמיש זה, וממילא הוי ככל דבר שהנאתו וביעורו שוה דחיילא עליה קדו”ש, ומש”ה לא מהניא מחשבתו אלא בדבר שסתמו להכי ולהכי, אבל בדבר שסתמו לתשמיש שאין הנאתו וביעורו שוה, לאו כל כמיניה לאפוקי במחשבתו מטומאה.

(הערות וביאורים ע”ס הרמב”ם)

כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות.

וצ”ב דכיון שמצוה מה”ת היא, משום ואהבת לרעך כמוך, שוב מה חידשו רבנן במצוות אלו, וי”ל דמן התורה ישנה מצוה אחת כללית של גמילות חסדים, וכלולים בה כל אופני החסד, כהכנסת כלה, הלויית המת וכל כדומה, ואמנם אם באו לפנינו ב’ מיני חסד, כגון לבקר חולים או לעשות חסד אחר לשמח איזה אדם וכיו”ב, אין עדיפות לביקור חולים על פני המעשה השני, דזה חסד וזה חסד, ומאי נ”מ איזה חסד יקיים.

אכן חידשו חז”ל מצוה נוספת מדרבנן מלבד המצוה של תורה שיש במעשים אלו משום חסד, דחוץ מזה יש כאן מצוה פרטית, מצות ביקור חולים ומצות ניהום אבלים וכן מצות הכנסת כלה ומצות הלויית המת, ושוב אם יהיו לפנינו מצוות אלו ושאר אופני חסד, מחוייב להקדים את אלו שיש בהן מצוה בפנ”ע מדרבנן.

ולפ”ז נראה, דאף שיש אופנים במצוות אלו שיש גם כבוד חיים וגם כבוד המתים, כגון בהלויית המת ובניהום אבלים, אך כל זה הוא כי איירינן מצד המצוה הכללית של חסד, שהרי למעשה הוא עושה חסד עם שניהם, אבל מצד המצוה דרבנן שנתחדשה במעשים אלו, י”ל דגדר החיוב בהן אינו מצד החיים והמתים כאחד, אלא הלויית המת חיובה משום כבוד המת וניהום אבלים מצד כבוד החיים, ובזה כתב הרמב”ם דניהום אבלים הוא גם מצד כבוד המתים, [וכדחינן עשרה בני אדם לתנחומים].

ומאחר שכך, שפיר מתבאר דניהום אבלים קדים להכנסת כלה ומ”מ כלה קודמת להלויית המת, דהא קדימות אלו הן מצד החפצא דמצוה דרבנן שיש במעשים אלו, ובזה שפיר גרע המצוה של הלויית המת דהוא מצד כבוד המת, ממצות הכנסת כלה שהיא מצד כבוד החיים, ודוקא ניהום אבלים דמצותו משום כבוד שניהם עדיף טפי.

(שיעורי כתובות פ”ב)

לספור לשרה ולבכתה’

גדרי מצוות הלויית המת ותנחומי אבלים כתובות יז. ת”ר מעבירין את המת מלפני כלה. כלומר דהכנסת כלה מצוה היא, והלויית המת נמי מצוה, ואם באו לפנינו שניהם [כגון הוצאתו או כל צרכיו], הכלה קודמת, וטעמא משום דכבוד כלה עדיף מכבוד המת, ואף ששניהם מצוה, כתב הריטב”א בשם הרמב”ן שאמרו במס’ שמחות לפי שזה כבוד המתים וזה כבוד החיים, ולפ”ז אומר הרמב”ן דאבל עצמו שהוא חי, הרי הוא קודם לכלה.

ואמנם בתו”י כתבו דמכאן משמע שחתן קודם לאבל, וזהו דלא כהרמב”ן אלא דגם בשניהם חיים כלה קודמת, וכנראה סברי דמצות שמחת חתן וכלה שהיא מצוה רבה, חשיבא טפי.

ובדעת הרמב”ן צ”ב, מאי טעמא יהיה האבל קודם לכלה, הא כיון ששניהם חיים שוב הרי הן שוין, ומהיכ”ת נקדים לאבל תחילה.

ואפשר, כיון דבאבל איכא כבוד המת ג”כ, א”כ איכא תרתי ולכן עדיף מכלה שיש בה כבוד החי לחוד, והכי מבואר ברמב”ם (פ”ד מאבל ה”ז) שניהום אבלים קודם לביקור חולים, משום דביקור חולים הוא חסד עם החיים וניהום אבלים הוא כבוד למתים וגם לחיים וכיון שהוא חסד עם שניהם עדיף.

אכן קשה, דא”כ, וכי בהלויית המת אין חסד עם החיים, והרי יש בזה כבוד למשפחת המת, וא”כ יקדום אף זה לכלה שיש בה רק כבוד חיים.

ואפשר לומר, דהנה כתב הרמב”ם (שם ה”א) מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ולילך לפניו ולספור ולחפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעודם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור.

ואח”כ כתב – אף על פי שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך

א.ה. ולפ"ז יל"ב מה שנסתפקו בסנהדרין לגבי הספד, אי משום יקרא דחיי או משום יקרא דשכבי, ולכאורה מאי מספק"ל, הא ודאי תרוייהו איתנייהו ביה, ויש להאריך בזה ואכ"מ, ולהנ"ל יתיישב שפיר, דאה"נ שההספד יש בו גם כבוד להמתים וגם להחיים, אבל מספק"ל בחיוב ההספד דתיקנו חכמים, האם מצד כבוד המת תיקנוהו או מצד כבוד החיים, והוא נ"מ לכמה דינים כמב' במקומו, ואכמ"ל.

'ויברכו את רבקה'

ברכת חתנים בנישואי יצחק ורבקה

איתא בריש מסכת כלה- כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה וכו', ומניין לברכת חתנים מן התורה שנאמר ויברכו את רבקה.

ובכתובות ז,א תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר (בבועז ורות) ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו, ע"כ. נתבאר בגמ' דברכת חתנים בעשרה ילפינן מבועז,

וכ' עלה התוס'- ובמסכת כלה דמייתי קרא דויברכו את רבקה (בראשית כד), איכא למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת

נישואין, ע"כ. הוקשה להו דדין זה נלמד במס' כלה מקרא דרבקה, ותיצו דב' קראי הן, חד בברכת אירוסין וחד בברכת נישואין, והוסיפו התוס'- ויש ללמוד משם [מרבקה] שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח, שהרי אליעזר שליח היה, וסיימו דבריהם- ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא מישתמע מהתם ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין, עכ"ד.

ויל"ע היאך סברו התוס' בקושייתם, לומר דגם ברבקה איירי בברכת נישואין, והרי כיון דהתם ע"י שליח היה, ויצחק כלל לא היה שם, א"כ נישואין מאן דכר שמייהו, ולא שייכא כלל ברכת חתנים.

ואולי שהיה שייך שם דין מסר האב לשלוחי הבעל, די"א שגם זה חשיב כנישואין, ואף שהיתה קטנה ולא האב מסר לאליעזר, שהרי בתואל מת, ורק אחיה ואמה מסרוה לנישואין, י"ל דמ"מ כיון שהיתה בת דעת שפיר תחשב מסירה.

(משיעורי כתובות פ"א)

'שני חיי שרה'

לרגעים תבחננו

בבראשית רבה דרשו כאן 'יודע ה' ימי תמימים וכו' כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים.

הנה חיי האדם קצובים, אלא שאין מי שיודע כמה הם. ותכלית בריאת האדם בימיו הקצובים היא להרבות כבוד שמים, וכמו שאמרו בסוף אבות (אבות ו, יא) "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", כל העולמות של אצילות בריאה יצירה ועשייה הם בתכלית אחת להרבות כבוד שמים, והתועלת בזה היא לטובת הברואים שיוכלו לזכות לעולם הבא וגן עדן שעליו נאמר (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים זולתך יעשה למחכה לו", כל זה על ידי ניצול הזמן בשלמות להרבות כבוד שמים.

ויש דברים שנחשבים לדברים המותרים אבל יש בהם בטלה, כמו למשל קריאת עיתונים, אדם ציבורי צריך לדעת את הדברים ההכרחיים, כי באים אליו ושואלים אותו והוא צריך להתמצא משהו כדי לענות ולהשיב לשואלים, אבל די לזה בקריאת הכותרות שבעמוד הראשון, זה מספיק כדי לצאת ידי חובתו, יותר מזה הוא בטלה. וכשאדם מתיישב לקרוא עיתון אפילו חמישה רגעים, יחשוב לעצמו מה הרוויח ממה שקרא בעיתון, האם נשאר לו משהו מאותו הזמן שהשקיע בזה? הוא ישיב ויאמר שזה מעניין ונהנה מזה, אבל באמת לא נשאר לו שום רווח מזה, ואם היה מנצל את הזמן ההוא ללימוד תורה, היה זוכה לא רק לעולם הבא אלא גם לעולם הזה, פירותיהן בעולם הזה שזוכים עבור תלמוד תורה.

ולענין קריאת דברים שיש בהם קדושה כמו סיפורים ממעשי הגדולים, יש שני צדדים בזה האם כדאי או לא כדאי לקרוא בזה, וידוע שהנצי"ב התנגד לזה, אך יש גם דעות אחרות בזה, והאמת כי זה תלוי אצל כל אחד ואחד לגופו, בני התורה אשר שקועים בלימוד התורה אינם צריכים לקרוא את מעשי הגדולים, אבל יש כאלה שאינם שקועים בתורה, להם עדיף שיקראו לכל הפחות סיפורי צדיקים על גדולים בזמן שאינם לומדים, כי מזה ילמדו לדעת מה זה תורה ויחשיבו את התורה, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, קנו) "ואשר אין כוח בהם ללמוד יידעו הדר כבוד עסק התורה ויזכו בידיעתו ולא תאבד נפשם מן העולם הבא" אם כן זה תלוי אצל כל אחד לפי דרגתו, ומי ששקוע בלימוד, עדיף ללמוד עוד כמה רגעים גמרא שהיא תורה ממש, יותר מסיפורי צדיקים שאינם תורה ממש, אבל זה תלוי לפי דרגתו של כל אחד ואחד.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. וראש כולל 'בית דוד' חולון

למה לא נאמן לומר נתגיירתי, הרי בידו להתגייר

גר ותושב אֶנְכִי, עִמָּכֶם וגו' (חיי שרה כג-ד)

שאלה

נאמר במסכת יבמות דף מו ע"ב מי שבא ואמר גר אני, יכול נקבלנו, תלמוד לומר "אתך" במוחזק לך, והקשה הקובץ הערות (סימן לח ס"ק יד) הרי בידו לגייר את עצמו, וכל שבידו נאמן כמו בעל שיאמר גרשתי את אשתי דנאמן כיון דבידו לגרשה, ותירץ כיון דצריך שלשה, מי יימר דמודקקי ליה, ושוב הקשה דכל זה לגבי דבר שלא בא לעולם, כמבואר ברשב"א ביבמות דף פח ע"א, אבל לענין נאמנות נחשב לבידו, דמשום הכי באומר נשאלתי על נדרי נאמן, כיון דבידו לאיתשולי, אע"ג דהתרת נדר בשלשה, ואם כן הדרא קושיא לדוכתיה, למה לא נאמן לומר דגייר את עצמו?

תשובה

בני הרב אברהם יעקב שליט"א (בספרו אבני אש ח"ב עמוד תשמה) תירץ: ונראה ליישב שבגירות יתכן שלא נאמן כי יתכן שלא יתגייר, דהרי מצווים לדחותו ולא לקבלו מיד, ואולי ישתכנע שקשה מאד לקבל עול יהדות ותרי"ג מצוות, ואולי כדאי לו לקבל שבע מצוות בני נח בלבד ולהיות גר תושב כנעמן. משא"כ בהתרת נדר שמצוה להתיר, ורוצה בכך, עכ"ד. ויעו"ש (בעמ' תשמו) שתירץ עוד ב' תירוצים. ויש להעיר על התירוץ הראשון, מדברי השפת אמת במסכת יומא (דף פה ע"א) שם נאמר: מצא תינוק מושלך, בעיר שרובה כותים, כותי. למאי הלכתא, אמר רב פפא להאכילו נבילות, ופרש"י "להאכילו נבילות עד שיגדל ויקבל עליו עול גירות". ולכאורה פשיטא, ומאי קמ"ל רש"י בדבריו אלו, והסביר השפת אמת שרש"י בא לרמוז שמצוה עליו להתגייר, מאחר דמה שהולכים אחר הרוב וקובעים שהוא כותי, הוא כל זמן שאי אפשר לברור, אבל אם אפשר לברר אולי הוא ישראל. חייבים לברר זאת, לכן כשיגדל ויוכל להתגייר, מצוה עליו לעשות זאת. יעו"ש. ושמעתי ממו"ח מרן הגריי"ש אלישיב זצ"ל דלפי זה, כשיגדל ויבא להתגייר לא ידחו אותו, כי מצוה עליו להתגייר. נמצא שלפי התירוץ הנ"ל, יהיה אסופי זה נאמן לומר שנתגייר, כיון שמצוה עליו להתגייר ובי"ד לא ידחה אותו. (ח"ח יבמות ו:)

לביים הלוויה, כדי למנוע מריבה של הקרובים שלא זכו להיות בקבורת אדם

יִאֲחֲרֵי כֵן קָבַר אֲבִרְהָם וגו' (חיי שרה כג-ט)

שאלה

קבלנו מכתב בהול כדלהלן: אמנו נפטרה באופן פתאומי במיטב ימיה, כשהיא בסך הכל בת 45, כל משפחתה גרה בצרפת, כשרק מספר קטן של בני משפחה גרים כאן בארץ, הודענו על הטרגדיה לבני המשפחה, והם אמרו שהיו מאד רוצים להגיע לארץ להלוויה אך כנראה שלא יוכלו כי אי אפשר להתארגן בזמן קצר כל כך.

אי לכך עשינו את ההלוויה במעמד מאד מצומצם של כמה בני משפחה והמניין היה בעיקר מהחברא קדישא, מיד לאחר הקבורה מתקשרים המשפחה מצרפת, שהם השיגו מטוס מיוחד מפריז במיוחד ללוויה, והם כבר בדרך ומאד מבקשים לעכב את ההלוויה עד שהם יגיעו, ובפרט שבמטוס נמצאים בני משפחתה הקרובים.

ברצוננו לשאול, האם מותר להוציאה מקברה כדי לעשות שוב את ההלוויה כי משפחתה הם יהודים מסורתיים ומעמד ההלוויה מאד יחזק אותם רוחנית, ואם הם ישמעו שהיא כבר נקברה, הם מאד יצטערו, וזה יכול לגרום לריב בין בני המשפחה, וגם זה יכול להרחיקם עוד יותר מהדת. במדה ואסור להוציאה מקברה, ברצוני להציע לעשות מעשה נועז, וכבר דברתי עם החברא קדישא והם הסכימו לכך, לקחת בובה גדולה ולעטוף אותה בתכריכים, ולעשות כעין הצגה של הלוויה, והכל כדי לחזק את המשפחה, ובעיקר למנוע סכסוך גדול, והרבה עגמת נפש, כי הם השקיעו הון תועפות כדי לשכור מטוס מיוחד במיוחד ללוויה, מה הרב מציע לעשות?

תשובה

לפתוח את הקבר לאחר סתימת הגולל הוא איסור חמור, וכמבואר בשו"ע (יו"ד סימן שסג ס"ז) אסור לפתוח הקבר אחר שנסתם הגולל. וכבר דנו האחרונים (בכור שור סנהדרין דף מז ע"א, נודע ביהודה תניינא יו"ד סימן קסד, רבי עקיבא איגר גליון השו"ע יורה דעה סימן רסג.) בענין פתיחת הקבר כדי למול נפל, או ששכחו להלבישו תכריכין (שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא תניינא סימן יז, פתחי תשובה יורה דעה סימן שסג סק"ז).

ומסקנתם, שמשום שני דברים אסור לפתוח הקבר, ניוול המת, וחרדת הדין, ובקטן שאין חרדת הדין כי הוא עדיין אינו בר עונשין, מותר לפתוח קברו מיד לאחר הקבורה כשברור שעדיין לא נתנוול ולמולו, שהרי מבואר בנדרים דף

לא ע"ב מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים. וכן מותר לפתוח הקבר עבור תכריכין, אבל לגדול שיש לו חרדת הדין, אסור לפתוח קברו, וצריך להניח התכריכין על הארון. אלא שיש לדון, אם מותר לעשות "הצגה" כאילו עושים הלוויה, כדי למנוע מחלוקת. ואין כאן משום אונאה וגניבת דעת, כי אונאה וגניבת דעת, יסודם כאשר המאנה או הגונב דעתו יקבל בתמורה איזה דבר, אבל בענייננו שאין רצונם לקבל בתמורה כלום, אלא רוצים למנוע מחלוקת וצער של המשפחה, והגניבת דעת הוא לטובתו.

ויש להביא ראיה שמותר לעשות הצגה, כאשר אין בזה חשש גניבה ואונאה, שמבואר בגמרא (שבת דף פח ע"ב) כשעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת מה לילוד אשה בינינו? אמר להם לקבל התורה בא, אמרו לפניו מתנה שגנוזה לך תשע מאות שבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו? אמר להם משה תורה שאתה נותן לנו מה כתוב בה אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכי למצרים ירדתם מיד הודו לו.

שואלים המפרשים מדוע רצו המלאכים לעכב את התורה, וכי לא ידעו שעיקר התורה שייכת לבני ישראל ולא למלאכים, תירץ המגיד מדובנא כדרכו על פי משל.

גאון אחד שהיה רב בעיר גדולה, לעת זקנותו רצה לנוח, כתב מכתב לעיר קטנה שרוצה להיות רב בעירם. לפני כן שאל את אנשי העיר הגדולה האם הם מסכימים, והשיבו שלצערם מסכימים, כי הם הבינו שנחלש ואינו יכול לנהל עיר גדולה. אנשי העיר הקטנה צהלו ושמחו ושכרו עגלות והביאום לבית הרב להעביר חפציו לעירם. כשהגיעו העגלות לבית הרב התאספו אנשי העיר הגדולה וחסמו הדרך, ונשכבו לכל אורך הדרך, ולא נתנו לעגלה לעבור, רק לאחר הפצרות ושכנועים של בני העיר הקטנה, הסכימו סוף כל סוף לפנות את הדרך.

הרב קרא הצדה לאחד המארגנים של החסימה, ושאל אותם הרי בתחילה הסכמתם לתת לי לצאת מן העיר, ולמה בשעת מעשה הפרעתם לי לעזוב את העיר? השיב לו: לטובתך חסמנו הדרך, שלא יחשבו אנשי העיר הקטנה שמאסנו בך ח"ו וגרשנו אותך. ועל ידי כן יבזו אותך, לכן העכבנו אותך להראות שאנו מעריכים ואוהבים אותך כדי שידעו להיזהר בכבודך.

כך כשהקב"ה רצה לתת התורה לישראל ידעו המלאכים שהתורה שייכת רק לישראל, אבל כדי להפיס דעת ישראל שלא יחשבו שבקל ניתן לוותר עליה, עשו כך. הרי שמותר

לביים הצגה, אם זה לטובת הענין.

כמו כן נשאלנו על צלם שצילם תמונות בחתונה, והדבר המשמח ביותר לחתן היה שגדול הדור הגיע להשתתף בחתונה, הצלם צילם את גדול הדור עם החתן מכל זווית אפשרית, אך בדיוק הפילים עם תמונות אלו נשרפו, מה עשה הצלם, הוא חיבר תמונות מעצמו, הוא נטל תמונות של גדול הדור שמצולם באירוע אחר [לא בחתונה] וחיבר אותם לתמונות אחרות בהם מצולם החתן, הוא עשה באומנות גדולה בצורה כזאת שהחתן לא הבחין שהתמונה לא אמיתית [לא אורגנלית] הוא מסר את תמונות החיקוי לחתן ושמח בהם מאוד, כי יצאו יפות, שאל הצלם אם המעות שקיבל עבור תמונות אלו אינם גזל בידו, שהרי קיבל תשלום עבור תמונות אמת, והוא נתן תמונות שאינם אמת אלא של חיקוי [פוטו מונטאז']?

שאלתי שאלה זו את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והשיב, שאולי לכתחילה אין לעשות כן משום גניבת דעת, אבל בדיעבד אם כבר מכר את התמונות אינו חייב להחזיר את הכסף שקיבל עבורם, מאחר והקונה קיבל את מבוקשו והוא זקוק למזכרת שהרב הגדול בא לחתונתו, והנה יש לו תמונה המראה זאת. והחתן שמח בתמונה שקיבל למרות שהצילום חיקוי.

כמו כן היה בברית מילה שנקבעה להיות חצי שעה לפני השקיעה, הסנדק היה אמור להיות סב התינוק, שהיה נרגש מאד לקבל את הסנדקאות בפעם הראשונה בחייו, הסבא היה אמור להגיע מחוץ לעיר, כשהגיע זמן הברית, התקשר הסב שהוא תקוע בפקק, ומבקש מאד להמתין לו.

אחד מגדולי הדור שהיה שם בברית, ראה שעוד מעט תשקע השמש, ולעומת זאת הסבא [יהודי מסורתי] מתעקש להמתין לו, ושיעשו את הברית רק כשיבא. הורה אותו גדול, להכניס את התינוק לחדר צדדי, ושם הכניס רק את האב, והמוהל, ועשו את הברית כדת וכדין קודם השקיעה.

מיד כשהסבא הגיע התחילו לשיר 'לכבוד חמדת לבבי', והושיבו את הסבא על כסא הסנדק והמוהל עשה מעשה הסחה, שלא יבחינו שהילד כבר מהול, והוא בטוח עד לרגע זה, שהוא היה הסנדק בברית של נכדו. והכל כדי שלא לעורר מדנים.

גם בענייננו נראה שכדי שלא לעורר מדנים, מותר לעשות כן, לקחת בובה גדולה, ולהלבישה בתכריכין, ולעשות כעין לוויה, ולהזהר מאד, שלא יודע הדבר למשפחה, וכך זה יהיה גם לטובת נשמתה, שלא יהיה מדנים במשפחתה. (ח"ח נדרים לא:)

מערכי תורה

חיי שרה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'נשיא אלוקים אתה בתוכינו'

כתוב (כ"ג, ד'-ו') 'גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחוזת קבר וגו' שמענו אדני נשיא אלוקים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבור את מתך וכו'. הנה אברהם אבינו ביקש מבני חת, שיתנו לו אחוזת קבר, וכמו שאמר 'תנו לי אחוזת קבר', ואילו בני חת לא נתנו לו, אלא אמרו לו, שיקח מעצמו קבר, וכמו שאמרו לו 'במבחר קברינו קבור את מתך'.

ונראה לבאר בזה, דבאמת אברהם ביקש מבני חת, מחמת היותו גר ותושב, וכמו שאמר להם, 'גר ותושב אנכי עמכם', שבקשתו לקבר הייתה מצד שהוא גר ותושב. אבל בני חת לא נענו לבקשתו מצד שהוא גר ותושב, אלא אמרו לו שהם נותנים לו מחמת שהוא נשיא אלוקים, וכמו שאמרו לו, 'נשיא אלוקי אתה בתוכינו', ונשיא אלוקים, היינו מדין מלך, וכמו שאמרו חז"ל והובא ברש"י (לעיל י"ד, י"ז), על הפסוק 'עמק שוה הוא עמק המלך', עמק שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלוקים וקצין, וזהו שאמרו לו נשיא אלוקים אתה בתוכינו, היינו שהם המליכוהו עליהם, ומחמת זה הם שנותנים לו אחוזת קבר, וזהו טעם אחר, מהטעם שביקש אברהם אבינו.

מעתה מבואר היטב, דאם הוא מקבל אחוזת קבר, מחמת שהוא גר ותושב, וכמו שהוא ביקש מבני חת, אז הם צריכים לתת את הקבר, ובנתינתם תליא מילתא, ואמנם הם מחוייבים לתת, אבל מ"מ הנתינה צריכה ליעשות על ידם, אבל אם הוא מקבל אחוזת קבר, מחמת היותו נשיא וקצין עליהם, א"כ הוא מקבל הקבר מחמת מלכותו ושלטונו עליהם, בזה אין צריך שהם יתנו לו, אלא מכח שלטונו ומלכותו הוא נוטל בעצמו. ולכן כשאברהם אבינו ביקש, הייתה בקשתו מחמת שהוא גר ותושב, לכן ביקש שהם יתנו לו, אבל הם ענו לו שהוא יקבל מחמת היותו נשיא וקצין עליהם, וממילא הוא נוטל בעצמו, ואין צריך שהם יתנו לו.

אהלי האמהות - מקום השראת השכינה

בעת שנשא יצחק את רבקה כתוב (כ"ד, ס"ז) 'ויביאה יצחק האהלה שרה אמו', שהכניס את רבקה לאהל שרה אמו, וברש"י הביא דברי חז"ל שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל ומשמעת פסוק וכשבאת רבקה חזרו. וברמב"ן כתב כי מעת שמתה שרה לא נטו אהלה כי אמרו לא תבא אשה אחרת אל אהל הגבירה הנכבדת, וכאשר ראה רבקה הביאה אל האהל ההוא לכבודה ושם לקחה. ומבואר שהיה ענין מיוחד באהל שרה, ורק את רבקה הביא לתוך האהל.

ויש להתבונן למה היה צריך להביא את רבקה דוקא לתוך אהל שרה אמו, ולמה לא נטה אהל חדש לרבקה, ואיזה ענין יש שתהיה דוקא בתוך אהל שרה.

ואדרבה, אם מעלת רבקה מועלת שיהיה נר דלוק מערב שבת לערב שבת ויהיה הענן קשור על האהל והברכה תהא מצויה בעיסה א"כ בודאי שיכול היה לעשות בעבורה אהל חדש בפני עצמו, ויהיו שם כל המעלות והענינים האלו.

ונראה לבאר הענין, דהנה בבעל הטורים בפרשת ויצא כתב שאהל לאה הוא המשכן שעשה בצלאל שבא משבט יהודה שיצא מלאה, ואהל רחל הוא משכן שילה שבחלק יוסף, וגם נכלל בהם שהם כנגד נוב וגבעון ובית עולמים. ומבואר דהאהלים של האמהות הם בית המקדש. וברמב"ן בתחילת חומש שמות כתב וכשבאו אל הר סיני ועשו משכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם, שהיה סוד אלוך עלי אהלם והם המרכבה וכו'. ומבואר בדבריו שהמשכן שבו השראת השכינה הוא במקום אהלי האבות, ורק כשחזרו ישראל למעלת אבותם זכו למשכן ולהשראת השכינה כמו שהיה אצל האבות באהליהם. ומבואר מכל זה דאהלי האבות והאמהות היה מקום של השראת השכינה וכמקום המשכן ובית המקדש.

ובזה יש לבאר דלכן לא נטה אהל חדש לרבקה, כי אדרבה האהל של שרה הוא המקום של השראת השכינה, והוא הוא מקום המקדש, וכל הענין הוא רק שרבקה גם היא תבא למעלת האמהות להיות באהל השכינה, ולכן הביאה דוקא לאהל שרה אמו ולא עשה לה אהל חדש.

זיווגו של יצחק - מה יצא הדבר

הנה כשאליעזר בא למצא את זיווגו של יצחק, התפלל לה' שימציא לו על ידי סימנים את הנערה הראויה ליצחק, ועל ידי סימנים יהא הוכחה שהיא הנערה הראויה ליצחק, ובגמ' בחולין דף צ"ה ע"ב מבואר דמעשה אליעזר היה בגדר של ניחוש, שאליעזר ניחש מי תהיה הנערה. [וכבר דנו הראשונים למה לא היה בזה איסור דלא תנחשו. יעויין בכס"מ פ"א מהל' ע"ז ה"ד מש"כ בזה בשם הר"ן ועוד]. ויש להבין למה הוצרך למצא הזיווג דוקא באופן זה של ניחוש, ולמה לא ביקש למצא כדרך העולם בחיפוש וביקוש, ומהו טיב הענין לעשות באופן כזה של ניחוש.

וביותר צריך להבין שהרי בגמ' בתענית דף ד' ע"א ששאלת אליעזר הייתה שאלה שלא כהוגן, שמא תהא חגירת או סומא, ואם כן בודאי שצריך להבין למה עשה כן ששאל שלא כהוגן, ועשה באופן שיכול שתמצא סומא או חגירת, ולמה לא שאל כהוגן. ויש לבאר הענין, דהנה עצם ענין הניחוש שהדבר נקבע על ידי סימן והוכחה, עניינו ויסודו הוא שהדבר אינו נקבע על ידי אדם ואינו מוכרע על פי דעת אדם, אלא הדבר נקבע בידי שמים, ומה שעולה בניחוש עולה בידי שמים, והמנחש מוסר הכרעת וקביעות הדבר לידי שמים, שהדבר יהיה נקבע ומוכרע על ידי גבוה ולא על ידי דעתו ורצונו או מעשיו של אדם.

וענין הניחוש הוא כענין גורל, וכמו גורל שעל ידי הגורל נקבע ומוכרע הדבר, כן הוא גם בניחוש, שעל ידי הניחוש נקבע ומוכרע הדבר, וכתב הרמב"ן בפרשת אחרי בענין הגורל שהטעם ששני שעירי יום הכיפורים נקבעו על ידי גורלות, ולא נקבעו על ידי הכהן גדול עצמו, מפני שהשעיר לעזאזל הוא שוחד לסט"א, ולכן אי אפשר שהכהן גדול יקבע את השעיר לעזאזל, כי היה זה כעובד ונודר לשמו, ולכן נקבע הדבר על ידי גורל, שיבא הדבר מאת ה', וכמו שנאמר במשלי 'בחיק יוטל את הגורל, ומה' כל משפטו', שנאמר בזה שהעולה בגורל הוא מאת ה' עכ"ד הרמב"ן. ויש לומר דכמו שענין הגורל הוא שהדבר יוצא מאת ה', כן הוא ענין הניחוש שהדבר היצא הוא יוצא מאת ה', ולא על ידי האדם. ולפי זה יש לומר דלכן עשה כן אליעזר שניחש מי תהא הנערה, ולא שאל וביקש כדרך העולם, כי לא רצה שזיווגו של יצחק יבא על ידי מעשיו ולא יהיה נקבע על פי דעתו ורצונו, אלא רצה שיהיה הכל תלוי ונקבע בידי שמים, ויהא הדבר יוצא מאת ה', ולכן מסר קביעות והכרעת הדבר בידי הניחוש, כדי שיהא הדבר נקבע ומוכרע בידי שמים.

והענין שלא רצה שיצא הדבר על פי דעתו ועל ידי מעשיו רק על ידי שמים מאת ה', י"ל דכיון דזיווגו של יצחק הוא העמדת כל בית ישראל, ואשתו של יצחק היא יסוד בית ישראל, לכן לא רצה לתלות ענין גדול זה בדעתו ומעשיו, ורצה שיהיה הדבר תלוי בידי שמים ויצא מאת ה'. ויש להוסיף דבאמת בסופו של דבר כל הסכמת בתואל ולבן ליתן את רבקה מבואר בכתוב שהיה זה רק מפני שמאת ה' יצא הדבר, וכמו שכתוב 'ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע וטוב הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דיבר ה', וכונתם שכל מעשה הבאר הוא היה הוכחה מאת ה' שרבקה תהיה ליצחק, ונמצא שבאמת כל מה שיצא הענין לפועל היה רק על ידי שאליעזר עשה באופן זה של ניחוש.

ויקה אשה ושימה קטורה - על פי הדיבור

כתוב (כ"ה, א') 'ויסוף אברהם ויקח אשה ושימה קטורה'. וכתב רש"י, זו הגר. והנה איתא בחז"ל דעל פי הדיבור לקח אותה. ויש לומר דהטעם שהוצרך לדיבור מיוחד שיקח אותה, דהרי מתחילה נצטוו לגרש אותה, כדכתיב בפרשת וירא ששרה אמרה לו, 'גרש את האמה הזאת', ונצטוו אברהם 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה', וא"כ הרי הוא מצווה לגרשה, ואיך יכול לחזור ולקחתה, ועל כן הוצרך לדיבור מיוחד כדי שיותר לו לחזור ולקחתה.

והנה אע"פ שבאמת הגר החזיקה עצמה בכשרות, וכמו שכתב רש"י שנקראת קטורה, על שם שנאים מעשיה כקטורת, ובטל הטעם של הציווי לגרשה, מ"מ הרי איתא בגמ' בביצה דף ה' ע"ב, דכל דבר שנאסר במנין, צריך מנין אחר להתירו, גם כשבטל טעם האיסור, ועל כן גם אברהם היה צריך לדיבור מיוחד שיתיר לו לחזור ולקחתה.

'וישלח מעל יצחק בנו בעודנו חי'

כתוב (כ"ה, ו') 'ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם משלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי'. הנה מבואר דהיה ענין מיוחד לשלח את בני הפילגשים בעוד שאברהם חי, וצריך ביאור מהו הענין לגרשם דוקא בעודנו חי.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בעיקר הדבר ששלח את בני הפילגשים מעל יצחק בנו, יש לומר דהוא משום דלא היו כשרים, כמבואר במדרש שדרשו על זמין ויקשן, וכיון שלא היו כשרים, חל עליהם הציווי שנאמר אצל ישמעאל לגרשו מעל יצחק, מפני שהיה מצחק. והנה הגירוש של ישמעאל היה בשביל שלא יירש עם יצחק, כמו שכתוב בפר' לך (כ"א, י') 'ותאמר לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק', ואם כן גם בשילוח בני הפילגשים שהוא מאותו טעם, היה צריך השילוח להיות קודם שהגיע זמן הירושה, וזהו שאמר הכתוב דאברהם שלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי, דרק אם משלחם בעודנו חי אז הוא מפקיעם מהירושה, אבל אם היה מגרשם לאחר מיתה, לא היו מופקעין מהירושה, וזהו תכלית השילוח, להפקיעם מהירושה.

'בחצריהם ובטירותם'

כתוב (כ"ה, ט"ז) 'אלה הם בני ישמעאל ואלה שמותם בחצריהם ובטירותם שנים עשר נשיאים לאומותם'. הנה הזכיר הכתוב שבני ישמעאל היו בחצריהם ובטירותם, וצריך ביאור מה בא להשימיענו בזה שהיו בחצריהם ובטירותם. ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי שביאר דבא לומר שהיו במקומם, ולא סבלו שעבוד וגירות.

ועוד יש לפרש דהנה רש"י בפרשת מטות (במדבר ל"א, י') כתב, דטירה, זהו בית מושב השרים, וטירה הוא מלשון שר, כמו שמתורגם 'סרגי פלשתים, טורגי פלשתאי'. ולפי זה יש לבאר דהכתוב בא לומר דאכן נתקיימה ההבטחה שהובטחה הגר בסוף פרשת לך לך, דישמעאל יוליד שנים עשר נשיאים, ועל זה בא הכתוב כאן לומר דאכן נתקיימה ההבטחה, בכך דיצאו מישמעאל שנים עשר שהיה להם שררה ומלכות, ולזה נקט הכתוב שהיה להם חצירות וטירות, שבהם נתקיימה מלכותם ושררתם.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

כולם שווים לטובה

את הנזם ואת הצמידים על ידי אחותו וכשמעו את דברי רבקה אחותו לאמור כה דיבר אלי האיש ויבוא אל האיש והנה עומד על הגמלים על העין, ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ ואנכי פיניתי הבית ומקום לגמלים. (כד, ל לא), לבן דיבר בלשון יפה כאילו דורש טובתו, ובאמת כל כוונתו רק לממונו כדי לעשוק, שהרי אח"כ רצה להורגו בשביל הממון כדאיתא במדרש עה"פ ויושם לפניו לאכול, שהכניס סם המוות במאכלו.

(הסבא מנובהרדוק מוכיח את שפלותו של לבן שבשביל בצע כסף היה מוכן לעשות הכל ולהשליך את כל היקר לו, שהרי על הפסוק פיניתי את הבית כתב רש"י דהיינו מע"ז, ולכאורה הע"ז הוא הרי אלילו ומתפלל אליו כמ"ש בישעיה הצילני אבי כי אלי אתה, אלא שבשביל ממון הוא מוכן לזרוק את אלילו ובלבד שיעטרוהו בזהובים, אבל אצל ישראל אינו כן אלא כמו שנצטוונו ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ועל כל לאו צריך למסור את כל ממונו ובלבד שלא לעבור את פי ה').

והנה בפרשת ויצא שינה הכתוב בלהיטותו של לבן הארמי אחר בצע כסף: וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו. (שם כט, יג), ופירש רש"י ויחבק כשלא ראה עמו כלום אמר שמא זהובים הביא והנם בחיקו, וינשק לו, אמר שמא מרגליות הביא והם בפיו, (שם).

בשנים האחרונות עוררני אברך חשוב מהישיבה הרה"ג ר' רפאל פלדמן שליט"א, להתבונן כמה שנים עברו בין לבן של פרשת חיי שרה ללבן של פרשת ויצא, ובאו חשבון הרי אליעזר הגיע לקחת את רבקה ליצחק כשרבקה הייתה בת שלוש ואפשר שלבן היה ג"כ בערך בגיל זה או יותר גדול, ולאחר עשרים שנה נולדו ליצחק ורבקה יעקב ועשו, וכשהיה יעקב בן ס"ג התברך אצל יצחק, ואח"כ נטמן י"ד שנה בבית עבר, נמצא שעברו תשעים ושבע שנים עד שהגיע יעקב ללבן, ולבן כבר היה זקן מעל מאה שנה, ועכ"ז הוא נשאר אותו גנב ולא השתנה במאומה, ואדרבה תמיד מצא שיטות חדשות בתורת הרמאות.

ולאחר כ' שנה כשיעקב ברח ממנו ולבן כבר הזקין עוד יותר והוא כבר מעל מאה ועשרים שנה, ועדיין הוא רץ אחרי יעקב כנער צעיר דרך שבעת ימים ביום אחד.

ועלינו ללמוד מזה בשניים, האחד שברבות הימים אם האדם לא עובד ע"ע הוא נעשה רק רע יותר ויותר, וכך עד זקנה ושיבה וכך גם ימות, והשני, בבחינת מאויבי תחכמי מי שאסור בכבלי היצר הרי הוא מחדש כל ימיו עוד דרכי רשע וגזל ואינו מתיימש במידות הרעות שכבר יש לו, וממנו אנו צריכים ללמוד את דרכי העבודה להתחדש ולהתעלות תמיד עוד ועוד.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג, א), וכתב רש"י ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים. לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' בלא חטא, ובת כ' כבת ז' ליופי, שני חיי שרה כולן שווין לטובה. (שמעתי ממון ראש הישיבה רבי חיים שמואלביץ שהיה אומר שההספד הגדול ביותר שניתן לומר על אדם שכולם שווים לטובה).

והנה עיקר עבודתם של האבות הייתה שעבדו את ה' בכל הזמנים מנעוריהם ועד זקנותם, ובכל המצבים והניסיונות שעברו עליהם, ועלינו ללכת בדרכיהם, והגם שאנו רחוקים מלהיות בדרגתם אולם עלינו להתחזק שלכל הפחות נהיה שייכים במעלה הזו שכולן שווים לטובה.

והנה בדמותו של יעקב אבינו אנו רואים גם את המעלה הזו של כולן שווים לטובה, שהרי בהיותו בן י"ג כבר היה איש תם יושב אוהלים באוהלו של שם, וכעבור שנים כשהיה בן ס"ג כשקיבל מיצחק את הברכות הוצרך לברוח מעשו והלך ללבן.

ועי' ברש"י סוף פרשת תולדות על חשבון השנים של יעקב אבינו וז"ל: ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן ס"ג שנים, וכו' נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים היה, ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר י"ד שנה, ואחר כך הלך לחרון, שהרי לא שהה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא י"ד שנה, וכו'.

ומרן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל היה מוכיח כי כל השנים הללו יעקב אבינו גם לא נשכב על ספסל וכד' שהרי כתוב בפסוק ויקח מאבני המקום וישכב במקום ההוא, ומבואר שעד אז לא שכב בכלל, וכאן אנו רואים גם איך שכולם שווים לטובה אצל יעקב אבינו.

וודאי שיעקב אבינו היה גם שלם במידת האמת והישרות ומה שאמר ליצחק אנכי עשוי בכורך כבר פירש רש"י: אנכי המביא לך, ועשוי הוא בכורך, (כז, יט), והגם שאסור לדבר כן האחד עם חברו שזו דרך רמאות אולם יעקב היה מצווה לכך כדי להציל את כלל ישראל, וגם במצב שהוכרח לשקר אנו רואים כמה התאמץ לשנות דיבורו ולהפחית בדבר שקר.

אצל הרשע שווים לרעה

ולהבדיל אצל הרשע אם אינו מתקן את מידותיו הוא נשאר כך עד זקנה ושיבה, וכמו שראינו אצל לבן ברמאותו מנעוריו ועד זקנה ושיבה, שפעמיים התורה מדישה את הרמאות והגניבה של לבן, פעם אחת בפרשת חיי שרה כשלבן רואה את אליעזר: ויהי כראות

דברים שנאמרו בהיכל הישיבה במעמד עצרת זיכרון למורנו ראש הישיבה מרן הגאון רבי נחום פרצוביץ זצלה"ה יום ראשון ח"י חשוון

פנים מאירות כשמש, בתחילת השיעור היו פניו קמוצות ובסוף היו מאירות, והוא היה נותן לכל אחד כפי כוחו, וכמובן שהוא רצה שכל אחד יתאמץ להבין יותר ויותר, ולכן הוא גם רצה שיהיה הכנה לשיעור, וכל אחד לפי ההכנה שלו כך הייתה הבנתו, וכדברי הגמ' בתענית: כי הא דריש לקיש הוה מסדר מתני' ארבעין זמנין כנגד מ' יום שניתנה תורה ועייל לקמיה דר' יוחנן רב אדא בר אבהה מסדר מתני' עשרין וארבע זמנין כנגד תורה נביאים וכתובים ועייל לקמיה דרבא (ח, א).

היה אפשר לשאול שאלה בשיעור אבל זה היה מתח כי אם זה לא היה לעניין היו מקבלים על זה פסק אולם זה היה מלב אוהב, ומצד שני מי שאמר חידוש טוב היה מקבל מחמאה, וזה היה נראה כאילו עזרו לו להבין פשט בגמ' מרוב ההנאה שחידשו עוד חידוש.

מעשה שהיה באחד שלא היה עליו כ"כ גדול, והוא שאל שאלה בשיעור, זה היה שאלה טובה אבל הגמ' שאלה את זה מיד אח"כ, רבי נחום נתן לו פסק ומחמאה יחד, הוא אמר לו, גם עליו צריך להכין את הגמ', זה גם מחמאה וגם פסק, פעם דיברתי באיזה ישיבה וסיפרתי את הסיפור הזה, קם אחד מראשי הישיבה ההיא ואמר, זה היה אני, אני לא זכרתי שזה הוא היה, כנראה שהיו עוד כאלו סיפורים.

ככה הוא חניך, שכולם יכינו את הסוגיא לפני השיעור, כדי שתהיה תועלת מהשיעור.

סיפרה לי זקנתי אשת הסבא המשגיח רבי חיים זאב זצ"ל, שבאותו יום שרבי נחום מסר את השיעור כללי הראשון היא שמעה שרבי אליעזר יהודה זצ"ל אמר לרבי נחום זצ"ל, אתה הולך להגיד שיעור כללי, תרד לציבור, תרד לרמה של הציבור, ומצד שני הייתה לו הרי שיטה לרומם את התלמידים לדרגתו, א"כ היו לו שתי הכוחות יחד, להביא את התלמיד איליו וכן לרדת לתלמיד לפי כוחו וזה החכמה הפרוסה לכל.

(אותו יום היה יום מרגש עד מאוד, רבי נחום נכנס לישיבה יחד עם הסבא מרן רבי אליעזר יהודה זצ"ל ומרן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, הם כיבדו והכניסו אותו, הוא היה אברך צעיר עניו והשפיל את ראשו, כך הוא נכנס לשיעור הראשון, היה שם את הצדיק רבי יחיאל זילברברג זצ"ל, שהיה בעל קורא בישיבה חמישים ושנים, והוא היה מחשובי הלומדים, ובאותו יום כתב שיר מיוחד מלא טעם ותוכן).

זכה שהספרים חידושי ושיעורי רבי נחום מתבדרים בבי מדרשא, וזכה להעמיד את בניו הגאונים שליט"א שהולכים בדרכו.

רק נסיים ונאמר, הרי רבי נחום רצה שילמדו סדרים ברציפות ובחזק גדול, מרגש לראות שיש חיזוקים גדולים בישיבה בימי שישי ושבת, כמה הוא שמח מזה, אשרי מי שישתתף בחיזוקים הגדולים הללו בימי שישי ושבת, וודאי שהקב"ה יעזור לכל מי שיתחזק שיזכה ללמוד בחשק ובשמחה, ונזכה לביאת גואל ולתחיית המתים ושלא נבוש ולא ניכלם לעולם ועד.

אנחנו עומדים ביום היא"צ של מורנו ראש הישיבה הגאון רבי נחום זצלה"ה, שהיה מרביץ תורה בכל כוחו, ליבו, נפשו ומאודו, אין לשער ואין לתאר.

לא תמוש מעיני המראה של רבי נחום בעת מסירת השיעור הגישמאק והמתיקות שזכינו לראות שנים בשיעור של רבי נחום א"א לשכוח את זה.

רצינו להתבונן היום בקטע מהספר הקדוש תומר דבורה¹ בפרק ג' שכתב שם בזה"ל: האיך ירגיל האדם עצמו במדת החכמה, הנה החכמה העליונה פרושה על כל הנמצאים כלם, עם היותה נעלמת ונשגבה מאד, ועליה נאמר (תהלים קד, כד): מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית, כך ראוי לאדם שתהיה חכמתו מצויה בכל ויהיה מלמד להועיל לבני אדם לכל אחד ואחד כפי כחו כל מה שיוכל להשפיע עליו מחכמתו ישפיעהו ולא תטרידהו סבה כלל.

וממשיך התומר דבורה: והנה אל החכמה שני פנים הפן העליון הפונה אל הכתר - ואין אתם הפנים מסתכלים למטה אלא מקבלים מלמעלה. הפן השני התחתון פונה למטה - להשיג בספירות שהיא מתפשטת בחכמתה אליהם כך יהיה אל האדם שני פנים הפן הראשון - הוא התבודדותו בקונו כדי להוסיף בחכמתו ולתקנה, השני - ללמד בני אדם מאותה חכמה שהקדוש ברוך הוא השפיע עליו.

אנו לומדים יסוד גדול איך משפיעים חכמה, צריך להשפיע חכמה כפי כוחו של המקבל, ונביא לכך משל פשוט מחיי היום יום, משל לאב שבנו הקטן צמא ומבקש לשתות תארו לכם שהאב יביא לבנו כוס גדולה עם משקה הרי זה יכול להיות מסוכן לבנו, ילד קטן צריך בקבוק עם פייה קטנה ועדינה, וכהשפעה גשמית כך היא השפעה רוחנית לכל אחד צריך לתת לפי כוחותיו ולפי מה שהוא.

עוד כתב שם: וכמו שהחכמה משפעת אל כל ספירה וספירה כפי שיעורה וצרכה, כן ישפיע בכל אדם כפי שיעור שיכלו אשר יוכל שאת והנאות אליו וצרכו, וישמור מלתת יותר משיעור שכל המשפיע, שלא תמשך ממנו תקלה, שכן הספירה העליונה אינה מוספת על השיעור המוגבל במקבל.

וזה דבר נורא, צריך לתת לשני אבל לפי מה שהוא מסוגל לקבל, וידוע שכל מי שמוסר שיעור מתקשה בדבר הזה, בדרך כלל יש מגוון בחורים ישנם חזקים יותר וישנם קצת פחות כולם טובים ב"ה, אבל צריך סייעתא דשמיא גדולה לכוון לתת לכל אחד לפי מה שהוא, שמעתי פעם בשם מרן הרב שך זצ"ל הגדרה בעניין הזה, צריך למסור שיעור לבינוניים, ולהוסיף לעילויים ולחזור בשביל החלשים, היום צריך לחזור לכולם, ועכ"פ צריך לתת לכל אחד את המקום המתאים שיהיה לו בשיעור.

שנים רבות זכינו לראות את הרב'ה רבי נחום מוסר את השיעור עם

¹ כדאי מאוד לעשות קביעות בתומר דבורה, זה ספר נורא, בעלי המוסר קראו לזה שולחן ערוך למידות, המשגיח הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל אמר שבקלעם למדו בליל שבת תומר דבורה, וכן מובא מהדברי חיים מצאנז זצ"ל שהיה אומר שהלימוד בתומר דבורה הוא סגולה גדולה להינצל מהמחלה הנוראה, מי שלומד תומר דבורה האשה שלו תרגיש בשינוי לטובה זה משנה את כל האדם, אמנם יש גם ענייני קבלה אבל זה מעורר את לב האדם.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר
הלוי זצ"ל

הקשר בין הסיפורים בהפטר

בהפטר של פרשת השבוע, אנו מוצאים איזה סיכום קצר לכל עבודת היום שהיתה לנו בימים הנוראים, אלול, ראש השנה, יום כיפור, וסוכות. עם מה אנחנו יוצאים?

סיפר לי הגר"ש מונטג שליט"א (הרב של בני התורה בנתיבות), שאמר לו הגאון ר' שמואל גרוסברד שהוא שמע מהרב דסלר וארט נפלא על ההפטר של השבוע. (זה לא נמצא בכתבים של הרב דסלר באף מקום. זה תורה שבע"פ).

ההפטר מתחילה: (מלכים ב - ד) "ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך אישי מת, ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה', והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים".

היתה זו אשת עובדיה הנביא, ובא הנושה לקחת את חובו - זה הבן של אחאב, וכל מה שהוא לקח את הכסף זה היה לצורך החבאת הנביאים במערה, וכתוב בחז"ל שהיא צעקה כמנין צעקה".

ואז אומר לה אלישע, מה יש לך בבית וכו', ויאמר לך שאלו כלים מן החוץ מאת כל שכניך כלים רקים אל תמעיטי, ותסגרי את הדלת, ויצקת על כל הכלים, והמלא תסיעי. וכך עשתה. ויהי כמלאת הכלים היא אומרת לבנה - הגישה אלי עוד כלי, ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמוד השמן.

ובמאמר המוסגר: רבי חיים שמואלביץ היה אומר, הרי כל השמן פה הוא נס. ששמן כזה מועט יספיק לכ"כ הרבה כלים!! אז למה כאשר נגמרו הכלים הכל הפסיק! מה הבעיה, תיצור גם כלי ע"י נס!

וע"ז אמר הגר"ח, וזה יסוד לחיים: אין בעולם כלים של נס. את הכלים אדם צריך ליצור לבד! ולכלים שלך - ינסכו שמן של ניסים, אבל את הכלים - אדם צריך לבנות לעצמו.

ותבא ותגד לאיש האלוקים. היא באה אל הנביא לשאול אותו מה לעשות עם כל השמן, ואמר לה לך מכרי את השמן ושלמי את נשיך, ואת ובניך תחיי בנותר. וכתוב בחז"ל - עד ימות המשיח. פלאי פלאים!

לאחר מכן, יש את הסיפור של האשה השונמית. ומסביר הלבוש את הקשר שלו לפרשת וירא, שהרי זה בדיוק אותו הדבר. הרי מה היה בפרשה? לשרה לא היו ילדים, היא קיימה מצת הכנסת אורחים והאורח ברח אותה בילדים ואז נולד יצחק. וזה הרי בדיוק מה שהיה אצל האשה השונמית: לאשה השונמית לא היו ילדים, היא היתה רגילה להכניס את אלישע לביתה, הוא ברח אותה בן ונהיה לה בן. פלאי פלאים. זה ממש אותו הדבר.

אבל שאל הרב דסלר: מילא הסיפור עם האשה השונמית - מובן הקשר שלו לפרשה, אך למה יש לפני כן שבע פסוקים עם אשת עובדיה, מה הסיפור שלה נוגע פה לעניין? יש הפטרות שחסר שם פסוקים אבל פה, ההפטר גם ככה מספיק ארוכה, זה אחת מההפטרות הגדולות... אז למה מתחילים מאשת עובדיה?

ומבאר הרב דסלר: בלי הסיפור של אשת עובדיה - לא מצאנו ידנו ורגלנו בסיפור של האשה השונמית. ומסביר: אלישע שאל מה לעשות לאשה הזו, מה לשלם לה? ויאמר גיחזי, אבל בן אין לה ואישה זקן. והוא קרא לה, והיא באה ועמדה בפתח. אמר לה אלישע: למועד הזה כעת חיה את חובקת בן. ותאמר אל אדוני איש האלקים, אל תכזב בשפחתך. ועיין במפרשים שהיא בקשה ממנו - אל תתן לי דבר הנפסק. אם יש בידך לבקש רחמים ולתת לי בן - בבקשה ממך. אל תתן לי אלא בן של קיימא. היא אומרת לו אני מפחדת שזה לא יחזיק מעמד. אם אתה יכול לתת לי בן של קיימא - בסדר, אחרת - אבל אל אדוני איש האלקים, אל תכזב בשפחתך. אני לא רוצה לחשוב שיש לי ילד ובסוף הוא לא יהיה בן קיימא. ומה קרה לבסוף? הוא באמת לא היה בר קיימא, הוא מת. וכשהיא באה אליו היא אכן אמרה לו את זה: השאלתי בן מאת אדוני, הלא אמרתי לא תשלה אותי!

זו טענה עצומה. אמנם נכון, אלישע אח"כ עשה תחיית המתים, כי היה לו הכרת הטוב, אבל לא לזה היא התכוונה. היא בקשה בן של קיימא, וזה לא התקיים. זה לא קושיה עצומה!!

אך על זה באה התשובה של אשת עובדיה, אשת עובדיה, אחרי שעשתה ככל דברי אלישע, ומלאה כלים רבים בשמן. ותבא ותגד לאיש האל וקים. היא באה לשאול אותו מה לעשות עם השמן. אשת עובדיה, את לא מבינה לבד!!... מה נראה לך שהוא רצה, שתהיה לך תערוכת שמן בבית!!... שלא יהיה מקום להסתובב שם!! ברור שתלכי למכור אותו.

אלא אמר הרב דסלר: היא חיה עם הרגשה, זה הרי לא שמן שלי, לי היה רק אסוך שמן, מעט. זה שמן של הנביא! אני בכלל לא מרגישה שזה שייך אלי. וכשיש לי דבר של השני גם אם אני מבין מה הוא רוצה שאני יעשה עם זה - אני צריך לשאול ממנו רשות. אם אני יבוא אל מישהו הביתה, ואני יודע שהוא רוצה לעשות משהו אך הוא לא אמר לי לעשות, וכי מותר לי לעשות לבד!! ודאי שלא! אני צריך לבקש רשות. לכן באה אשת עובדיה אל אלישע ואמרה לו, זה שלך. כעת מה לעשות עם זה.

את הנקודה הזו - לא היה לאשה השונמית. האשה השונמית! הרי לך - לא היה בן, את לא האמנת שיהיה לך בן. ולבסוף את קבלת בן. אז תבואי לשאול את הנביא, מה לעשות עם הבן? את לא באת לשאול. לחנך - את כבר יודעת לבד...

איפה הילד הזה היה? ויצא אל אביו אל הקוצרים, הוא הלך לשדה. למה הוא לא היה בחיידר? למה הוא לא הלך ללמוד תורה? אם את לא באה לשאול - אין לו זכות קיום. ההרגשה צריכה להיות זה הרי לא שלי! זה מתנה שקיבלתי מהנביא, בא נשאל אותו, מה לעשות?

הרי כשבשר המלאך על לידת שמשון, בקש מנוח מהקב"ה, איש האלוקים אשר שלחת יבא נא עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער היולד, וכשבא המלאך, הם מהרו לקראתו ושאלו, מה יהיה משפט הנער ומעשהו. אתה מבשר בשורה טובה, בא תאמר לי איך להתנהל.

וזה היה התביעה על האשה השונמית: אחרי שאת מקבלת כעת את מרגישה שזה הילד שלך ואת לא מבקשת עצות - אז את מפסידה אותו. רק שאלישע עם ההכרת הטוב עשה תחיית המתים, אבל את מצד עצמך - אבדת את זה.

זה לא שלי!

כתוב בילקוט (שמואל, א, כג) "אך יקם ה' את דברו", א"ר ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק, בכל יום ויום היתה בת קול יוצאת ומפוצצת בכל העולם כולו ואומרת: "עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל". וכל אשה שהיתה יולדת בן - היתה מוציאה שמו - שמואל. וכיון שהיו רואים את מעשיו היו אומרים אין זה שמואל. וכיון שנולד זה ורואים את מעשיו, אמרו: כמדומין אנו שזה הוא. קודם כל, אמר מרן רה"י זיע"א, לא מצאנו כזה משא פרוסום עולמי אצל אף גדול בעולם! כל יום, בכל העולם, בת קול מפוצצת!!! שאף אחד לא יגיד לא שמעתי, לא קלטתי, לא הייתי אז... כלום. כל יום בת קול מפוצצת! מה העניין בזה?

אמר הראש ישיבה: בדרך כלל, כשנגזר על בן אדם שהוא יבא לעולם - נגזר גם מי יהיו ההורים שלו, אך על שמואל לא נגזר. הקדוש ברוך הוא אמר מי שרוצה - יכול לזכות. כולם קראו לבן שלהם שמואל. אבל חנה השקיעה. היא התפללה ובכתה, אז היא קבלה.

אבל הרב החיד"א מביא בספרו "מדבר קדמות", שכל אלו שקראו לבן שלהם שמואל - כולם היו בני נביאים. אמנם לא כשמואל, אבל בני נביאים, ולכאורה זה לא מובן, מה הבעיה לקרוא לבן שמואל? בשביל זה כבר מקבלים להיות בני נביאים!!

ההרגשה הפשוטה למה הם קראו לבן שלהם שמואל:

כתוב אחי"כ שחנה אמרה כי מן ה' שאלתיהו. נצייר כעת את חנה, לפנינה יש ילדים ולחנה אין ילדים. היא בוכה, לא טוב לה, סוף כל סוף היא כמו כל אמא, היא מחבתת ילד... יש לי בן, גם אני אמא. מה המילים הראשונות שיוצאות מפי? "ותקרא את שמו שמואל ותאמר כי מן ה' שאלתי". הוא לא שלי!!! לא היו לי ילדים, וזה לא שלי, זה שאילה מאת ה'!!! והביאותיו אל בית ה' וישב שם עד עולם.

היא חייתה עם זה. כשהקב"ה אומר מראש - עתיד צדיק אחד לעמוד ושמואל שמו - אז הוא אומר מראש את ה-"שמואל שמו"!! להרגיש שהוא שאול מאת ה'. ובה אחזו כל הנשים! את זה הם אמרו, ולכך כולן קראו שמואל. לכן מגיע להם להיות בני נביאים. כך ההרגשה צריכה להיות, זה לא שלי, כל ילד זה מתנת שמים. כשאני מקבלת מתנה מהקב"ה אני חושבת מה מוטל עלי לעשות עם המתנה, מה הקב"ה רוצה שאני יעשה עם המתנה שלו. "והביאותיו אל בית ה' וישב שם עד עולם".

לא נותנים למי שלא מעריך

הקב"ה סובב זאת, שהשבועה הייתי בישיבה שלנו בעוצם. הם היו בשברון לב, חברים לספסל הלימודים הבה"ח פנחס וייס ז"ל נספה בתאונת דרכים לאחר שחזר מהמבחן של דרשו בקרית גת. הוא היה בן עליה גדול וכבר גמר רוב ש"ס.

לפתע התחילו לקלוט שחיים לא מובטח לאף בן אדם! חיים זו המתנה הכי יקרה בעולם! כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו.

בראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום כיפור, עמדנו התחנונו ובקשנו, על מה? על חיים! זכרנו לחיים, כתבנו בספר חיים, וכתוב לחיים טובים, הכל נע סביב חיים, קיבלנו את המתנה. ברוך ה' - כל מי שנמצא פה - הוא חי! "ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום".

הבה ונשאל את הקדוש ברוך הוא, מה אתה רוצה שאני יעשה עם המתנה היקרה הזו? אך פתאום אנו שוכחים... לא, לא, אחרת שנתת לי - כעת אני בעל הבית להחליט...

כתוב ברבינו יונה דבר נורא! המשנה באבות (ג, ו) אומרת - "רבי דוסא בן הרכינס אומר שינה של שחרית, ויין של צהרים, ושיחת הילדים, וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ - מוציאין את האדם מן העולם". ומסביר רבינו יונה, הרי על מה נברא האדם? רק לעסוק בתורה והיא אורך ימים ושנות חיים. ואם לוקח דברים כאלה למה לו חיים? וראוי לטורדו מן העולם.

והוא מביא על כך משל, (ונרחיב מעט) היה איזה יהודי שהיה גביר גדול, בעל בעמיו, הוא אהב לעזור לאנשים ולגמול חסדים, אך מסכן... יום אחד הוא פשט את הרגל ונכנס לחובות כבדים ולמשפטים. אמרה לו אשתו, תראה: יש לנו מלך טוב, תספר לו את הצרה שלך, אולי הוא יעזור לך. סבר וקבל. הוא הלך למלך ותינה את צערו. ובאמת המלך בטוב לבו נכמרו רחמיו, הוא רץ לארון הוציא שתי חבילות של מטבעות זהב ונתן לו. אחת בשביל לפרוע את החובות, והשניה בשביל לפתוח עסק מחדש.

הלה היה המום, הוא לא יכל לעכל כזו בשורה טובה, והשתבש לו משהו... הוא החל לרוץ במהירות... עבדי המלך קלטו שהוא מאבד עשתונות, אז הם מיהרו לדלוק אחריו, הם ראו אותו רץ לעבר נהר גועש ואז הוא צעק לעברם: אל תגידו לי מה לעשות עם זה, זה שלי! אני יעשה עם זה מה שאני רוצה. והשליך שק אחד לתוך המים השוצפים... הם כבר הבינו מה יעלה בגורלו של השק השני, אז הם התחילו לרוץ עוד יותר מהר, והוא גם רץ יותר מהר עד שהגיע לביב של שופכין והשליך שם את השק השני, ואז הוא מחייך בתרועת ניצחון: אתם רואים?... עשיתי עם זה מה שאני רוצה. הוא נתן את זה לי, ואתם לא תכתבו לי מה לעשות.

אומר רבינו יונה: מסתמא אין להעניש את היהודי הזה. הוא לא היה מוכן לכוז בשורה, ומסכן... נשתבשה דעתו עליו.

אבל זה ברור ללא צל של ספק: אם הוא יבא שוב אל המלך ויתחנן, ויבכה, ויוריד דמעות!! לא יעזור לו מאומה, הוא לא יקבל גרוש. לא נותנים כזה אוצר בשביל לזרוק אותו בנהר או למי שופכין.

אומר רבינו יונה: קבלת מתנה - חיים, מה אתה עושה עם זה??? חלק מהזמן - אתה מבזבז על הבל וריק, ובחלק נוסף - אתה עוד עושה עבירות. זה ביב של שופכין! אם תבקש עוד פעם - אז אתה בסכנה! אחר שחיה כמה שנים ונתעסק בעסקו ולא הועיל, הואיל שבטל מן התורה על מה יוסיפו לו ימים???

בא, תשאל את הקדוש ברוך הוא, נתת לי מתנה - חיים, מה אתה רוצה שאני יעשה עם זה? ואני לבד יודע מה הוא רוצה, הרי ככה גם אומרים בתפילה, כתבנו בספר חיים, איזה ספר חיים? של **למען** אלוקים חיים!!! למען הרבות כבוד שמים. אז כל מה שגורם היפך מזה - זה מוציא את האדם מן העולם.

קיבלנו מתנה - אז צריך לשמור עליה. חז"ל אומרים: נשמה שנתתי בך - החייה אותה! קיבלת את זה לצורך מסויים. כי מן ה' שאילתיהו, וישב בבית ה' עד עולם.

לא להרוג את הזמן

וכעת אנו רוצים לעבור לדבר דבר מאד אמיתי, שהיה אומר הגאון ר' משה שמואל שפירא זצ"ל (ר"י באר יעקב). כתוב ששרה אמרה לאברהם, "גרש את האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק". ולמה לגרש? כתב רבי אברהם בן הרמב"ם: "שהיה מנבל פיו, ומהתל כדרך הנערים, ומפריע מדרך השלמות". והקשה ר' משה שמואל: אם הוא היה מנבל פיו, בגמרא כתוב כל המנבל פיו יורד לגיהנם, אז מה אתה בא ומוסיף שהוא היה מהתל - שזה פטופטי סרק של נייעס ושטויות המפריעים מדרך השלמות. מה אתה בא להוסיף? הרי הוא היה מנבל את פיו, זה חמור הרבה יותר!!!

אמר ר' משה שמואל: עבירה - זה דבר נורא ואיום. אבל יש דרך תיקון, אפשר לעשות תשובה. אבל על בזבז זמן - תשובה יכולה להועיל רק שלא יענישו אותך, אבל למדן - לא תהיה מזה. זמן שעבר - לעולם לא יחזור!!!

ומפורסם, שפעם הגי"ר אליה לאפיאן זצ"ל שאל בחור למה אתה לא בא ללמוד? והוא אמר לו תירוצים כל כך טובים, שהוא לא יכול וכדו... אמר לו ר' אליה - הכל יכול להיות אמיתי, אבל תדע לך: מתירוצים לא נהיים למדנים.

ומוסיף ר' משה שמואל שכתוב בהקדמה של ביאור הגר"א לשו"ע או"ח שהמוסר שהגאון היה חוזר עליו הכי הרבה הוא "לא לבטל את הזמן". **היום אומרים - "לא להרוג את הזמן", וזה כפשוטו! בזבזו זמן זה להרוג! כי זמן זה חיים וכשאתה מבטל אותו - אתה הרגת את החיים שלך. הרגת את הזמן.**

ואת זה עלינו לדעת ולהפנים: קבלנו מתנה, אנחנו רוצים את המתנה לאורך ימים ושנים. אף אחד לא רוצה אחרת - חלילה. אבל תחשוב רגע, קבלת מתנה - אז תדע להעריך אותה. איך אני עושה באמת שהקב"ה יראה שאני מעריך.

אם אני עושה את מה שהוא רוצה - אז הוא ימשיך לתת לי את זה. וזה דבר מאד פשוט.

לבני תורה לא חסר כלום!

בתחילת פרשת לך לך, כתוב שהקב"ה מבטיח לאברהם "ואעשך לגוי גדול, ואברכך, ואגדלה שמך, והיה ברכה". אומר רש"י, ואברכך - בממון. והקשה באיילת השחר (עה"ת) (שאלה קצת מוזרה) איזה ברכה זו? בשביל מה אברהם אבינו צריך כסף?... ואולי בשביל הכנסת אורחים שלו.

אחד מהמקורבים שאל אותו, למה הראש ישיבה כותב כאלו דברים משונה? אנשים לא מבינים את זה... אמר לו מרן הרה"י: אתה צודק, וכבר לבד חשבתי על זה... היתה לי קושיה כ"כ טובה, למה צריך להביא כזה תירוץ דחוק? עדיף להישאר בקושיא...

בסדר... אנחנו מבינים שזה קושיה, רק אנחנו לא חיים את זה. הרה"י עוד חי את זה. אבל מה באמת התירוץ? איזה ברכה זה?

ונספר: פעם בעיריית בני ברק חילקו "קמחא דפסחא" לאברכים. עשו מזה עסק ורעש גדול. היה אחד שגר בעיר סמוכה לבני ברק, שם היתה עירייה חילונית. אך הוא - היתה לו השפעה גדולה על ראש העיר שם, והוא הצליח להשפיע על ראש העיר שגם שם יחלקו לאברכים "קמחא דפסחא".

זה היה נקרא הישג גדול! וכמובן, כל עסקן כזה בא לשמוע יישר כח מהרב שך... הוא רק נכנס לרב שך, הרב שך אמר לו תבטל את זה מייד! תבטל את זה מיד! מסכן, הוא עוד חיכה ליישר כח, הרי זה עירייה חילונית... עד שהוא הצליח לסדר את זה...

הוא אמר, בסדר, הראש ישיבה, אני יבטל. אבל למה, למה??? בני ברק עשו מזה כזה עסק גדול, למה פה לבטל? אמר לו הרב שך: בני ברק יודעים מה זה תורה, העירייה רוצה שיהיה לה זכות בתורה - מצוין, למה לא. זה כמו ישכר וזבולון. אבל הראש עיר שלך לא מבין מה זה תורה, הוא בסך הכל קלט שיש כמה אברכים מסכנים שאין להם מה לאכול בבית, והוא מוכן לעזור למסכנים.

המשיך הרב שך ואמר: אנחנו לא מסכנים! אנחנו לא אומללים! לא באנו למשרד הסעד, ולא משרד הרווחה, ואף לא ללשכת התעסוקה...! אסור שייתפס אצלם שאנחנו מסכנים. כתוב בחת"ם סופר: התורה אומרת "וילך למסעיו", ופרש"י, ד"א בחזרתו פרע הקפותיו. איזה חובות היו לו? מי הסכים להלוות לו? הולך לו בן אדם לא מוכר, עני ואביון, למה שגוי יסכים להלוות לו...? אלא אומר החת"ם, לא מדובר פה על כסף. אלא כשהוא הלך בדרך כולם שאלו אותו אותה שאלה: אתה כל כך הרבה מדבר על הקדוש ברוך הוא, שהוא היכול, והמכלכל, תראה... אתה היחידי שמכיר בו, ותראה את החיים שלך... נווד, הולך ממקום למקום, אין לך מה לאכול, אשתך בסכנה...

בחזרתו - פרע הקפותיו, כשהוא חוזר - ראו כולם איך הקב"ה נתן נגעים גדולים לפרעה ולביתו על דבר שרי, זה התפרסם. הוא נתן לו מתנות, ואברם כבד מאד במקנה, בכסף, ובזהב. פתאום כולם ראו איך שהקב"ה הוא באמת כל יכול. כעת הוא ענה תשובה לכולם. הוא היה בעל חוב לענות תשובות. בהלך - לא היה לו מה לענות, אך כעת הוא פרע את חובותיו. אתם רואים?... אברהם קיבל כסף, בשביל מה? בשביל שאנשים לא יחשבו שכן תורה הוא מסכן... בן תורה אומלל... אין לו מה לאכול.

לא חסר לו כלום ברוך ה' לכל הבני תורה היום לא חסר כלום כלום כלום, טוב להם הרבה יותר מאשר לרחוב. כמדומני, שאמרו פעם למרן הרה"ק, שמה שהרחוב כל כך הרבה נגד הבני תורה זה לא כל כך משנאה כמו מקנאה.

וסתם... בא נדבר גם בצורה מסחרית: אם נניח שהיה לבן תורה הרבה כסף, מה הוא היה עושה עם זה? הוא היה חוסך בשביל לחתן את הילדים, או מה אכפת לך שהקדוש ברוך הוא יתן לך את זה בבת אחת כשתצטרך לחתן, מה אכפת לך?...

יש סיפור מפורסם, שהיו שני אברכים שלמדו חברותא בכולל פוניבז', יום אחד אמר האחד לרעהו, איך נחתן את הילדים? חייבים לצאת לעבודה. אך אמר לו חברו - אני בוטח בקב"ה. הם עוד היו אברכים צעירים, אך אמר הראשון - יש חובת השתדלות! בקיצור, סוף דבר - הוא יצא לעבוד. מה עשה הקב"ה? לאותו אחד שיצא לעבודה - הוא נתן בת, ולאברך שנשאר בכולל - הוא נתן בן. הוא היה בן מוצלח. וכשהגיע לפרקו - רצה אותו אבי הבת לחתן. אמר לו האבא - בסדר, אבל איפה יגורו, ואז הוא אמר אני עבדתי וחסכתי ויכול לתת דירה. ואז כל הכסף שהוא עבד עליו כל השנים - הוא הביא את זה בשבילו, וכך נגמר השידוך...! רעיון פשוט של הקב"ה...

אברהם! אני מברך אותך בממון בשביל שתוכל לענות תשובות. לא תשאר בעל חוב של תשובות כמו שכותב החת"ם. ואברם כבד מאד במקנה, בכסף ובזהב. יהיו לך תשובות.

טוב לך לעולם הבא!

לפני הרבה שנים, היתה ישיבת נהרדעא. היה שם מגיד שיעור בנו של מרן רה"י ר' גרשון שליט"א, הגאון ר' נח בצלאל בן הניא רחל שה' ישלח לו רפואה שלמה במהרה.

הגיס של הרה"י שם הרב קאשי - הוא תרם בנין. ור' גרשון היה נקרא "נשיא הישיבה". הוא בא לשם לדבר בחנוכת הבית, והוא אמר, כתוב במשנה באבות: "כך היא דרכה של תורה פת במלח, תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ואם אתה עושה כן - אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא", ושאל ר' גרשון: מה החידוש? זה שאשריך בעולם הזה? זה חידוש?...! והוא פנה אל הגביר האמריקאי הזה ואומר - בא איתי מחר בבוקר נלך קודם כל לכולל פוניבז', ואח"כ עם המונית שלך ניסע לבורסה. בכולל פוניבז' - תראה את כולם מחייכים, רגועים, לא יודע מה קורה אצלם בבית... יש כסף, אין כסף, יש מה לאכול או אין, זה לא משנה. מספר הגמח"ים שם הוא כמעט כמספר האברכים... לכולם טוב. אחרי זה - תלך לבורסה... עד שיכניסו אותך, וגם אח"כ אתה תהיה רק מאחורה, תראה אחד צועק השני בוכה והשלישי מדוכא... אחד פושט יד, ואחד פושט רגל...

זה חידוש ש"אשריך בעולם הזה"? זה פשיטא. אני יגיד לך מה החידוש: שטוב לך לעולם הבא.

הגבירים יבואו ויטענו לקב"ה - עבדו עלינו... לנו היה עולם הזה! אמנם כסף היה לנו. אבל איזה עולם הזה... היו לנו צרות מהאשה, צרות מהילדים, צרות בעסקים, ולבני תורה - אמנם כסף לא היה. אבל עולם הזה היה להם! תראה איך הם שמחים, איך הם

מחייכים, טוב להם. כעת זה עולם האמת. אז מי שהיה לו עולם הזה - כבר קיבל משהו. כעת צריך לתת לנו!...

ועל זה הקב"ה מבטיח לך: "וטוב לך לעולם הבא"! עם הגבירים - תן לי להסתדר... אבל לך זה בטוח. נכון שהיה לך טוב בעולם הזה, אשריך בעולם הזה, אבל גם טוב לך לעולם הבא.

וכך גם שמענו פה בישיבה שאמר מרן רה"י ר' גרשון בשם החזון אי"ש, שעיקר מה שכן תורה צריך לדעת הוא, אל תתאוה לשולחנם, כי שולחנך גדול משולחנם, וכתרך גדול מכתרם. ואעפ"כ - ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך את שכר פעולתך.

אתה המאוש. לך טוב. לך יש עולם הזה. אבל אל דאגה, נאמן הוא בעל מלאכתך.

לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה

כתוב בחז"ל, "מלך אסור ברהטים" (שיר השירים ז, ו) 'אסור אני בכס בזכות הריצות שרץ אברהם'. [וברש"י שם: מלך אסור ברהטים - הקב"ה נקשר באהבה, במצות ובריצות שאתם רצים לפניו].

אומר המשגיח רבי דב יפה זצ"ל, לא כתוב בזכות המעשים שהוא עשה, אלא בזכות זה שהוא מיהר, ורץ אל המצוות. הריצה מראה כמה אני קשור לזה, וכמה אני רוצה את זה, וכמה זה חשוב בעיני. "בעצלתיים ימך המקרה בשפלות ידיים ידלוף הבית". (קהלת י, יח) -

כשאחד קם בבוקר... ועושה טובה לקב"ה... מהזמן שהוא מתעורר עד שהוא קם לוקח לו 10 דקות... הוא מסתובב מצד לצד ימינה ושמאלה... הוא עוד לא החליט אם לקום עכשיו או לישון עוד פעם... כל יום יש לו דיונים לכאן ולכאן... אמנם בדרך כלל היצר טוב מתגבר, ואז הוא קם... והולך... וזו... ועד שהוא מגיע לתפילה כבר אווזים כמעט ביישתבח! לא כך עושים ולא זו הדרך. ואל הבקר רץ אברהם!!!

ואספר: היום בבוקר באתי בשעה מוקדמת לישיבה, וראיתי בחור שרץ מבנין הפנימייה להיכל הישיבה. רץ! מה אתה רץ?!! עוד השעה מוקדמת! אף אחד איננו, למה לרוץ?... אלא שחז"ל אמרו בשבת לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה.

אסור אני ברהטים. בחור שרץ הפשט הוא שטוב לו בבית מדרש, והוא אוהב את הבית מדרש, ורץ לבית מדרש.

אסור אני ברהטים - אומר המשגיח ר' דב לא בזכות המצוה אלא בזכות הריצה! לחבב, להבין שזה עסקים טובים, לקלוט את ה"אשריך בעולם הזה"! אתה לא עושה טובות לקדוש ברוך הוא... תבין, אתה עושה עיסקת חיים שכדאי לך להשקיע.

הזכרנו כמה פעמים את דברי האור החיים הקדוש (בפרשת ראה יד, כז) וז"ל **כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש וכו' והמרגיש בטעם התורה אדם שלומד ויגע ונהנה מהתורה - תשיחנו נפשו! הנפש שלו מדברת אליו כי עליו לתת גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאה, ואצ"ל שאין לתבוע שכר עליה.**

כל כך התורה מתוקה, כל כך נעימה, היא ידידה שלך... מה יכול להיות יותר טוב?...

פעם פגש אותי יהודי מירושלים, ואומר לי: אולי אתה יכול לעזור לי? שאלתי במה הענין, הוא אמר לי אני מחפש חברת שמירה, אתה מוכן לעזור לי? אמרתי לו, מאיפה שאני יידע על חברת שמירה, יש בדפי זהב - עיין שם!... הוא אומר, מה שאני צריך זה לא מופיע בדפי זהב. מה אתה צריך? אני צריך שמירה מהתולעים בקבר...! אמרתי לו, תראה, אני לא מבין בדיחות ירושלמיות... מה אני יכול לעשות. הוא אומר לי, אני כבר מצאתי. שאלתי אותו מה מצאת? (פתאום זה מעניין אותך... אה?...!) זה משנה מפורשת באבות: "בהתהלךך תנחה אותך - בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך - בקבר. והקיצות היא תשיחך - לעולם הבא".

תורה היא ידידת אמת. מהרגע שאתה נקשר אליה - היא לא עוזבת אותך לרגע! היא מחכימת פת"ל... משיבת נפש... משמחת... היא כוללת את כל הטובות שבעולם! היא מלווה אותך בעולם הזה, ולאחמ"כ בקבר... הגוף שוכב - ואתה לא יכול לעשות שום דבר! מלמעלה יש ערמת אבנים, מלמטה - רימה ותולעה. מי בא לעזור לך? התורה!!! וכמה שאתה אהבת אותה יותר - כך היא תשמור עליך יותר, כזו ידידה טובה. והקיצות - היא תשיחך... היא מחכה לך ליד הקבר, ברגע שתקום לתחיית המתים - היא כבר לידך. כזו ידידה טובה, כזה מתנה עצומה שהקב"ה נותן לנו, וזהו תשיחנה נפשו!

זוהי מה שהקב"ה רוצה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, בא תבין עד כמה הוא רוצה לתת לך ולשמור עליך - וכעת הפניה אל כל אחד, עשה למענך... למען עצמך וטובתך בזה ובבא.

מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי

כתוב חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. מה הפשט בזה?... שאנחנו נהיה כמו אברהם יצחק ויעקב!... כאשר הסטייפלער נפטר, הרב שך הספיד ואמר שכבר לא יהיה עוד אי כמו הסטייפלער. וכשהרב שך נפטר - אמרו שכבר לא יהיה עוד אחד כמו הרב שך. אז אם הסטייפלער והרב שך לא יהיו, אז אברהם יצחק ויעקב כן יהיה!...

וכן הרמב"ם כותב שכל אדם יכול להיות כמשה רבינו. מה ההסבר בזה?

ונסביר זאת ע"י מעשה שהיה: בהספדו של הגאון ר' חיים שמואלביץ על חתונו הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר, הוא התלהב תוך כדי דבריו ואמר אצלי, השווער (ר' אליעזר יהודה) הוא כמו אברהם אבינו!

בא אליו לאחמ"כ יהודי חשוב ונכבד, ואמר לו רבי חיים!... יש גבול... בסדר, השווער היה אדם גדול מאוד, אבל זה לא אברהם אבינו...

למחרת, עלה רבי חיים לבימה וסיפר את זה. והסביר ואמר, אני יודע שהוא לא אברהם אבינו. רק אני רוצה להסביר: אם ישאלו אותי מה ההבדל בין הגאון מוילנא לבין הרמב"ן, הרשב"א, רבי עקיבא, ומשה רבינו ע"ה? אני לא יודע. יש לנו בכלל מושג מה זה? לא יודע. המושגים שלי נגמרים באיזה גבול מסויים. אמנם אני יודע שיש עוד הרבה הבדלים ודרגות, אבל זה כבר למעלה מהשגתי. אצלי - המושגים של אברהם יצחק ויעקב - נגמרים בשווער שלי, זה הפסגה שאני רואה בבני אדם, אני לא יכול להבין יותר מזה.

מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי? תשאף להגיע למקסימום שאתה מבין! אל תתן לעצמך מנוחה, מה אבותינו הקדושים עשו? מה לא... הם רצו בין בצעי המים לעשות את המקסימום שהם יכולים. גם אתה. אל תתחיל להיות בעצלתיים ימך המקרה. רץ למצוות!!! תבין איזה ביוזנס טוב זה, תעשה את זה בשמחה! אל תדגיש כל הזמן שאתה "מוסר נפש" בשביל הקב"ה...

העולם עומד על הבני תורה

אחרי שהקב"ה הודיע לאברהם אבינו על הפיכת סדום, עמד אברהם להתחנן, אולי יש חמישים צדיקים, אולי ארבעים וחמשה, אולי ארבעים, עד שבשק אפילו על עשרה צדיקים. מביא המשגיח הגה"צ ר' דב יפה זצ"ל בשם ר' אליהו לאפיאן זצ"ל שהוא שאל: מה היה קורה אילו היו עשרה צדיקים בסדום, וסדום היתה ממשיכה כרגיל ולא היתה נהפכת. מה אנשי סדום היו אומרים על העשרה צדיקים הללו? הנה הבטלנים של העולם... הם מחריבים את העולם...

בערך מה שהממשלה היום אומרת על הבני תורה, ועוד יותר גרוע. והרי בזכותם אתם חיים!!! כל קיומכם הוא בזכות אותם הצדיקים. אמר ר' אליהו: מי מחזיק היום את העולם? מי מקיים את הדור? מי??? עולם התורה!!! מי יגלה עיניים עוורות.

כאשר הרב אברמסקי נפגש עם ראש הממשלה הראשון לבטל את הגזרה של גיוס בני הישיבות הוא אמר לו, שכתוב בחז"ל שהיו לבר כוכבא - עשרים אלף גיבורים. הרומאים כבר רצו לחזור בהם, הם פחדו. אמר שם איזה כותי אחד, בא אני יראה לכם איך שבר כוכבא נופל. הוא הלך לאלעזר המודעי בזמן שהיה עסוק בתפילה, ולחש באוזנו משהו. באו וספרו לבר כוכבא שאלעזר המודעי מורד בו, כי הנה האויב יוצר איתו קשר, לוחשים לו באוזן כל מיני סודות. בר כוכבא הלך לאלעזר המודעי ושאל אותו מה הוא אמר לך באוזן? תמה אלעזר, מי אמר לי? הכותי. מה, הוא היה אצלי? קצף עליו בר כוכבא, בעט בו והרגו. ובאותו רגע - נכבשה העיר, בר כוכבא עם העשרים אלף גיבורים לא יכול לעשות כלום בלי אלעזר המודעי.

המשיד הרב אברמסקי ואמר לראש הממשלה: **אלעזר המודעי של הדור הזה - זה הבני תורה. ברגע שתגייס אותם - לא ישאר כלום מכל מדינת ישראל. בדיוק לזה הערבים מחכים.**

בן תורה צריך לדעת: כתוב בחז"ל, כל מה שאברהם אבינו עשה ע"י עצמו, שילם הקב"ה לבניו - בעצמו, אך מים, שאמר אברהם "יוקח נא מעט מים" - ע"י שליח, (שאמר זאת לישמעאל) גם הקב"ה שילם לבניו ע"י שליח. ובגלל זה נגרם מי מריבה, ועד היום כל עם ישראל נמצאים בגלות. אבל אם משה רבינו היה נכנס לארץ - בית המקדש היה נבנה מיד, ולא היה נחרב לנצח. וזה תימה עצומה: מה הטענה על אברהם? הרי הוא רצה לחנך את ישמעאל במצוות!

התירוץ הוא: זה לא טענה על אברהם, אלא כל מה שאברהם עשה - הוא בנה בנין לדורות. שעל ידו זכו עם ישראל לנצח נצחים. אבל מה שאברהם לא עשה, גם אם זה בצדק, סוף סוף לא עשית - אז לא בנית, וכשאתה בנית אין בזכות מה לזכות.

בן תורה צריך לדעת שכל מעשה טוב שהוא עושה - הוא בונה בזה בנין לדורות.

כשיש נסיונות קשים - טמונים שם רווחים גדולים

ובדיוק פה, היצר הרע לא נותן לנו להשקיע. הרי כל האסונות שהיו לנו לאחרונה, הקורונה, תאונות דרכים, אסון מירון וקרלין, ועוד, זה הכל תביעה על עולם התורה, הקדוש ברוך הוא רוצה שנסתנה. הנה כעת יצא מכתבם של ראשי הישיבות על חיזוק לימוד התורה בימי שישי - שבת.

המשגיח רבי דב יפה זצ"ל מספר, שהוא שאל את הגאון ר' צבי פסח פראנק רבה של ירושלים, [שהיה חוזר הרבה על גמרות] אם חזרה זה דבר כל כך חשוב אז למה היום זה דבר שכל כך מזלזל?

חייד ר' צבי פסח ואמר: היצר הרע הוא סוחר טוב... הוא יודע היכן נמצאת ההצלחה של הבחורים, ועל זה הוא עובד חזק. תלמד תלמד כמה שאתה רוצה, אבל אל תחזור, ואז לא ישאר לך כלום.

כשאתה רואה שיש נסיון קשה בלימוד של שישי-שבת, תקלוט: פה טמונה ההצלחה!

החפץ חיים כותב שלימוד בשבת הוא שווה פי 613, והבן איש חי מביא מהמקובלים (ש"ש, בהקדמה לפרשת שמות) שזה פי 1000!!! והרי כל מילה של תורה - זה מצווה בפני עצמה, כמשי"כ הגר"א. וכן הלימוד ביום שישי ובמוצאי שבת זה נחשב ללימוד של שבת, כך אמר הגאון ר' ישראל אליה וינטרויב זצ"ל. אז בא נתאר לעצמנו, שבת אחת שלומדים טוב - לאיזה כמות של מצוות אפשר להגיע. ואם הם היו צריכים לכתוב כמה מכתב - וכדי ביוזון וקצף...

תקלוט! זה ביוזנס טוב... מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הם קלטו שזה ביוזנס טוב, הם עשו את זה ברצון, ותראו מה שהם הרוויחו, את כל כלל ישראל לדורות! חבל להפסיד. כלל בחיים: **איפה שאתה רואה ניסיון קשה, סימן שהיצר הרע יודע שיש פה רווחים גדולים.**

כל מצוה שעושים - זה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. לנו, לבנים שלנו, ולכל הדור. חבל להפסיד, בשביל זה קיבלנו חיים!

הרב מפוניבז' שהפקיר את עצמו למען כלל ישראל, אמר פעם: כתוב "וידבר ה' וכו' ואל אלעזר ואיתמר בני אהרן הנותרים". מה בא להשמיענו שהם נותרים? ברור, שאם אחים שלהם - נדב ואביהוא מתו, אז הם נותרים, אלא, הם כל הזמן הרגישו, למה השאירו אותנו בחיים? כי יש לנו תפקיד. האחים שלנו - סיימו את תפקידם. אבל אנחנו - נותרים. יש לנו תפקיד.

אם שמענו שלקחו מהישיבה שלנו בעוצם בחור כזה בן עלייה מיוחד ואותנו השאירו בחיים - סימן שיש לנו תפקיד. עליו אפשר להליץ מאמר חז"ל בירושלמי (ברכות כ, א) יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה, מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמוד למאה שנה. והתפקיד הזה מחייב אותנו לא להתעצל. **הדור כולו מחכה לנו.**

חזק חזק ונתחזק!!!

לע"נ

הר"ר יצחק בן ר' יעקב בלוקה זצ"ל
נלב"ע כ"ב חשון תשס"ג
תנצב"ה

לע"נ

א"מ רבת הפועלים והחסד
מרת פנינה פרל מישקובסקי ע"ה
בת הרה"ח יהושע מאיר שורץ זצ"ל
נלב"ע כ"א חשון תשמ"ו
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

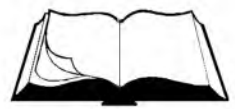
ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

מִי יֵרֵא

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 452

הלכות המצוות בשביעית (ד)

חשון תשפ"ב

מדיני מקח וממכר, מדיני העבודות האסורות בשביעית, גידולים אסורים

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

מדיני מקח וממכר

ג' סוגי ירקות

כשקונים ירקות וסלטים בשנה שביעית יש להבחין מה כתוב על הקופסא או על גבי השלט. יש שכתוב עליהם "נקי מחשש טבל ושביעית", ויש שכתוב עליהם "יבול נכרי", ויש שכתוב עליהם "היתר מכירה".

אלו שכתוב עליהם "נקי מחשש טבל ושביעית" הכוונה שזה מגיע מחו"ל (מארץ ירדן וכדו'), שבדאי אין בהם דין שביעית כלל, וכן אין בו חיוב תרו"מ, כיוון שהם מחו"ל.

אלו שכתוב בהם "יבול נכרי" הכוונה שצמחו בארץ ישראל אלא שהבעלים הם גויים, וממילא יש בו קדושת שביעית (לדעת המב"ט וה"חזון איש"), אבל אין בו איסור ספיחין, ולכן יש להזהר לנהוג בהם בקדושת שביעית, וכן לא לקנותם אלא בהבלעה.

ואלו שכתוב עליהם "היתר מכירה" היינו שגדלו בארץ ישראל והבעלים יהודים, והעבודות נעשו באיסור, ואין לקנותם כלל, דהוי מסייע לידי עוברי עברה, ואסורים באכילה משום ספיחין.

קניית סלטים מיבול נכרי

מי שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, ורוצה לקנות סלטים וכד' של הבד"צ עד"ח ירושלים שכתוב עליהם "נכרי", יש לקנותם בהבלעה או בהקפה, דהיינו שמסכם עם המוכר שאת הסלטים האלו לוקח בחינם, ועל שאר דברים משלם מחיר יקר. ומה שיש צרכניות שכותבים בקבלה מחיר על כל דבר ובסוף כותבים שכל התשלום הוא רק על מה שלא מפירות שביעית, אין זה מועיל כלל, כי כותבים במפורש שהמחיר הוא לפי המוצרים (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

שליחות

המנהג בהרבה מקומות שהלקוחות ממנים את הירקן מתחילת השנה להיות שליח שלו לקניית הירקות מהנכרי, כפי מה שיבקש לקחת במשך השנה, וממילא אין זה נחשב "סחורה", כי כשבא לקחת ירקות מהחנות נחשב שלוקח את מה שכבר קנו עבורו מהנכרי, ומשלם לירקן את דמי ההוצאות.

קניא באומד מגוי ומישראל

שאלה: כאשר קונים מגוי פירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית, האם מותר לשקול ולמדוד אותם כרגיל כיון שמותר לעכו"ם למכור ולסחור בהם, או שמא יש בכך איסור כבשאר פירות שביעית?

תשובה: כיון שיש בהם קדושת שביעית, גם באלו יש איסור למדוד ולשקול, וכמש"כ הרמב"ם (פרק ו' הל' ג') "כדי שלא יהא כסוחר בפירות שביעית", והטעם שלא יבואו לזלזל בזה שלא ישמרו בקדושת שביעית ("ידרך אמונה" שם סי' כ"ד), וא"כ לכתחילה יש להזהר בזה גם בעת קניא מעכו"ם (הגר"נ קרליץ זצ"ל, הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ובזמנינו מצוי בחנויות של פירות וירקות, שהמוכרים הם שלוחים של הלוקחים לקנות מהגוי, כפי שנתבאר לעיל, ובה אין איסור למדוד ולשקול כשלוקח מהחנות, כי אין זו מדידה של מקח וממכר, אלא מודד על כמה היה שליח של הלוקח ומחזיר למוכר את ההוצאות שהוציא עבורו.

קניית פירות מאוצר בי"ד

שאלה: בעת קניית פירות שביעית מאוצר בי"ד, האם גם בזה יש שיעור של ג' סעודות וכדומה, או אפשר לקנות כל כמות שרוצים?

תשובה: הא דיש שיעור כמה מפירות שביעית אפשר לקחת, היינו כשלוש בשדה, שלא ינהגו כמו בעלים (עיי' "כסף משנה" פרק ו', וב"דרך אמונה" שם סי' ד'), אבל חלוקה של אוצר בי"ד אין שיעור מן הדין. והא דמבואר בתוספתא כל מי שמביא פירות בתוך ידו וכי' נותנין לו מהן ג' סעודות, היינו כפי הצורך, אבל בי"ד יכולים לחלק כמה שרוצים (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

אוצר בי"ד בירקות של ישראל

שאלה: מכירת ירקות שגדלו בשדות של ישראל בהשגחת אוצר בי"ד, לכאורה כיון שזה משדות של ישראל, הרי אסור משום ספיחין, שהרי אף אחד לא ישקיע כסף בשיטת לזרוע ירקות וידוע שהם הפקר?

תשובה: ירקות שלא התחילו לגדול לפני שישית בודאי נאסרו משום ספיחין, ובה לא יעשו אוצר בי"ד רק במקומות אלו שהשקיעו וזרעו בשיטת, ע"מ שיהא הפקר מזה נעשה אוצר בי"ד, והיינו שבי"ד משלמים לחקלאים שזרעו בשיטת, ותחילת גידולו בשיטת (ומה"ט אין בו משום ספיחין), ובי"ד דואגים לספק לצורך הציבור בשביעית שיהיה באופן המותר, דהיינו זריעה בשיטת וגביית כסף זה מהציבור בתוך שאר ההוצאות שיש להם ("חוט שני", קונטרס "אוצר בי"ד").

נתינה ומכירת פירות לעכו"ם

שאלה: האם מותר לתת פירות שביעית או למכור אותם לעובד עכו"ם העוזר בבית?

תשובה: כתב הרמב"ם (פ"ה הל' י"ג) ואין מאכילין אותו לא לעכו"ם ולא לשכיר, וכי' ואם מזונותיו עליו ה"ה כאנשי ביתו, עי' שם. ודרשין במכילתא "לָקַם לְאֶכְלָה" ולא לגויים, וקרא אסמכתא בעלמא, והאיסור הוא מדרבנן כיון שהגוי אין נוהג בו קדושת שביעית, וכן אין מוכרים לגוי אפילו כל שהוא ("ידרך אמונה" שם סי' צ"ט).

ולפי' עכו"ם הגר אצלו ועובד אצלו, נחשב לבני ביתו, ומותר להאכילו פירות שביעית, משא"כ כשעכו"ם מגיע לחנות של שביעית, צריך בחכמה להסביר לו שאסור לנו למכור לו, שזה רק עבור יהודים (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

דמי שביעית מגוי

שאלה: מכר פירות שביעית לגוי (שנכנס לחנות), האם נתפס על כסף דמי שביעית, או שמא מספיק שהמוכר יכוון שהכסף ילך לדמי ההוצאות?

תשובה: כיון שהגוי התכוון לתת את הכסף עבור הפירות חל עליו קדושת שביעית, ולא מועיל מה שהמוכר חושב אחרת (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קניית פרחים בחנויות

שאלה: האם מותר לקנות פרחים בשביעית אצל חילוניים או צריך לקנותם דוקא אצל שומרי שביעית?

תשובה: כתב הרמב"ם (פ"ה הל' י"ד) מי שהוא חשוד על השביעית אין לוקחים ממנו כל דבר שיש בו זיקת שביעית, עי' שם. והיינו אפילו אין בו קדושת שביעית רק כל הצמחים שיש בהם דין שביעית לענין שאסור לזרעם ולעבדם אין לקנות מהם ("ידרך אמונה" שם סי' ק"ג). והיינו אפילו בפועל לא עשה שום פעולת איסור, אסור לקנות אצלו.

ולפי' אין לקנות פרחים אצל החשוד, אפילו פרחים שאין בהם ריח, ואין בהם קדושת שביעית, וגם לא צריך בפועל שום עבודה, אלא צריך לקנות בחנויות של שומרי שמיטה (הגר"נ קרליץ זצ"ל). אולם פירות שישית שאין בהם חשש שנעבדו באיסור שביעית, או פירות חו"ל, לא מקרי זיקת שביעית ("חוט שני" שם, וב"דרך אמונה" שם, "ציון ההלכה" סי' קע"ח בשם ה"חזון איש").

קבלת כסף כעודף בחנויות ובמכולת

שאלה: האם צריך לחשוש שהכסף שמקבל כעודף יש בהם קדושת שביעית?

תשובה: בחנויות ירקות שיש להם סידור לפירות שביעית ומיינו שליחות, א"כ הירקן היה שליח לקנות ישר מהגוי עבור הלוקחים, וכשלוקחים משם את הירקות של שביעית, כל אחד לוקח את שלו (מדין ברירה), ולא משלם כלל לירקן עבור הפירות, רק עבור הטרחה ושאר דברים (ומה ששילם הירקן עבורו לגוי את דמי הפירות, נשאר עליו כסתם חוב בעלמא), נמצא שכל הכסף אצל הירקן אין בו דמי שביעית כלל (הגר"נ קרליץ זצ"ל). אבל בחנויות של הבד"צ עד"ח ירושלים שיש שם פירות נכרי, ונוהגים בהם כשיטתם שאין בזה קדושת שביעית, ומותר לעשות סחורה, רוב הכסף שנמצא שם (לפי שיטת המב"ט וחזו"א, וכן המנהג בהרבה מקומות) שיש בזה קדושת שביעית והעודף שמקבל משם יש בו קדושת שביעית (עי' "מנחת שלמה" ח"א סי' מ"ה). ולכן מי שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי צריך להזהר בזה.

וכן בסופר-מרקט וחנויות גדולות שיש להם גם מכירת פירות וירקות של שביעית, אם עושים מכירה רגילה בלי שליחות, או במכולת שמוכרים סלטים של "פירות נכרי", נתפס על הכסף קדושת שביעית,

והיות שידוע שכל יום יש שם מכירת פירות וירקות של שביעית, יש שם בודאי כסף שיש בו קדושת שביעית, לכן לכתחילה צריך תמיד לחשוש שיש קדושת שביעית בעודף שמקבל משם, ולחללו על אוכל שבביתו, ולאכלו בקדושת שביעית (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

לחלל דמי שביעית של בעל החנות

◀ **שאלה:** הנכנס לחנות וחושש שיש שם דמים שיש בהם קדושת שביעית, כגון שבעל החנות לא נוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, או שהוא חילוני ומוכר סלטי שביעית וכד', האם יכול לחלל קדושת שביעית על פרי שלא מדעתו, והאם אפשר לחלל הכל על ש"פ?

תשובה: הכלל הוא שהמחלל פירות או דמי שביעית של חברו מדעתו חל החילול, ושלא מדעתו לא חל, אא"כ הוא זכות לו ("דרך אמונה" פרק ו' ס"ק נ"ט בשם ריטב"א ומאירי בסוכה ל"ט). ולפ"ז שבעל החנות והקונים לא נוהגים בו קדושת שביעית, בודאי זהו זכות בשבילו ואפשר לחלל שלא מדעתו.

אסור לחלל דמי שביעית לכתחילה שווה מנה על ש"פ רק על שוויו אע"פ שבדיעבד מחולל ("חזון איש" סי' כ"ה ס"ק ה'), וע"ע חזו"א בסי' י"ג ס"ק י"ג שכתב: "אפשר בדיעבד מחולל" משמע דלא ברירא ליה, וזה דלא כרש"י שכתב דמותר אפילו לכתחילה, וכל זה מובא בספר "דרך אמונה" (שם).

בנד"ד שרוצה להציל בעל החנות והקונים מלהיכשל בדיני שביעית, בדיעבד אפשר לחלל הכסף על ש"פ ולסמוך בשעת הדחק על שיטת רש"י הנ"ל (הגר"נ קרליץ זצ"ל). היינו שמחלל על מאכל שיש בו שווה פרוטה ואוכלו בקדושת שביעית, או שמחלל על מטבע שיש בו שווה פרוטה ועמה קונה מאכל ואוכלו בקדושת שביעית.

חילול דמי שביעית בשבת

◀ **שאלה:** בליל שבת נזכר שקנה פירות או ירקות של שביעית, והמוכר לא נזהר בקדושת שביעית (כגון סלטים של בד"ץ או סלטים בלי שליחות), נמצא שהוא מסר דמי שביעית למי שלא ישמור שביעית, האם יכול עכשיו לחלל את כל דמי השביעית על החלה או בשר שאוכל עכשיו, או אין ראוי לעשות כן בליל שבת?

תשובה: מסתבר מיד כשנזכר שהוא מסר דמי שביעית לידי מי שלא נזהר בשביעית צריך מיד לחלל על האוכל שלו, ואפילו בליל שבת, כדי לתקן מה שעשה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

החזרת הלואה מירקות של שביעית

◀ **שאלה:** לקח משכנו תפוחי אדמה של שישית, ועכשיו הגיעו לשוק תפוחי אדמה של "נכרי" שיש בהם קדושת שביעית, האם מותר לפרוע את החוב מתפוחי אדמה של שביעית?

תשובה: איתא ברמב"ם (פרק ו' הל' י"ב), שאין פורעין חוב בפירות שביעית, אולם מבואר ברדב"ז (פרק ז' הל' ע"א פ"ג), שאם יש בו שני תנאים, האחד, שהחוב נוצר מהלואת פירות שביעית, והשני, שיתחייב בעת ההלואה לפרוע מפירות שביעית, אזי מותר אח"כ לשלם לו בפירות שביעית.

ולפ"ז בנד"ד, כיון שלקח ממנו תפוחי של שישית, א"א לשלמו מתפוחי של שביעית. וע"כ או ישלם לו ע"י מעות חולין, או שיתנו זה לזה מתנת חנין ולא דרך הלואה ופרעון, והיינו שיאמר שזהו מתנה עבורו, ואחר זמן הוא מחזירו בתורת מתנה ("חוט שני" פ"ו ס"ק כ"ג).

החלפת סלט מהיתר מכירה

◀ **שאלה:** קנה סלט ירקות במכולת, וכשהגיע הביתה שם לב שזה מ"היתר מכירה" (שיש שם מאותו בית חרושת ואותה צורה, חלק עם הכשר טוב, וחלק מ"היתר מכירה"), האם מותר להחליפו בחזרה עבור סלט ירקות או שמא אסור למכור כיון שהוא לא אוכלו?

תשובה: בודאי יש בזה משום מקח טעות, וכאילו אין זה שלו כלל, ויכול להחזירו למכולת ולקבל סלט עם הכשר כמו ששילם עליו מראש (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מדיני העבודות האסורות בשביעית

דשא סינטטי

◀ **שאלה:** האם מותר להניח "דשא סינטטי" בשנת שמיטה?

תשובה: יש לדון בזה משום ב' דברים. ראשית משום מראית העין, כיון שנראה כאילו עושים דשא אמיתי, ובזה י"ל כיון כשעומדים קרוב ניכר בעליל שזה רק דשא סינטטי ולא זרעים אמיתיים ומותר. ועוד יש לדון, לפני שמניחים את הדשא צריך ליישר הקרקע, וא"כ הרי זה גדר חרישה שאסור בשביעית (וכמבואר בשנה שביעית פ"ב משנה ב'- ג'), ולכן יש ליישר הקרקע ע"י שיניח שם אבנים קטנות (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

תיקון ברז או ממטרה בחצר בשביעית

◀ **שאלה:** האם מותר בשביעית לתקן ברז בחצר כדי לשטוף את המדרגות?

תשובה: איתא במשנה (שביעית פ"ג מ"ח) אין בונים מדרגות עפ"י הגאיות וכו'. ומפרש הרע"ב שהכוונה למדרגות שמביאות ליד בורות מים, ויש מראית עין שנראה שרוצה להשקות שדהו בשביעית. וע"י

משנה ראשונה (שם) וב"חידושי אנשי שם" דאע"פ שיש לתלות שמשמש באופן היתר, מ"מ בשביעית מחמירים בזה, ע"י שם. ולפ"ז אסור לתקן ברז בחצר שלא יאמרו שעושה כן לצורך השקיית חצרו בשביעית.

אולם ע"י "חזון איש" (סי' י"ט ס"ק ב') שמפרש דמיירי דוקא באופן שאין שום צד היתר, שאין שם בית השלחין (ויש להוסיף גם באופן שלא ראוי לשתיית אדם ובהמה, או שאין דרך כלל להשתמש במים אלו לשתייה), אבל אם יש אפשרות להשתמש במים בהיתר מותר (וע"ע רמב"ם שמפרש המשנה בע"ז ולדבריו אין ראייה כלל לנד"ד).

לפ"ז לתקן ברז או ממטרה בחצר בשנה השביעית, מכיון שיש הרבה אופנים המותרים להשתמש בו, כגון לצורך ניקיון המדרגות וכו', וכן ממטרות לצורך השקיה המותרת אין צריך לחשוש למראית עין, ומותר.

קציצת ענפי אילן פרי שביעית לצורך בנייה

◀ **שאלה:** אילן שהתחילו לגדול עליו תפוזים, האם מותר להוריד כמה ענפים שמפריעים לו לבניית דירתו?

תשובה: יש כאן ג' נידונים:

א. משום "בל תשחית" אילן פירות.

ב. משום מראית העין שיאמרו שמוריד ענפים כדי לזמור את האילן, ועובר באיסור "כרמך לא תזמור", והרי מבואר בהרבה משניות במסכת שביעית (פרקים ג'-ד') שחוששים למראית העין.

ג. הפסד שביעית.

והנה מצד "בל תשחית" אילן פרי מבואר שאם אין שם הרבה פירות והבנייה שווה יותר מן הפירות מותר לכרות, או כגון שהעצים שווים יותר מהפירות (ע"י "דרך אמונה" הל' שמיטה ויובל פרק ה' ס"ק קפ"ח).

ובנוגע לאיסור זמירה, כיון שמוריד ענפים מצד אחד של האילן, מוכח שאין זה לטובת האילן, וכן אם מניח שם חומרי בנייה, מוכיח שאין זה לשם עבודת קרקע.

אולם מכיון שהתחילו לגדול עליו פירות, הרי מבואר ברמב"ם (שמיטה ויובל פרק ה' הל' י"ח) שכל אילנות משויצאו הפירות לבוסר או סמדר שהוא תחילת הפרי כמבואר ב"דרך אמונה" (שם ס"ק קל"ח) אסור לקצוץ את האילן, ע"י שם. וא"כ צריך לחכות עד שיגדלו הפירות לעונת המעשרות (כמבואר ברמב"ם שם הל' י"ז) ורק אז יכול לקצוץ את הענפים (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

גידולים אסורים

נטיעה באיסור ללא רשות

◀ **שאלה:** פועלים לקחו בשנת שמיטה שתילים של אילנות סרק מעציץ שאינו נקוב ושתלום בחצר הבית ללא רשות הבעלים, האם בעל הבית חייב לעוקרם מכיון שנעשתה הנטיעה בשביעית?

תשובה: איתא ברמב"ם (הל' שמיטה ויובל פרק א' הל' י"ב): הנוטע בשביעית בין שוגג בין במזיד יעקור מפני ישראל חשודים על השביעית, ע"כ. והנה ב' טעמים נאמרו. האחד, משום קנס, וקנסו אפילו בשוגג משום דחשודים על השביעית, וכמש"כ הרמב"ם. השני, מפני שע"ז ימנו שנות הערלה ויאמרו שמותר לזרוע בשביעית (כמבואר בגיטין נ"ג:). ע"י שם. ולפ"ז לגבי אילנות סרק הרי לא שייך הטעם השני כיון שאין בו פירות כלל, וע"כ שייך רק טעם הראשון משום קנס. וזה שייך רק אם הבעלים עשו כן, אבל אם מישוהו אחר עשה כנגד רצונם, מסתבר שבוה לא שייך לקנוס הבעלים ומותר להשתתות (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

על מי מוטל חיוב העקירה

◀ בעיקר הדין של נוטע בשביעית יעקור, מסתבר שזהו חיוב רק על הנוטע או בית דין מדין כופים על המצוות. אבל אדם אחר אינו מחויב לעקור מה שנטע חברו באיסור. ומ"מ אם אחר עקר את הנטיעה שחברו נטע באיסור, אינו מחויב לשלם לו כיון שיש דין על האילן שיעקר ("חוט שני" ח"א ע"מ ק"ח).

שמור

אילנות מאחורי בית

◀ **שאלה:** בעה"ב לא מפרסם שיש לו מאחורי ביתו אילנות פרי שהם הפקר, אך מי שמבקש להיכנס לשם הוא מאפשר לו זאת, האם זה נחשב כשמור?

יסוד השאלה הוא, דשמה דוקא כשיש פתק בחוץ שמודיע לכולם להיכנס, ככה"ג נחשב מופקד לכל, אבל בזה שאינו מפרסם ורק מי שיועד מבקש להיכנס, אפשר שזה נחשב לפירות שמורים (שהאחרונים דנים עליו אם מותר לאוכלו או לא, ע"י "דרך אמונה" פרק ד' ס"ק קפ"ד, וב"ציון ההלכה" ס"ק ש"ח, שיש סתירה בזה בדברי ה"חזון איש").

תשובה: לכתחילה בודאי יש לתלות פתק מבחוץ כדי לפרסם שיש פירות הפקר מאחורי הבית, ומ"מ בדיעבד כיון שלא עשה כאן פעולת שמירה, רק ממילא הוא שמור ע"י שזה נמצא מאחורי ביתו אין עליו דין שמור, דלא חייב להשאיר דלת ביתו פתוחה, ולהפקיר את ביתו, וכל מי שיועד מזה ומבקש ממנו פירות, הרי הוא נותן לו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

גמילות חסדים

אדם שאינו מפתח בקרבו את ההרגשה הפנימית שגם השני הוא אדם וגם הוא זכאי לנתינה וליחס ראוי, יכול להשאיר בגדר אכזרי ח"ו שאין לו רחמים כלל על רעהו. לא משנה כמה הוא יתן וכמה הוא יעסוק בצרכי ציבור, בתוך תוכו הוא יישאר אנוכי. וכבר אמר פעם החזון איש על עסקן אחד, שאינו יודע אם הוא אדם כשר, אך עכ"פ לא יצא מכלל חפץ בעל ערך...

לפני שנים רבות שמעתי אמרה בשם אחד מהגדולים, שהנה כידוע לא זכינו לאורו של רבינו יונה שהוציא שערים רבים, שער האמונה ושער התפילה וכו', אלא רק לשער התשובה. ואמר אותו גדול, שאם היה יוצא לאור שער האכזריות של רבינו יונה, שבו היה מתאר במתק לשונו את גודל האכזריות הטמונה בלב האדם, לא היה האדם יכול להשאיר בחדר יחידי עם חבריו...

ובאמת ניתן לראות אצל בני האדם שמחשבותיהם כל היום הם אך ורק על עצמם, ומשתדלים הם לקיים בהידור 'אנוכי ולא יהיה לי'... האדם מרגיש את עצמו ואפס זולתו, ואינו משתדל לחשוב מה עם השני ומה עובר עליו.

רק בשנה האחרונה התלוננו באוזני רבים שתחושתם היא שלאף אחד בעולם לא אכפת להם. אין המקום להכנס לגופו של ענין האם יש כאן דמיון או מציאות, אך כל אחד צריך לדאוג לסביבתו, לראות אם יש אי מי שפניו נפולות ולהשתדל לעודד את רוחו. אין גבול למה שמילה אחת יכולה לעשות, ואפי' מעט של יחס ואכפתיות מסוגל לפעול גדולות ונצורות. אין זה דורש מאמץ ולא ממון, רק ניסיון קטן, לחשוב גם על האחר.

זכורני שאשה אחת תינתה את צרותיה בפני, וכשרציתי לעזור לה לפחות בדבר אחד היא אמרה שכל רצונה הוא רק לשפוף את ליבה באזני אי מי שיקשיב לה. זה כל מה שהשני דורש ממך, שתבין ותאזין, תהיה אוזן קשבת למי שקשה לו.

חז"ל אמרו בברכות (ו:): "כל שיועד בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום, שנאמר בקש שלום ורדפהו, ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן, שנאמר ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתים", ויש להבין על מה ולמה כאשר אדם אינו משיב שלום לחברו הוא נקרא 'גזלן', וכי את מה הוא גוזל ממנו, אלא שכאשר הלה הקדים לו שלום ונתן לו את ההרגשה הטובה שבכך, אם הוא אינו משיב לו משלו בתמורה הרי נמצא גזל את מה שהשני ראו לו.

שידורים לבחורים בלי מידות טובות

ידוע מה שאמר מרן זללה"ה מברסק שהדבר הראשון שצריך לחפש בבחור בשידוכים הוא שיהיה 'מענטש' (בן אדם), לאחר מכן שיהיה יהודי, ולאחר מכן שיהיה תלמיד חכם. ודוקא בסדר הזה. כי אם הוא לא בן אדם מה שייך שהוא יהודי.

ובמרוך הגר"ש רוזנבסקי זצוק"ל הוזה עובדא שבא אליו אב אחד ובירר בארוכה על אחד הבחורים בישיבה האם הוא למדן ומעמיק בסברא וכו', ולאחר שהשיב לו הגר"ש על כל שאלותיו בא על סיפוקו ופנה לצאת מן החדר. קרא לו הגר"ש ואמר לו בזה הלשון: אותו בחור שביררת עליו יוכל להנשא בשעט"ו"מ, יילך ללמוד כל הבוקר ויחזור הביתה לארוחת צהריים, ורעייתו שעמלה להכין לו אוכל כל הבוקר כולו תגיש לו את עמלה והוא ידחה את פרצופו ויאמר 'פוי'... מה ינחם אותה, שהיא תדע שהוא יודע שלושה ביאורים בר' ברוך בער על הרחקת נזיקין?...

לעיתים אדם יכול לרצות את רעהו במילה אחת או בעקימות אף, 'באפם הרגו איש', ומוות וחיים ביד הלשון. על כל אדם ואדם מוטלת החובה לרצות בטובתו של חברו, להיות הוא בעצמו איש טוב מדבר טוב, שכל מחשבות ליבו רק לטוב כל היום.

פרק א' משנה ה'. "יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך".

שיחא ליבו מזומן להיטיב לכל'

כתב רבינו יונה: "פי' שיהיה ביתו כבית אברהם אבינו ע"ה שיהיה ביתו בדרך במקום דוחק, כדי שיכנסו לשם העוברים והשבים, ויהיה ביתו פתוח לארבע רוחות מכל צד שיבואו שימצאו פתח פתוח ויפנו לשם כמו שאמר איוב "דלתי לאורח אפתח".

נמצא לכאן שכוונת המשנה היא לדברים כפשוטן, שביתו של האדם יהיה פתוח לרוחה מכל רוחותיו וצדדיו, כדי שהאורחים יגלו מיד את הבית.

ויש להבין, למה דוקא עשית הפתחים לבית זהו דין מיוחד במשנה. והלא ישנם כמה אפשרויות איך להכניס את האורחים באופן שיהיה להם נח, ולמה דוקא ענין זה של עשיית פתחים קבע מקום לעצמו בדברי התנא.

אכן נראה ברור שכוונת המשנה אינה רק להביא ציור מיוחד ותו לא, אלא להורות וללמד שעיקר המטרה אינה רק להכניס את האורח אל הבית, אלא לרצות באמת בתוך הלב פנימה שהוא יבוא ויהיה לו נוח, שהמארח עצמו יהיה 'פתוח לרוחה'. לכן דוקא זהו הציור שנקטה המשנה, הציור של פתיחת הדלת, ללמדנו שהעיקר אינו התוצאה אלא הסיבה למה היא באה.

כי באמת עיקר מצות גמילות חסדים וכל המסתעף הימנה אינה רק לתת לשני ולגמול עמו חסד, אלא להפוך את האדם עצמו לאיש של חסד, לאיש מייטיב שרוצה בטובתו של חברו. אדם יכול לתת לשני בלי גבול, להעניק ולהשפיע, אך בתוך תוכו להשאיר רע לב ומושחת, בלי שליבו יתהפך להיות במידת הרחמים.

במצוות שבין אדם לחבירו כלולות ב' מצוות, מצות צדקה ומצות חסד. מצות הצדקה היא בתוך שורת הדין, להשלים את מה שחסר לשני ולתת לו כדי צרכו, אבל מצות החסד אינה רק הנתינה בפועל, אלא תחושת הרחמים כלפי האחר, החמלה והאכפתיות, לרצות שיהיה לשני את הטוב והמושלם ושלל ידע צער.

וכן כותב רבינו יונה בביאור המשך דברי המשנה (בפירושו השני): "ויהיו עניים בני ביתך - שיהיו העניים רגילים לביתו ויעמדו שם בלא בשת פנים בהראותו להם פנים של שמחה ולתתו להם רשות בכל אשר לו כאשר יתן איש לבניו ולאנשי ביתו".

זאת אומרת שהאדם יכול לתת לרעהו אלפי זהב וכסף, ואת עיקר המצוה הוא לא קיים. המטרה העיקרית במצוה היא שהעניים יראו מהנותן פנים של שמחה, שירגישו איך הוא מעוניין לתת להם ורצה בטובתם, ורק כשהוא עושה כן הוא יוצא ידי חובתו.

חז"ל כבר למדנו שחלק ממצות גמילות חסדים היא המפייסו בדברים, ולגבי כיבוד הורים מצינו (קידושין לא.) שיש מאכילו פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו בריחיים ומביאו לחיי העולם הבא. כי הכל תלוי בצורת הדברים, האם האדם רק נותן או שבאמת אכפת לו מהחסר.

בקהלת רבה (פרשה ז' אות ד') דרשו חז"ל: "והחי יתן אל ליבו, זה חי העולמים שהוא משלם שכר לבר נש על כל פסיעה ופסיעה בגמילות חסדים". ולכאן יש להתבונן מה החידוש המיוחד לגבי גמילות חסדים שיש שכר על כל פסיעה ופסיעה, הרי ההליכה למצוה היא הכשר מצוה, ובלאו הכי מקבלים עליה שכר בכל מצוה שבעולם.

ובהכרח שמתבאר כאן שלגבי גמילות חסדים ההליכה למצוה אינה רק הכשר מצוה, אלא היא המצוה ממש, ומקבלים עליה שכר כמו המצוה ולא כמו הכשר אליה. והטעם הוא כאמור, שבגמילות חסדים המצוה אינה רק עצם הנתינה אלא הרגשת האכפתיות כלפי השני, והרגשה זו עצמה מתבטאת בכל פסיעה ופסיעה.

שם. "ואל תרבה שיחה עם האשה, באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו, מכאן אמרו חכמים כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנום".

'והנאות העולם אין ראוי שיהיו לו לאדם'

איסור הקרבה לאשה מסמל את חיוב הריחוק מתאוות שמוטל על כל אדם, ומבו' במשנה שגם בדבר הרשות יש לאדם להתרחק מן התאוות בכל נפשו ומאודו, באשתו אמרו ק"ו באשת חבירו.

ונודעו לשונו של הרמב"ם ולשונו של החינוך (המזבא בחלקו בביה"ל סוף סי' א') שבכלל לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם נכללים כל התאוות שבעולם, ואפי' תאוות שאין בהם איסור מן התורה אסור לאדם להמשך אחריהם שלא לצורך עבודת ה', וכל המשכות אחרי התאוות היא בכלל לא תתורו.

והחומר הגדול במשיכה אחרי התאוות הוא, שהנה כידוע האדם הוא חציו מלאך וחציו בהמה, כמבו' בגמ' בחגיגה, והיינו שיש באדם את חלק הנשמה ואת חלק הגוף, וככל שהוא נמשך יותר אחרי חלק הגוף שבקרבו כך הוא מגביר את החומריות והופך את עצמו לאדם גס וחומרי, שחלק נשמתו נשאר מאחור.

וניתן לראות זאת במוחש, שישנם אנשים במכירי קאמינא שלעיתים יתכן שגם כשאדם יעסוק בתורה, מכל מקום הוא יהיה אדם גס וחומרי, שכל כולו משוך אחרי התאוות והרצונות הגשמיים שבתוכו, כך עד שיירד לעבר פי שחת ושכל ימיהם מבליסלא תשאר לו אלא תאוותו בידו.

והיה מעשה בהאדמו"ר הרמ"מ מקוצק שבא אליו זקן אחד ואילו הוא עשה לו סימן של סילוק כעין שעושים לעכבר, ואותו זקן לא ידע להשית עצות בנפשו ופנה אל הגבאי שיברר מה זה ועל מה זה. הגבאי ניגש לאדמו"ר והוא השיב לו שאין בזקן כל פסול, אך כאשר פנה אליו

הזקן שוב גירש אותו כאילו היה בעל חיים, וביאר ואמר שאינו רואה כאן יהודי אלא עכבר... והתברר שאותו הזקן היה כילי גדול וכל כולו היה דבוק במידת הקמצנות, והרב מקוצק ראה זאת על פניו, שאין כאן אדם העומד במדרגת אדם אלא מי שנמצא בכל הוויותו במידת העכבר...

כי אכן כאשר האדם דבוק במידה מסויימת הרי הוא הופך את עצמו להיות שריו באותה המידה והוא עצמו נהפך להיות חלק ממנה, הוא יכול לעשות מעצמו כמו בהמה ששרויה בו והוא יכול לעשות מעצמו מלאך.

וממילא כאשר יעלה האדם השמימה בבוא עיתו, מקומו בעולם הבא ייקבע לפי מה שהוא עשה מעצמו, אם הוא ייחשב כבהמה לא יוכל להיות שם, מה שאין כן אם עלה באורח חיים למעלה.

עונש הגיהנום

ובמגיד מישרים ביאר דזהו עונשו של 'כף הקלע', שמצד אחד נשמת האדם תעלה למעלה אך מצד שני גופו ימשוך אותו למטה אל המקומות שבהם היה משוך בחייו, וכך הוא יטלטל שוב ושוב עד ימצא מקום, בלי יכולת להשתחרר מהתאוות שהיה כבול אליהם (וכן מבו' בשע"ת סוף ש"ב יעו"ש).

ועל כך אומרת המשנה שאותו האדם הנמשך אחר תאוותיו 'סופו יורש גיהנום'. 'מקבל גיהנום' לא כתיב כאן אלא 'יורש גיהנום', הגיהנום יבוא אליו כירושה, כדבר שמראש היה מיועד אליו והיה חלק ממנו, הוא חלקו ונחלתו, כיון שהוא עצמו גרם לעצמו להיות אדם של גיהנום, אדם ששייך לארציות ולחומר בלי שייכות אל הקדושה, רח"ל.

(ולחיפך במידה טובה, ידוע מה שאמר הח"ח להר"מ שפירא שמי שעסק במסכת בעוה"ז אזי לעתיד לבוא ייקרא בשם אותה מסכת, כי המסכת תהפך לחלק ממנו והוא יהיה החפצא של המסכת).

מכתב לבני הישיה"ק להקים מסגרות של לימוד המסכת בסדר של 'הספק' כדי לסיים המסכת

ממקום שפוסקים, כלומר שאין מסיימים מה שהתחילו ועוברים למקום אחר זה ח"ו יכול לגרום דברים שאינם טובים, יעו"ש, ומלבד כ"ז הן אין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ, וכדי שיהא לבו חפץ צריך שיהא סיפוק, והדבר פשוט שכשלומדים מסכתא שלימה עד תומה זה גורם סיפוק עצום, משא"כ אם לומדים למחצה לשליש ולרביע, וזה גם סיבה גדולה לניצול הזמן וללימוד בהתמדה כיוון שאם בין כך לא אסיים את המסכתא אז מאי נ"מ אם אלמד דף יותר או דף פחות ועיד"ז מתבטלים, אבל כשיודעים שאם ילמדו כדבעי יסיימו את המסכתא זה נותן דחף עצום לא לבבז את הזמן.

ואמנם בלימוד שנקבע בסדרי הישיבה אין אפשרות ללמוד את כל בבא בתרא - הגם שחלקו הגדול מאד הוא בכלל סדרי הישיבה, וע"כ נמנו כמה מבני החבורה לארגן שילמדו בין הסדרים כל יום עמוד אחד לפי סדר המסכת מתחילתה ועד סופה, דבר יום ביומו, ועיד"ז יסיימו את כל המסכת, ומאחר שבני הישיבה הק' ב"ה יגיעים בתורה גם בבין הסדרים ה"ז ריוח עצום לרכוש מסכת שלימה, ומאן דירית מסכתא חדא ירית עלמא חדא, ואשרי חלקם של כל המשתתפים בזה, ובל"נ גם אני אשתדל לגמור המסכת, והבא ליטרה מסייעין אותו.

ביקרא דאורייתא

ישראל בונם בלאאמו"ר הגר"פ זצוק"ל שרייבר
אברהם קפלן

גם אני מצטרף לחיזוק להגדיל תורה ולהאדירה להענין הנכבד הזה רב התועלת, איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק. יהי ה' עמכם להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד ולהארת עיניים בתורה.

ע"ז באעה"ח לכבוד התורה ועמליה
חיים פיינשטיין

לאור קריאת רה"י לכא"א להשתדל לסיים המסכת שהתחיל (כפי שהובא בגיליונות הקודמים), נמנו כמה מהחברים להעמיד מסגרת מיוחדת של לימוד המסכת בהספק של 'עמוד ליום' לפי סדר המסכת, וע"י זה ישיגו כמה מעלות: א. סיום המסכת וקניינה בזמן הלימוד שלה בישיבה. ב. החבורה מועילה אף ללימוד העיון בסד"א, שכן סוגיות רבות לצורך הבנתן יש לידע סוגיות מקבילות ברחבי המסכת. ג. הלימוד בעיון ח"ו לא נפגם כלל ונשאר כפי שהיה בסדרים, אך כפי שאמרו רבותינו אם אין סדר אחד של לימוד בהספק מסודר - ע"י זה בא חוסר ב'סיפוק' וכדו' שלא מרגישים התקדמות. ואף שבעצם לכך נועד סד"ב - מ"מ רוב הציבור אינו אווז בהספק, וכמו"כ הלימוד אינו מסודר ואין 'מחייב' להתקדם, אך בחבורה זו יש יעד ברור - עמוד בכל יום, וע"י זה יש בודאי 'תורת ה' תמימה משיבת נפש" כפי שכתב רה"י.

רבינו רה"י נתן את הסכמתו וברכתו לענין, שיהיה מסגרת של לימוד המסכת בדרך של הספק (לא מטעם הישיבה אלא חיצונית ובבין הסדרים). וכן כמה מראשי הישיבות שליט"א ובראשם הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת 'עטרת שלמה' הצטרפו לברך על היוזמה, שכן ראוי לייסד בכל הישיבות ומקומות התורה.

להלן מכתב רבותינו:

בסיעתא דשמיא, תחילת הזמן חורף תשפ"ב

לכל חבורתא קדישתא דבני הישיה"ק, ד' עמכם עד העולם.

תורת ד' תמימה משיבת נפש, ואחז"ל אימתי היא משיבת נפש כשהיא תמימה, תמימות היינו שלימות, לשלימות יש הרבה פנים, אך אחד מהעיקרים שבהם הוא כשלומדים מסכתא ללומדה כולה עד תומה, ובפירוש הר"ש בתו"כ פרשת קדושים כתב שכשאדם נפטר באמצע לימוד מסכת לעת"ל כשיקום תאמר לו המסכת היכן אחז כדי שייסיימה, ובאדר"נ פרק כ"ו מבואר שכשאינ מתחילים

יֵאֵיר בִּזְרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 75 – חיי שרה תשפ"ב

בן כ' לעונשין

שרק חטא שנענשים בעוה"ז לא היה בה. ומכאן זה ר"ל שאין כלל עונש.

אכן נראה דהנה במד"ר יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים בת כ' כבת ז' ליופי בת ק' כבת עשרים לחטא, הנה פתח ששנותם תמימים כשם שהם תמימים ומהו שנותם תמימים ופרשו שם כל המפרשים שנותם שהקב"ה ממלא שנותם מיום ליום כשם שמעשיהם תמימים (לא כאברהם דכתיב אלא שנות אברהם אשר חי דלא מילא שנותיו שמת חמש שנים קודם שלא יראה עשו יוצא לתרבות רעה).

וא"כ כל הפרשה לומר ששרה מתה בזמנה ומילא הקב"ה ימי שנותיה והטעם שאין בה כל חטא שיגרום שיענישהו בעוה"ז שבת ק' כבת כ' הינו מסוגי העונשים שמענישים בעוה"ז דהיינו שאין הפסוק בא לשבחה על מעשיה אלא בא לומר שמתה בהשלמת השנים שהרי אין בה חטא להעניש בעוה"ז.

ומבואר כן בהכרח שהרי מסוגי העונשים שב"ד כן מענישין זה לא הזכיר בפרשה ואם רבותא לצידקתה מדוע רק בחטאי שמים, אכן לפמשניב כל הפסוק בא לומר שהבליעה שנותיה.

ועיין במפרשים מהו כבת ז' ליופי האם זהו הרבותא בשרה ופרשו יופי בריאות (כמו בפרות בחלום פרעה) יפות מראה דהיינו חייה את שנותיה בשלימות בימים ולא מתה בגלל חולי או ימי צער ובלא סיבה שתמות קודם שאין בה חטא.

הולכים בגן עדן על הראש

ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוּא אדני ותקח הצעיף ותתכס. (חיי שרה כד, טה)

בסי' פנעם רזא כי וז"ל "ותימה למה שאלה ע"ז ביותר, דודאי אין סברא לומר ששאלה על כל באי לקראתם, ובמדרש אמרו שראתה הולך ראשו למטה ורגליו למעלה כאיש בא מגן עדן, כדאיתא התם שעשו לו שם רפואה, והבא מגן עדן יבא באופן זה כמ"ש ז"ל ראיתי אלקים עולים מן הארץ", עכ"ד.

ויש להבין טעם הדבר שהולכים כך בגן עדן. ונראה דהסיבה שהולכים כאן בארץ רגלים למטה וראש למעלה, הוא לפי שהארץ היא גשמית ורוצים להרחיק את הראש מהגשמיים, וא"כ ביאר דבגן עדן שזה אדמת קודש בזה שפיר הראש יהיה למטה שבכך הוא יותר מתקרב לקדושה.

משולחנו של אאמו"ר רבי דוב אריה גולדברג זצ"ל

נשא אשה נעשה בעל מרם

מה' אשה לאיש.

מרגליה בפומיה של אאמו"ר זצ"ל להביא את דברי המדרש נשא אשה נעשה בעל מרם לתורה יש לו ילדים נעשה בעל מרם למצוות והראה לי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שזהו מדרש בקהלת (ילקוט תתסו) נשא אשה נתן עליו אוכף נעשה חמור נעשה בעל מרם לתורה, ראה לו בנינים נעשה לו ככלב מצרע ככלבא בשביל מזונותיו ומזון בניו ונעשה בעל מרם למצוות, אחרי שביאר מרן בספרו בטעמא דקרא ביאור למדני במדרש זה לבסוף דחה את ביאורו ואמר דיש לומר דדברי המדרש הם כפשוטו ממש שאשה וילדים זהו כמום לגבי לימוד התורה ומום לענין קיום המצוות. (דביר קדשו – לעת מצוא)

"אלה שני חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה". (חיי שרה כג, א)

ובפרש"י מחז"ל שנה שנה בכל מנין לומר בת מאה כבת כ' לחטא. הנה דנו המפרשים מהו כבת כ' לחטא י"א שהיתה אילנית וא"כ היתה קטנה עד עשרים וא"כ לא היה בה חטא עד עשרים, אכן יש דוחין שלא היה לה בית ולד אבל לא סימני אילנית שהרי הזכירה מגי יפיות שהיו בעולם.

וברוב המפרשים פרשו ע"פ הגמ' בשבת שיצחק אמר להקב"ה פלגא עלי שעד עשרים לא מענישים ופרש"י מחז"ל בפרשת קרח שאמרו גדולה מחלוקת שמשמים אין מענישין עד עשרים ובמחלוקת אפילו תינוקות הרי שאין עונשי שמים עד גיל עשרים ועיין פיהמש"נ להרמב"ם בפ"ו מסנהדרין שכ"כ שאם ב"ד מאין רואה אבל יענישם ה' מגיל עשרים ואילך.

המהר"ל המזרחי והפמ"ג בתבת גומא הבינו שאין כלל ענשי שמים עד עשרים והקשו שא"כ בן י"ג עד כ' לא יהיה חטאת שהרי אין בו כרת ותלוי אם העיקר שיש כרת אצלו או לאו שיש בו כרת ובמלבי"ם הקשה שיהיה יבום בעריות שיהיה עדליית שאין בו כרת. אכן החת"ס כתב ע"ז שישתקע הדבר ולא יאמר שכל אלו דברי אגדה, הם אכן כבר הקשו שכ"כ הרמב"ם בפיהמש"נ.

וי"א שחייל חיוב כרת ועונש אבל זמן העונש אינו עד אחרי עשרים כקודם לא מענישים כ"כ החכ"צ אכן הקשר א"כ הראיה מדור המדבר צ"ע ששם לא מתו ועיין כלי"ח ועוד.

עוד הקשו מנדב ואביהוא שהיו בני י"ג שנה ומתו בידי שמים ובחיד"א כתב ע"ז שבזמן ביהמ"ק היה עונש כבר בן י"ג שנה אכן צ"ע שנדב ואביהוא חטאם היה קודם ביהמ"ק שעדיין לא ירדה שכינה וכן קשה מהלשון במחלוקת קודם שאין מעניש עשרים הרי שם היה המשכן והיו בן י"ג.

ובדברי החיד"א מיושב שיש חטאת בבן י"ג שהיו בזמן המקדש אבל תשאר קושיית המלבי"ם. ואשר נראה וכן איתא בנוב"ת יור"ד קנה ובחכ"צ מ"ט שאין עונשין הכונה לא שאין עונש רק בעוה"ז לא מענישים על חטאם של קודם כ' ולא רק קודם כ' אין מענישים אלא היינו חטא כזה שקודם כ' אין עונש ע"ז בעוה"ז אבל ודאי חטאו קיים לעוה"ב.

דהיינו לא שעד כ' לא מענישים בלבד אלא החטא לא בשלימות שחסר עדיין בגדלות ואחריות. הנה בחזקוני כאן הקשה מהו כבת כ' לחטא הרי בת כ' נענשת כבר ותיכף שהיה מ"ת ראשון בהנפש אשר עשו בחרן וכוונתו שאיתא בחז"ל שבדורות הקודמים היה עונש מבן ק' ומתי היה שינוי ואמר ע"ז החזקוני מנתינת התורה של הנפש אשר עשו בחרן כלשון הגמ' בע"ז ט' שהיו אלפים שנות תורה מאז וא"כ הוי כבר גדלות קודם.

ובנוה"ת פר' במדבר הבאנו מדברי החזקוני שיוצא לצבא מבן כ' שאזי גדול הוא שמבן ט"ו לגמרא וחמש שנים לומד לכן בן כ' לצבא היינו שעור גדלות הוא בן כ' וא"כ לא נענש ע"ז בעוה"ז שחסר בחטא.

אכן עדיין צ"ע שהרי מקור דברי המהר"ל והמזרחי הוא מפרשתינו שבן מאה כבת כ' א"כ ש"מ שאין חטא כלל שמהו הרבותא כבת כ'

איסור אכילה קודם לבהמתו

שיתנו מאכל לפלוני לא הוי הפסק, אף שלא הוי עני כ"כ האחרונים אלא שהוי מצרכי הסעודה לאכול בצותא, הכי נמי לענין בהמה ליתן לה אכילתה הוי מצרכי הסעודה דהיינו שחייב לשתף בהמה בסעודתו, ולכן חשיב צרכי סעודה, ועיין ביד אפרים בסי' קס"ז שכתב הטעם שאסור לאכול קודם בהמתו ע"פ חז"ל שהאדם אוכל בזכות בהמתו ע"י, ועיין בתפא"י בפט"ז משבת במתני' דמצילין מפני הדליקה של סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה, והקשה התפא"י אם אדם הצטוו לאכול בשבת ג' סעודות אבל בהמה למה לה ג' סעודות, ופירש ע"פ הגמ' בברכות דף מ', שאסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, וא"כ בכל סעודה חייב ליתן לבהמתו, ולא רק להקדים צרכי בהמתו הוא הדין של לתת לבהמה, אלא הוי דינא דין סעודתו אם אתה אוכל צריך להפריש קודם לבהמה, ועין שם בתפארת יעקב שחלק עליו בזה שאין חייב בכל סעודה ליתן לבהמה אכן סתמא דמתני משמע כהתפא"י.

אשר מבואר דדינא דאסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו אינו רק איסורא בעלמא, אלא הוי כחלק מסעודתו וא"כ הוי מצרכי הסעודה ליתן לבהמה וכחלק מסעודתו ואהכי לא הוי הפסק.

אך לכאורה לפ"י יהיה הדין כן רק בבהמתו, והנה בספר חסידים ומיתני לה הרע"א דבשתייה אין דין קדימה לבהמה וסייעתא לזה מרבקה שלא הקדימה ליתן לגמלים, ש"מ שבשתייה אין דין קדימה, וה"ה מבואר דדין קדימה איננה דוקא על בהמתו, דא"כ מאי ראי' מרבקה שלא היו הגמלים שלה, ואכן גם דינא דאסור לאכול מיתני לה הספר חסידים מקרא דלבן, שנתן לגמלים לאכול וא"כ לאליעזר והתם נמי לא הוי בהמתו.

ואשר נראה דתרי דינא נינהו ותרויהו איתנהו ולכן גם לגבי שתייה דשרי לשתות קודם הבהמה וגם לגבי אסור אכילה תרי קראי מיתני להו, הספר חסידים ועוד דלענין ואכילה מיתני מקרא, ונתתי עשב בשדך לבהמתך, והדר ואכלת ושבעת, ועוד מקרא דלבן דלעיל, והנו תרי דינא חדא ונתתי עשב בשדך לבהמתך דמייירי קרא בבהמה דידיה שע"ז נראה שהוי מדין וצרכי סעודה שיקים המוטל עליו לשתף בסעודתו בהמותיו, ועוד מקרא דלבן, שאף שאינו בהמותיו יש דין קדימה, והאי דינא ודאי אום הבהמה לפניו ולא אכלה עדן, אבל בזה ליכא דין ג' סעודות, דאם כבר אכלה ליכא האי דינא, וכן לגבי שתייה שאדם קודם מיתני מיניה קראי מרבקה שהקדימה לאליעזר והתם הוי לא בהמתה, ועוד מקרא דוהשקית את העדה ואת בעירם והתם הוי בהמה דידהו וע"ז נאמר ג"כ שלשתייה האדם קודם.

ונראה עוד נפק"מ בין הני תרי דינא אם הוי דין שישתף בהמתו בסעודתו או שידאג לצרכי בהמה ולא יאכל אם בהמה לא אכלה, מהו השעור אכילה שאוכל האדם שע"ז נאמר שאסור לאכול, דאם הטעם משום שלא יסעד סעודתו רק שישתף בהמתו בסעודתו, דילפינן מקרא דנתתי עשב בשדך והדר ואכלת ושבעת, זה נאמר רק בשביעה גמורה, שאם אוכל סעודתו יתן ויפריש לבהמתו, וכדנ"ק קרא ושבעת וכן דייק ה"ט"ז שם, אבל דינא דאף בהמת אחרים לא יאכל בפניהם עד שיתן להם קודם כעין צער בעלי חיים, בזה אפילו טעימה אסורה דגם בזה שיק צער בעלי חיים, ועל שני דינים אלו בחן אליעזר את רבקה.

ואשר לפ"י אתי שפיר היטב דברי ה"ט"ז, והני תרי סוגיות דברכות וגיטין דלא סתרי אהדדי, דבגמ' בברכות דקאי לענין שגביל לתורא שלא הוי הפסק, וכמשנ"ב מאי דלא הוי הפסק הוי רק דבר שהוא מצרכי סעודתו, וא"כ בזה הוי רק אכילה גמורה של שביעה, דמקרא ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת, ולכן קאמרו שאסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, ודוקא אכילה גמורה, דהאי דינא הוי מצרכי סעודה שלא חשיב הפסק, דצרכי סעודה בענין כדי שלא יחשב הפסק כמשנ"ב, אבל בגמ' בגיטין שלא הוי בהמתם דר"ה ור"ח רצו ליתן לגניבא שיאכל ולא חששו שיעבור על איסור אכילה קודם שיתן לבהמתו, דכמשנ"ב האי דינא דבהמת חבירו אסור רק אם הבהמה לא אכלה קודם, אבל אכלה ליכא אסור רק בבהמתו הוי דינא בכל סעודה ליתן לה, וא"כ סברי שבפשוטו שאכלה בהמתו, וא"כ שפיר שרי טעימה אם אינה בהמתו וע"כ אמר להם גניבא שבהמתו עדן לא אכלה כלל, ושפיר בגיטין הגירסא שאסור שיטעום קודם שיתן מאכל לבהמתו.

ואשר לפ"י בספיקא דהאחרונים שבשתייה ליכא דין קדימה אם תלוי בשתייה האדם או הבהמה, שנחלקו בזה היד אפרים והמחצית השקל לכאורה תלוי בהני תרי דינא, אם הוי לשתף הבהמה בסעודתו בזה הוי תלוי רק באכילת האדם, אכן מדין צער בע"ח לכאורה תלוי בבהמה, וא"כ יהיה נפק"מ בשעור אכילה שאדם אוכל ודוק'.

הפמ"ג במש"ז סי' קס"ז, הביא לבאר קרא דכתיב באלעזר שניסה את רבקה דכתיב "הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה אדוני וגם לגמליך אשקה וגו'", וא"כ בבקשה בפועל כשבקש אמר הגמיעיני מעט מים מכדך", הוסיף מעט שמבקש רק מעט, ומדוע שינה ממחשבתו הקודמת, ופירש הפמ"ג שבחנה אליעזר בדרך ארץ ובדינים, בדינים בחנה בתחילה חשב לבחון אם תקדים ליתן לבהמה קודם האדם, ד"ל דשתייה שונה מאכילה, ואין צריך להקדים, ובוה חשב לנסותה אם יודעת כן, ובשעת מעשה חשב להוסיף עוד שאלה ד"ל דאפשר שכל האסור לאכול קודם בהמתו הוי רק באכילה גמורה אבל טעימה מותר, וגם זה הוסיף לשאול, ורבקה ידעה הכל שבמים אפשר אפילו שתייה גמורה דאמרה "שתה וגם לגמליך אשאב" כ"כ שם הפמ"ג. ובפשוטו הא בהא תלי דאם מותר אכילת ארעי קודם שיתן מאכל לבהמתו א"כ אפשר ששתייה מותרת תמיד, דשתייה נחשבת בכל מקום כאכילת ארעי, אבל אפשר להפך שיהיה אסור ארעי לאכול ואעפ"כ יהיה מותר שתייה כפי שיתבאר להלן.

צריך באור במאי דאמרינן שבשתייה אדם קודם, האם בגלל ששתיית האדם בזה האדם קודם, או תלוי בשתייה הבהמה שרק להקדים מאכל בהמה איכא דינא ולא שתיית הבהמה, ועין יד אפרים ומחצית השקל דנחלקו בזה.

והנה בדין האיסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, מצינו מבוכה דבגמ' ברכות מ' ע"א, טול ברוך (שאמר בין ברכת החוציא לאכילה) אין צריך לברך וכו', גביל לתורא צריך לברך, אר"ש גביל לתורא נמי אין צריך לברך, דא"ר יהודה אמר רב אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, והנה בב"י בסי' קס"ז כתב דכל מאי דלא הוי הפסק היינו כשהוא לצורך הברכה, וגביל לתורא הוי לצורך הברכה דאסור לאדם שיטעום קודם שיתן מאכל לבהמתו, וא"כ הוי צורך ברכה, והט"ז שם חולק על הבי" דהרי קתני אסור שיאכל ולא קתני שיטעום, ובכל דוכותיה דהכונה טעימה דוקא קתני טעימה, והכא דקתני אכילה משמע דוקא אכילה, וכן מיתני דקרא דילפינן אסור לאכול קודם שיתן לבהמה הוי מקרא דונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת. והנה התם כתיב אכילה גמורה עם שביעה, ועיין בח"א סי' ה' בהגה שתרץ דברי הבי", ועי"ש עוד שרצה לחלק בין טעימה בגונא שזה כל אכילתו לדין טעימה שהוי תחילת סעודתו שבוה הוי אסור שנחשב כסעודה ועי"ש.

והנה על דברי ה"ט"ז הקשו דבגמ' בגיטין סב' איתא מעשה בגניבא דאתא לקמיה רב הונא ור"ח, ואמרו ליה לטעום מר מידי א"ל הרי אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתן מאכל לבהמתו, הרי מבואר להדיא הגירסא שאסור טעימה בלבד, וא"א לגרוס שיאכל, שהרי אמרו לגניבא ליטעום מר מידי, ש"מ שאף טעימה אסורה (בשבר"י כתב שהיה באמת אכילה רק צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה וצ"ע), ועיין עוד בזה בתש"י כת"ס אוה"ח ל"ב, ובשד"ח כתב שאפשר שסוגיות חלוקות והעיקר כגמ' ברכות, אך דוחה שהרי מעשה רב הוי בגיטין, וא"כ צ"ע הגירסאות החלוקות בין הגמ' בברכות שקתני אכילה וכמש"כ ה"ט"ז מהגמ' בגיטין שאסור אף טעימה.

והנה בשו"ע אוה"ח סי' רע"א ס"ה בהג"ה ששכח לקדש עד לאחר שברך ברכת המוציא, וזכר קודם שאכל, יקדש על הפת ואח"כ יאכל, אבל בהבדלה יאכל תחילה דהרי אין מבדילין על הפת, והקשה המג"א דאמאי בהבדלה לא יבדיל אלא יאכל, דמאי שנא, מגביל לתורא דאמרינן כיון שאסור לאכול לא חשיב הפסק, הכי נמי כיון שאסור לאכול קודם הבדלה לא יחשב הבדלה הפסק, ותרץ המג"א דהאיסור לאכול קודם בהמתו הוי דאורייתא, ולכן לא חשיב הפסק, אבל קודם הבדלה הוי איסור דרבנן וחשיב הפסק, והנה כבר הקשו באחרונים דמאי שנא אם הוי דאורייתא או דרבנן, הרי סו"ס הכל חדא שלא חשיב הפסק כיון שהוי צורך סעודה, וגם איסור דרבנן חשיב צורך סעודה וצ"ע.

וכן לא יתישב קושיתו לפי רובא דאחרונים, דנקטו שאיסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו הוי רק מדרבנן, וא"כ הדר תקשי מאי שנא קודם הבדלה שלא יבדיל, מקודם שיתן מאכל לבהמתו, ואשר צ"ע לחלק בין איסור אכילה קודם הבדלה מאיסור אכילה קודם לבהמה, וביותר לדעת ה"ט"ז שהעיקר תלוי אם הוי צורך סעודה שמותר.

ואשר נראה בבאור הרמ"א דהנה ברמב"ם בפ"א מברכות ה"ח וכן בשו"ע חזינן במה דלא הוי הפסק גביל לתורא, דמבואר דלצוות ליתן מאכל לבהמה אינו רק בגלל זה שאסור לאכול קודם לבהמתו, אלא עיקר הגדר שאכילת בהמתו הוי מצרכי הסעודה, וכעין מאי דתניא

מה' אשה לאיש - נשואין

קדושת האדם

עה"פ "לא תעלה במעלות על מזבחי" (יתרו כ, כג) ובפרש"י שאף שלבשו מכנסים אבל יש בו בפסיעה במזבח משום פגיעה דקה בג"ע, ומעתה ק"ו ומה אבנים שאינם רואות ושומעות כך ישראל לישראל שלא יזלזל בכבודם וטהרתם אכו"כ. וצריך באור הרי לא בכל אבנים נאמר הדין שלא לעלות בפסיעה במעלות ורק במזבח, בביהמ"ק נאמר כן בקדושת מזבח וא"כ מהו שאני דן ק"ו מביהמ"ק הקדוש בקדושה יתירה לאדם. אשר מבואר שכל איש מישראל הינו קדוש יותר מאבני מזבח וכל אדם באשר הוא הינו מקדש מהלך ומזבח כפרה. והנה האדם נברא מעפר שבמקום המזבח וא"כ דין אחד להם וק"ו לאדם שהוא כמזבח חי והכל הולך אל מקום אחד מקום המזבח.

והנה בחז"ל שהמשקה לת"ח כאלו ניסך נסכים ע"ג המזבח והיינו שהאדם השלם הינו מזבח בלא פגם וא"כ המשקה הרי הוא מנסך במזבח החי.

ובגמ' בע"ז (ב, מ"ז) מיום שנחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה שמחה בעולמו, השמחה רק מבנין ביהמ"ק, והנה אנו בשמחת חתן אומרים שהשמחה במעונו, הרי שישנה שמחה גם בחורבנו, אכן כמשנ"ב בנין בית בישראל להמשיך שלשלת ישראל, הנו מזבח שלא חרב המשיך בנין ביהמ"ק ובוה נשארה פינה של שמחה בעולמו של הקב"ה. והוא אשר מצינו שהמשמח חתן וכלה שבונה ביתם בשלמות מתוך שמחה כאלו בנה אחת מחורבות ירושלים, בנה פינה של מזבח חדש בציון שע"ז השמחה במעונו.

הדמיון לזיווג

קשה זיווגו של אדם כק"ס וכן בפרנסה מצינו קשה כק"ס. נראה ביאורם של דברים שבקרי"ס הקושי אינו השינוי למעלה מדרך הטבע שהרי כן היה לאין שעור במצרים רק כמו שדרשו חז"ל שעמדו ישראל בדין שהללו עובדי ע"ז והללו, והיה הקרי"ס להצלת ישראל ואבדון למצרים ובוה הוא קשה לאבדם וקשה הצלתם על ידי מפלת אחרים והיינו כל שנוגע לאחרים יש בו קושי מיוחד. וא"כ הנו זווג וכן פרנסה שלרוב הוא ע"י אחרים, שתהא ראויה לו בכל מעשיו ודרכיו וכן בפרנסה לכן קשה הוא.

הכנה לנשואין ע"י התורה

בפרשת חיי שרה כתיב ויקם השדה לאברהם ובפרש"י תקומה היתה לו היינו כאשר השדה בקנינו של אברהם היא שדה אחרת היא קמה ונצבה קניני האדם מושפעים מבעליהם.

חמורו של רבי פנחס בן יאיר אשר הוא קנינו אינו אוכל שאינו מעושר ואינו מחלל שבת שאל הגר"מ חברוני א"כ אחד מהג' קניני הקב"ה הוא ישראל היה צריך להיות של יחטא אדם שהרי הוא קנין ה' יתברך אבל התשובה האדם כתרנגולת שמרדה אשר פקע קניניה.

הנה האדם בשבוע זה הולך לעשות קנין הגדול בחי אשה השפעת האדם על אשתו ק"ו מכל קנין רע שתקומה תיהיה השפעה עצומה בעצם הקנין והאדם אם יהיה קנוי לה' יתברך זה תיהיה השפעה מיוחדת על האשה כקנין שקנה קנין כגמ' ביבמות ריש אלמנה לכה"ג. וא"כ כהקדמה להנשואין עולה החתן לתורה כהכנה לקנין לתורה קנין לה' יתברך וע"ז יהיה קנוי לה' כל מהות הבית הוא שהשכינה שורה בו תקוה לבית גדול שיבנה לכן ההכנה קודם נשואין בעליה לתורה להיות חיי עולם נטע בתוכו.

התחלה קובעת

תנ"י ביומא הכלה תרחוץ פניה כל שלושים יום ביומ"כ וביאר רש"י שצריכה נוי עד שתחבב על בעלה וכו' והנה בנביא ישיש עליך אלקיך כמשוש חתן על כלה. הנה כלה היא בתחילת בשמחה ובה ורק בה צריך שתחבב על בעלה הרי הסברא להיפך ברבות הימים שלא תתגנה בזה צריך חיבוב. אכן צ"ל ההתחלה קובעת את כל צורת המבט אם בתחילה הוא בשלימות כבר כל החיים יהיה יותר במבט של חבוב, ועוד כשעדיין לא מכירים צריך חביב כדי להתרגל.

מחילת עונות

שח לי ידידי הגר"א מן שליט"א: ראש הבריונים (המאפיינה) דעכו נחלה מאד, קטעו לו רגל ואחר זמן קטעו רגל נוספת ומצבו החמיר ונותרו לו כמה שבועות לחיות. פתאום הרב דמתא מקבל טלפון ממנו שיבוא מיד. נפל עליו פחד ואימה וניסה להתחמק. שלח הפושע לומר בנוסח המקובל ביניהם: איתי לא מתווכחים - בא מיד. הוא בא אליו והחולה אמר לו, היום בשעה 6 תבוא לסדר לי קידושין, כי אני מתחתן עם גרושתי. הרב הבין כי הוא כפה אותה לזה, כי מי יסכים להתחתן אתו ברצון? ענה לו הרב - נישואין לא חלים באונס ובכפייה, השיב האיש אין לך מה לחשוש כי אלו קידושין מרצון, - נתתי לה 10 מיליון שקלים בשביל כך. התעניין הרב ושאלו הרי אתה מתקרב למוות ומדוע הוצאת כסף רב כל כך בשביל הענין. ענהו, וכי הרב חושב ששכחתי מה שאמי לימדה אותי בקטנותי שאמרה לי "חתן מוחלן לו כל עוונותיו" והרי אני הולך למוות, זה שוה לי 10 מיליון שקלים.

ורש"ל שאל את הגאון רבי ניסים קרליץ האם באמת ימחלו לו על עוונותיו, והשיב: אם ימחלו איני יודע, אבל הוא יקבל שכר מהקב"ה על כך - ששווה לו 10 מיליון שקל שימחלו לו עוונותיו.

ומרן הגר"ח ענה לו: יועיל לו, אם יעשה תשובה.

שולחנך גדול משולחנם

הייתי עם בלילה אחד בשתי חתונות, אחת באולם מפואר ביותר וכל מנה עלתה סכום גדול, ואני מגיע להגיד מזל טוב למחותן, ואומרים לי אל תיגש עליו עכשיו הוא כועס מאוד, ואני מברר על מה הוא כועס, ואומרים לי שהה שהוא הזמין לא הגיעה והגיעה סוג אחר ועל כן הוא בכעס נורא וא"א לדבר איתו.

בהמשך הערב הלכתי לחתונה של תלמיד מהישיבה באולם פשוט בבני ברק, וכבר בכניסה אני רואה את המחותנים זורחים מאושר ושמחה של מצוה, נהנים מכל רגע בחתונה, ובוה הרגשתי את המעלה שיש לאותם אלו הולכים בתמימות וחיים בפשטות ששולחם גדול משולחנם, האושר נמצא אצלם, ולא במקומות אחרים.

הקושי בנשואי הבנות

בכתב סופר בפרשה כתב ע"פ וה' ברך את אברהם בכל, ואמרו חז"ל שלא היה לו בת והיא על דרך שכתב הרמב"ם באגרת לבנו שבתו מלבנת שערתיו בשביל דאגה לשדך אותה לפי כבודו וראויה לו ואילו היה לו בת לאברהם היה דואג למי שישדך אותה לפי כבודו והיינו שאמרו חז"ל וד' ברך את אברהם בכל שלא היה לו בת דאילו היה לו בת אף שהיה לו כל טוב היתה זקנה קופצת עליו והלבינו שערותיו מפני דאגת הבת. [ושאלתי את ש"ב הרה"ג ר' פנחס וילמן זצ"ל שהיה בקי בכתבי הרמב"ם האם ידוע לו אגרת כזו ואמר שלא, ואולי כונת הכת"ס לדברי הרמב"ם באגרת המוסר: ואמנם בני אני השלכתי יחיב מאוד על הדברים והחבורים עד שאני חולה כי עול מלכות ועול הבית עלי ואויבי חיים עצמו ורבו שונאי שקר ולא הספיק לי זה אלא הבנות הוסיפו יגון על יגוני ועל עסקי סודות מחשבותי]

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

הגאון רבי זלמן פרמוט הי"ד מנהל ישיבת קובנה- נלב"ע חשוון תש"ה

מספר חמי רבי יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל: בעיירת הקייט קלטובה, גרו בשכונתו אברכי כולל סלבודקה: הגאון רבי זלמן פרמוט, שנקרא רבי זלמן קוברינר, על שם עיירתו, וכן הגאון רבי בנימין אזינסקי, הגאון רבי זבולון גרז, הגאון הרב קורפ, ומנהל הכולל, הגאון הגדול הרב דוביאנסקי, ואברכים חשובים נוספים, שאת חלקם איני זוכר.

רבי זלמן, העילוי העצום, ורבי בנימין, גדול הלמדנים - ישנו על מיטות העשויות מקרשי עץ פשוטים, עליהן הניחו שק מבד עבה, ולתוך השק היו מכניסים קש שנקרא באידיש "שניק". מעל השק הם שמו סדין מבד, וכך ישנו צדיקי עולם אלה.

לפעמים גם השק לא היה. משום שאת הריהוט נתן בעל הדירה, האיכר הליטאי. העברת הריהוט מסלבודקה הייתה כרוכה בהוצאה גדולה, ומכיון שלא היה להם מספיק כסף, הם חיו בצורה כזו. את הריהוט שלנו היה בעל הבית מעביר בקיץ עם עגלתו, וכן את המיטות הטובות של ההורים ושאר הדברים ההכרחיים. מובן ששילמנו בעבור העברת הרהיטים כסף רב, ולאחר הקיץ היה האיכר מחזיר הכל לדירתנו בקובנה.

סיפורים רבים סיפרו על רבי זלמן פרמוט. הוא היה אחד ממנהלי כולל סלבודקה. למעשה, ניתן לתארו כדמות שכולה תורה. הוא היה פרוש מהעולם הזה. הוא לא ידע מה הוא אוכל ומה הוא לובש, רק דבר אחד היה בעולמו - תורה. נהרה וחדוה היו נסוכות תדיר על פניו. כה מאושר היה על הזכות הגדולה שניתנה לו - ללמוד תורה. פניו היו שוחקות סברה טובה ששמע, מחידוש שהתחדש לו.

אמרו עליו, כי מיום שהגאון רבי אהרן קוטלר עזב את סלבודקה - לא קם עילוי שכזה ובעל כשרון כהגאון הקדוש ר' זלמן פרמוט זצ"ל.

לגאון רבי זלמן היו שני בנים ובת. והם שכרו חדר אחד מתוך דירה. בדירה הייתה מרפסת גדולה שהיתה מיועדת לאכילה, והיה המקום מרווח לכולם. העניות בימים ההם היתה גדולה והנשים לא ישבו כל היום במטבח והכינו תבשילים משום שלא היה להן מה לבשל. לכן אפילו במטבח היו יושבים בחורים. עם זאת לא ניכרה על פניהם עניותם ודחקותם. תמיד הסבירו פנים לכולם.

הגאון רבי זלמן נישא בהיותו בחור מבוגר. הרבנית הייתה בת של אחד מגדולי הרבנים בליטא, ואל אף שהייתה צעירה ממנו בשנים רבות, הסכימה לשידוך שהרי היה אחד מהאריות בחבורה בסלבודקה. בישיבת סלבודקה היו בחורים מבוגרים רבים, משום שבמלחמת העולם הראשונה גלו רבים, וכשחזרו לאחר ארבע - שש שנים, היו כבר מבוגרים מידי והתקשו למצוא את זיווגם.

כשסיפרתי בישיבת חברון על גאונותו של רבי זלמן, סיפר עליו הגאון רבי דוד פינקל זצ"ל, שפעם הציעו שידוך לבחור חשוב ומבוגר בישיבת סלבודקה. לפני הפגישה הראשונה שלח אותו הגאון רבי אייזיק שער, ראש הישיבה, לאברך חשוב מהישיבה שידריך ויכוון את הבחור לקראת הפגישה, שהרי הבחור מעולם לא דיבר עם אישה. לכן נבחר אברך נשוי שיעזר והדריך בחורים. במי בחר הגאון רבי אייזיק שער שידריך? הוא בחר באברך עלוי גדול ובעל גרש עצום - הגאון רבי זלמן פרמוט.

פעם אחת לאחר שחזר אחד הבחורים מפגישה, נכנס הגאון רבי זלמן לראש הישיבה ונראה היה שהוא נסער ונגרש מאד, ומרוב התרגשות הוא נטל ספר מוסר וסטנדר והתחיל ללמוד מוסר בהתפעלות עצומה. ניגש אליו ראש הישיבה, הגאון הצדיק רבי אייזיק ושאל: "מה יצא מהשידוך, האם יש התקדמות?"

הגאון רבי זלמן השיב כשרוחו סוערת מאד: "רבינו, תמיד מדבר עימנו על גדולת האדם, מה כוחה של מילה שאדם מוציא מפיו. עתה למדתי והשגתי שזאת המציאות: מילה יכולה להחריב עולמות או לבנות עולמות".

כך המשיך הגאון רבי זלמן ללמוד מוסר בקול רם. לאחר כעשרים דקות ניכר היה שנגרע מעט ואמר לראש הישיבה, שתי מילים אמרה המדוברת: "איני רוצה", ובכך נעצר השידוך ונחרב עולם! שיכול היה להיבנות על ידי תלמיד חכם גדול זה. אם רק הייתה אומרת מילה אחת: "כן", הייתה בונה עולם של תורה, הייתה זוכה להקים דור של תלמידי חכמים.

הגאון רבי זלמן היה מוצא דרך לשים ללעג ולקלס את תאוות האיכרים. סיפרו עליו, שפעם הלך ברחוב בסלבודקה וראה עמודי חשמל עשויים מעץ מונחים על המדרכה. עמדו אנשים מסביב והתפעלו על גודל העצים. תמה הגאון רבי זלמן: "הלזה תקראו עץ גדול! והרי יבוא האיכר הליטאי ביום ראשון, לאחר שאכל את בשר דבר אחר, וינקה את שיניו בקיסם זה".

הכל פרצו בצחוק. אצלו, היה האיכר הליטאי סמל הגשמיות, דמות של זולל וסובא, שאף דבר גס כמו עץ גדול עשוי לשרת את צרכיו והנאותיו.

הגאון רבי זלמן פרמוט היה נוסע בעגלה לעיירות ומביא נערים עילויים לראש הישיבה לגאון רבי אייזיק, היה נכנס עם הנערים לראש הישיבה ואומר: "הבאתי את העילויים שבעיירות".

הגאון רבי זלמן פרמוט בתור אחד ממנהלי הכולל בסלבודקה היה נוסע לאמריקה כדי לאסוף תרומות לכולל לפני מלחמת העולם השנייה.

סיפר לי ש"ב של סבי, הגאון רבי משה לייב כגן: רבי שבתאי יוסף רשקס היה גר בסנט-לואיס. וכשהיה אצלו רבי זלמן פרמוט לפני המלחמה רבי שבתאי רשקס התרשם מאד מגאונותו ומשמחת החיים שבו, והתחנן לפניו שיקבל עליו את הרבנות הראשית ליהדות החרדית בסנט-לואיס ויעביר את משפחתו לאמריקה. אבל הגאון לא הסכים לכך בשום אופן. מבחינתו עזיבת הכולל בסלבודקה הינה עזיבת מקור חיים! רבי שבתאי רשקס היה מוכן להתחייב על כל מה שרבי זלמן ידרוש, אך רבי זלמן לא הסכים. הוא לא רצה להגר לאמריקה עם ילדיו, מפני שחינוך הילדים לתורה ויראת שמיים בתקופה ההיא באמריקה ובפרט בעיר סנט-לואיס היתה משימה קשה וכמעט בלתי אפשרית. הגאון רבי זלמן חזר לליטא, ובזמן הגטו קובנה מסר שיעור גאוני בו למד עם הגאון רבי בנימין אזינסקי, עם אבי הגאון ועם תלמיד חכם נוסף - הרב גורביץ מבית המוסר. למביט מן הצד היה נראה כאילו אין חייהם תלויים מנגד.

בעת חיסול הגטו נשלחו הגאון עם משפחתו - שמנתה חמש נפשות: שני בנים ובת - לגרמניה ללגר 1 בלנדסברג. לאחר שבועיים ערכו הגרמנים אקציית ילדים ונערים ושלחו את הבן הצעיר לאושוויץ - שם נהרג על קידוש השם בתאי הגזים. אשת הגאון, שהייתה בת גדולים, נלקחה לשטוטהוף עם בתה בת הארבע עשרה. את הילדה לקחו באקציה עם הילדים הקטנים. למעשה, בגיל ארבע עשרה כבר לא שלחו הגרמנים לאושוויץ, אלא לעבודה במחנות, אך מחמת הרעב לא התפתחה הנערה, ונראתה כבת שתים עשרה בלבד. הרבנית הצטרפה לבתה הצעירה והן הועלו על המוקד. כמאה ועשרים נערים מקובנה נלקחו במשלוח ללגר 1 בלנדסברג ואחר כך הועברו לאושוויץ, רק כארבעים מתוכם נותרו בחיים. לאחר מספר שבועות נערכה אקציה של זקנים וחולים במחנה לנדסברג, והגאון רבי זלמן פרמוט נלקח עם החולים לתאי הגזים באושוויץ הי"ד.

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

ענווה - יסוד ההצלחה

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה - כולן שווים לטובה" (רש"י בראשית כג, א)

חיי שרה אמנו היו רצופי תהפוכות ותלאות לרוב, ואף רוב חייה היו חשובים כמות, שהרי "מי שאין לו בנים חשוב כמות" (נדרים סד, ב). למרות זאת, כל ימיה הרגישה שאך טוב מנת חלקה באותה מידה - כולן שווין לטובה.

וקשה, היאך הצליחה שרה לחיות בתשעים שנות העקרות באותה תחושה בה חיה בשלושים ושבע השנים בהן רוותה נחת מיצחק אבינו; כיצד הרגישה את תחושת ההטבה בזמן נישואיה לאברהם קדוש ה', כמו בזמן שאותה צדקת נלקחה לבית אבימלך. הרי כל העומד מן הצד ומדמה את התחושות שליוו אותה כאשר קרב אליה המלך הטמא כבר עולה לחללה בקרבו, ואיך ייתכן שנשארה עם אותה תחושת הטבה בכל עת.

השל"ה הקדוש מביא בתשובה לשאלה זו את דברי הזהר (במדרש קסח, א): זכאי מי שמקטין את עצמו בעולם הזה, ובעבור זה זוכה ומתגדל באותו העולם. כי מי שמראה את עצמו קטן הוא הגדול, ומי שמראה עצמו גדול הוא הקטן. שהרי 'מאה' וכן 'עשרים' שהם מספרים גדולים נכתבו בלשון יחיד "מאה שנה ועשרים שנה", ואילו 'שבע' שהוא מספר מועט נכתב בלשון רבים "שבע שנים".

בא וראה שלא הגדיל הקב"ה אלא למי שהקטין עצמו, ולא הקטין אלא שהגדיל עצמו. זכאי מי שהוא מקטין עצמו בזה העולם, כמה הוא יהיה גדול בעליונות בעולם הבא.

לא בכדי למד הזהר את מידת הענווה מפסוק זה, המסכם את חיי שרה, שכיון שקנתה מידת הענווה בשלמות, לכך זכתה לחוש בטוב בכל שלב בחייה.

ענווה היינו סבלנות כפירוש רש"י (במדבר יב, א) "והאיש משה עניו - שפל וסבלן". הרי שמכוח הענווה והסבלנות מרגישים טובה וברכה בכל מצב שהוא ומצליחים לעבור את כל הצרות וכל הניסיונות בלא להתבלבל כלל.

מי שיש לו ענווה, לא מרגיש שהקב"ה 'חייב' לו משהו, ואין לו שום ציפיות לדברים שאין לו, שהרי יודע הוא את מקומו וערך מעשיו ביחס לחסדים הגדולים והעצומים שנעשים עמו בכל עת.

וממילא גם כשעוברים עליו דברים פחות נעימים, יודע בבירור שאין בהם רעה כלל ועיקר. וכדברי הרמב"ן באגרתו "ובמידות האלה (ענוה וידיה) תהיה שמח בחלקך".

להוריד אוויר הגאווה

בגמרא (תענית ז, ב) "אמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבותי... ומתלמידי יותר מכולם".

וקשה, איך ייתכן שמתלמידיו למד יותר מאשר למד מרבותיו. בפשטות ניתן לפרש שהתלמיד מקשה קושיות וכשצריך הרב לבאר לו הדק היטב היטב הדק, מחכים הרב במה שלומד ומלמד.

אך יש לפרש עוד שהמפריע העיקרי המונע מאדם ללמוד ולקבל חכמה מאחרים, הן המידות הרעות כגון הגאווה, שלא מסכים לקבל מהאחר ולשמוע דבריו. ברם, יחסו לתלמידיו שונה כי מתוקף תפקידו חייב להקשיב לשאלותיהם, ועוד שהרי אמרו חז"ל "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו" (סנהדרין קה, ב) וכ"ז מונע ממנו את הגאווה כלפיו ושומע את שאלותיו וספקותיו, ועל ידי כן הולך ומחכים. וכלשון הפסוק (משלי יא, ב) "ואת צנועים חכמה" - דווקא הצנוע-העניו מצליח להחכים.

וזהו היסוד להצלחה, וכפי שמספרים על נהג משאית גבוהה שנתקע תחת הגשר ולא יכול היה להמשיך בנסיעתו קדימה ואחורה, וכך נוצר עומס תנועה כבד. מיד החלו ליעץ לו כיצד לחלץ את המשאית, אך עצותיהם לא הועילו, עד שלפתע הפציע נהג ותיק והציע לו: תוריד מעט אוויר מהגלגלים, כך כשהמשאית נמוכה תצליח להיחלץ. ואכן עצתו הועילה.

וכך בכל החיים - אדם מסתבך ומסבך אחרים. אם רק יוריד קצת אוויר - קצת מהגאווה, הכל יעבור.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

פמוט העשוי משבעה קנים

ש האם מותר להדליק נרות בפמוט זכוכית העשוי משבעה קנים. מותר.

כמבואר בש"ך (יורה דעה קמא) שכל מה שאסרה הגמרא (מנחות כח, ב) "לא יעשה אדם מנורה תבנית מנורה, אבל הוא עושה של ה' ושל ו' ושל שבעה לא יעשה אפילו של שאר מיני מתכות", הוא רק בעשוי מתכת (שם ח). מנורה העשויה משאר מיני מתכות או בגובה פחות מ"ח טפחים ובלא ציצים ופרחים כשרה כדיעבד, אך העשויה מעץ או אבן פסולה. ומבואר שבבית הגר"ח זוננפלד הדליקו במנורת שבעה קנים מזכוכית.

הדלקת נרות שבת - לאחר האירוסין

ממתי ראוי שבת אשכנז תדליק נרות שבת, והאם מברכת שהחיינו בהדלקה הראשונה.

מרן הגר"ש אלישיב אומר: המנהג שכלה מתחילה להדליק כבר מיד לאחר אירוסיה.

נחלקו הפוסקים (מובא בבאור הלכה כב, א) האם המקיים מצוה בפעם הראשונה בחייו מברך שהחיינו, ועל כן אם לא מדליקה בפמוט חדש ובעל ערך המחייב ברכת שהחיינו לעצמו, לא תברך על קיום המצוה בפעם הראשונה אלא תפטור הברכה בחיוב אחר של בגד או פרי חדש (באור הלכה ה"ל).

מכירת דירה לנכרי

לאחר ניסיונות רבים למכור דירתו, קיבל סופסוף הצעת רכישה מזוג עולים מרוסיה. האישה יהודיה אך בן זוגה גוי ר"ל. האם יכול למכור להם. יצוין כי מטרת הקנייה להעביר הדירה לבתם (יהודיה) לאחר נישואיה.

כיון שבפועל הקניה נעשית עתה על שם ההורים שאחד מהם גוי, הרי שחלק המכירה השייך לנכרי אסור. ואין כלום בזה שדעתם ליתנה לאחר מכן לבתם היהודיה.

מו"ר מרן הגר"ש אלישיב הורה למי שירש קרקע באזור שכל תושביו ישמעאלים ואין לו דרך להשתמש בה כלל, שאסור למכרה, כמפורש בשלחן ערוך (חושן משפט רמט, ב) שהאיסור "לא תחנם" בכל נכרי מלבד גר תושב. ומבואר בש"ך (יורה דעה קנא, יח) שאף ישמעאלים בכלל זה, למרות שאינם עובדי ע"ז מודים באלוקות.

חופה לאחר השקיעה - תחנון ועלייה לתורה

החופה תיערך לאחר השקיעה, האם יש לחתן חיוב לעלות לתורה בבוקר שלפני. ומה באשר לאמירת תחנון.

אמנם נוהגים לעלות לתורה, אך אינו חיוב. כמו כן אינו פוסל את מתפללי המניין מאמירת תחנון כיון שהחופה אינה בינם זה.

טל ומטר - ישראל השוהה בחו"ל

בן ארץ ישראל השוהה בימים אלו בחו"ל ושם עוד אומרים 'ותן ברכה', כיצד ינהג למעשה בתפילתו? והאם יכול

הלכה למעשה

לשמש שליח ציבור?

שאלה אם דעתו להישאר שם עד ימות החמה, דינו כבן חו"ל לעניין זה וישאל רק משישים יום לאחר תקופת תשרי, אך אם שוהה שם לתקופה קצרה ובדעתו לשוב ארצה, יבקש בשמע קולנו 'ותן טל ומטר' ובכך עלינו יאמר 'ותן ברכה'.

ולא יאמר 'ותן טל ומטר לבני ארץ ישראל' אלא יאמר בשמע קולנו כנוסח הרגיל 'ותן טל ומטר', ואמנם אם הזכיר בכך עלינו, אינו חוזר. ואין לחלק בין אם טס לחו"ל קודם ז' בחשוון או לאחר מכן, שדינו שווה בין אם יצא מהארץ לאחר שהתחיל להזכיר בארץ לבין אם טס קודם ז' חשוון שלא התחיל להזכיר כלל.

ואם מציעים לו להיות שליח ציבור בשנותיו בחו"ל, אין מניעה לגשת אף שמזכיר אחרת מהם. אכן כשמתפלל בלחש ישאל ותן טל ומטר בשמע קולנו ובחזרת הש"ץ יבקש ותן ברכה.

דיני הטבת חלום

החולם דבר רע ונפשו עגומה. האם יתענה או יעשה הטבת חלום. האם הדין זהה באנשים, נשים וילדים. האם ניתן להיטיב לשניים יחד או ע"י שליח.

תשובה כבר כתב החזו"א (ב, קמט) שאין להתענות על חלומות בני ימינו, כמוכא בתוס' הרא"ש (ברכות נה) שמה שחולם לאחר תענית שישב בצער, אין להתענות בו משום שבא לו מחמת העינוי. ובימינו שרוב האנשים טרודים, ואף נראה שלא זכאים שיגלו להם משמים את עתידם כמוכא בהגיגה (ה, ב) "אמר הקב"ה אף על פי שהסתרתי פני מהם, בחלום אדבר בו" אין להתענות. אך את המוכא בשו"ע (רכ, א) שיעשה הטבת חלום בפני שלשה, יש לעשות. והגר"ח שמואלביץ ראש ישיבת מיר הרבה לעשות הטבות חלום כמעט מדי יום ביומו.

אישה שחלמה חלום רע תעשה הטבת חלום, אך קטן כיון שאין לו דעת, אין חלומותיו מעלים מאומה ולא צריך להטבה.

אישה תטיב דווקא בפני אנשים (מו"ר הגר"ש אלישיב), כיון שכל ההטבה היא עניין שאין לנו הבנה בו, לכן אין לנו אלא כמו שכתוב וא"א לחדש בו חידושים. ניתן להטיב חלומות לשני אנשים יחד, ויאמרו המיטיבים "חלמא טבא חזיתו". לא ניתן לעשות הטבה ע"י שליח.

ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין רוע הגזירה.

וכמסקנתנו הנקבת של מרן הגר"א ל שטינמן באחרית ימיו לאחר שיעץ לרבבות אלפי ישראל, ואמר כי רוב הבעיות והצרות של האנשים – בגלל מידת הגאווה, והיה זועק בכאב שוב ושוב 'גאווה, גאווה, גאווה'. והסביר כי האחד מבכה על היעדר פרנסה וזה מחמת שלא מסכים לעבוד בעבודה שאינה 'לפי כבודו'. האחר מיצר על בתו שלא התקבלה לסמינר והשלישי שבנו יושב בבית ללא ישיבה ראויה. וכי חסרים סמינרים טובים, או ישיבות הבונות בחורים. אלא שהסמינר ההוא לא מוכבד עבורו, והישיבה ההיא לא מתאימה לבנו, למרות שייתכן מאוד ודווקא במקום כזה יראו בהצלחה, וכן על זה הדרך.

הענווה המסוכנת

אמנם בגמרא בגיטין (ט, א) "אמר רבי יוחנן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקילס החריבה את ביתו ושרפה את היכלו והגליתנו מארצנו". שם מובאר כי הקיסר שלח קרבן על ידי בר קמצא שהטיל בו מום בדרך, ולכן לא העלוהו לקרבן על גבי המזבח. ואף שסברו חכמים להקריבו "משום שלום מלכות" אמר רבי זכריה בן אבקילס שלא להקריבו כדי שלא יאמרו שמקריבים קרבנות בעלי מום. ואף את רצונם של חכמים להרוג את בר קמצא כדי שלא יספר לקיסר שלא קיבלו את קרבנו דחה, כדי שלא יאמרו שהטיל מום בקדשים נהרג.

הקשה המהרי"ץ חיות מדוע אמרה הגמרא שזהו מחמת 'ענוותנותו' ולא מחמת 'צדקותו' או 'חסידותו' שהקפיד על דקדוק ההלכה שלא יטעו אחרים שילמדו ממעשיהם.

ותירץ שאכן היה מותר להקריב בעל מום במצב של סכנה לכלל ישראל. וכפי שלמד המג"א (אורח חיים תרנו, ח) מרצון חכמים במעשה עם בר קמצא שמותר לעבור על לא תעשה מפני אימת המלכות. וכן היה מותר להרוג את בר קמצא מפני היותו רודף, ואין לחשוש שיאמרו מטייל מום בקדשים ייהרג.

אמנם מפני גודל ענוותנותו לא הרזיב עוז בנפשו לנהוג כן הלכה למעשה, וחשש שיחשדו שנהג שלא כהלכה ולא החשיב עצמו לגדול בתורה הקובע הלכה למעשה ולתלות בהוראת שעה, משום שחישב כי הדבר נמסר רק לגדולי הדור, ואינו ראוי לאותה אצטלה, ולכן לא הקריב את הקרבן ואף לא הרג את בר קמצא. וזהו 'ענוותנותו' של רבי זכריה בן אבקילס שהחריבה את בית מקדשנו. עכ"ד.

יש לדייק בדבריו שלכאורה החשש שיחשדו בו שלא נהג כהלכה הוא היפך הענווה. ולכאורה היה לפרש שחשש שאינו בדרגה להורות הוראת שעה שלא כתורה ולעשות סייג לתורה.

אכן יש לומר שאף הפחד שיחשדוהו נובע מענווה פסולה – מחוסר תקיפות הדעת הנצרכת למורה הוראה, שכן אם כך ראוי להורות, מה אכפת לו שיחשדוהו. ואם משום "והייתם נקיים", בוודאי אף לאו זה נדחה בהוראת שעה.

וזהו לימוד לכל רב ומורה הוראה בישראל, שלא ינהג בענווה יתירה ויאמר אינני ראוי להכריע כיון שדבר זה נמסר לגדולי ישראל בלבד כי בדברים הללו מחריב את בית אלוקינו, אלא יורה לקהל עדתו את המעשה אשר יעשון, בד בבד עם הדבקות אצל גדולי ישראל בהליכותיהם ובהלכותיהם.

אכן כשאמר המידות כך מידת הענווה שגבול דק עובר בין הרצוי לאינו רצוי, אשר נצרך לה שיקול הדעת. כדברי הרמב"ם (דעות ב, ז) "כללו של דבר ילך במידה הבינונית שבכל דעה ודעה עד שיהיו כל דרכיו מכוונות באמצעות, והוא ששלמה אומר וכל דרכיך יכונן".

יזכנו ה' לצעוד בדרכה של שרה אמנו שקנתה את מידת הענווה בשלמות ובזכותה כל חיינו יהיו שווין לטובה.

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן

ויקח העבד עשרה גמלים ממצות אדניו [פכ"ד פ"א].

ופי' רש"י נכרך היו משאר גמלים שהיו יוצאין ומומין מפני הגזל שלא ירעו בשדות אחרים, וע' מדרש רבה פרשה נ"ט אות י"א, והק' המפרשים שהרי אין הקב"ה מביא תקלה ע"י בהמתן של צדיקים, וכמו חמורו של ר' פנחס בן יאיר שלא אכל טבל כדאי' בחולין דף ז', ע' ברמב"ן ברא"ם בפ"י הרע"ב ובשפתי חכמים. וכבר הק' כן במדרש רבה פרשה ס' אות ח' ע"ש. [נויעוי' בקב"ש פסחים ק"ב].

והרא"ם כ' שאין סומכין על הנס, והנה בפסחים ס"ד ב' גבי ננעלו שערי עזרה אמר אביי ננעלו תנן רבא אמר נועלין תנן, איכא בינייהו למסמך אניסא, אביי אמר ננעלו תנן כמה דעיילו עיילו וסמכין אניסא, רבא אמר נועלין תנן לא סמכין אניסא, ועמש"כ בצה"ל סוכה ס' פ"ח וא"כ תי' זה א"ש לפי רבא אבל לאביי לא א"ש. ובדרך חידוד י"ל דהנה בקינות לתשעה באב בקינה המתחלת ציון קחי כל צרי גלעד, אי' "בך כל בהמה ועוף חכמו עדי כחמור היה לפנים לבן יאיר חמורין", והיינו שממעלת א"י שהיה בה חכמה כל כך אף בבהמה ועוף עד שהיו חמורין כמו חמורו של ר' פנחס בן יאיר שלא אכל שאינו מעושר, ומשמע שגם חמורו של ר' פנחס בן יאיר עצמו היה בזה ממעלת א"י שהחכים כ"כ, ולזאת אפ"ל דכ"ז דוקא בא"י אבל אם הבהמה היתה יוצאת לחו"ל לא היתה חכמה זו נשאת בה, וא"ש שכששלח אברהם את הגמלים לארם נהרים שהוא בחו"ל היה צריך לשלחם ומומים מפני הגזל.

ואגב, בעירובין דף מ"ג ב' נחמיה בריה דרב חנילאי משכתייה שמעתא ונפק חוץ לתחום. אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער. אמר לו עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס. וצ"ע שהרי בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמם לא כ"ש, כבמאור בחולין ז' ב', ואיך בא לו תקלה שיצא חוץ לתחום, וע"ז י"ל כמש"כ התו' שם שרק במידי דאכילה נאמר ד"ז.

ויקם אברהם מעל פני מתו

ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חתת לאמר [פכ"ג פ"ג].

בס' דרשות ר' יונה עה"כ ד' דהרי מי שמתו מוטל לפניו פטור מכל המצוות וע"כ כשרצה לקיים המקח קם על פני מתו של יהא לפניו. וצ"ב שזה פטור ממצוות אבל מאי שייך לקיום המקח. ועוד שגם כשקם מעל פני מתו עדיין מוטל עליו צרכי המת, ועוד שהרי כאן כל המקח היה לצורך המת ומזה אינו פטור כלל.

אכילה לפני קדושין

וישם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דפתי דבתי ויאמר דבר [פכ"ד פל"ג].

לכב' רבנו הגר"ח קניבסקי, יש מקפידים כשבאים להפגש לצורך נישואין שאין טועמים כלום עד שנגמר הענין האם יש מקור למנהג. ואם המקור הוא ממה שאמר אליעזר לא אוכל כו' הרי אפשר שמים אפשר לשותות שהרי אליעזר שתה מים מרובה.

תשובה: לא שמענו מנהג זה.

והנה במה שלא רצה לאכול ע' בס' באר יוסף דהנה הרמ"א סי' ס"א כ' להתענות ביום הנשואין ומבואר שם ב' טעמים משום מחילת עונות ועוד שלא יהא שכרות, יעו"ש שלטעם ב' גם אב שמקדש בתו. ולפ"ז גם שליח לא יאכל וזהו שאמר לא אוכל שהרי הוי שליח לקדושין. ויש להעיר שא"כ צ"ל שקידש קודם שאכלו, ואילו ויברכו את רבקה שמוזה נלמד ברכת אירוסין היה למחר.

ברכת אירוסין בעשרה

ויברכו את דרכה [פכ"ד פ"ס].

בכתובות ז' ע"ב תוד"ה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים, ובמס' כלה דמייתי קרא דויברכו את רבקה איכא למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת נישואין ויש ללמוד משם שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא מישתמע מהתם ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין עכ"ל, והנה תי' על קו' זו מצינו בפ"י חזקוני עה"ת על הפסוק ויקח העבד עשרה גמלים שכו' עשרה גמלים להרכיב עליהן עשרה אנשים לברך ברכת אירוסין ונישואין, והיינו שהרי מבואר בפסוק שלקח עמו אנשים, ע"ש בפסוק ל"ב ובפסוק נ"ד, ורק שאינו מבואר כמה אנשים היו, וזה יש ללמוד מדכתיב עשרה גמלים, וכמבואר בחזקוני שלכך לקח עשרה גמלים כדי ליקח עשרה אנשים.

בענין הנ"ל

לכב' רבנו הגר"ח קניבסקי, צ"ב דאי נימא דעד מ"ת היה להם דין ב"נ היאך ילפי' מהתם דבעי' עשרה כדין דבר שבקדושה, ואף אם היה להם דין ישראל מ"מ הא מסתמא היו עבדים, ואינם מצטרפים למנין. שרגא שטינברג.

תשובה: לפני מ"ת לא הי' נ"מ בין גויים לישראל אלא אם מאמינים בה'.

ברכת אירוסין אם ברכת המצוות או ברכת השבח

כו' הרמב"ם בפ"ג מאישות הכ"ג כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צריך לברך קודם הקידושין הוא או שלוחו ואחר כך מקדש כדרך שמברכין קודם כל המצוות ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר הקידושין שזו ברכה לבטלה מה שנעשה כבר נעשה.

ובהשגות הראב"ד א"א אין אנו אומרים כן אלא מקדש ואח"כ מברך והטעם מפני שהדבר תלוי בדעת אחרים שאם תמשך האשה ולא תרצה לקבל הרי הברכה לבטלה, וזה הטעם לברכת האב שמברך להכניסו בכריתו של אברהם אבינו.

והראש"ש כ' יש מקשין על נוסח ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה, ועוד היכן מצינו ברכה כזאת שמברכין על מה שאסר לנו הקב"ה והלא אין אנו מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוטת ועוד מה ענין להזכיר עריות כבאן, ועוד מה לנו להזכיר חופה כבאן כיון שמברכין ברכת אירוסין בבית האירוסין ובלא חופה, ונ"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה כי פריה ורביה היינו קיום המצוה ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחויב לקדש אשה, וכן הנושא זקנה איילונית או עקרה וכן סריס חמה שנשא מברכין מברכת חתנים ואין חיוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו ואף בנושא אשה לשם פריה ורביה כיון שאפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחויב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר כתיב כי יקח איש כו' עכ"ל.

ומבואר שנחלקו הראשונים אם זו ברכת המצוות או ברכת השבח, וד' הראש"ש שזו אינה ברכת המצוות וכ' משום שאפשר לשאת פילגש, וד' הרמב"ם מבוארת שהרי ס"ל בהל' מלכים שרק מלך מותר בפילגש אבל הדיוט אסור, ולפ"ז י"ל דאין המצוה משום פריה ורביה והרי גם הנושא אשה שאינה בת בנים ג"כ מברך, אלא שהרי כ' הרמב"ם בפ"א מהל' אישות ה"א כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה וליקחין אלו מצות עשה של תורה הם, ומבואר שאם רוצה ליקח אשה יש עליו מצוה לעשות בדרך של קידושין, וע"ז הוא הברכה, וכן מבואר בס' המקנה קדושין מ"א, (ועפ"מ פתיחה להל' ברכות אות ט"ו).

ברכת אירוסין אם צריך מעומד

בב"י או"ח סי' ח' הביא מירושלמי דכל הברכות בעמידה, ופשוט שאין כוונתו לברכת הנהנין שודאי מברכין בישיבה אלא כוונתו על ברכת המצוות וכן מבואר שם בבאור הגר"א, אבל יש לברר אם ברכת השבח צריך בעמידה, ובפמ"ג בפתיחה להל' ברכות אות י"ח כ' שברכת השבח א"צ לעמוד, וע' בסדור היעב"ץ גבי ברכת אשר יצר שצריך בעמידה, ונ' מדבריו שגם ברכת השבח צריך בעמידה, וע' בפסקי מהר"ם רוטנבורג בס' תשב"ץ סי' ר"ס שכ' ואומר המפיל חבלי שינה בעמידה, ומשמע מדבריו תרתי, חדא דברכת המפיל אינה ברכת הנהנין אלא ברכת השבח, ועוד ש"מ דברכת השבח נמי בעמידה.

והנה עכ"פ להמבואר בפמ"ג שברכת השבח א"צ בעמידה, מצינו עוד נפ"מ אם ברכת האירוסין היא ברכת השבח או ברכת המצוות לענין אם צריך לעמוד בה, וע' במג"א סי' ח' ס"ק ב' שהק' מיו"ד ר"ס שכ"ח דמשמע שאפשר לברך על הפרשת חלה מיושב והיא משנה שלימה, וכ' וי"ל דהפרשת חלה אינו מצוה כ"כ דאינו עושה אלא לתקן מאכלו דומיא דשחיטה, וכ' הגרע"א דלפ"ז גם ברכת השחיטה א"צ מעומד, ולכא' לפ"ז גם ברכת אירוסין הרי אינה ברכה על מצוה בפנ"ע אלא היא מצוה שבאה להתיר ולכא' דמאי לברכת הפרשת חלה שא"צ בה מעומד להמג"א הנ"ל, וע' שם בהגרע"א שחולק על המג"א וגם הגר"א שם כ' שיש מצוה בהפרשת חלה שהרי אסור לעשות עיסתו קבין.

וע"ש בחכמת שלמה שכ' דתיקנו שענין המצוה כן הוי הברכה ואם המצוה מיושב הוי הברכה נמי מיושב ואם המצוה מעומד גם הברכה תהא מעומד

וע"כ ל"ק מברכת הפרשת חלה, (ולפ"ז פשוט שבברכת השבח א"צ לעמוד), ולפ"ז ה"ה ברכת אירוסין, וגם מצינו בברכת אכילת מצה שהיא מיושב ולהנ"ל ניחא, וע' ס' המכתם סוכה ל"ז "וכתב גאון דמברכין על נטילת לולב מעומד וכן בכל מצוה שאין בה הנאה", ולפ"ז ל"ק מברכת על אכילת מצה.

אשה ליצחק מבנות לוט

ואם לא הגידו לי ואפנה עלימין או עלשקלם: [כ"ד מ"ט], ופרש"י על שמאל מבנות לוט שהיה יושב לשמאלו של אברהם, וצ"ע דלעיל פ' וירא (כ' א') כתיב ויסע משם אברהם ארצה הנגב, ופרש"י ד"א להתרחק מלוט שיצא עליו שם רע שבא על בנותיו, ואם רצה להתרחק ממנו בשביל כך אין היה מתרצה לקחת אחת מבנותיו ליצחק.

השיב רבנו הגר"ח קניבסקי: **בנותיו לשם שמים נתכוונו עכ"ל.** הנה יש כאן חידוש שאדם שצריך להתרחק מלגור סמוך אליו, מ"מ אפשר ליקח בתו אם היא ראויה.

אין מכניסים מי רגלים לעזרה

וינזקו אנשיהו צאן וקר וקריא עם אכן הנהלת אשר צל עין רגל [הפטר], מלכים א' פ"א פ"ט.

בכריתות ו' א' א' גבי מעשה הקטורת יין קפריסין ששורין בו את הציפורן כדי שתהא עזה והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש מפני הכבוד, ובש"מ אות כ"ח כ' מי רגלים ממש וגנאי הוא להכניס בעזרה, וי"מ עשב שכך שמו ומפני השם שהוא גנאי לא היו לוקחים אותה תוס' עכ"ל, וע' בכלבו סי' ל"ח שכ' שיש מפרשים שהיה מעין ששמו רגלים וא"א לומר מי רגלים שלא עלה על לב אדם לשרות בו סממני הקטורת, וע' בסידור שיח יצחק שכ' שהכוונה לעין רגל (בחולם) שהוזכר בס' יהושע ט"ו ד' (וכן במלכים א' ט').

ולכא' פשוט שכן הוא דאילו הכוונה למי רגלים ממש א"צ לזה שאין מכניסין אותם לעזרה אלא תיפול"ל שאם תשמישי קדושה ותשמישי מצוה אין מתקנים אותם במי רגלים.

כ' רמ"א בס' קנ"ד ס"ג אסור לכבס מטפחת של ס"ת במי רגלים מפני הכבוד, אלא דהכוונה על דבר אחר שנקרא כן, ולזה הוצרכו להטעם שאין מכניסין אותו לעזרה מפני הכבוד.

בזבחים דף צ"ה גבי כיבוס דם חטאת אי' אמר ריש לקיש מעיל שניטמא מכניסו בפחות משלש על שלש ומכבסו משום שנאמר לא יקרה והא בעי שבעת סממנין דא"ר רב נחמן אמר רבה בר אבא דם חטאת ומראות נגעים צריכין שבעת סממנין ותניא אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש.

מה שהוזכרו מי רגלים מתוך ד' סממנין שמעבירין על הכתם ודאי שהכוונה על מי רגלים ממש, וכמו שמבואר בנדה ס"ג א' דאי' שם מי רגלים שהחמיצו תנא כמה חימוצן שלשה ימים ודנו בגמ' דילד או דוקן דאיש או דאשה מכוסים או מגולים כו', ומבואר דקאי על מי רגלים ממש, ואף שגבי הקטורת פ' דהכוונה על עשב או על מעין שנקרא כך וע"ז אמרו אין מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד, מ"מ אפ"ל דכוונת הגמ' להק' דכ"ש מי רגלים ממש שאין מכניסין לעזרה, אבל מ"מ ק' דהואיל ואיירי במ"ר ממש למה הוצרכו להא דאין מכניסין בעזרה, תיפול"ל שאסור לכבס בהם את המעיל וכמו שאסור לכבס מטפחות של ס"ת, וכמו שאסור ליתן אותם לתוך השופר. וע' צה"ל חלק א' סי' ח'.

זכרון לנפש
ידידי הגאון והצדיק
מורה"ר יאיר ישראל ווללה"ה
נלב"ע י"ח חשוון תשע"פ

אנו יוצאים מפניך נרצו צ"י מרש צל"ס קולאן ואחריות ואין לתלות מידה פאז"ר כלל
קפ"ת מל"יון פאז"ר, אלהות מצות ומצוות ופנוצ' לשיעורים וסכ"י ס"ג פאז"ר נ"ת לטות אל מצות מ"ל
0732641525 :פקס | zell747@gmail.com | פאז"ר נ"ת: צ"א ס"ג פאז"ר

לעילוי נשמת
הרה"ח מנחם מענדל וולבו ויל
נלב"ע כ"ח אלול תשפ"א
נרבת בנו ידידנו ר' יחזקאל נ"י

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גלין מס' 27

פרשת חיי שרה תשפ"ב

בטחון והשתדלות - השמים והארץ

א] ואומר המדרש: "מי בכס יראה" - זה אליעזר, "שומע בקול עבדו" - בקול אברהם שהיה עבד להקב"ה שנה' בעבור אברהם עבדו". אנחנו אולי היינו מגדירים את אליעזר כשדכן טוב, אבל כאן כתוב שהעבודה שלו היתה יראת שמים, שהיה שומע בקול אברהם שהיה עבד להקב"ה, זאת היתה המדינה שלו והעבודה שלו, "אשר הלך חשכים", בשעה שהלך להביא את רבקה. "ואין נוגה לו", ומי היה מאיר לו, הקב"ה היה מאיר לו בזיקים ובברקים". וכמו שכתב הרמב"ם סמוריה נבוכים משל לידעת ה', "כמי שיבריק עליו הברק פעם אחר פעם והוא בליל חזק החשך". אדם הולך בדרך באמצע המדבר, חושך גדול, לילה בלי ירח, ואינו יכול לצעוד צעד אחד. ועומד אובד עיצות, ופתאום ברק חזק מאיר את השטח, ואז לשבריו שניה נהיה לו אור, ומתחיל הלילה ללכת, עד שנעצר שוב, וכך מתקדם מברק לברק.

ואומר הרמב"ם אז המצב של השגת התורה וההכמה בעוה"ז. ויש דרגות כמה לא אחד משיג, "יש ממנו מי שיבריק לו הברק פעם אחר פעם כבעט הפרש ביניהם עד כאלו הוא באור תדיר לא יסור וישוב הלילה אצלו כיום, וזאת היא מדרגת גדול הנביאים אשר נאמר לו ואתה פה עמוד עמוד, ויש מי שהיה לו בין ברק וברק הפרש רב והוא מדרגת רוב הנביאים". וזה המשל שאומר המדרש על אליעזר עבד אברהם, היתה לו חזון לחפש קרובים לנוח ונמצא בחושך גדול, ומי מאיר לו - הקב"ה מאיר לו בזיקים ובברקים.

אבל יש להבין למה נקרא שהלך חשכים, הרי הכל הלך כזה בהירות, והיתה לו קפיצת הדרך, וסיעתנו דשמיים לא הזמן. ולמה זה נקרא "חשכים ואין נוגה לו", אין לו אור. ובכלל אנו עומדים ויתומים מה הבעיה כאן? שיכנס למדרש התושבים ויחפש מי ממשפחת אברהם. הוא רוצה לברר עליהם, מה הבעיה לברר עד אדם אם הוא בעל חסד, אם הוא צדיק, אנו רואים שהיה צריך בשביל זה יראת ה' - ולשמוע בקול עבד ה' - אברהם אבינו, וכל הזמן הלך בלי נוגה, בלי הברקים, ולא יודע איך ימצא...

ב] עוד יש להתבונן בכל הפרשה, שהתורה מאריכה בכל מעשה ופעולה שהיה שם, ולא עוד, אלא אח"כ כשלא ללבו ובתואל מתחיל אליעזר עוד הפעם את כל הסיפור מתחילתו. וכמו שאומרים חז"ל (פרשה ס') "פה שיהיו של עבד בתי אבות מתורגמן של בנים, פרתונו של אליעזר שני וגו' דפים הוא אומרה ושונוה, ושריך מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבו המקרא".

חז"ל מלמדים אותנו בזה, שכל המאורעות שכתובים בתורה, הכל זה דברים נשגבים בתורה ה'. וכמו ששואל במעלות התורה, האם אפשר לומר שבחומש בראשית אין בו מצוות? הרי כל פסוק יש בו לימוד, כל מעשה בא להראותנו את דרך ה'...

אמנם כאן יש להתבונן, שאמנם מובן מה שהתורה מאריכה ומספרת את השבחים של רבקה, שרואים את החסד שלה. שהרי אנו רואים את מסירותה, גם כלפי אדם צעיר עם עשרה עבדים שיכולים להביא לו מים, שמבקש ממנה, לידה קטנה באמצע עבודתה, להשקות את כל גמליו, והוא לא אומרת לו כלום. וכמו שרואים, "והאיש משתאה לה...", מחכה לראות בנגל העשירי אולי תאנה, ותבקש ממנו עזרה. אולי פחות תרוץ מהגמל הראשון. אבל לא! "עד אם כילו הממלים לשתות". הוא עומד שלו עם כל עבדיו והולידה הקטנה רצה עם המים. אלא ברור שאותה הוכחת, שהיא גומלת חסדים. וזה התורה מאריכה, להראות את גודל החסד. אמנם כל הסיפור שסיפור להם אליעזר שוב באריכות, לכאן מיותר.

ויותר מזה, שיואל דוד וואלי בספר 'אור עולם', כשאליעזר חזר על סיפורו, מדוע צריך לספר "ואמר אל אדני לא תלך האשה אחרי", לכאן הוא הורס את כל השידוך? וכן מה שאמר להם "ועתה הגידו לי ואפעל על ימין או על שמאל". לכאן היה מיותר לגמרי.

עוד פליאה שהרבה מפרשים כבר ציינו עליה. שבתחילת הפרשה אנו מוצאים כשאברהם שולח את אליעזר, ומשיבנו בה' אלקי יעקב וכו' "אשר לא תיקח אשה עוד מבתות הכנעני אשר אני יושב בקבר", כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך". אומר לו אליעזר "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי", והפליאה גדולה, כ"כ הרבה נסים היו לו, נפלאות גדולות על כל צעד ושעל, לא גמר לדבר וכבר יוצאת רוצה וכו', ובכמה דקות מצא את השידוך המתאים. ומה הסלקא דעתך אולי לא תאבה?

עוד יש להתבונן בפסוקים: "ואשבעיך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבתות הכנעני". ואח"כ אומר לו ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי. הוא ישלח מלאכי לפיך ולקחת אשה לבני משע", ושואל רש"י מדוע בהתחלה אמר "ואשבעיך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ", ובסוף אמר רק אלקי השמים ולא אמר ואלקי הארץ. אלא אומר רש"י, "אמר לו נעשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ, שרגליו בפי הבריות, אבל שכלתני מבית אבי היה אלקי השמים ולא אלקי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ". אברהם אבינו הודיע את שם השם בעולם, ולפי זה לא היה גילוי כבוד מלכותו בבריא. רק כשהגיע אברהם והלך מאדם לאדם והודיע שיש בורא לעולם, "הקרה שמו בפי כל בריה". אז ה' הוא כבר אלקי הארץ.

אמנם נשאלת השאלה, מה זה קשור נעשיו לשאלה שאולי היא לא תרצה? האם כאן רוצה להזכיר את הזכות שלו?

ג] אלא נדע יסוד גדול בתנהגות הבראי, שמבואר בפסוק הראשון של התורה. "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", שואלים המפרשים מה זה השמים והארץ, הרי הקריקע נברא ביום ה' והארץ ביום ה', ומה בא הפסוק הזה ללמדנו.

אלא אומר הרמב"ם, וכן מסביר הנצי"ב באריכות, השמים והארץ הם לא השמים והארץ הנגלים לעינינו, אלא הם שני חלקים בבראת העולם, השמים והארץ. יש את הארץ שהיא העולם השמימי והנגלה שאנו רואים, עולם הטבע - שהכל תלוי בטבע, אם אדם רוצה לאכול צריך לדרוש לרדוף לקצור. זה נקרא ארציות, ובה יש את חובת ההשתדלות. אבל מאידך תמיד צריך לדעת ולתור, שיש את השמים - העולם הרוחני, היינו ההנהגה העליונה והנסתרת של הבראי, כל העולם הרוחני, העולם שמעל הטבע, הסיבות של כל מה שקורה בעולם הזה. זה נקרא שמים, מלשון שם, נסתר מעינינו, המערכת שהקב"ה מנהיג את העולם ומנהל את הבראי. זה נקרא אלקי השמים.

אנו הולכים בעולם שכולו מאורעות, מתכננים כל מיני תכניות, שפתאום לא יוצאות לא הפועל, נתקלים בתקלות ומכשולות, או להיפך בניסים ונפלאות. עלינו לדעת שהכל מגיע מ"אדון כל תולדות", כמו שמבארים המפרשים, כל המאורעות. שהוא מסבב את כל המאורעות שבעולם. הקב"ה הוא 'מסבב הסיבות', והוא מסדר את כל הבראי לפי התכנית שלה לפרטי פרטים.

שמעתי מהגה"ח קמיל זצ"ל, מה ביאור המילי "לתבונתו אין מספר". אומר הגה"ח, לפעמים אנו זוכים לראות השגחה פרטית, לראות קצת 'סיבות'. ולמשל, כשיש פיגוע או תאונה רח"ל, פתאום אנו שומעים על פלוני שהיה צריך לעלות ולא עלה, או פלוני שלא היה צריך לעלות ועלה, ומישהו שפספס את האוטובוס, ואז אנו חושבים "הנה אנו רואים חשבונות שמים". אומר לנו הפסוק "לתבונתו אין מספר", כמה מקרים שתדיר זה לא אפס הקצה של הניסים שקורים לנו יום יום שעה שעה.

[וכן מפרש הספורנו את ברכת אברהם לאליעזר, "ה' אלקי השמים ישלח מלאכו - ממעון קדשו השמים, בדיות שהוא לקחני משם ולו נתכנו עלילות לעשות באופן שלא יצטרך בני ללכת שם".]

וכמו שרואים במוחש בפרשה מופלאה זו, "הנה רבקה יצאת...", הרי רבקה אף פעם לא הלכה לשאוב מים, ובדיוק באותו היום היא הלכה, וכו', הכל היה התרחשויות מאלק מסבב את השמים, שמצרך סיבה לסיבה כדי לגלות את רצון ה' בעולם.

ועבודת האדם לחבר שמים וארץ. האדם נמצא בארץ, מסביבו הוא רואה דרך רשעים צלחה, הרשעים מצליחים, והכל תלוי לפי מה שאדם עושה. והוא צריך מצד אחד לפעול כדי הטבע, אבל מאידך להתמודד עם הטוב לרע. לדעת אימתי נמצאת האמת, להבין מה הרעב"ע רוצה מאיתנו, שכן נתקרב אליו ונחבר שמים לארץ. וכך מחברים שמים לארץ - ע"י התורה שמורה לנו את הדרך מה לעשות בארץ, כשמתנהגים בדרך התורה עושים את רצון ה' בארץ, ובזה מחברים שמים וארץ.

האדם הארצי בא ואומר: אני משקיע כספים ומלווה ברביית, ועו"י אחיה עשיר גדול, כך אומרת הארץ, כך אומרים הרשעים. ומה התורה אומרת? שזה חורבן הארץ! וכך בכל מהלכי הטבע, אדם רוצה להשיג משהו ע"י עבודה בשבת, ע"י שיעבור איסור ולהצליח לפי עולם הטבע. אבל התורה אומרת רק רצון ה' זה מה שיביא את ההצלחה. ובכל פעולה אדם צריך לחשוב מה רצון ה'.

אומר הגב"ע: זוהי מלאתו של אברהם איבנו שנאמר עליו "ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ", אברהם איבנו חיבר שמים לארץ בלמדו את כל העולם אמונה זו, שיש בורא ומסבב לבריאה.

ד] לאור הבנה זו שאין מקרה בעולם, א"כ יש להבין את בקשת אליעזר "הקרה נא לפני היום", מלשון מקרה, ולכאוף הרי אין מקרה בעולם?

אלא שיש שתי סוגי מקרים, המן אומר "את אשר קרה", וגם מרדכי אומר "את כל אשר קרה", אבל המן אומר קרהו - קרה מקרה. אבל מרדכי, אומר השפתי חיים, אומר 'קרהו' מלשון מלשון וקריאה, ומנסים 'להשתדל' עוד ועוד. אבל התורה אומרת "הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ע"י עשיית רצון ה' תפעל את רצון ה'. וממילא ההנהגה הדברים בצורה כזו שיהיה לפי רצונך ית'.

כי אמנם הארץ אומרת שהכל מקרים, אבל האדם השייך לשמים יודע שהכל קרוי ומוזמן מלמעלה, ושזה ניתן לבחירתו, שלפי בחירתו טובו תהיה ההשפעה, כשיעשה את רצון ה' יעזור את השפעת ה' לחסד ולרחמים. וזוהי ההשתדלות האמיתית שאדם צריך לעשות, שיקיים את רצון ה', כאשר אנו לא רואים את השגחת ה', אז אנו חושבים שהכל אהנתו ומנסים 'להשתדל' עוד ועוד. אבל התורה אומרת "הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ע"י עשיית רצון ה' תפעל את רצון ה'. וממילא ההנהגה הנכונה, שאם אתה מחפש חסד ה', תעשה חסד לפי דרכי ה', וזה יביא את ההשפעה העליונה לטובו.

וזה עיקר תניית התורה לישראל, אומר הגר"א במש"ל, "שיבטחו בו וישימו באלקים כסלם". לדעת שרק רצון ה' בעולם זה האמת והדרך הנכונה, ולפעול כל הזמן לפי רצון ה' ולא לפי דרכי בני אדם. וזה הנסיון הכי קשה, שאדם נמצא בין בטחון להשתדלות.

וכן כתוב במדרש על תפילתו של אליעזר "ה' אלקי השמים" - ר"א אומר אלקי השמים מסבב את השמים הוא יסבב את הדבר הזה". ההנהגה לא נמצאת כאן בארץ, לא תלוי בבני אדם, אלא בשמים. ולכן הוא מבקש, "הקרה נא לפני היום", תזמין את המקרים שכן יקרה.

וכן בספורנו, "ה' אלקי השמים ישלח מלאכו - ממעון קדשו השמים, בהיות שהוא לקחני משם ולו נתכנו עלילות לעשות באופן שלא יצטרך בני ללכת שם".

ה] אמנם הגם שהכל מסתובב מלמעלה, בין שהקב"ה תלה את הכל בחירתו הטוב שלנו. שהנה אני יודעים שאצל אברהם היתה עבודת הבחירה "אשר בחרת באברהם", היתה כאן בחירה של אברהם שהודיע את שם ה' בעולם, בהתמודדות קשה מול כל באי עולם, איש וישיתנו, כל מיני אידאולוגיות, ומול כל זה אברהם העביר, שכולם מועבר אחד וזה עבר השני.

וכיון שהבחירה נמשכת גם אצל יצחק, אז בשביל יצחק צריך את רבקה, שהיא יסוד האומה, כמו שכתוב "אין קוראים אמהות אלא לך", ולכן גם את רבקה בוחנים, זה לא סתם כך שיש משהו מההשפעה של אברהם אז לוקחים אותה, אלא היה צריך לבחון אותה אם היא ראויה להיות המקומה של כלל ישראל. כמו שש' בן חן את אברהם יצחק, כך היתה בחינה לבחון את רבקה, אם היא עומדת בנסיון. והנסיון של רבקה, להיות בבית בתואל ולכן, עם כל הרע שנלחמו עמו שלא יצליחו להוציאה, ולצאת משם בדוגה גבוהה. נחפז אליעזר לא הסכים לבקשתם "תשב הנערה איתנו ימים או עשור", אומר ה' דוד ואלו בספרו, כי אליעזר חשש מהשפעתם הקלוקלת של משפחתה עליה, שמה תתקלקל שם. כי לבן ובתואל נלחמו בחירוי נפש נגד ההשפעה הרוחנית של אברהם ויצחק.

ובזה בין למח אליעזר כל הזמן חושש "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי", הרי הכל הקב"ה הוביל. אלא "הכל בידי שמים חיו מיראת שמים". וממילא היה לה עבודה של בחירה אם ללכת או לא, ועל זה לא יעזור ניסים. רק בחירה שלה עצמה, ששאלו את פיה והסכימה ללכת, כי רצתה להידבק בעולם הרוחני הנעלה של אברהם ויצחק. "אשר הלך חששים", מה כ"כ קשה למצוא שידור ממשפחת בית אברהם. אלא הביאור, שאליעזר ידע שחל לא יתנו לו אותה, כי הוא נמצא בחשכים, בעולם הרע, מלמדת האור הרוחני, אז צריך עבודה להוציא יקר מזה הרע. חפיוש קרובים וכל זה לא יעזור שום דבר.

ו] וזה מה שעושה אליעזר, "ויברך הגמלים לעת ערב". ואומר ה' אלקי אדוני אברהם... אומר ה' משה דוד ואלו, אליעזר נעמד להתפלל מנחה, יצחק נענה בתפילת מנחה, וגם אליעזר נענה בתפילת מנחה. כך מותחן אליעזר להוציא את רבקה, בבטחון ובתפילה.

והנה שאלו האחרונים אף אמר אליעזר "והיה הנערה אשר אומר אליה וכו' היא הנערה". והרי נאמר ברמב"ם (הל' ע"ז פ"א) "וכן המשיג סימנים לעצמו אם יאירע לו כך וכך אעשה דבר פלוני ואם לא יאירע לי לא אעשה, כאליעזר עבד אברהם, וכן כל יוצא בדברים האלו הכל אסור".

אמנם לפי זה נבין שלא היה כאן משום נחש, כי הכל הגיע ע"י תפילה של אליעזר לסיעתא דשמיא, סיעתא דשמיא שיהיה אותה הוכחת. כי אליעזר יודע שאי אפשר בתוך החשיכה לפעול את אם האומה, אלא רק עם ברוקים מהרעב"ע, כי הוא שימץ בקול עבדו אברהם, אז הוא אמנם הולך בחושך, אבל בוטח בשם ה', ומתפלל לרשע"י שיוסיב את המקרים.

אמנם היה לו ניסוי נסים על כל צעד ושעל, אמנם הוא ידע שזה תלוי בתפילות ובקיום רצון ה'. שרק אם יתפלל כראוי, ורק אם רבקה תגמול חסדים, ולא תתייאש עד הגמל הנעשיר, אז נפעל חסד ה'.

אנו מסתכלים שהיו כאן ניסים ונפלאות, אבל זה היה עמל נורא של האבות והאמהות לעשות רצון ה', לשמוע בקול עבדו. דרכי השתדלות לא יעזרו שום דבר. צריך להביא אותם להתפעלות כ"כ עצומה, עד שגם הרשעים יסכימו ויאמרו מה אדם "יצא הדבר, לא נוכל דבר אלקי רע או טוב". [וגם בזה מונח הרע, אולי זה באמת רע בשבילה אבל אנו לא יכולים להתנגד].

ולכן אליעזר חוזר להם על סיפורו, להראות להם את ד' ה' שפועלת את כל מה שבבריא, שגם הם יתפעלו ויבינו שמה' יצא הדבר.

וזה התורה מלמדת אותנו ומראה לנו את הדרך לפעול בעולם הזה. לדעת שלו נתכנו עלילות, הקב"ה הוא אלקי השמים שמסבב את הסיבות, עד שיצא רצון ה', ואנו פועלים את הכל ע"י ובטחון, ע"י שאדם מבין שהולך בחשיכה, ומתפלל אליו ית' שישבב את הכל כרצונו.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולתנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס + חיפוש מוסד + ישיבת קהלת יעקב + קטגוריות "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו של"ט, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו של"ט ב"ק בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 -

פרשת חיי שרה תשפ"ב

משפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

הציל כסף מתיק חשוד רגע לפני שפוצצו אותו

שאלה

בכניסה למרכז מסחרי התגלה תיק חשוד, וחבלן המשטרה שהוזמן למקום החליט לפוצץ אותו באמצעות הרובוט שברשותו, ולכן הורחקו כל האנשים מהאזור.

בחור כבן חמש עשרה הבחין מרחוק בחבילת שטרות שבלטה מאחד מתאי התיק, לפיכך רץ למקום ולקח במהירות את חבילת השטרות שהכילה חמשת אלפים דולר, וברח משם במהירות לקול צעקות השוטרים עליו. לאחר מכן פוצצו מיד את התיק.

כעבור מחצית השעה הגיע לשם תייר לחפש את התיק שהניח שם מחמת כובדו, אשר לא היה מודע לאיסור הקיים בישראל להניח חפץ ללא שמירה במקום ציבורי.

כעת שואל הבחור, האם הוא צריך להשיב לבעל התיק שהוכח כאדם אמין את חבילת הכסף, או שמכיוון שאם לא היה מוציאו מהתיק, הרי שהיה נאבד יחד עם כל תכולת התיק שפוצץ, ונמצא שלא הפסיד לבעלו מאומה, וכאילו מצא מציאה בתוך הים. מה הדין?

תשובה

מכיוון שישנו סימן בחבילת השטרות, ובפרט שידוע לו מהיכן לקחו ולמי הכסף היה שייך, לפיכך צריך הבחור להחזיר את הכסף לבעלו מדין השבת אבידה.

מקורות

מקרים שבהם מותר לקחת ממון שעומד לאיבוד

כתב הרמ"א בחו"מ (ס' רסד, ה) בשם רש"י, לגבי שני אנשים שהולכים במדבר, וברשותו של אחד מהם כד עם דבש, ולפתע נסדק הכד בסדק רחב הגורם לדבש להישפך ממנו במהירות לארץ, ואין לבעל הדבש אפשרות להצילו. ואילו להלך השני יש כד ריק והוא הניחו מתחת לכד הדבש הסדוק של חבירו, כדי לקחת לעצמו את הדבש - זכה בעל הכד המציל בדבש לעצמו, ואינו חייב מדין השבת אבידה להשיבו לבעלו. וכמו כן מביא שם הרמ"א בשם המרדכי, שאם היתה שריפה בעיר ולכן ברחו כל היהודים מהמקום מפחד השריפה, ונכנס אחד לעיר, ולקח משם לצורך עצמו רכוש שהיה שייך לאחד מהבורחים, הדין הוא - שזכה המציל ברכוש, ונחשב כזוכה מההפקר.

ולפי"ז לכאורה גם בנידון השאלה דנן צריך להיות, שמכיוון שבעל התיק לא היה במקום, וכל האנשים נצטוו להתפנות מהמקום ולא לגעת בתיק החשוד ובתכולתו. וגם התיק ותכולתו יאבדו מהעולם, כך שבעליו לא היה מקבל את כספו לעולם. וא"כ נאמר גם כאן, שהבחור זכה בכסף שהציל מההפקר, כמו שאם היה לוקח עצמו

חפצים מעיר שהייתה בה שריפה, והבעלים ברחו משם, שהמרדכי פסק שזה שייך לו.

החילוק בין נידון השאלה דנן, למקרים שהוזכרו לעיל

אמנם המקרים חלוקים במהותם. ויסוד החילוק מבואר בתוס' בב"מ (כב. ד"ה שטף וכו'), ובמרדכי שם שפסקו הרמ"א בחו"מ (ס' רנט, ז) וע"ש גם בדברי הנתיבות בביאורים (סק"ג), ונבאר זאת בס"ד יותר בהרחבה.

בנידון של הצלת הדבש מהחבית שנסדקה, שם הבעלים נמצאים במקום ואין להם אפשרות להציל את הדבש שנשפך במהירות לארץ, לכן מרגע זה נעשה הדבש עצמו הפקר, ודומה הדבר למי שספינתו טובעת באמצע הים ואין ביכולתו להצילה, שלמרות שבעליה יצעק שאינו מפקיר את ממונו - אין מתחשבים בצעקותיו, ורכושו נעשה מעתה הפקר מאחר ואין לו אפשרות להצילו למרות שנמצא לידו. וכן לגבי השריפה בעיר, שהבעלים היו שם ועזבו במודע את רכושם והניחו ללהבות האש לכלותם, וברחו מהעיר כדי להציל את גופם. נמצא שבבריחתם שעזבו את רכושם מבלי להצילו - עשו מעשה של הפקר לממונם. ולכן מי שסיכן את חייו והציל את הרכוש - נחשב שזכה מההפקר. [נציין, שלא בכל מציאות של בריחה משריפה נחשב הדבר כהפקר, ויש לדון בכל מקרה לגופו, ובפרט בזמן הזה שנוהגים להשיב כמבואר ברמ"א חו"מ (ס' רנט, ז) וע"ש].

משא"כ בנידון השאלה דנן, הרי אם בעל התיק החשוד היה במקום, היה אומר לשוטרים שהתיק שייך לו, וע"כ לא היו מאבדים אותו. נמצא שכל זמן שלא הושמד התיק, לא חל על התיק ותכולתו "שם הפקר" כי רק בגלל חסרון צדדי של חוסר מידע למי הוא שייך, ומה הוא מכיל, לכן תאבד אותו המשטרה בעוד דקה, אבל מצד עצמו הוא עדיין בגדר ממון שיש לו בעלים, והם הרי לא הפקירו אותו, ואם היו כאן - היו יכולים להצילו מאבדון. ולכן כשלקח הבחור את הכסף מהתיק, הוא לקח כסף שבעליו לא הפקירו ולא התייאש ממנו, ושרק מסיבה צדדית שהוא איננו כאן, אינו יכול להצילו. לכן במקרה זה חל עליו חיוב התורה להשיב את הממון לבעליו מדין השבת אבידה.

כעין ראייה לדברינו

ומקרה כעין זה מבואר בב"מ (לא). ונפסק בשו"ע חו"מ (ס' רנט, ט) לגבי זרם מים שמתקרב בעוצמה רבה לשטוף את שדה חבירו, וכשיגיע לשדה הוא יכלה את כל הירקות שגדלים שם, ובעלי השדה לא נמצאים שם, ולכן לא יכולים למנוע מהמים להיכנס לשדה. אולם נמצא שם אדם אחר שביכולתו להסיט את המים לכיוון שונה או לשים גדר שיחסום את המים מלהיכנס לשדה, שבמקרה זה התורה חייבה את הנמצא שם להציל את שדהו של חבירו מדין השבת אבידת קרקע, אע"פ שברור גם כאן שלולא זאת, המים יכלו בעוד דקה את כל הירקות שבשדה, ובעלי השדה שאינם כאן לא יכולים בפועל להציל את שדיהם. בכל זאת מכיוון שעדיין חל שם ממון על הירקות, ורק מסיבה צדדית שהם לא נמצאים כאן, אינם יכולים

אליעזר עבד אברהם כמבואר בתרגום יונתן ב"ע (כד, נה) וברש"י שם, למרות שהגיע אליו כאורח להציע שידוך לבתו ולתת לו ולמשפחתו מתנות רבות כמבואר בפ' חיי שרה (כד, נג). וכמו כן הייתה אחות של לכן הארמי שהיה רשע גדול כמבואר ברש"י שם (כד, י) ובפסוקי פ' ויצא. ולמרות הכל בדלה רבקה מהם ומהתנהגותם, מחמת גדלותה העצמית וללא כל מורה דרך, וכבר בגיל שלש הגיעה במעשי הצדקה והחסד שעשתה עם אליעזר ואנשיו, לדורה של שרה אמנו כמבואר ברש"י (כד, יז) בשם המדרש.

מדוע העלימה רבקה מיצחק מה שנודע לה משם

כתוב בפ' תולדות (כז, כב) שכשהתרוצצו יעקב ועשו בבטנה הלכה רבקה לשאול את שם בן נח נביא ה' מה קורה בבטנה. ושם ענה לה ברוח הקודש על מהותם של שני ילדים אלו. והנה מבואר ברמב"ן (כז, ד) שרבקה בגדלותה לא סיפרה מעולם לבעלה יצחק אבינו מהנבואה הזאת, כי אחרת ודאי שיצחק לא היה אוהב את עשו הרשע בניגוד לרצון ה', אלא מכיוון שהבינה בדעתה הרחבה, שהיות והקב"ה מסתיר את האמת מיצחק למרות שגם הוא היה נביא ה', ודאי שיש לו סיבה לכך. ולכן במשך ששים ושלוש שנים היא חיה עם בעלה הגדול, ורואה מול עיניה בביתה את עיוות האמת, שגורם לה סבל נפשי גדול במיוחד, ולמרות שבמספר מילים היתה יכולה למנוע זאת, אולם מכיוון שהבינה שרצון ה' הוא להעלים את האמת מיצחק - לכן ביטלה את דעתה לדעת הקב"ה.

במאמר מוסגר נוסף, שמבואר בוזהר הקדוש, שהעלמת המידע ע"י הקב"ה מיצחק נעשתה בכוונה תחילה, כדי שיעקב יקבל את הברכות בבוא העת ודווקא בצורה שנראית כערמה, כדי למנוע מהמלאך המקטרג להשגיח בכך, ולמנוע מיעקב לקבל את הברכות.

ההיתר הראשון להשתמשות רבקה ויעקב עם בגדי עשו

והנה רבים מתקשים, כיצד לקחה רבקה ללא רשות את בגדי החמודות שקיבלה כפיקדון מעשיו, כדי שתשמור לו עליהם, ונתנה אותם ליעקב בנה להשתמש בהם, הרי בכך עברה על איסור שליחת יד בפיקדון שמהותו - גזל. וכן גם יעקב לכאורה בהשתמשות שלו בבגדים אלו ללא רשות עשו, עבר על איסור שואל שלא מדעת שדינו כגזול? והנה אע"פ שחלילה להטיל מום בקודשים, אולם צריך להבין כיצד נהגו כך. אמנם נלענ"ד להצדיק את הצדיקים דמעיקרא, ונביא להלן בס"ד שני טעמים הלכתיים למה היו מעשיהם כשרים לכתחילה.

תחילה נקדים מה הם הבגדים האלו, לצורך מה נועדו, וכיצד הגיעו לידי עשו. כתוב במדרש רבה במדבר (ח, ט) אדם הראשון היה בכורו של עולם. וכשהקריב את קורבנו לבש בגדי כהונה שעשה לו הקב"ה שנאמר בבראשית (ג, כא) "ויעש ה' אלוקים לאדם כתנות עור וילבישם". ולפני שמת אדם הראשון, מסרם לשת בנו, והוא מסרם למתושלח, שמסרם לנח. ונח מסרם לשם בנו למרות שלא היה בכור, מפני שצפה ברוח הקודש ששלושת האבות יעמדו ממנו, והם זורעים יקריבו את הקורבנות לה' ויצטרכו לבגדים אלו, ע"כ תורף דברי המדרש שם.

כתוב במד"ר ויקרא תחילת פ' אחרי מות (כ, א) כשיצא נח מהתיבה הכישו האריה ושב רגלו ונעשה בעל מום, ולא היה כשר להקריב קרבן. לכן הקריב שם בנו את הקרבן במקומו, וקיבל ממנו את אותם בגדי כהונה שעשה הקב"ה לאדם הראשון, כדי שיקריב מעתה את

להציל את ממונם, לפיכך אומר רבא בגמ' שם, שהתורה חייבה את הנמצא שם מדין השבת אבידה למנוע מהמים להיכנס לשדה. וכן נאסר עליו לקחת לעצמו בינתיים את הירקות שבשדה, אע"פ שבלי הצלתו המים יאבדו אותם בעוד דקה.

לפיכך גם בנידון דנן, אע"פ שאסור היה לאדם גם מדין תורה לסכן את חייו ולהוציא את הכסף מהתיק החשוד, אולם מכיוון שאין על התיק ותכולתו "שם הפקר" מהטעם שהתבאר לעיל, לכן נחשב שהמציל לקח ממון ששייך לבעליו, ומכיוון שידוע מי הוא - עליו להשיבו להם.

המנהג כיום באבידה עם סימן שנמצאה לאחר ייאוש

כמו כן נוסף, שבזמן הזה ההלכה בכל המקרים שידוע למי שייך הממון, אפילו שכאשר מדין תורה האבידה שייכת למוצאה, כגון אם הגיעה למוצא לאחר ייאוש בעליה או מזוטו של הים או בגלל שברח משריפה שהייתה במקום מגוריו או חפץ שנגנב מבעליו, והגיע לאדם אחר לאחר ייאוש ושינוי רשות של הנגנב, בכל זאת פסק הרמ"א בחו"מ (ס"ו שנט סעיפים ה, ז) וע"ש שחייב להשיבו לבעליו, וכן נקטו שם הש"ך (ס"ק ג), הקצות (ס"ק ג) ובפ"ת שם (ס"ק ג) בשם שו"ת בית אפרים. וכן הכריע הרמ"א בחו"מ (ס"ו שנו, ז) והש"ך שם (ס"ק י). ואע"פ שהרמ"א כתב שם שאם המוצא הוא עני, והמאבד הוא עשיר, לא כופים את המוצא לעשות לפנים משורת הדין, ובנידון דנן הבחור ודאי שהוא עני, ויתכן שהתייר מחו"ל היה עשיר, אולם מחמת הטעם הראשון שכתבנו שלא חל "שם הפקר" על הממון, ומסיבות נוספות שמוזכרות בקצות שצוין לעיל, חייב הבחור להשיב את הכסף לבעליו.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

רבקה אמנו

"ויקח את רבקה, ותהי לו לאשה" (כד, יז)

התורה וחז"ל הקדושים לא הרחיבו במאורעות שהיו עם רבקה אמנו, ולכן קשה לנסות ולהבין אפילו מעט מגדלותה. אמנם למרות האמור, ננסה בס"ד לדלות ולבאר מספר דברים מהמעט הכתוב.

שרש נשמתה, ומטרת ביאתה לעולם

במאמר על שרה אמנו שהובא בפ' לך לך, הבאנו בשם הזוהר הקדוש, רבינו בחיי, וספר מגלה עמוקות, שנשמתה של שרה אמנו התגלגלה מיד עם פטירתה בעת עקידת יצחק לגופה של רבקה אמנו, ולכן המראה ומעשיה הטובים של רבקה דמו לשרה. וכלשונו של רש"י ס"פ חיי שרה (כד, יז) והרי היא - שרה אמו. והתבאר שם שסיבת בואה לעולם היה כדי לתקן חלק מחטאי חוה שעדיין לא תוקנו ע"י שרה אמנו. ואכן מבואר בהרחבה בוזהר הקדוש פ' תולדות (דף קמב: - קמג:) כיצד תיקנה רבקה אמנו את כל חטאי חוה. וע"ש, ואכמ"ל.

השוני המהותי בין אביה של שרה לאביה ואחיה של רבקה

והנה בעוד ששרה נולדה להרן הקדוש שמסר את נפשו למות על קידוש השם כמבואר ברש"י ס"פ נח (יא, כח), כך שהייתה לה זכות אבות, הרי שרבקה נולדה לבתואל שמבואר במדרשי חז"ל שהיה פרוץ במיוחד בעריות. וכן התנהג כרוצח שפל, שרצה להרוג את

באורה"ח הקדוש (כה, כח) ועלול להזיק לחייה, והסכימה לקבל על עצמה את כל הקלות, אם חלילה יצחק היה מקלל את יעקב.

היכן התקיימו דברי רבקה "עלי קללתך בני"

כתוב בגמ' מכות (יא.) שקללת חכם אפילו על תנאי - היא מתקיימת. וכמו שהתקיימה קללת יהודה על עצמו אם לא יביא את יוסף לפני יעקב וע"ש בגמ' במה נענש יהודה. ולכאורה הרי רבקה אמרה ליעקב (כז, יג) "עלי קללתך בני", ולא מצאנו שקללה זו התקיימה בה? אמנם ניתן לפרש, שכוונתה היתה, שאם יצחק יקלל אותך - קללה זו תחול עלי. ומאחר ויצחק לא קילל את יעקב, לפיכך לא חלה עליה הקללה. אמנם גם בנידון יהודה, הרי למרות שיעקב פגש את יוסף בזכות דברי יהודה עם יוסף בתחילת פ' ויגש, בכל זאת קללתו חלה. ולפי"ז מכיוון שיצא מפיה של רבקה שמוכנה לקבל קלות על עצמה, בגלל מעשיה שיעקב יקבל את הברכות למען קיומו של עם ישראל, היכן התקיימו דברים אלו?

ויתכן שהקללה שלה אכן התקיימה אצלה בעת פטירתה. כלומר, בעוד שהלווייתיהן של שאר האימהות התקיימו בפרהסיה עם הספדים וציבור רב כיאה להן. אולם לווייתיה של רבקה אמנו נעשתה בכוונה בלילה ובהסתר ובמיעוט אנשים כמבואר ברש"י, וברמב"ן בפ' וישלח (לה, ח). מאחר ויעקב בנה היה באותו הזמן בבית-אל כתוצאה מבריתו מעשו, יצחק בעלה היה עיוור ונשאר בביתו. ועשו בנה היה בשעיר ולא רצו לו להודיע לו על מיתת אמו, כדי שלא יבוא ללויה והמשתתפים שם יקללו את רבקה שהולידה בן רשע כזה, וכך מבואר במדרש תנחומא פ' כי תצא (ד). נציין, שהרמב"ן בפ' וישלח (לה, ח) כותב, שעשו כן היה בלוויה, ולכן לא הודיעו לשאר האנשים לבוא, מאותה סיבה - כדי שלא יקללו את רבקה מחמתו. עכ"פ לדברי שניהם התקיימה הלווייתיה של רבקה בצורה עגומה ביותר. והכל בגלל מסירות נפשה למען קיומו של כלל ישראל, כדי שיעקב יקבל באותו עת רצון את הברכות מיצחק ושלא יקבלם עשו, שבמקרה כזה חלילה כל קיומו של כלל ישראל לאורך כל הדורות יהיה בסכנה מתמדת כדברי הרמב"ן, והגר"א.

גדלותה האימהית של רבקה אמנו, וההוראה לדורות

כתוב בס"פ תולדות (כח, ה) לאחר שיעקב ברח מפני עשו ללבן שהיה "אחי רבקה אם יעקב ועשו". וכתב שם רש"י - איני יודע מה מלמדנו ע"כ. ולאור האמור לעיל, אולי ניתן לבאר עכ"פ בדרך דרוש, שאע"פ שבבריחת יעקב בנה אהובה, הוא עזב אותה לצמיתות, וכל זה נגרם רק בזכות מסירות נפשה להצלת קיומו של כלל ישראל מפני בנה עשו הרשע וזרעו, ולכן יזמה שיעקב ייקח בערמה את הברכות מיצחק. ולפיכך אך טבעי הדבר שהייתה צריכה רבקה לשנוא את עשו או לפחות להתנהג אליו ברוע שעשו התנהג כלפיה כדברי האורה"ח (כז, מא). אולם רבקה התעלתה על עצמה בגבורה על אנושית, והיא מצידה נשארה - "אם יעקב ועשו" עם אותה האהבה לשניהם, וכפי שאהבה אותם בשעה שנולדו, בלי שינוי כלפי עשו. נמצא שרבקה לימדה אותנו, שהקשר והאהבה שצריכה האם להרגיש ולהתנהג כלפי ילדיה - אסור שיהיה בהם כל שינוי, למרות שילדה לא מתנהג כראוי כלפיה וכלפי הקב"ה, ולמרות הקושי הגדול בכך. כי כך זהו גם רצונו של הקב"ה שנתנהג, וכך גם הקב"ה ממשיך לאהוב את בניו אפילו כשלא מתנהגים כלפיו כראוי. וכמו שהעניש את הנביא ישעיהו כשדיבר מילים לא ראויות על בני ישראל.

הקורבנות לה' עם בגדים אלו. וכפי שנאמר בפ' לך לך (יד, יז) שמלכי צדק מלך שלם שהינו שם בן נח כמבואר שם ברש"י, היה כהן גדול והקריב את הקורבנות לה'. ומבואר בספר הישר בפ' נח, שכשיצאו נח ובניו מהתיבה, גנב חם בן נח את הבגדים, והסתירם במקום סתר, ואח"כ נתן אותם בסתר לכוש בנו בכורו, וגם כוש הסתירם. וכאשר כוש ילד את נמרוד הוא נתן לו אותם, ועשו גנב אותם מנמרוד לאחר שהרגו כשהיה בן חמש עשרה שנה בלבד.

לאור האמור נמצא, שבגדים אלו היו שייכים לשם, שקיבלם מנח כדי שיתן אותם בבוא העת לאבות, והם נגנבו ממנו ע"י חם, עד שהגיעו לעשו שגנבם מנמרוד. לפיכך מאחר ושם שהינו הבעלים שלהם לא התיימש מהם מעולם - לכן הם נשארו עדיין שייכים לו, על מנת שיעבירם לאבות הקדושים, והם מעולם לא היו שייכים לחם, כוש, נמרוד, ועשו. א"כ עשו מעולם לא זכה בהם, כי גם אליו הבגדים הגיעו לפני ששם שהיה בעליהם התיימש מהם. [נציין, שעשו לקח את הבגדים מנמרוד בשנת אלפים מאה עשרים ושלוש לבריאה. ושם מת שלושים וחמש שנה אח"כ, בשנת אלפים מאה וחמישים ושמונה לבריאה].

לפיכך צדקה רבקה כשנתנה אותם ליעקב להשתמש בהם, כי באמת הם היו שייכים גם מבחינה ממונית ליעקב, שהרי לצורך זה קיבל שם בגדים אלו מנח, כדי להעבירם לאבות שבכללם יעקב אבינו.

ההיתר השני להשתמשות רבקה ויעקב עם בגדי עשו

הסבר נוסף להיתר של השתמשות רבקה ויעקב בבגדים אלו, ע"פ המבואר במדרש תנחומא הקדום [הוצאת ש. ברבר] בפ' תולדות (אות יב) וז"ל: כשעמד יעקב ולקח את הבכורה מעשו, אמרה רבקה: הואיל שלקח יעקב את הבכורה מיד עשו - בדין הוא שילבש בגדים אלו ע"כ. כלומר, כשקנה יעקב מעשו בגיל חמש עשרה את הבכורה, מאחר וכל מטרת קנין הבכורה היה לצורך הקרבת הקורבנות כמבואר שם ברש"י (כה, לא) וע"ש. נמצא שבמכירה זו כלולה גם מכירת הבגדים שעמם מקריבים את הקורבנות, ושלצורך זה השתמשו בהם. נציין, שגם בזוהר הקדוש פ' תולדות כתוב התירוץ הזה. נמצא שמעתה רק יעקב הינו הבעלים הממוניים של בגדים אלו. כי עשו מכר לו אותם יחד עם הבכורה. כך שוודאי צדקו רבקה ויעקב שהשתמשו בבגדים אלו גם ללא דעת עשו, כי הם לא שייכים לו, מאחר וכאמור עשו מכרם מדעתו ארבעים ושמונה שנים לפני כן ליעקב יחד עם הבכורה. וצריך לומר, שהעובדה שבמשך השנים עשו השתמש בהם לצורך הציד שלו, למרות שמכרם ליעקב, זה משום שיעקב לא רצה לריב עמו, ולכן כל זמן שאינו צריך להקריב קורבן לה', הוא אפשר לו להשתמש בהם [או שהיה אנוס על כך ע"י עשו].

מה היתה מעלת הברכות של יצחק

כתב הרמב"ן בפ' תולדות (כז, יז) שרבקה אמרה ליעקב, שאם עשו יקבל את הברכות מיצחק - לא תוכל אתה וזרעך לעמוד לפניו לעולם, ותמיד הוא ישלוט בכם. וכן כתב הגר"א בפירושו על "חד גדיא" שבהגדה של פסח. כמו כן כתוב במד"ד בראשית (ס"ה, יד) שאמרה רבקה ליעקב, שבזכות שני השעירים שיאכל יצחק, יזכה בכך לבנין שחטאיהם יתכפרו ביוהכ"פ ע"י שני השעירים וע"ש. לפיכך לצורך קיומו של עם ישראל לדורותיו, הסכימה רבקה לעשות מה שעשתה, למרות שע"י כך עשו בנה ישנא אותה כמבואר

ראש השנה כב:

שמאי שכתב בכוונה שגויה לדירה שנמכרה

שאלה

ראובן הוא היורש היחיד לדירת הוריו שבארץ ישראל. והנה לאחר שישב שבעה עליהם פנה אליו אדם שמעוניין לקנות את הדירה שירש. אולם מאחר וראובן התגורר בחו"ל ולא התמצא במחירי הדירה, לפיכך סיכם עם הקונה לקחת שמאי מוסמך שישום להם את הדירה, וכפי שומתו ישלם לו הקונה עבורה.

הקונה מצא שמאי מוסמך, והבטיח לו שייתן לו עוד שלושים אלף ₪ נוספים מעבר לשכר טירחתו, כדי שירשום מחיר הנמוך במאתים אלף ₪ משווי הדירה. וכך אכן עשה השמאי, והדירה נמכרה לקונה בסכום שקבע השמאי בשומתו השקרית.

לאחר קניית הדירה ביקש השמאי מהקונה שישלם לו את שלושים אלף ₪ שסיכמו. אולם הקונה טוען לו, היות ועשית דבר שהתורה אסרה לעשותו - לפיכך לא מגיע לך את הכסף. מה הדין?

תשובה

א. למרות שהשמאי עשה איסור חמור ביותר, בכל זאת הקונה חייב לשלם לו שלושים אלף ₪ עבור מלאכתו השקרית כפי שסיכם עמו. 1.
ב. השמאי מצדו חייב להשיב למוכר את הכסף שהמוכר שילם לו כשכר עבודה על שומתו. 2.

כמו כן, אם הקונה לא ישלם למוכר עוד מאתיים אלף ₪ שחייב לו - השמאי חייב מדינא דגרמי לשלם למוכר מכספו הפרטי את הסכום הזה שהפסיד לו. 3.

מקורות

1. כתוב בגמ' ר"ה (כב:) שפעם אחת רצו הבייתוסין להטעות את חכמי ישראל בקידוש החודש, ולכן שכרו שני עדי שקר, ושילמו לכל אחד מהם מאתיים זוז כדי שיעידו שקר שראו את הלבנה במקום פלוני. אולם אחד מהעדים היה יר"ש וכוונה בא להעיד כדי להכשיל את מזימתם, וגילה לחכמי ישראל את תרמיתם. ואמרו לו החכמים כפי שכתוב ברש"י שם, שלמרות שלא קיימת את שליחותך, ולפיכך מעיקר הדין אתה צריך להחזיר לבייתוסין את מאתיים הזוז, בכל זאת מכח הפקר ביה"ד, אנו משאירים בידך את הכסף הנ"ל.

והוכיח הנתיבות (בס"ט, ס"ק א) מגמ' זו, שאם היה מקיים את שליחותו, למרות האיסור באמירת עדות שקר - מגיע לו את השכר שהתחייבו לו. ולכן כל מי שנשכר לעשות פעולה שאסור לעשותה, כמו לעבוד חלילה בשבת ר"ל או להעיד עדות שקר, אם עשה את מלאכתו או שהעיד עדות שקר - מגיע לו התשלום עבור עבודתו כפי שסוכם עמו למרות האיסור שעבר, ולמרות הנזק הממוני שגרם בעדותו או במעשיו לאדם אחר. מאחר והאיסור הינו אמירת השקר, והוא קיים בין אם יקבל תמורתו כסף או שיעשהו בחינם, נמצא שהכסף הינו דבר צדדי ואינו קשור לעצם האיסור. אולם אם דיין קיבל שוחד או מלווה

שקיבל ריבית מהלוואה, מכיוון שאיסור תורה חל על עצם לקיחת הכסף, לכן ציוותה התורה שהכסף יחזור לנותנו.

לאור האמור גם בנידון השאלה דנן, למרות שהשמאי עשה דבר חמור ביותר, וכתב חוות דעת שקרית, וגרם בכך הפסד של מאתיים אלף ₪ למוכר הדירה, בכל זאת מגיע לו מהקונה את שלושים אלף ₪ שהתחייב לו עבור מלאכה זו.

2. מאחר והמוכר סיכם עמו שייתן לו חוות דעת מקצועית כשמאי מוסמך שעובד עבורו בנאמנות, ורק בתמורה לכך שכר אותו והתחייב לשלם לו עבור מלאכתו. ומאחר והשמאי לא עבד עבורו כשמאי אלא כנוכל ורמאי, ובכוונה תחילה הזיק לו מאתיים אלף ₪. א"כ עבור מלאכה של אדם שמזיק לו בכוונה - לא שכרו. לפיכך לא מגיע לשמאי כסף מהמוכר עבור חוות דעתו השקרית, ולכן צריך להחזיר למוכר את שכר המלאכה שקיבל ממנו במרמה.

3. ודאי שהקונה חייב לשלם מעיקר הדין את מאתיים אלף ₪ שעדיין חייב למוכר הדירה, כי כך שווי הדירה שברשותו, ורק ברמאות הצליח להטעות את המוכר מלקבל את התמורה שמגיעה לו.

והנה למרות שמבואר במשנה בב"מ (יג.) ושנפסקה להלכה בשו"ע חו"מ (סי' רכז, כט) שאין אונאה לקרקעות. וממילא היה מקום לכאורה לטעון, שלמרות רמאות השמאי, בכל זאת המקח קיים במחיר שסוכם, ואין המוכר יכול לבטל את המקח בגלל שהתאנה במחיר, כי אין אונאה לקרקעות. אולם הטענה אינה נכונה כלל, כמבואר בשו"ת הרא"ש (כלל קב, ג) שנפסק להלכה בטור ובשו"ע חו"מ (סי' רכז, כה) וע"ש ג"כ בסמ"ע (ס"ק מג-מד), ונבאר בס"ד את הדברים בקצרה.

למה בנידון דנן למרות שנמכרה קרקע, יש אונאה במקח

הנידון בכל מקח האם יש אונאה במקח זה או לא הינו - כאשר מכר חפץ או קרקע בסתם, ולאחר מכן התברר שלפי המחירים בשוק אותו חפץ נמכר בשבע עשרה אחוז יותר או פחות מהמקובל להימכר באותו אזור, ובנידון כזה קימ"ל שאין אונאה לקרקעות. משא"כ כאשר סיכמו המוכר והקונה שהמכר יהיה בכפוף לשומת מומחה מסוים בלבד, ועליו כמומחה לקבוע מהי השומה הנכונה של החפץ שנמכר, ורק על דעת כן מתבצעת המכירה, א"כ אם השמאי קבע ואפילו בשגגה שומא שיש בה אונאה במחיר - המקח בטל ולא משנה אם העסקה היתה במטלטלין או בקרקע.

סיבת חיוב השמאי מדינא דגרמי

והוסיף שם הרא"ש בתשובתו, שאם כתוצאה משומתו השגויה, אפילו אם היתה בשוגג, נגרם לאחד מהצדדים הפסד ממון שלא יכול לקבלו בחזרה, דינו של השמאי כמראה דינר לשולחני המבואר בגמ' בב"ק (צ"ט:) ובשו"ע חו"מ (סי' שו, ו) שאם עבד בחינם - פטור על הנזק, כי השמאי לא התכוון להזיק בשומתו. אולם אם קיבל שכר עבור עבודתו - חייב מדינא דגרמי לשלם לניזק מחמתו את כל הפסדו הממוני.

ולפי"ז בנידון דנן, שהשמאי עבד תמורת שכר, וגם הזיק בשומתו למוכר בכוונה, וודאי שחייב השמאי מדינא דגרמי לשלם למוכר מאתיים אלף ₪ שניזוק מחמתו.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן להזרז את תהליך הוצאת הדפוס לפקס 052-5869690 או 153 וצ"ל 052-5869690 פקס 052-5869690 וכן למייל rav5869690@gmail.com

בית ועליה על גביו

פרטים בסיפור רבישית מערת המכפלה, נועדו להדריך אותנו במה להסתכל ובמה להתמקד. ועבור זאת, רבותינו נכנסים לפרטים שנראים כל כך שוליים. כי האדם יכול לראות זוויות שונות, לפי הבנתו.

אם כן, מאז שנקבר שם אדם הראשון, עברו אלף שנה בקירוב עד שיבוא האדם הראשון ויעלה בדעתו לקרוא כך למערה. מאוחר יותר, מאז קבורת האבות, נותר הפירוש הזה בעינו עד היום.

אבל היום כבר אי אפשר לקרוא למקום בית ועליה על גביו, הבית נסתר ופורק ברבות השנים והעליה כל שכן.

כלומר, אין כמעט תקופה שבה שני הפירושים תקפים זה לצד זה. וממילא נשאל, מה ראה רש"י לזמן את שני הפירושים הללו לפונדק אחד.

כך פרצופיהם שונים

ולמדנו מכאן על שני סוגי אנשים המביטים בעיניהם על העולם, וכל אחד רואה דבר אחר. שניהם ניצבים מול אותו מראה, ושניהם מגלים זוויות אחרות.

הראשון עומד מול מערת המכפלה, ותשומת הלב שלו מופנית לבנייה הארכיטקטונית, בית ועליה על גביו. מי בנה את המערה, באילו חומרים השתמש, איך מיקם את הפתח ומדוע העליה לא קורסת. נתונים טכניים.

חברו יעמוד מול המערה ויתפעם מהיות המקום הזה משכן מנוחה לאבות העולם, אבות ואמהות גנויים בזוגות, הנה המקום שבו מתגלם כל הוויית דורות העולם, הוא רואה כפולה בזוגות ורעהו יראה בית ועליה על גביו.

כי כך דרכו של עולם, יש מתמסר לפרטי הבית והעליה, ויש מתמקדים בתכנים הפנימיים, כפולה בזוגות.

שני בתים, זה לפני זה

ואחרי שחידדנו זאת, נמשיך נא לדרכנו.

ה'בית ועליה על גביו' הוא לא מוסכם בחז"ל. נחלקו בזאת רב ושמואל, חד אמר אכן בית ועליה על גביו, אבל חברו חלק

אברהם נעך לקראת קבורת שרה אשתו, מקום בו נקברו אדם וחוה. במפורש הוא מדבר עם בני חת ומורה להם להתקשר עם עפרון שיתן לי את 'מערת המכפלה, אשר לו, אשר בקצה שדהו'.

מיקום מדויק נתן אברהם, סימן בתוך סימן בתוך סימן. את מערת המכפלה, זו ששייכת לו ולא לאחרים, זו שנמצאת בקצה השדה ולא במקום אחר, אותה רציתי.

אין הסיבה רק משום שמדובר בגוי כזבן המשקר בדיבורו, אין הטעם רק בגלל חמדנותו של עפרון המסוגלת לקלקל את השורה של משא ומתן הגון, שהרי סתם בן נח מסוגל למות אפילו על פלות שוה פרוטה, על אחת כמה וכמה לשקר בעבור בצע כסף גדול יותר.

אבינו אברהם יודע שכאן נעשה הקניין הראשון בארץ ישראל, יש כאן שולחן ערוך מבורר בהלכות קניינים, הררי הלכות ודרשות נסמכו על מעשה קניין המערה, והדברים צריכים אפוא להיות ברורים ומחוזרים כשמלה עד הקצה האחרון.

שני פירושים שלא באים כאחד

ואם אברהם מסלסל בהגדרת המקום אותו עומד לקנות, הוראה היא לנו להבין היטב מה הוא המקום, ולמה נקרא בשם 'מערת המכפלה'.

שני פירושים נמסרו על זאת בדברי רש"י. או משום היות המקום הזה עשוי כבית ועליה על גביו, ממילא ניכר היה כאן בית כפול. או משום היות המערה כפולה בזוגות. אדם וחוה, אברהם ושרה וכו'.

אין שני הפירושים הללו דרים בכפיפה אחת לאורך זמן. הרי עד שנפטר אברהם ונקבר באותה מערה לצד שרה אשתו, איש לא חשב לכנות את המקום 'מכפלה' בגלל היותה כפולה בזוגות. רק זוג אחד היה ממון בה – אדם וחוה.

רושם ראשוני

אדם מגיע למקום מנוחת האבות הקדושים. רואה מרחוק את העלייה, זו הבולטת. אבל היא רק בולטת בעלמא, עיקר השימוש הוא בבית ואין העלייה נועדה אלא להרווחה בעלמא. בכל זאת, הזיהוי מרחוק הוא מה'עליה'. זו הראייה מרחוק.

כשאדם מתקרב יותר לתוך הבית, יראה תחילה את הבית החיצוני, את הפרוודור לטרקלין ואת ההכנה לכניסה. אין אדם יכול להתרשם מהבית עד שיכנס לתוכו.

עודו עומד בחדר החיצוני, לא ידע את מבואות הבית, את ענייניו והיקפו, עד שיכנס ויסיר. זו צורת התבוננות על כל דבר.

ואולי למדנו מכאן הלכה בחינוך, כי הרושם הראשוני הוא זה שמודיע את טבעו של דבר בעולם. ואולי זו החשיבות שיש לפתח את הדברים החיצוניים, לתת להם במה וביטוי.

שהוכפל שוויה בעיני כל אחד

פירוש שלישי ל'מערת המכפלה', מופיע בסוף פרשת קניין המערה, לאחר שכבר נרכשה האדמה ונממנה שרה. 'ויקם השדה והמערה אשר בו'.

מאי משמע 'ויקם'?

דרשו רבותינו לשון תקומה, המקום כעת התעלה. ומהו 'המכפלה'? שהוכפל שוויה בעיני כל אחד.

כולם ידעו שאברהם קנה שדה פרשים שלא תצלח למאומה, במחיר מפולפל של ארבע מאות שקל כסף, זה היה שוד נגלה, שוד מאדם שהאדמה הזו הובטחה לו ממילא.

אבל אחר הקבורה, אנשים התפעלו ממה שראו ומחירה האמיר. ביום אחד הכפיל שוויה.

אין אונאה לקרקעות, כל אחד ישום ויעריך את הקרקע בהבנתו, ובני חת שעמדו מהצד וחזו בתהליך הרכישה קיבלו לקח לעצמם. לא עמדו בניצבים מהצד, אלא למדו והתפעלו, הסיקו את מסקנותיהם.

לכל אחד במקומו הייתה הסתכלות, והם ידעו להסתכל נכוחה.

והיכן אתה מתבונן??
במה אתה מסתכל?

וסבר שהמערה הייתה 'שני בתים', זה לפניו מזה. רש"י בחר לפרש את התיבה 'מכפלה' כבית ועליה על גביו.

האמת היא שזה מדרש פליאה במקצת. מה מנו יהלך אם המערה בנויה בבית ועליה על גביו, או שמא חדר לפניו מחדר, הרי מאי דהוה, הוה. מה איכפת לנו איך בדיוק היה עד שנחלקו בזה רב ושמואל?

כשאך חלקי התורה, יש הכרעה במחלוקת רב ושמואל. אם נחלקו בדיני ממונות הלכה כשמואל, ואם נחלקו באיסורים הלכה כרב (בכורות מ:).

אולם כאן בתיאור המערה, מאי נפקותא לן מזה?

אלא מאי, שניהם מכוונים לדבר מה עבדנו. ואת זאת עלינו לדלות.

במה הארכת ימים

ההכרה בעולם עשויה רבדים רבדים. לא הרי ראי כהרי ראי, מה שאדם רואה בעיניו, לא בהכרח מה שמתרחש בפועל. צדיקים נמשלו לאגוז, כי כשהאגוז נופל ממרומו העץ, אי אפשר לאדם לדעת מה מתרחש עם הפרי עצמו. את קול הקליפה הנוקשת בקרקע אפשר לשמוע, את תוארה המוחספס גם אפשר למשוש. לא את התוכן הפנימי.

עובדי השם באמת ובתמים, לכם רחב כאלם, ואין אתה יודע עד היכן מגיעה עבודתם והשגתם.

לא פעם מצינו בתשובות שרבותינו השיבו על השאלה 'במה הארכת ימים', מכנה משותף. הם לא סיפרו על מעשי סתר ולא על דברים הנכסים מעיני הבריות.

בינו נא כי רוב תשובותיהם נסובות על העבודה הניכרת בראש כל חוצות; 'לא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין', 'לא ישנתי בבית המדרש ולא שחתי שיחת חולין מימי', 'לא עשיתי קפנדריא בבית הכנסת ולא פסעתי על ראשי עם קודש'. אלה וכאלה.

כי התשובות שלהם יורו על עומק פנימי יותר. אתם ראיתם כיצד מעולם לא קדמני אדם בבית המדרש, את המעשים בפועל, אבל לא ראיתם את המאמצים העילאיים שתבעתי מגופי העייף לשם כך, לא ראיתם את ההתמודדות שלי לא לשוה שיחת חולין בבית המדרש. במאמץ הזה יש משהו שנסתר מהעין, ואם אתם מבקשים לדעת במה הארכת ימים, הרי זה באותו דבר סמוי, בעבודה הפנימית שאינה ניכרת!

לעילוי נשמת

מקים עולה של תורה

הגאון הגדול

רבי מכלוף פחימא זצוק"ל

רב קהילות יוצאי המערב בבני ברק

נתרם ע"י

הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
להצלחתו ברוחניות ובגשמיות

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת חיי שרה

הרוחניות, לדאבוננו רואים כיצד עוקרים את יסודות הדת בכל מיני אופנים, ועל זה צריך למחות בריש גלי, כיצד יתכן שעוקרים את השבת שהיא הברית בינינו לבין ה' יתברך, וצריך שיכאב לנו על זה. אם אדם היה רואה כיצד עומדים ומכים את אביו, וכי היה אומר, נו, מה אפשר לעשות? אזמין אמבולנס? ודאי שלא. היה דמו רותח בקרבנו, כיצד זה שמכים את אביו (עיין פסילת ישרים פ"ט). וכל חילול שבת המוני זו בעיטה והכאה נוראה כלפי אבינו הבורא יתברך, שנתן לנו את המתנה הטובה ושמה שבת (שבת י:), וכמו שאנו אומרים 'ובמנוחתו לא ישכנו עד לים', שהרי לכן 'גוי ששבת חייב מיתה' (סנהדרין נח:). משום ששבת היא מתנה שה' נתן לנו ורק לנו, עמו ישראל. אז איך אפשר לומר, מה אפשר לעשות? והדבר הראשון במעלה, צריך לבכות ולהתחנן על זה. צריך שיהיה אכפת לו לאדם על חילול שמו יתברך, וזה יכול כל אחד לעמוד בתפילה ובתחנונים לפני הבורא על הדברים הללו.

זה דבר שלא ראו בדורות שעברו, צרות רוחניות כאלו, מימין ומשמאל, הן על הכלל כולו והן בפרט. וגם הצרות הגשמיות, חולאים קשים ומשונים הנפוצים ה' ירחם בקרבנו, כידוע וכמפורסם. וזהו דבר שצריך תלמוד, הגם שבאמת זהו דור אחרון עליו אמרו רבותינו שהצרות יהיו רבות ומושכות בו כנהר, מה באמת טעם הדבר, ומהי הסיבה בעטיה מתרבים כל כך הצרות בעת הזו.

אמר החפץ חיים, הענין בזה יתבאר על פי משל. היה סוחר אחד, שכדרך הסוחרים היתה דרכו לקנות מספק מרכזי את הסחורה, ולמכור הלאה לחנויות במחיר גבוה יותר, כאשר את ההפרש הוא מרויח. אמנם, כמנהג הסוחרים, כשהיה קונה ומזמין סחורה מאת הספק המרכזי, הסוחר הראשי, לא היה משלם לו את כל שווייה של הסחורה מיד, כי עדיין לו היה לו די כסף לשלם עבורה, אלא חלק מן התשלום היה משלם מיד, ואת החלק הנותר לוקח בהקפה והיה משלם לאחר המכירה שלו הלאה לחנויות, בהזמנה בפעם הבאה. כך היה נוהג בעסקיו הרבה שנים. היה לוקח מאת הסוחר הראשי סחורה, משלם חלק מיד, וחלק היה נוטל באשראי עד למכירה של הסחורה והזמנה נוספת.

פעם אחת כאשר בא להזמין סחורה חדשה אצל הספק הראשי, אומר לו הספק, הפעם אני רוצה את כל הכסף מיד, במזומן. התפלא הסוחר, למה? הרי כבר הרבה שנים שאנחנו עושים עסקים ביחד, מעולם לא דימיתי אותך או לא שילמתי לך לבסוף, אף פעם 'שקים' שלי לא חזרו, הכל הולך על דרך הישר והטוב. מה יום מיומים שאתה רוצה את הכל במזומן?

השיב לו הספק, אכן, אתה איש ישר ונאמן, וכל המסחר שלך הוא ביושר והגינות. לא מפני חשש כזה או אחר אני רוצה את כל הכסף ביד ומיד. אלא, שבהיות ובדעתי לעלות לארץ ישראל, אני סוגר את העסק שלי, ולכן אני גובה מכל בעלי החוב שלי את כל כספי, וכן מכל הסוחרים שקונים ממני עתה אני דורש את התשלום כולו מראש.

אמר החפץ חיים, זהו הביאור גם בענייננו. כלל ישראל בכל משך הדורות חטא. הלא עוד יש לנו 'משכנתא' כבר מחטא העגל, כמו שדרשו בגמרא (סנהדרין קב:). על הפסוק 'וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם', "שאיין לך פורענות ופורענות שבאה לעולם ואין בה מחטא העגל". וכן על זה הדרך כל דור דור עם חטאיו ועוונותיו. כיון שראה הקב"ה רוב חטאיהם של ישראל, אמר, אם אגבה את כל החוב עתה, חלילה לא יישאר שריד ופליט. אלא מאי, אגבה חלק מן החוב עתה וחלק מן החוב אגבה בדור הבא. וכך היה במשך כל הדורות שהעבירו דור דור, וכל דור מותיר חלק מן החוב לדור הבא.

עד הדור שלנו. הדור הוא הדור החותם, הוא הדור המסיים, מלך המשיח קרב ובא. אי אפשר להשאיר את החוב לדור הבא כי זהו הדור

הקושי והיסורין של חבלי משיח

בעזרת ה' יתברך, נראה להמשיך להתבונן וללמוד, מענייני הפרשיות שלנו בספר בראשית, ספר האמונה, ובפרשת השבוע, פרשת חיי שרה.

בראשית דבריננו, נקדים מה שאומרת הגמרא במסכת סנהדרין (דף צח:), 'שאלו תלמידיו את רבי אליעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח'. רבי אליעזר הגדול הוא התנא האלהי רבי אליעזר בן הורקנוס, שתלמידיו היו מגדולי החכמים, כגון רבי עקיבא וחביריו.

ותלמידיו רבי אליעזר, התנאים הקדושים שהיו צופים ברוח קדשם מסוף העולם ועד סופו, ידעו מה עתיד להיות בתקופת חבלי משיח, וראו בעיני שכלם את גדל הדחק הצער והיסורין למיניהם שיהיו בדור ההוא הדור האחרון. על כן שאלו את רבם, רבי אליעזר, 'ילמדנו רבינו, מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, איך ובמה יוכל להנצל מהצרות שיהיו באותה התקופה.

הגמרא שם מביאה כי גדולי חכמי התלמוד, עולא ורבא, היו אומרים 'ייתי ולא אחמיניה'. האמוראים הללו אמרו, אמנם ודאי שאנחנו רוצים שכבר יבוא מלך המשיח, אבל קשה לנו עד מאד להיות באותה התקופה. וזאת מפני גדל הדחק והצער שיהיו אז. וכפי שאנחנו רואים באמת בעינינו, כיצד הדור שלנו שהוא דורו של משיח, מתייסר ביסורין קשים ומרים ועומד למבחן בנסיונות קשים מאד.

המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל אמר שגדל הנסיונות שיש בזמננו, אפילו בדורו של נח לא היה. למרות שדורו של נח מפורסם ברשעותם עד כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, עד כדי כך שהשפיעו גם על הבהמה והחיה וגם על הארץ עצמה שישחיתו טבעם, כמו שהסביר בטוב טעם בספר בית הלוי (פרשת נח), עם כל זה הנסיונות שיש בדור שלנו והקשיים שלו - קשים יותר.

טעם הדבר לקושי וצער חבלי משיח

שמעתי מרבי שלום שבדרון, ששאלו את החפץ חיים זצ"ל, מהו באמת טעם הדבר שבדורנו התרבו כל כך הצרות והיסורין, אשר כל אחד ואחד נושא על כתפיו צרות ובעיות לאין מספר.

אמנם כלל ישראל סבל בכל הזמנים ובכל הדורות. אבל תמיד היו בין הצרות ובין היסורין, תקופות של רגיעה. הגמרא אומרת (סנהדרין צח:), 'אמר רבי יוחנן, אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר, חכה לו'. משום שבכל הדורות הגם שהיו צרות, מכל מקום היו זמני רגיעה, כאמור. ולכן אם רואים דור שהצרות לא מפסיקות בו לרגע, וכמו נהר הזורם מים תמיד ללא הפוגה כך הצרות אינם פוסקות בו לרגע וצרה רודפת צרה - צפה לו, תדע שזהו זה, הגיע הזמן. זהו דורו של משיח.

כך לדוגמה היה בזמן שישבו ישראל בארצות ספרד, וביום תשעה באב בשנת רנ"ב, היתה הגזירה הנוראה של גירוש ספרד, או כפי שקורא לשנה זו האברבנאל (בפירושו להושע פ"ה), שנת 'מזור' ישראל יקבצנו על שם הפסוק בירמיהו (לא, ט), מזרה בגימטריא רנ"ב. והיו באותה התקופה צרות צרורות, הרבה יהודים נשרפו ועלו על המוקד על קדושת ה', וגולים רבים מתו בדרך מרעב וצמא ושאר חולאים, אך עם כל זאת ולמרות הגזירה הגדולה הזו, היו ארצות שפתחו את שעריהן בפני גולי ספרד כארצות איטליה וטורקיה, והגולים התקבלו שם בסבר פנים יפות הן מצד השלטונות והן מצד היהודים שהיו שם, ואז היו כמה וכמה שנים של רגיעה ופריחה מחודשת. ועמדו גדולי עולם ענקי הדורות כמו מרן הבית יוסף זצ"ל ורבינו האר"י זצ"ל ועוד ועוד זי"ע"א.

אבל בדור האחרון הצרות באות ומושכות בו כנהר בלי הפסק, ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו. ובעינינו אנו רואים את זה, הן בצרות

האחרון, ולכן עלינו החובה לפרוץ את כל החובות שנותרו לנו מכל הדורות כולם. ולכן אם תראה דור שהצרות רבות ומושכות בו כנהר – צפה לו. אם אתה רואה דור שיש בו צרות יותר מן הרגיל, יותר מכל הדורות, אות הוא שזהו הדור האחרון, בו פורעים את כל החוב לפני ביאת הגואל.

מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח

והוא ששאלו תלמידי רבי אליעזר הגדול, כמו שפתחנו, 'מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח'. אלו התנאים הקדושים היו רואים ברוח קדשם עד סוף כל הדורות, והרי כבר אמרו (עבודה זרה י'): 'זוטי דאית בכו מחיה מתים', הקטן שבחכמים של אותה התקופה, בזמנו של רבי ואנטונינוס יכול היה להחיות מתים, אלו היו התנאים הקדושים, ועל כן בהשגותיהם היו יכולים לראות אף את הנעשה בדורות הללו, שלנו.

השיב להם רבי אליעזר, אין ישועה אלא רק בדבר אחד. 'עסוק בתורה ובגמילות חסדים'. רבי אליעזר הגדול גילה לנו כאן סוד. הדרך היחידה להנצל היא לעסוק בתורה ובגמילות חסדים. ויש כאן דקדוק גדול, שלא אמרו 'ילמד תורה' בעלמא, אלא יעסוק. התורה צריכה להיות העסק שלו, שכל חיותו וכל הווייתו יהיה מושקע בתורה הקדושה. כמו שאדם כל כולו סביב העסק שלו, וכל העת הוא חושב 'איך אני יכול להרויח יותר', איך אפשר להגדיל ולהרחיב עוד את העסק, כך צריכה להיות התורה אצל האדם, כמו העסק שלו, שכל מחשבותיו והגיגות לבו יהיו תפוסים בדבר הזה, כיצד ניתן עוד להגדיל תורה, ללמוד יותר, באיכות ובכמות. לאפוקי מי שנוהג להגיע קצת לשיעור ושם מתגמגמ באמצע לקיים דברי רבותינו שיהא ישן מתוך דברי תורה... יעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

ואם אדם יאחז באלו הדברים, בתורה הקדושה ובגמילות חסד, זה יקל מעליו וישמור עליו מכל מרעין בישין שיהיו בזמן חבלי משיח, של צירי היולדה, מיסורין הללו של קודם הגאולה שאז תכבד הגלות יותר מכל הגלות כדברי הגר"א.

וכאן בפרשה שלנו התורה מאירה את עינינו בכמה עניני מוסר ויראה, ובפרט במצות החסד. ועלינו להתבונן כאן בפרשה להפיק לקח ומוסר מצות חסד עד היכן מגיעה, וככל שנוסיף חיזוק בה היא היא שתגן עלינו מחבלי משיח, כדברי רבותינו.

מידת החסד היתה טבועה ברבקה

בפרשה אנחנו רואים, איך כאשר רבקה רואה את אליעזר – 'ותמהר ותד כדה על ידה ותשקרה'. ולכאורה זהו דבר זר. מגיע אדם לא מוכר ומבקש לשותות מים. וכי מה אתה רוצה ממנה, הנה המעין לפניך, תשאב לך ותשתה משם. אך לא, כיון שביקש ממנה, לא עיכבה בדבר. 'ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות', רבקה אומרת לו מבלי שנתבקשה בדבר הזה, אשאב מן המעין ואשקה גם את הגמלים שלך עד שישבעו בשתייה. ותמהר ותער כדה אל השקת שוב פעם 'ותמהר', הכל עשתה ברויזות ובמהירות ותער עוד אל הבאר לשאוב ותשאב לכל גמליו. 'ותרץ אל הבאר' פעם נוספת שכתוב כאן שהיא רצה, את הכל עושה במהירות ללא שהיות.

והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא. 'משתאה לה מחריש לדעת', מפרש התרגום, 'מסתכל שתיק למידע'. עומד ומחכה לראות אותה משקה את הגמלים.

והנה יש כמה שיטות בחז"ל בת כמה היתה רבקה. והשיטה הכי מאחרת בגילה שהיתה בת ארבע עשרה, כמו שהביאו תוספות במסכת יבמות (דף סא:). נתאר לעצמנו נערה בת ארבע עשרה שצריכה להשקות עשרה גמלים, והרי כל גמל לבדו מעין שלם הוא שותה. ולא גמל אחד השקתה אלא עשרה. ובמה היא מחוייבת? היא מקבלת שכר עבור זה? לא מחוייבת. ואף על פי כן עושה. ומה הוא עושה? עוזר לה לפחות? – עומד ומסתכל ולא עושה כלום. ולכאורה מה זה? היא צריכה לעמול קשה לבדה בת ארבע עשרה, ואתה עומד ומסתכל יחד עם כל האנשים שלך ולא עושים דבר? וכי זה גרות חנוכה שאין לך רשות אלא לראותן בלבד? – תעזור משהו! אבל לא. הוא עומד ומחריש, מחכה לראות, והיא מצידה דבוקה בעשיית החסד.

והיא כאשר כלו הגמלים לשתות והרי אי אפשר לדעת כמה זמן זה לקח, אמנם היא רצה ושאבה בחפזן להשקות את הגמלים, אבל היו אלו עשרה גמלים... זה לא דבר של מה בכך. וכל הטרחה המרובה הזו עשתה בשביל האדם הזר הזה, היא הלא אינה מכירה אותו ואולי הוא בכלל שווד דרכים... ויותר מזה, הוא גם כלל לא ביקש ממנה בדבר הזה, אלא ביקש רק על עצמו שתשקה אותו, והיא מעצמה מיהרה להשקות גם את גמליו, וכל זה מרוב טוב לבא ואהבת החסד הטבועה בה. אדם רגיל היה רותח מזעם, מה אתה

עומד ומסתכל עלי? קום תעזור משהו! אני לא מודר הנאה ממך! אבל אצל מי שמידת החסד טבועה ומושרשת אצלו, הכל נראה אחרת.

ויקה האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם. ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללין, היות ואני רואה שאת כל כך טובת לב, אולי איפוא אוכל לבוא ולהתארח בביתכם. והיא משיבה ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון. וכאן ראה אליעזר והוברר לו מעל לכל ספק כי רבקה עמדה היטב היטב בבחינה. היא לא רגזה ולא כעסה, לא קצפה ולא אמרה לו אני לא מחוייבת בכלל בדבר, הנה הבאר לפניך ואתה ואנשיך יכולים לשתות ממנה ומה אתה מבקש מילדה קטנה שכמוני, אלא עשתה את הכל באהבה וחיבה ובריצה ומהירות. ובזה נבחרה להכנס לביתו של אברהם אבינו ולהיות כלתו, כי גם אברהם היתה מידת החסד טבועה בו ומושרשת בנפשו, וזו היתה מדתו תמיד, כמו שנאמר 'חסד לאברהם'.

זה הלך והמוסר שאנחנו צריכים להפיק אחר ההתבוננות מהפרשיות הללו. צריכים לראות איך היה נראה ביתו של אברהם אבינו ובני ביתו במידת החסד, ולומר 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי' (תנא דבי אליהו פכ"ה), להשתדל בדבר הזה, ולהגיע לידי 'אהבת חסד'.

עשיית חסד היא דבר קל

ולעשות חסד זה דבר קל. רק צריכים בשביל זה דעת ורצון. ראשית צריך התבוננות. להתבונן ולראות את חשיבות החסד, ואת רב טובו. ולאחר מכן צריך לרצות את זה, ולחפש ולחבל תחבולות היאך לעשות חסד, וכשאדם מתחנך בדבר הזה ומתרגל בעשיית חסד ובאהבת חסד, בקלי קלות ימצא איך להיות גומל חסדים עם החיים ועם המתים.

סיפרו על הסבא מקלם, שפעם אחת הלך עם אחד מחבדיו, רבי אליעזר שולביץ שהיה מגדולי הרבנים, ועברו בדרך הליכתם ליד איזו חווה. בעלת החווה היתה אישה כפרית יהודיה, וכיון שראתה שני רבנים אשר חזותם מעידה עליהם שהם רבנים חשובים, יצאה אליהם והזמינה אותם שיכנסו לביתה לסעוד את לבם. בתחילה הם סירבו אבל כיון שהפצירה בהם מאד מאד עד שראו שבאמת כוונתה לשם שמים כי מכבדת היא את התורה ולומדיה, נכנסו אצלה. הציעו לה תשלום עבור הארוחה, אבל היא לא הסכימה ואמרה, חס ושלום, עד שבאה לידי מצוה גדולה זו של הכנסת אורחים לא אקח מכם פרוטה אחת.

ישבו לאכול, והיא עמדה והאכילה אותם מכל טוב ממש. תוך כדי הסעודה, הסבא מקלם החל מדבר עמה. שאל אותה על הלול שלה, כמה אווזים יש בו ואחר כך שואל על העגלים מה שלומם, והיא מתחילה לספר בהרחבה כדרך הכפריות על כל העגלים שיש לה וכל מה שיש לה בחווה, על התרגולים ועל הגדיים חד גדיא חד גדיא. היא מספרת והרב שואל וחוקר ודורש.

והרב השני שישב שם, אינו מבין מה יש לפטפט אתה כל כך, לא חבל על הזמן? – כיון שגמר לאכול חזר לתלמודו. אבל הסבא מקלם ממשיך ומדבר אתה על דא ועל הא, וגם לקחה אותו לראות בעיניו את הלול, שהרי אינה דומה ראייה לשמיעה... הנה פה העגל החדש שעכשיו נולד שסיפרתי לך עליו מקודם, ועוד ועוד. לאחר זמן מה, כשגמרה להראות לו את כל עסקי החווה, בירכו והלכו, ונפרדו ממנה כשהיא שמחה וטובת לב.

אחר כך בדרך, אמר הסבא מקלם לחבירו, דע לך, אתה נכשלת בלאו דלא תגזול. אמר לו איך אתה מדבר? אני גולף? וכי מה גזלת? אמר לו הסבא מקלם, אתה באת לביתה של הכפרה הזו, וישבת ואכלת, ולא שילמת דבר עבור האכילה. אמר לו 'מה פירוש לא שילמת? הרי הצעת לי מהתחלה שאשלם לה, והיא לא רצתה! אמר לה הסבא מקלם, ועם כל זה, יכלת לגמול עמה חסד, שהוא יהיה במקום התשלום. אני יושבתי עמה ודברתי ופטפטתי אתה על האווזים ועל התרגולות בכל מכל כל, ואתה לא יכול לשער את גודל הנחת שעשיתי לה. שיבחתי את מה שיש לה, אמרתי לה שהתרגול שלה הוא חד בדא ממש... והיית צריך לראות איזה נחת היה לה, שרב אמר כך על התרגולים שלה. ואילו אתה מה עשית? ישבת ואכלת, והיית צריך לדעת כיצד לשלם... בחסד. (תשעת המוסר ח"ב דף מ"ח, המאורות הגדולים דף פ"ג).

וזה באמת קורה הרבה, שמזמינים אדם לסעודה והוא יושב ואוכל, ואחרי זה אומר 'תודה רבה, היה טעים מאד וגבוא אצלך עוד פעם...' זו הכרת טובה? תגמול חסד במה שאתה יכול לגמול. במילה טובה ובחיון על השפתים. בקלי קלות אפשר לגמול חסד. וזה דבר שהפרשיות שלנו מלמדות אותנו, כיצד עלינו להתבונן ולרכוש בנפשנו את אהבת החסד. ה' יזכנו שנהיה מתלמידיו של אברהם אבינו, נלך בדרכיו ונזכה שמידת החסד תהיה טבועה בנו.

הפרשה המחנה

פניני חינוך בפרשיות התורה

הרב שלמה רוזנשטיין

חיי שרה גליון 79

וַיְהִי זֶה יָמֵי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים

לחיות חיים מלאים בכל שנות חיינו

פרשני התורה מרבים לשאול אודות פסוק זה הפותח את פרשתנו, מדוע דווקא על ימי חייה של שרה נאמרו בפירוט שנות חייה - מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, ומדגישה גם התורה את מה שבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה

על הפסוק הראשון בפרשתנו המונה את שנות חייה של שרה מביא רש"י - כולן שווים לטובה. כלום אפשר לומר על כל שנות חייה של שרה שהם שווים לטובה? והרי היא הייתה עקרה מרבית שנות חייה, לא ידעה אם יולד לה בן, סבלה יחד עם אברהם את הרעב שגרם לירידתם למצרים, והתלאות והילקחה בשבי על ידי אבימלך ועל ידי פרעה, גירוש האמה וגירוש ישמעאל, וגם הניסיונות שהיו לאברהם אבינו - הרי גם היא עברה עיתות קשים בעת ניסיונות אלו.

שאלות אלו מיתרצות אחת בשניה, כי אכן חיי שרה - בעיניה, היו שווים לטובה חזו היתה גדולתה הרוחנית המיוחדת של שרה.

כאשר רבקה רואה את בנות עשוי היא אומרת ליצחק - "קצתי בחיי", רחל אומרת ליעקב כאשר אין לה בנים "הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי". אולם שרה, אינה מואסת בחיים גם כשהם קשים מאד והיא עקרה ונשבת בידי אבימלך ופרעה, היא חיה את חייה כל העת בתחושה של שליחות ובמבט טוב וראיית הטוב, מברכת הרעה ועל הטובה באותה מידה והיא חיה את מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים באופן מלא.

אין לנו שיג ושיח בדרגתם הגבוהה של האבות והאימהות הקדושים, אולם עלינו ללמד כי צריך לחיות את החיים ולראות כל העת את הטוב שבהם, לראות אותם שווים לטובה, לחיות את השליחות ואת הדרך הנאמנה כאשר כל שנות החיים מלאות וגדושות במידה שווה של עשייה ושל התקדמות.

^ ^ ^

וַתָּמָת שָׂרָה בְּקֶרֶת אַרְבֶּעַ הָאָרְצִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא אֲבָרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ

לא להיכשל בגאווה ולא בחרטה

הספרים הקדושים מבארים את התפילה "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", כי יש את השטן המסית את האדם לפני שהוא עושה את מעשה המצווה ומדיח אותו בתואנות שונות ובתחבולות כדי שלא יקיים את המצווה, ולאחר קיום המצווה

בא השטן ומכניס באדם גאווה או לחילופין הרהורי חרטה על קיום המעשה. ועל כך אנו מתפללים והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. שלא יסיתנו השטן טרם עשיית המצווה ושלא יכניס מחשבות זרות בליבינו לאחר קיום המצווה.

מובא מהאחים הקדושים רבי שמעלקא מניקלשבורג ואחיו רבי פנחס בעל ההפלאה שבעת שהגיעו בפעם הראשונה אל המגיד ממעזריטש, שהמגיד תיאר בפניהם סדר עבודה של יהודי שקם בחצות ועורך תיקון חצות עם כל התיקונים וכל הכוונות, ואחר כך לומד שיעורי תורה וכל מה שלומד בנגלה ובנסתר, ועושה הכנותיו לתפילה וסדר התפילה שלו שעולה מעולם לעולם בעולמות העליונים. ולאחר התפילה וכל העבודה הגדולה - אם עולה מחשבה בליבו שהוא פעל משהו בעבודתו זו - עושים מכל עבודתו כעין כדור ומשליכין אותה לעומקא דתהומא רבה.

והיינו השטן שמאחרינו שאינו פחות מסוכן מהשטן שלפנינו, כי עלול הוא להפיל את כל עבודת האדם לעומקא דתהומא רבה.

וביאר הנתיבות שלום על פי זה, שלאחר הניסיון הגדול שעמד בו אברהם אבינו - ניסיון העקידה, בא השטן וניסה להכניס בו מחשבות זרות ופסולות על כך שעשה רצון ד' בניסיון העקידה ותיחבל תחבולה לאחר שידע שהגיע זמנה של שרה להסתלק מהעולם וסיפר לה את ניסיון העקידה על מנת שיוכלו לומר שכביכול נפטרה טרם זמנה כי פרח נשמתה מרוב צער, ועל ידי כך יבוא אברהם אבינו להרהורי חרטה אודות המעשה הנעלה שעשה בעקידה ועמד בניסיון.

אך האמת היא, ששרה אמנו לא נפטרה טרם זמנה אלא מלא ימיה בעולם הזה ולכן מבארת ומפרטת התורה את שנותיה, מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שהיו אלו מלא שנותיה ולכן גם כפל הפסוק ואמר שני חיי שרה.

ועל כן כותב הפסוק ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה בכ"ף זעירא, שבא ללמדנו כי לא הייתה בכיה גדולה שם כדרך שבוכים על מי שנפטר טרם זמנו - כי אם הספד ובכיה באופן הרגיל כדרך שמספידים מי שנפטר לאחר שמילא את כל ימיו.

^ ^ ^

וְאָבָא הָיִים אֶל הָעֵץ וְאָמַר וְגו'

פחות דיבורים ויותר מעשים

"אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמזה"

וְהָיָה הַנְּעָרָה אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי הָטִי נָא כְּדָרָךְ וְאַשְׁתָּה וְאָמְרָה שְׂתָה וְגַם גְּמִלִיךָ אֶשְׁקָה

מה לחפש בשידוך

מה הן התכונות הנדרשות לבחירת הזיווג הנכון? הכל יודעים ומסכימים כי מידות טובות היא התכונה העיקרית הנדרשת, ויש אף שיאמרו כי זו התכונה היחידה הנדרשת.

אליעזר עבד אברהם מציב את מידת החסד כבסיס הראשון והעיקרי לבחירת הנערה אשר אומר אליה הטי כדך ואמרה שתה אדוני וגם גמליך אשקה. ומדייק הכלי יקר על אימרת חז"ל בגמרא "כלה שענייה יפות אין כל גופה צריך בדיקה", כי כלה 'שענייה יפות' היינו שהיא נוהגת עם הבריות בעין יפה וגומלת חסדים עם הזולת – אינה צריכה בדיקה נוספת, שכן תכונה זו הכל כלול בה.

כאשר מגיע אליעזר לעין המים, הוא נושא תפילה ומבקש "הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם", כאשר תוך כדי שהוא נושא את התפילה – טרם כילה לדבר, הוא רואה את רבקה שמגיעה, וירץ העבד לקראתה – ומבאר רש"י כי הוא רואה שהמים עולים לקראתה.

והרי כשרואה אליעזר את גדלותה וצדקותה של הנערה שהמים עולים לקראתה, ממש כבעלת מופת, לשם מה הוא ממשיך ומבקש הגמאיני נא מעט מים על מנת לראות אם תענה לו שתה אדוני וגם גמליך אשקה, הרי לאחר מעשה מופת זה שעלו המים לקראתה, מיד היה עליו לענוד לה את הצמידים והנזמים כי ברור שצדקתה היא ובעלת מופת בעלת דרגה רוחנית נעלה. והשיב מרן הרב שך כי מכאן מוכח שבעל מופת יכול שיהיה גם מושחת במידות, והתכונה הטובה הנדרשת לזיווג הנכון היא – מידות טובות, חאת ביקש אליעזר לבדוק ולוודא.

^ ^ ^

הנה רבקה לפניך קוץ וכלה ותהי אשה לכן ארניך

לעולם לא להתחמק מההשתדלות

בסוף פרשת וירא מספרת התורה "ובתואל ילד את רבקה שִׁמְנָה אֵלָה יִלְדָה מֶלֶכָה לְנַחֲוֹר אָחִי אֲבָרָהָם", ומבאר רש"י "בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר אילו היה בני שחוט כבר היה הולך בלא בנים היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכול וממרא בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו."

ולכאורה אם הודיע הקב"ה אברהם אבינו כי רבקה היא בת זוג של יצחק, לשם מה היה נחוץ כל תהליך בחירת רבקה על ידי אליעזר עבד אברהם שבחן קודם את מידותיה לוודא האם היא זו הראויה להיות זיווגו של יצחק ומתאימה לבית אברהם.

אלא שמלמדת אותנו התורה, כי לעולם לא יימלט שיהיה על האדם לעשות את ההשתדלות שלו בכל דבר וענין, גם הדבר שנגזר ונודע מראש. שהרי כל זיווג הוא זה אשר נקבע ארבעים יום קודם יצירת הוולד בת פלוני לפלוני, ומה יש לעמול כדי לחפש את הזיווג שיגיע בכל מקרה כי זו גזירת הבורא שהיא תהיה לו לזוג.

ההשתדלות נדרשת בכל צעד שעושה האדם עלי אדמות, ורק על ידי ההשתדלות שיעשה בענין, יהיה לדבר קיום וידע כי זה המעשה הנכון הראוי לעשותו.

על סיפורו של אליעזר ההולך למצוא זיווג ליצחק בנו של רבו אברהם, אומרים חז"ל כי יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים, ומדרש זה דורש ביאור, וכי יתכן ששיחה של עבדי אבות יותר חשובה לפני המקום מתורתן של בנים? כיצד יתכן דבר זה.

וכבר הבאנו את דברי חז"ל אודות פרשיות התורה בספרי בראשית ושמות, ללמדנו את מעשה האבות שהוא סימן לבנים ואת דברי הרמב"ן בהרחבה בעניין זה.

ויש לתמוה לכאורה, על כך שלא מצאנו דברי חינוך כלשהם שאברהם אבינו מורה לבנו יצחק לאורך פרשיות אלו, והרי אם ללמדנו מעשה אבות סימן לבנים כיצד לחנך לדרך חיים של תורה וכפי שהעידה התורה על אברהם כי ידעתינו אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד', היה עלינו למצוא גם דברים שאומר אברהם ליצחק כדברי מוסר וחינוך.

אמנם, כפי שביארנו, בחינוך – המעשים טובים יותר מדיבורים, כי הדוגמה האישית היא המלמדת את הבנים ואת התלמידים כיצד עליהם להתנהג ולהתנהל בכל חייהם, במעשה ובדיבור, בשמירת ההלכה ובהקפדה יתירה על קוצו של יוד בכל דבר וענין. ובכל מקרה שבו יהיה דיבור של הורה ומחנך הפוך ממעשיו הרי שלא תהיה לדיבור השפעה – כי אם למעשים.

ועל כן, מלמדת אותנו התורה בעשרות פסוקים של תיאור מעשיו של אברהם כיצד הוא חינוך את בנו באמצעות אותם מעשים – ולא רק בדיבורים, ומעשיו של אברהם אבינו – הם היו מסכת החינוך של חייו ובה הוא הנחיל לבניו ולביתו אחריו כיצד לשמור את דרך ד'.

כאשר אליעזר יוצא לחפש את זיווגו של יצחק, הוא מכיר ויודע את אשר למד ממעשיו של אברהם אבינו והוא מחפש את הנערה שעל פי ידיעתו והכרתו את אברהם, היא זו אשר נכונה להיות אשתו של יצחק. וְהָיָה הַנְּעָרָה אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי הָטִי נָא כְּדָרָךְ וְאַשְׁתָּה וְאָמְרָה שְׂתָה וְגַם גְּמִלִיךָ אֶשְׁקָה אֶתְּהָ הַכֹּחַת לַעֲבָדְךָ לְיִצְחָק וְבָה אֲדַע כִּי עֲשִׂית חֶסֶד עִם אֲדֹנִי.

הוא מחפש את הנערה שגומלת חסד, לא את המיוחסת ולא את הנאה – כי אם את בעלת המידות הטובות. נערה זו, היא המיועדת להיות אשתו של יצחק – משום שזה הדבר שלמד אליעזר בבית אברהם.

מעשה זה, דיבור זה של אליעזר – היא התורה והיא ההוראה, דיבור זה של אליעזר הוא המלמד אותנו כי מסכת החינוך שהוענקה לו על ידי רבו אברהם נחלה הצלחה – כי הוא הפנים את דרכו של אברהם לשמור את דרך ד' ולעשות צדקה ומשפט.

שיחתן של עבדי אבות כשיחתו זו של אליעזר היא לימוד דעת דרך ד', טובה ויפה שיחה זו מתורה שהיא 'רק' נלמדת כי תכלית הלימוד הוא המעשה אשר יעשה האדם, וכאשר מוכיח האדם במעשיו כי שינה את טבעו ואת התנהלותו ללכת על פי דבר ד' הרי שכלול בכך גם הלימוד וגם תכלית הלימוד – המעשה, ועל כן יפה שיחה זו שהיא גם הלימוד וגם המעשה – יותר מלימוד גרידא.

^ ^ ^

הגליון מוקדש לעלוי נשמת
בן-ציון בן בנימין

גליון ר"ו, פ' חיי שרה
כ"ד חשון ה'תשפ"ב
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

תורה. כל פרט מהשיחה יש בזה לימודים. אך עדיין צריך באור על הכפילות, יש דברים שכתובים באופן כפול, על כך אמר ר' שמחה זיסל מקלם, שהנה מצאנו מקום נוסף שהתורה כופלת, בקרבנות הנשיאים של חנוכה המשכן, כל הנשיאים הביאו קרבנות לחנוכה המזבח, וכולם הביאו את אותם הדברים, "וְקָרְבָנוּ קֶצֶף קֶסֶף אֶחָת שְׁלִישִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ" וכו' "וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם תִּמְשָׁה" וכו' התורה הייתה יכולה לכתוב על הנשיא הראשון כך וכך היה קרבנו, והיה כתוב כשם שהקריב נחשון כך הקריבו כולם. והתורה לא כן אלא מפרטת על כל אחד ואחד את כל הרשימה.

קרבנות הנשיאים - קרבנות דומים עם כוונה שונה

הרמב"ן מביא את דברי המדרש, שאמנם מבחינה חמריית את הפר, כבש, קטורת, סולת, הנשיאים הביאו הכל שווה בשוה, אך ידוע שניקר החשיבות של קרבן, היא בכוונה שבו. כל הקרבנות שנשחטו שלא לשמן¹, חלק מהם פסולים לגמרי - חטאת ואשם, וחלק מהם לא עלה לשם חובה. אם בחלק מהעבודות, בשחיטה או בזריקה, הייתה מחשבה אחרת, מוכרחים להביא קרבן אחר. רואים שהמחשבה היא המרכיב החשוב ביותר בקרבנות, כי המחשבה היא המובילה לפעול מה שהקרבן צריך לפעול, שמביא ברכה לכל העולם ולאדם המקריב, לתת לו שלמות רוחנית בחלק מחלקי הנשמה שלו. והיות וישנם י"ב שבטים ולכל אחד חלק בבניין עם ישראל, ולכל אחד כוונה משלו בעבודת השם (אמנם כולם רוצים לעשות רצון השם עם כל זה כל אחד ואחד יש לו את מעלותיו, כגון יששכר במידת הסבלנות כמו חמור גרם, זבולון ע"י הצדקה שמחזיק את יששכר ויהודה על ידי הגבורה במלחמות, כך כל אחד ע"י התכונות שלו), א"כ כל נשיא הכניס ע"י הקרבנות שלו מחשבות אחרות ופעל לתיקונים אחרים. במדרש² מופיע תיאור באריכות שכל מספר כנגד משהו אחר, כנגד שבעים זקנים או כנגד ימי דוד המלך או שבעים שמות שיש לעם ישראל. כל מספר יש לו י"ב כוונות נפרדות.

אליעזר שליח נאמן לשליחותו

על פי זה אומר ר' שמחה זיסל, הסבא מקלם, שהחזרה על כל דבר בסיפור הדברים של

סיפור יעקב בבאר בחרן מובא בקצרה

סיפור דומה היה עם יעקב, כאשר יצחק ורבקה שלחוהו לקחת אשה מבית לבן, ושם הגמרא מספרת שיעקב ראה אבן על הבאר, וכל הסיפור הארוך. ובסוף יש רבע פסוק, "וַיְהִי כְשֶׁמַּע לָבָן אֶת שְׁמֵעַ יַעֲקֹב וְכו' וַיִּסְפֹּר לָלָבָן אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה"³. אפי' לא פסוק שלם. וכאן נשאלת השאלה, בפרשת ויצא מספיק שהתורה מספרת שהוא סיפר ללבן "אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", ומה הם הדברים האלה? הכל כתוב, והכל כבר מסופר בתורה. ואם כן גם כאן צריך היה לכתוב, ויספר ללבן ובתואל את כל הדברים האלה. ואח"כ יבוא הפסוק האחרון "הגידו לי" אם אתם רוצים או לא.

על זה אומר רש"י בפסוק מ"ב - 'אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים. דברי החולין שמדבר עבד של האבות יותר חשובים מדיבורים של בנים שלומדים תורה. לומדים את העניין מכך שהפרשה של אליעזר כתובה בכפילות ובאריכות.

גופי תורה נלמדים אפילו ממילה אחת מיותרת

ולעומת זאת הרבה גופי תורה, הלכות חשובות כתובים ברמיזה ובקיצור. המאמר הזה מופיע במדרש רבה ומביא כדוגמא, "וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ"⁴, ישנם שמונה שרצים שבשרם טמא והנוגע בהם נטמא, טומאת נבלה היא רק בבהמות וחיות, מי שנוגע בנחש מת לא נטמא, וכן בעקרבים ודבורים וכו', אך ישנם ח' שרצים; עכבר, לטאה צב וכו' שהנוגע בהם במוותם נטמא ואסור לו לאכול תרומה וכו'. שואלת הגמרא האם דם שרץ הוא גם אב הטומאה, והגמרא משיבה - כן, ומניין לומדים זאת? מהמילה 'וזה' זה ריבוי, נמצא שהלכה יסודית כתובה ברמיזה. (חכמי הדרוש שואלים גם למה המדרש הביא דיוקא את הדוגמא הזו...)

הטעם שנכפלו פרשיות שלמות בתורה

א"כ למה חשובה כ"כ שיחתן של עבדי אבות? אומרים המפרשים שהשיחה עצמה היא

עבדי אבות שיחתן היא תורה

שיחת מו"ר זצוק"ל
מתוך הספר 'גאון יעקב'

וְאֵלֶּיךָ וְאֶשְׁמַחָהּ לָהּ וְאֶבְרַךְ אֶת ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבֹרָהּם אֲשֶׁר הִנֵּחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֶמֶת לִקְחַת אֶת בֵּית אֲחִי אֲדֹנָי לְבָנָה (כד, כח)

התורה⁵ מספרת באריכות כיצד אברהם משיב את אליעזר ואומר לו ללכת לחרן, למצוא אשה ליצחק, וכן מסופר באריכות את השיחה ביניהם. ואח"כ, אליעזר מגיע אל המעיין והוא מתפלל אל השם ומבקש שיצליח בשליחותו, ועושה לעצמו סימן לדעת מי האשה שאברהם אמר לו שילך לבית אביו למשפחתו ומשם יקח אשה. ושם שואבות מים הרבה בנות, והוא מספר כיצד ראה ממש שמשמים סבבו שהוא נתן סימן שיגיד לאחת הבנות השקניני מים, והיא תתן לשותות ותאמר בעצמה אשקה גם לגמלים, סימן שהיא האשה. ואח"כ שאל אותה מי היא והיא הייתה אחת השואבות שהוא לא הכיר מראש, וכך בדיק יצא שמצא את הנכדה של אחי אברהם. אח"כ התורה מספרת באריכות שכשאליעזר הגיע לבית הנערה, אליעזר מספר את כל הסיפור מחדש.

בפסוק ל"ד הכניסו אותו לבית ונתנו לו לאכול, וכך נכתבו בתורה עוד ששה עשר פסוקים כיצד הוא חוזר על כל הסיפור שאברהם השביע אותו ושהוא נתן את כל הסימנים וכו', עד לפסוק האחרון, "וַעֲתָה אִם יִשְׁקֶם עֲשִׂים תִּסַּד וְאֶמֶת אֶת אֲדֹנָי הִגִּידוּ לִי וְאִם לֹא הִגִּידוּ לִי וְאֶפְתָּה עַל יָמִין אוֹ עַל שְׂמָאל"⁶ - כך הוא מסיים.

¹ במדבר ז, יג
² זבחים ב' ע"א
³ מ"ד נשא פ' י"ד

⁴ בראשית כט, יג
⁵ ויקרא יא, כט

⁶ שיחה שנאמרה במדרשת ג. ישראל תשע"ג
⁷ בראשית כד, מט

כך? אמר לו הח"ח האם אתה חושב שאני נקי? אני מחבר ספרים, כורכים אותם ואני מוכר, לפני שאני מסכים שימכרו את הספר, אני אישית בודק ומדפדף בספר לראות אם חסרים דפים בספר.

אני עצמי יעקב בהגרצ"י ראיתי את הספרים האלה אשר הח"ח כתב בהם בכתב ידו 'מוגה', שאלתי את אבא מה זה "מוגה", ואמר לי מוגה הפירוש שהספר בדוק אם הכורך כרך בדיוק ולא הכניס דף הפוך. אמר הח"ח לעתים אני עובד מהר, אדם הוא לא מלאך, ולעתים נשאר דף אחד לא מוצלח בתוך הכריכה, וכל אחד משלם עבור ספר מתוקן ויש אנשים שמתביישים לומר לי, הם חושבים שאני אדם מכובד, לפעמים בשביל ספר כזה מגיע לי עונש ולכן מגיע לי שאת המעיל לקחו כדי שתהיה לי כפרה.

מעשה בחוש הריח הרוחני של הח"ח בזיהרות בממון חבר

סיפור בנו של הח"ח פעם אחת אשתו של הח"ח קנתה דג, ולאחר שקנתה ראתה שהוא גדול מדי, שם לא היו מקררים ואם לא גומרים אותו היום הדג יתקלקל, זה היה בקיץ. והנה בדיוק היא ראתה את השכנה, כשקנתה שאלה את השכנה שמאחר וקנתה דג גדול אולי יחלקו בו, השכנה הסכימה. גם היא צריכה חצי דג. אשתו של הח"ח אמרה אני קניתי ולכן אני אגה את הקשקשים וכשתבואי אחתוך לך חצי. השכנה לא הגיעה. עברה שעה ועשתה אשתו של הח"ח חשבון שאם היא לא תגיע לא יהיה לח"ח מה לאכול. חצתה את הדג, לקחה לעצמה את החלק הקטן יותר ובישלה לח"ח והגיש לו.

מספר הבן שכנראה היה שם, הח"ח אוכל את הלחם, טובל במלח, אוכל גם ירק והדג נשאר מונח על השולחן. אשתו אמרה, הגשתי לך דג והוא אמר לה, ראיתי. וכך ממשיך לאכול אבל את הדג לא אכל. כך סיים את הארוחה. הבן היה סקרן ושאל את האמא מאיפה יש לך את הדג, והיא סיפרה לו את כל הסיפור. אמר הבן, כעת אני רואה שאבא הח"ח יש לו חוש הריח להרגיש דברים רוחניים. ישנה הלכה ששותפים שרוצים לחלוק אסור לשותף לעשות חלוקה שלא בנוכחות חבירו, אלא בפני שלושה אנשים שיראו את השומה שתהיה צודקת. אם כן היא התחלקה שלא בנוכחות ג' אנשים, וכל פירור בדג שייך גם לשכנה והח"ח הרגיש שזה לא שלנו. רואים את הצדיק הזה שכ"כ מפותחת אצלו הזיהרות בממון לכן הוא הרגיש....

... **אנו רואים** בפרשת השבוע שכשמדייקים נמצא כ"כ הרבה דברים כאלה שאפשר ללמוד מהם. כך אומר רש"י – 'שיחתן של עבדי אבות', הסיפור של אליעזר עבד אברהם, כ"כ הרבה הנהגות לומדים מכאן, ואם נרגיל את עצמנו באיזה דבר טוב, זה יהפך אצלנו לטבע, ולא נוכל לנהוג אחרת, כן יה"ר ונאמר אמן. (השיחה במלואה בספר 'גאון יעקב' ג' חלקים על התורה והמועדים)

"טרם אכלה לדבר אל ליבי" – מלמד על השגחה פרטית

ובאה"ח הקדוש כתב, שהנה בדברי אליעזר כתוב שהוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת, לפני שסיים לדבר היא יוצאת וכדה על שכמה. כשהוא מספר את הסיפור ללבן ובתואל הוא אומר כך, "אני טרם אכלה לדבר אל ליבי", המילה **טרם** מופיעה גם שם, אלא שהוסיף שתי מילים 'לדבר אל ליבי' ביאר האוה"ח הקדוש, שהוספה זו היא בכדי שלא יחשדו בו, שאילו היה מדובר בקול רם יתכן שמישהו היה שומע והיה רץ לומר שיש עשיר גדול עם עשרה גמלים וזו שתגיד אשקה לגמליך תהיה לאשה ליצחק. אולי היא שמעה ממישהו את כל הסימן שאמר אליעזר. לכן אמר אליעזר ללבן ובתואל שהוא דיבר רק לליבו ואף אחד לא שמע.

היכן יש עוד מקום שכתוב בנוסח כזה שמדבר אל ליבו, אצל חנה, בתפילת חנה כתוב כשהתפללה במשכן בשילה, "יְתֵנָּה ה'אֱלֹהֵינוּ עָלַי לֵבָהּ בְּקִרְבָּתָהּ עַל לִבָּהּ בְּקִרְבָּתָהּ וְעַתָּה וְקִלְקֵל לֹא יִשְׁמַע"¹, דיבור כזה שרק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, כדי שיראו שיש השגחה פרטית, ואיך שמשמייים הכל מזדמן.

לימוד נוסף: זיהרות בממון של אחרים

גם כשהגיע לבית לבן כתוב, "וַיִּפְתָּח הַגְּמָלִים", פתח להם את הפה. הגישו להם לאכול. התורה מספרת פעמיים על גמלי אדוניו שהם מיוחדים והולכים עם פה סגור. ושם כשנזכרים להם בהסכמה וברשות הוא פותח את פיהם, כדי לספר לנו כמה הזיהרות של אליעזר בממון של אחרים.

מעשה שגנבו את מעילו של החפץ חיים

מספרים על החפץ חיים שהיה נוסע הרבה מאוד נסיעות, להפיץ את ספריו ולומר שיחות מוסר בעיקר על לה"ר ועל השבת. עגלון אחד שאל את הח"ח למה יש לי צרות, הפרנסה קשה, ולעתים סוס מת, ועד שאני שוב אוסף כסף קשה לי, לעתים אני נופל בדרך הרגליים כואבות שבוע שלם וכו'. אמר לו הח"ח האם אתה חשוב שזה לחינם? האם אדם יכול לומר שהוא צדיק גמור. למשל עגלון שמזמינים אותו לעשות נסיעה, הוא פוסק שהמחיר כך וכך, הוא עולה על העגלה והסוס לא זז, זה לא לחינם, כנראה שהסוס מרגיש שצריך להוסיף עוד כמה קופיקות, עוד כמה רובלים.

או שעגלון נוסע, ובדרך עושים עצירה למנוחה, והוא רואה שיש בשדה ערימות של תבן וקש, עם השעורה ביחד. הוא רואה שאין אף אחד ושם על העגלה כמה חבילות. לכן אדם צריך לשמוח שיש לו כפרה על העבירות, צריך לשמוח ולעשות תשובה. אמר העגלון רבי רבי, הלא אתה אינך גונב מאף אחד ואתה לא עגלון, ואם כן מדוע גנבו ממך את המעיל ברכבת וברחו, מדוע מגיע לך

אליעזר, שהוא מזכיר את הנזם והצמידים, המוקדם ללון והגמלים, כשהוא דיבר את כל זה, מטרותו הייתה לעשות דבר חשוב מאוד, נאמנות לשליחות שאברהם שלח אותו. מי שהוא שליח, עבודת השם שלו זה לדייק ולהצליח בשליחות ולכן אמר את זה עם הכוונה הזאת. והוא סיפר שכדי שיצליח, הוא מוקדים תפילה, ואיך הקדים תפילה. "וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקֵי אֲדָנִי אֲבְרָהָם הִקְדָּה נָא לִפְנֵי הָיוֹם וְעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדָנִי אֲבְרָהָם". לפני שמתפללים מפרשים למי אנו מדברים בתפילה. כך גם אנו מתחילים תפילת י"ח, זו התפילה המיוחדת שמדברים אל הקב"ה, ברוך אתה ה' אלקינו ואלקי אבותינו, אלקי אברהם, בזמנו עוד לא היה אלקי יצחק ויעקב, לכן אמר את שם הו"ה כמו שאומרים בתפילה, ואמר אלקי אברהם, כך הוא פתח את הבקשה שלו. ולאחר מכן שהתפילה התקבלה וזו ששאבה את המים אומרת שהיא בת בתואל בן מלכה ונחור, מיד אליעזר - 'ויקד האיש וישתחו להשם' (פסוק כ"ו), ומה אנו אומרים בתפילה, 'מודים אנחנו לך' ומשתחוים, מתכופפים כמודים, כך גם אליעזר - 'ויקד וישתחוה' ואמר ברכת הודאה. 'ברוך (אתה) ה' אלקי אברהם ואמר בא"י ... לך נאה להודות.

צורת היהודי - עבד נאמן לשליחותו של ה'

התורה מאריכה בכל פרט ופרט וכל הסיפור הזה בא ללמדנו כיצד נראית צורת יהודי עובד השם באמת. לקח גמלים מגמלי אדוניו, בשביל מה צריך היה לכתוב, וכי הוא הלך לגנוב גמלים או לקחת אחרים, אומר רש"י שגמלי אברהם ניכרים. כשעובר גמל של אברהם דרך שדות אחרים יש לו זמם על הפה. ומדוע דוקא עשרה גמלים? כי הוא מתכוון לקחת אשה ליצחק ולכן אולי יצטרכו לברך ברכת נישואין וצריכים עשרה, לכן הכין מניין שיוכל לברך ברכת חתנים בעשרה. לכל גמל, אדם שהולך איתו.

את זה אומר ר' שמחה זיסל מקלם, התורה מלמדת אותנו כאן איך צריך לנהוג שליח נאמן, וגם מלמדת אותנו שכל דבר בחיינו יהיה מלווה בתפילה.

הכפילות באה ללמד שמהשם יצא הדבר

הסיפור שחזר וסיפר אח"כ יש לו מטרה אחרת, להראות להם כיצד התגלגל הדבר, בכדי שייסכימו לתת לו את רבקה, וכמו שבאמת אמר כולם אחרי שסיפר את הסיפור, ויען לבן ובתואל ... מה? יצא הדבר. סתמת לנו את הדרך להתנגד, אנו רואים מהסיפור שהדבר יצא מה', הוא השיג את המטרה, ולכן היה צריך לספר להם את כל הפרטים האלה. וזאת היא המטרה של אברהם אבינו, להפיץ בקרב עובדי האלילים את האמונה. ולכן הייתה מטרה להראות להם איך שהכל מה'. ובזאת השליחות הצליחה. ולכן סיפר את הסיפור שוב עם הכוונות האלה, כפי שנתבאר בקרבנות הנשיאים, וכמו שכתב הרמב"ן שהכוונות הן העיקר, ובכל פעם היו כוונות אחרות. זוהי כוונת דברי המדרש יפה שיחתן של עבדי אבות... ללמדנו שני לימודים אלה.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

חיי שרה תשפ"ב ❖ גליון תנ"א

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ג. פלוגת אחרונים

הנה נחלקו בזה בפני יהושע ואבני מלואים, דעת הפני יהושע (גיטין מ"ג א') הובא באבני מלואים (סי' מ"ד ס"ק ד') דחצי שפחה חצי בת חורין שנתקדשה, אין קידושין אחר תופסין בה, כיון דהיא קנויה, וכך כתב בבית שמואל (אה"ע סי' מ"ד סעי' י"ב). אבל דעת האבני מלואים (שם) דתפסי קידושין דהשני, כיון דאין כרת, נמצא דהאי נידון הוא בפלוגת האחרונים. ובחזון איש (אה"ע נשים סי' קמ"ח לדף ס"ז ב') כתב דהעיקר כהפני יהושע, וכך כתב בקהילת יעקב קידושין (סי' י"ג) וחביא שכך כתב בתשב"ץ (ח"ב סי' ס"ז).

המונע קידושין הוא האיסור כרת

הנה באבני מלואים הביא ראיה לדבריו דקידושין תופסין בהשני, מסוגיא דקידושין (ס"ז ב') דאמרין התם מנא לן דאין קידושין תופסים בחייבי כריתות, ויליף מאחות אשה, ומקשינן מנא לן דאף באשת איש לא תפסי קידושין לאחר, [והרי אין ללמוד אשת איש מאחות אשה, משום דשאני אשת איש שיש לה היתר בחיי אוסרין], ומשני דיש היקש לאחות אשתו, מה אחות אשתו לא תפסי בה קידושין, הכי נמי אשת איש לא תפסי בה קידושין.

וכתב באבני מלואים (שם) דחזינן מהכא דמצד הסברא היו תופסין קידושין, וכל הטעם דאין קידושין תופסין היינו רק מפאת דילפינן מאחות אשה והיינו משום חייבי כריתות. ואם כן בחצי שפחה מכיון דליכא כרת מנלן דלא תפסה בה קידושין.

ותיקשי לדברי הפני יהושע וחזון איש היאך יתיישב ראיה הנ"ל:

תירוץ א' - ילפינן שיהא הולד ממזר

הנה כתב בחזון איש (שם) דאין הכי נמי דפשיטא ליה להגמרא שאין בה קידושין משום שהיא קנויה לבעלה, אלא שזה אינו גורם להיות הולד ממזר, דלא ילפינן מאשת אב שהולד ממזר אלא במקום שאין קידושין תופסין בה מחמת איסורה, ואם כן הנידון בגמרא מנא לן דאיסור אשת איש מעכב הקידושין מלחול.

תירוץ ב' - לחלק בין ארוסה לנשואה

הנה מתבאר מהאבני נור (אבן העזר סי' קכ"ד אות י"א) דבאמת אשת איש היא קנויה וכהפני יהושע, והא דבעינן קרא בקידושין (שם) דהרי יש ב' אשת איש, ארוסה ונשואה, דאירוסין זה לאחר הקידושין לפני הנישואין ונשואה היא לאחר הנישואין, ובאירוסין לא הוה קנויה וכדעת האבני מלואים ובה בעינן קרא, אבל בנישואין הוי קנויה וכדעת הפני יהושע. ולפי זה נמצא דבחצי שפחה חצי בת חורין שתהא ארוסה, יחולו קידושי שני, דלא הוה קנויה וגם ליכא קרא הנ"ל מכיון דליכא כרת.

תירוץ ג' - קידשה שנים בבת אחת

הנה כתב בספר חוסן יוסף (מהגר"י ענגיל זצ"ל, הגהות על אבני מלואים, אות ע"ט) דהנה אין קידושין תופסין באחות אשתו, ומבואר בגמרא קידושין (נ' ב') דאם מקדש שתי אחיות בבת אחת, אף אחת לא

קידושין ליצחק

ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנת נתן לאחיה ולאמה (כ"ד נ"ג)

הנה פירש בחזקוני דאלעזר היה שליח קידושין לקדש אשה ליצחק, ונתן הכלי כסף וכלי זהב ובגדים לרבקה לשם קידושין. ומתנות הראשונים שנתן לה, והם נזם זהב ושני צמידים, היה לשם מתנה ושדוכים, דמסבלי והדר מקדשי.

אין קידושין של אחר תופסין בה

יש לחקור בעיקר חלות קידושין, דהנה על ידי קידושין נעשית אשת איש ומיוחדת לבעלה ואסירא לכולי עלמא כהקדש ואין קידושין של אחר תופסין בה, ויש לפרש בשני דרכים אמאי אין קידושין של אחר תופסין.

דרך א', דהיא קנויה לבעלה, ואם כן אי אפשר לה להיות קנויה לאחר, כיון שהיא כבר קנויה.

דרך ב', מפאת האיסור, שהרי אסורה לעלמא כחייבי כריתות, ובכל חייבי כריתות אין קידושין תופסין, כגון המקדש אחותו דגם כן אין קידושין תופסין מפאת דיש כאן חייבי כריתות, ואם כן הוא הדין באשת איש.

הנה לפי דרך השניה, אין הטעם באשת איש שאין קידושין תופסין מפאת שהיא קנויה, דאין זה קנין ממון אלא קנין אישות, משא"כ לפי הדרך הראשונה, קנין אישות דומה לקנין ממון.

נפקא מינה בהנ"ל

הנה נפקא מינה מחקירה הנ"ל לענין חצי שפחה חצי בת חורין:

א. חציה שפחה וחצי בת חורין

הנה יש בזה נפקא מינה גדולה לדינא, באופן שתהא אשת איש אבל לא יהא כרת, דאם נאמר דהטעם דאין קידושין תופסין מפאת שהיא קנויה, אם כן אין חילוק וגם באופן זה הקידושין לא יתפסו, אבל אם נאמר דהטעם הוא מפאת חייבי כריתות הרי באופן זה אין כרת.

ב. חציה שפחה חציה בת חורין

הנה מי שהיא חציה שפחה חציה בת חורין, כגון שהיתה שפחה כנענית של שני שותפין ואחד שחרר חלקו נמצא דהיא חציה בת חורין, אם נתקדשה אם כן רק החלק בן חורין מקודש דבחלק השפחות אין קידושין, ובה הדין דאינה חייבת כרת כיון דרק חציה מקודשת. ועכשיו קידשה עצמה בפעם שניה לאדם אחר.

מעתה יהא נפקא מינה, דאם הטעם דאין קידושין תופסין כהדרך הראשונה מפאת שהיא קנויה, אם כן גם באופן זה של חציה שפחה חציה בת חורין לא תוכל לקדש עצמה דהרי חציה קנויה להראשון, אבל אם הטעם דאין קידושין תופסין כהדרך השניה שהיא חייבי כריתות ודומה לאחותו, באופן זה הרי אינה חייבי כריתות, כיון דהוה רק חצי קידושין, ואם כן קידושין תופסין.

חיילא, משום דאמרינן כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.

וכתבו תוספות בגיטין (מ"ב א' ד"ה הא) דאם אדם כתב כל נכסיו לשנים, וכתב לכל אחד נכסיו נתונים לך במתנה וזיכה להן בבת אחת, קנו כל הנכסים, ולא אמרינן בזה כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, וטעמא דמילתא, דבשלמא בשתי אחיות, הוי סתירה אחת לחבירתה, דאמרינן דאחות אחת מונעת את חברתה, משא"כ כאשר נתן כל נכסיו מה שאינו בזה אחר זה כיון שאין לו מה ליתן דכבר נתן הכל, אבל לא מחמת שאחד מונע את השני.

והנה לפי זה יש ליישב ראיית האבני מלואים, דמשום הכי בעינן קרא לאשת איש דלא תפסי קידושין דילפינן מאחות אשה, וקשה, הרי בלאו הכי לא תפסי משום דקנויה לראשון, ולהאמור נפקא מינה לענין אם שנים קידשו אשה בבת אחת, דאם מפאת שהיא קנויה, כיון דהוה בבת אחת יחולו שניהם, וכמו בתוספות הנ"ל לענין כותב נכסיו לשנים, משא"כ אם מפאת דילפינן מאחות אשה, לא יחול אף אחד, וכמו במקדש שני אחיות בבת אחת. ואם כן אתי שפיר שיטת הפני יהושע.

אמנם לפי זה יתחדש, דאע"ג דסבירא ליה להפני יהושע דאין קידושין תופסין בחציה שפחה חציה בת חורין, מכל מקום אם שנים יקדשו בבת אחת חציה שפחה חציה בת חורין, יחולו קידושי שניהם, דכאן ליכא חיוב כריתות ורק משום קנויה.

[ובאמת הא בפני יהושע כתב יסודו דאין קידושין תופסין בחציה שפחה חציה בת חורין, דאם לא כן משכחת לה אשת שני מתים, ותיקשי אכתי משכחת לה בכהאי גוונא ודו"ק. ולמה שכתב בחזון איש דבחצי עבד חצי בן חורין ליכא יבום אתי שפיר קושיית הפני יהושע, אך הא הפני יהושע לא סבירא ליה הכין.]

והיה נראה לומר דלא כעיקר תירוץ הנ"ל, דהא דבהקנה לשנים בבת אחת כל אחד קנה מחצה, מפאת דהוה לחצאין, אבל באשת איש דלא שייך לחצאין, לא יחולו שניהם. [ועיין בתוספות בגיטין שם].

קבלת עדות שלא בפני המקדש

הנה כתב באבני נזר (אה"ע סי' קל"ה אות ז', סי' קכ"ג אות ט') **דעל כרחק אשת איש לא הוי קנויה, דהרי מהני קבלת עדות שהקידושין לא חלו אפילו שלא בפני המקדש, והרי קיימא לן דאין עדות שלא בפני בעל דין, ואם כן על כרחק מוכח שאינה קנויה לו והלכך מהני קבלת עדות שלא בפניו.**

א. סתירה באבני נזר

הנה בנידון הנ"ל אם אשת איש קנויה לבעל, ולכן אין קידושין תופסין לאחר, או שהוא רק מפאת האיסור של חייבי כריתות, לכאורה איכא בזה סתירה באבני נזר, דהרי כאן סבירא ליה לאבני נזר כמו האבני מלואים דליכא קנין שימנע הקידושין לאחר ואפילו בנשואין, ולעיל הבאנו מדבריו דסובר בנשואה כהפני יהושע שהקנין מונע קידושין לאחר. וצריך עיון סתירת דברי האבני נזר.

ב. אם קנין אישות מעכבת קניה אחרת

הנה בהא דכתב באבני נזר ראיא לאבני מלואים מדמהני קבלת עדות שלא בפני המקדש דהקידושין לאחר לא חיל, צריך עיון דהא אין פלוגתא אבני מלואים ופני יהושע במהות קנין אישות, אלא הפלוגתא אם אישות דמי לקנין ממון המעכבת קניה אחרת או דאינה מעכבת. מעתה אם דיינינן דאישות לא חשיבא ממון ממש ומשום הכי לא הוה בעל דין, אם כן הא דמהני עדות שלא בפני המקדש אתי שפיר גם להפני יהושע, ואם אמרינן דאישות חשיבא בעל דין, אם כן תיקשי גם לאבני מלואים.

והנה שפיר יש לומר דחשיבא רק כנגיעה דאינו ממון דידיה גמור, ומהני קבלת עדות שלא בפני הנוגע, ומכל מקום קידושין דהשני לא יתפסו דהאי אישות כבר קנויה לראשון וכדעת הפני יהושע. וצריך עיון.

ג. לא מהני אמתלא מכיון דקנויה לבעלה

עוד איתא באבני נזר (אה"ע סי' קל"ד אות ב') דהנה הרא"ה כתב דדוקא באומרת נתקדשתי סתם ואינה אומרת לפלוני, ושואי אנפשה חתיכה דאיסורא שהיא אשת איש, בזה מהני אמתלא, משא"כ באומרת נתקדשתי לפלוני, לא מהני אמתלא, כיון דהיא אומרת שהיא של פלוני.

והשתא דן באבני נזר מהו באיש שאומר קדשתי פלונית האם מהני אמתלא, וכתב דמהני, דדוקא באשה קאמר הרא"ה דלא מהני אמתלא כיון דנקנית לבעלה, משא"כ באיש שאומר שקידש.

והנה האי תשובה לכאורה כדעת הפני יהושע, דלדעת האבני מלואים, מאי שנה המקדש מהמתקדשת.

ובעיקר הא דכתב ברא"ה דלא מהני אמתלא באומר נתקדשתי לפלוני, לכאורה יש לדחות דאין ראיא דהאשה קנויה לבעלה וממילא אישות דראשון מפקעת קידושי שני, אלא יש לומר דמכל מקום כיון דיש לבעל זכות אישות באשתו לא מהניא אמתלא שלה, ואפילו הכי יש לומר דאמתלא דידיה תועיל, דיש לו בה זכות אישות ולא אינה ביה. אבל אינו מוכרח, דמכל מקום יש לה זכויות מבעלה.

ד. להעיד על עצמו לישא אשה אחרת

הנה הביא באבני נזר (שם) תשובת הרשב"א (ח"ד סי' ע"ר) במי שהביא עדים שאינה מקודשת, דמהני אפילו שלא בפני האשה, דאין זה בכלל אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין, דלא חשיבא האשה בעל דין, שזה אינו בא לדון בינו ובין האשה אלא להעיד על עצמו שמותר לישא אשה. ומזה הביא באבני נזר ראיא להנ"ל דהאיש נאמן באמתלא לומר שלא קידש, כיון שהאשה אינה בעל דין.

והנה לפי זה תיקשי מה שהבאנו לעיל מאבני נזר (סי' קל"ה וסי' קכ"ג). דמהני עדות לאשה שלא בפני הבעל רק מכיון שהאשה אינה קנויה לבעלה, אך להאמור הרי האשה קנויה לבעלה.

תו, דבאמת מתבאר מלשון תשובות הרשב"א, דהא דמהני עדים שלא בפני האשה הוא מפאת דהנידון לקחת אשה אחרת עליה ובזה לא הוה בעל דין, ואם כן תיקשי באמת אמאי מהני עדות לאשה להנשא לאחר, הא בזה הוי הבעל בעל דין. וצריך תלמוד.

[ובהא דהביא באבני נזר ראיא מתשובות הרשב"א דמהני עדות שלא חייל הקידושין שלא בפני המתקדשת, והוכיח מהתם דגם אמתלא שלו מהני מכיון דהאשה אינה בעל דין, יש לדון דדין בעל דין לגבי עדות שאני מדין הא דלא מהני אמתלא להרא"ה. וצריך תלמוד].

ידיעת העדים בקידושין

הנה אמרינן בגמרא קידושין (ס"ה ב') דהמקדש בלא עדים, אין חוששין לקידושין. ומקשינן בגמרא אמאי לא יחולו הקידושין, נהי דאנן לא ידעינן, אבל יהא נאמן בהודאת בעל דין וגם היא מודה, ומתצינן בגמרא, דאינם נאמנים כיון דהוה חב לאחרני שהרי עכשיו לא תוכל להתקדש לאחרים.

והקשה בפני יהושע (שם) נהי דאין להם נאמנות, אבל הם הרי יודעים את האמת שהיה קידושין, אם כן אמאי היא מותרת לינשא לאחר.

ותירץ בפני יהושע, דכיון דעיקר ענין קידושין היינו לאוסרה אכולי עלמא כהקדש דליקו עלה באיסור וחזקת אשת איש, אם כן קידושין שאי אפשר לבררם לא חיילי, דכיון דלא חיילי לגבי עלמא לא חיילי גם לגבי עצמם, דאין קידושין לחצאין. [ועיין שם שהביא שכבר הקשה כן ברשב"א].

ויש לדון בכמה אופנים האם העדים צריכים לדעת שהקידושין חלים. א. לדעת ששוה פרוטה במדי. ב. לדעת שיש הנאת מלוה. ג. לדעת שהוא שליח. ד. לדעת אם דרכה להוקיר. ה. לדעת אם הנגזל התייאש.

א. לדעת ששוה פרוטה במדי

הנה בבית שמואל (סי' ל"א סק"ו) כתב דהעדים צריכים לדעת שמא שוה פרוטה במדי ובלא זה הוי כאלו קידשה בלא עדים. אבל בטיב קידושין (שם) נחלק עליו והביא ראיות דהעדים לא צריכים לדעת.

ב. לדעת שיש הנאת מלוה

הנה אמרינן בגמרא קידושין (ו' ב') דהמקדש במלוה אינה מקודשת, דהיינו שאומר לה שהכסף שהיא חייבת לו הריהו מוחל לה ובזה רוצה לקדשה אינה מקודשת, דזה לא חשיבא כסף קידושין מפאת דאין כאן נתינה אלא מחילה. אבל אם אמר לה הרי את מקודשת בהנאת מחילת מלוה, הרי היא מקודשת, דזה חשיבא נתינה שהרי נותן לה הנאה.

והשתא קשה אמאי מקודשת, נהי דהיא יודעת שהיא חייבת לו כסף ויש לה הנאה, אך העדים לא רואים שהיא נהנית, דמנא להו שהיה כאן חוב.

והיה אפשר לומר שהמקדש מראה לעדים שטר שחייבת

א. איתרע חזקת פנויה

הנה כתב בחידושי הר"ם דבדינא דחיישין שמא שוה פרוטה במדי הקשה בפני יהושע נוקי אחזקת פנויה. ותיריך דמדברנן החמירו לא לסמוך על חזקת פנויה.

ובחידושי הר"ם כתב דהשתא איתרע חזקת פנויה, דממה נפשך מקודשת לאחד מהם, דאם לא הוי קדושי ראשון קדושין תפסי קדושי שני, נמצא דהרי היא ודאי מקודשת לפנינו, והספק רק אימת נתקדשה, וכמו שכתבו תוספות בגיטין (י"ז א' ד"ה משום) דכיון דהיא גרושה לפנינו רק לא ידעינן זמן הגירושין, לא סמכינן על חזקת אשת איש כיון דהשתא ודאי איתרע החזקת אשת איש.

[ולפי זה כתב בחידושי הר"ם דשפיר נימא כתירוך הנ"ל דקידושי השני לא חלו כלל, אמנם לפני יהושע דאיכא חזקת פנויה ורק מדברנן אסרינן ולא מוקמינן אחזקת פנויה, שוב תפסי קידושי דהשני דאין האיסור להשני מחמת הקידושין אלא מחמת האיסור דרבנן].

אמנם לעני"ד יש לחלק, דהתם בגוונא דהתוספות מספקינן בהאי גירושין אימת חיילי, משא"כ בנידון דחידושי הר"ם מספקינן איזה קידושין חייל, ובכהאי גוונא נימא דלא איתרע החזקת פנויה, ודמי למספקינן אם המקוה נחסר או לא ואחר כך החסירו לפנינו דלא נימא חסר לפניך כמו שהארך בשב שמעתתא. ולפי זה נמצא דבספק מקודשת אם מוקמינן לה קודם קידושיה בחזקת פנויה, לא ישתנה דינה גם אם אחר יקדשנה, ואכתי אמרינן חזקת פנויה ומקודשת ודאי לשני ולא לראשון.

ב. קידושי האב או קידושי דידה

לכאורה ראייה לחידושי הר"ם מתוספות בקידושין (ע"ט א' ד"ה קידשה) דהיכא דספק אם חיילו קידושי האב או קידושי דידה, וקידושי דידה הוו לאחר מכן, לא מוקמינן על חזקת פנויה.

אך עיין בחזון איש (אה"ע נשים ס"י פ' ס"ק כ"ו) שכתב דודאי בכל ספק קידושין ואחר כך קידשה אחר קדושי ודאי, של ראשון לאו קידושין ושל שני קידושין דמעמידין אותה על חזקת פנויה ולא אמרינן דהשתא היא אשת איש ממה נפשך, אלא שאני בגוונא דהתוספות דהתם כל הספק רק לאחר שבגרה ואז כבר קידשה עצמה ואין כאן חזקת פנויה.

ג. חלו קידושי שניהם

הנה צריך עיון לדברי חידושי הר"ם אם כן תיקשי דברי התוספות (שם) דבקידשה אביה וקידשה עצמה חלו קידושי שניהם וצריכה גט מתרוייהו, ובקידושי האב לחודא מותרת משום חזקת פנויה, וכל הא דנאסרת היינו מחמת קידושי דידה להשני.

והרי לדברי החידושי הר"ם במספקינן אם חל הקידושין של האב או דידה, לא חלו קידושי השני כלל, מכיון דבכהאי גוונא ליכא חזקת פנויה וקידושי שני הוה ספק קידושין ואם כן הוה קידושין שאין מסורין לביאה ולא חייל. [והרי התם גם איסור דרבנן ליכא].

אינו יודע בטיב קידושין

הנה אמרינן בגמרא קידושין (ו' א') שמי שהיה מדבר עם האשה על עסקי קידושין, ונתן לה שוה פרוטה בשתיקה, רבי יוסי אומר שמקודשת, דאע"ג דלא אמר הרי את מקודשת לי מכל מקום הרי היה מדבר בעסקי קידושין ולכן מהני. וכך קיימא לן (אה"ע ס' כ"ז סע' א').

ואמרינן בגמרא (שם) כל שאינו יודע בטיב קידושין לא יהא לו עסק עמהם, ואפילו אם אינו יודע האי דינא הנ"ל דרבי יוסי.

ופירש רש"י, דהיינו שלא יהא דיין בדבר שמא יתיר איסור ערוה, וזהו עיוות שאינו יכול לתקן.

ובתוספות (שם ד"ה לא) הביאו בשם רבינו עזריאל לפרש באופן אחר, דהכוונה שלא ידבר עם הנשים על עסקי קידושין לקדשם, דזימנין שתהא מקודשת באמירתם או בנתינתם והוא לא יבין ועל ידי כך יתיר אשת איש.

ולכאורה קשה, איזה חשש יש, הרי לא נתכוין לקדש כי אם היה נתכוין לקדש היה יודע שחלים הקידושין, ואם אינו יודע שחלים הקידושין הרי לא נתכוין, ואם כן כיון דלא נתכוין לא יתיר אשת איש.

א. דברים שבלב

הנה בקובץ שיעורים (קידושין אות ל"ג) משמע שפירש טעמא דלעולם איירי שלא נתכוין לקדש, ומכל מקום חלים הקידושין כיון דהוה

לו, אבל לא הוזכר זה בפוסקים, ומשמע דאפילו כשאינו מראה שטר, מכל מקום חיילו הקידושין.

וצריך לומר, דאין העדים צריכים לראות כל הפרטים וסגי שרואים שלפי דבריהם יש קידושין, דהיינו שרואים דבר שמורה ספיקות, וזה מקרי עדי קידושין.

ג. לדעת שהוא שליח

תו יש להביא ראייה שהעדים לא צריכים לדעת כל פרטי הקידושין, דהרי מי שהוא שליח לקידושין, הריהו לוקח שני עדים ומקדשה, ואומר שהוא שליח של פלוני, ותיקשי הרי אין העדים יודעים שהוא עשאה שליח, אלא חזינן מזה דסגי שרואים ספק.

ד. לדעת אם דרכה להוקיר

אבל לאידך גיסא תיקשי דחזינן דהעדים צריכים לדעת כל הפרטים, דהנה כתב בר"ן (פ"ק קידושין ד' א' בדפי הר"ף) דאם אדם מקדש אשה בפרי שהוא פחות משוה פרוטה, והאשה דרכה להוקיר דבר זה ולדידה הוי שוה פרוטה, יש לומר דמקודשת.

אך כתב דזה דוקא כשהעדים יודעים שדרכה להוקיר, דבלא זה הוה כקידושין בלא עדים דלא מהני.

חזינן מדברי הר"ן דהעדים צריכים לראות כל פרטי הקידושין, ואם כן תיקשי הני תרי הוכחות דלעיל מהנאת מלוה ומשליח.

אך יש לחלק, דהתם בדברי הר"ן כל זמן דאינן יודעים שדרכה להוקיר הוה בחזקת שאינן קידושין. אמנם צריך עיון דמכל מקום ראו נתינת קידושין.

ועיין במהרי"ט בחידושי על הר"ף (שם) שהקשה באמת על הר"ן מאי שנא מלשונות המסופקים דאם אמרה שכוונתה לקידושין מהני. ובבגדי כהונה (ס' י"ח) כתב ליישב כחילוקא דידן.

[ועיין בהנהגות הרד"ל על הרא"ש (ס' ח') מה שכתב ליישב. ועיין בפתחי תשובה (אה"ע ס' ל' ס"ק ב') בשם הקהלת יעקב (לנתיבות המשפט אה"ע שם) בדברי מהר"ם היכא דמספקא לעדים אם קרוב לו או קרוב לה. ועיין בדברי המקנה בקונטרס אחרון (שם)].

ה. לדעת אם הנגזל התייאש

תו יש לשאול, דהנה כתב בנודע ביהודה (תניינא ס' ע"ז) דאם גזל חפץ והבעלים נתייאשו, יכול לקדש בו אשה, אך דווקא אם העדים יודעים שהיה כאן יאוש דאם לא כן הוה קידושין בלא עדים. והביאו בפתחי תשובה (אה"ע ס' כ"ח ס"ק ג').

והשתא תיקשי דברי הנודע ביהודה מכח הני קושיות דלעיל דהנאת מלוה ודשליחות.

וראיתי בחזון איש (אה"ע נשים ס' ל"ח ס"ק י"ז) שהביא דברי הנודע ביהודה, ותמה עליו מהך דשליחות ומעוד דוכתי, והוכיח דחל הקידושין אפילו בגווני דסתמא דמילתא אינו ראוי להסתפק, כגון דנתקדשה שלא לדעת אביה דסתמא אינו מתרצה. [ובזה תיקשי על התירוף הנ"ל דבגדי כהונה על הר"ן].

ועוד עיין בחזון איש (אה"ע ס' ל"ח ס"ק י"ב) דכל שראו העדים דבר מסופק חשיבי עדים ורק כאשר לא ראו כל הנתינה לא מהני אף כשראו להסתפק.

קידושין בדינר לבית שמאי

הנה בריש מסכת קידושין (ב' א') נחלקו בית שמאי ובית הלל בקידושי כסף, בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר, ובית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה. ואמרינן במשנה בעדיות (פ"ד מ"ז) דבית שמאי לקולא דבפחות מדינר אינה מקודשת.

והקשו תוספות (קידושין שם ד"ה ב"ש) הא הוה גם בית שמאי לחומרא, דהרי בנתקדשה לאחר ומת הראשון, בית שמאי לחומרא דחלו הקידושין לשני, ובית הלל לקולא דלא חלו הקידושין לשני והאשה מותרת לעלמא. [ותירצו דלא להכי מיתשיל].

וכתב בחידושי הר"ם (קידושין שם) ליישב קושיית תוספות, דהרי גם לבית שמאי אם השני יקדשנה תיאסר על השני, דאף בקידשה הראשון בפחות מדינר מכל מקום חיישין דילמא שוה דינר במדי, ואם כן הקידושין לשני הוה ליה קידושין שאין מסורין לביאה ולא חלו כלל, ואם כן לא משכחת לה כלל חומרא לבית שמאי בקבלה קדושין מאחר. [וכל הא דבית שמאי לקולא הוה לענין ביאה בלא קידושין].

דברים שבלב.

אבל לכאורה קשה על זה, שזה לא נקרא דברים שבלב, דהיינו מצוין דברים שבלב אינם דברים, כגון הא דאמרין (קידושין נ' א') באחד שמכר כל שדותיו ובלב חשב שהסיבה שמוכר שרצה לעלות לארץ ישראל, שבוזה אמרין כיון דרצה למכור וידע שאומר לשון מכירה, לא יוכל לבטל את המכירה על ידי מחשבתו כי זה דברים שבלב.

אבל בנידון של רבינו עזריאל, הרי אינו יודע כלל שזה לשון קידושין, ואם כן לא יחול כלל. ואם כן צריך ביאור דברי רבינו עזריאל. ויש לפרש בכמה אופנים.

ב. נותן לשם קידושין וחושב שאינו חל

יש לומר שהוא סבור שזה שדיבר עמה בעסקי קידושין אינו כלום כיון שלא אמר בשעת מעשה הקידושין, ונתן את השוה פרוטה לשם קידושין, ואחר כך החליט שמחשבה לבד אינה כלום שכן באמת ההלכה שמחשבה לבד אינה כלום וצריך לומר בפיו, ואם כן מחליט שאינה מקודשת.

ולפי האמת היא מקודשת, שהרי באמת היה דיבור לשם קידושין, כיון שדיבר עמה בעסקי קידושין ואם כן הקידושין יחולו, ולכן אמרין שכל מי שאינו יודע בעסקי קידושין לא יהא לו עסק עמהן.

ענינים שונים [א]

ב. נשאר רק חצי כזית לפני הסעודה

לפי זה אם בירך בורא פרי האדמה על חצי כזית שלפני הסעודה, לפטור בורא פרי האדמה שאוכל בתוך הסעודה, ואכל לפני הסעודה גם חצי כזית בורא פרי העץ אבל לא אכל פרי העץ בתוך הסעודה, השתא דהחצי כזית בורא פרי האדמה נפטר בברכת המזון, נשאר רק חצי כזית בורא פרי העץ ופטור מברכה אחרונה מכיון דהוה פחות מכזית.

ג. ששה חייב ושבעה פטור

מעתה יש גוונא שאם יאכל ששה בטנים חייב לברך בורא נפשות, אבל אם יאכל עוד בוטן אחד, שביחד הם שבעה בטנים, יהא פטור מלברך בורא נפשות.

כגון שאכל שלשה בטנים קודם הסעודה על מנת לפטור גם בוטן שיאכל בתוך הסעודה, ונמלך ואכל עוד שלשה בטנים קודם הסעודה שלא חשב עליהם ושאנים תמורת הבוטן שבתוך הסעודה. כגון שחשב בסעודה לאכול בוטן מלוח ונמלך לאכול עוד שלשה לא מלוחים.

דהשתא אם יאכל בוטן שביעי בתוך הסעודה, מכיון שהברכה על שלשה בטנים הראשונים שאכל לפני הסעודה פטור הבוטן השביעי שאכל בתוך הסעודה מברכה ראשונה, אם כן שלשה בטנים הראשונים נפטרו על ידי הברכה המזון, ואם כן לענין ג' בטנים האחרונים שאכל לפני הסעודה, אע"פ שהם לא פטרו הבוטן השביעי ולא נפטרו מהברכה המזון, מכל מקום פטורים מברכה אחרונה מכיון דהוה פחות מכזית.

אמנם אם לא יאכל בוטן שביעי, אם כן חייב בבורא נפשות משום ששה בטנים שאכל לפני הסעודה שהוא שיעור כזית.

ענינים שונים [ב]

כך מתשובות שבט הלוי.

וכי תימא הא כל שותה שלא לצמא הרי מחמת זה לא יצמא אחר כך, ויש לומר דמכל מקום דעתו לשתות אחר כך, ואם כן נמצא דאינו מועיל לו שתייתו של עכשיו גם לאחר זמן.

מעתה יש לעיין מי ששתה מים לשם טבילת רפואה, שדינו שלא יברך, וטעה בירך מחמת שלא ידע הדין, האם יש לו תקנה שלא לשתות כמה שעות, דבלא שתיה הראשונה היה צמא, ואם כן לא יהא ברכה לבטלה. ואנוכי לא ידעתי.

השותה מים לצמא

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' ר"ד סעי' ז') השותה מים מברך שהכל, רק כששותה לצמא. [ומכל מקום יכול להמשיך לשתות אף שלא לצמא שלא יעבור שיעור עיכול].

ודנו בפוסקים מהו כשאנו צמא רק יודע את העתיד שיהא צמא ולכן שותה עכשיו.

וכתב בדעת תורה (סי' ר"ד סעי' ז') בשם דעת קדושים דלא יברך, אמנם בספר שערי ברכה (פ"ח סעי' נ') כתב דמברכין ושכך מנהג העולם, ואייתי

לקבלת הגליין במייל,
לתרומות והערות:
L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 297
חשון תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

במרכז פתח תקווה
התרשמה נפתחה

זרק. בצורה כזו אפשר שהתיקון יהיה הרבה יותר קל, ויותר מקומות ירצו לתקן. התשובה היא שתיקון כזה ייפסל מהר מאוד, והמכשול יחזור על עצמו, כיון שאם האחראי הבדק לא יודע להקפיד על חוט שיהיה דוקא מעל העמוד כראוי, ק"ו שלא ידע לבדוק אם הלחי מתחת החוט, וכל שינוי שיהיה הוא לא ישים לב, ואפילו אם יקחו את הלחי הוא לא ישים לב, כיון שרק החוט נתפס אצלו כעירוב, אבל צורת הקשירה או לחי לא נתפס אצלו, וגם לא שייך כמעט ללמד אותו. זו מציאות שצריכים לדעת כשעוסקים בעירובי הישובים, שלא להשתמש בפתרונות של לחיים מלבד מקרים מסוימים, שלא להקפיד שיהיו עמודים תקינים עם חוט מעל גביהם בצורה מסודרת, שאולי ע"ז יהיה עירוב, ולא רק חוטים של עירוב.

יש מקומות שיש רצון טוב ועירוב פסול

לאחר שבארנו את הכוונה הטובה שהיתה בצד אחד, בקשירת החוט בתוך החור שבעמוד של הגדר, רק שלא לקחו בחשבון דין מחיצה תלויה. המשכנו לבדוק את המשך העירוב שמתחבר מהמגרש והלאה, ושם לא היה לנו כבר איך להסביר את כוונת מי שעשה את העירוב, כיון שהחוט היה קשור סתם, לאחד מראשי הברזלים שבראש הגדר, וכך מסביבו ולא מעליו, בצורה שכל מי שמבין קצת מה עושים בחוטי העירוב, שלא המטרה לקשור חוטים אלא ליצור צורת הפתח של משקוף מעל שני עמודים, לא היה יכול לטעות בטעות כזו.

כבר הדגשנו כמה פעמים, שאם העוסק בתיקונים אינו יודע ומבין את ההלכה, הוא יכול לעשות תיקונים פסולים לחלוטין ואף אחד לא ידע שהעירוב פסול, כי הם סבורים שאחרי ששלחו אותו במיוחד לתקן, בודאי תיקון כמו שצריך. ולא יודעים שבשינוי קטן הוא יכול לעשות שאין עירוב כלל. לכן אם המפקח או המתקן של העירוב אינו בקי בהלכות הרבות, אי אפשר לסמוך על העירוב אפילו אם לא יודעים על בעיה כלשהי. ק"ו בישוב שכבר מצאו פעם דברים כאלו, זה צריך לעורר לעשות שינוי ולהביא בודק מוסמך. אך לצערינו למרות זאת בישובים אין מספיק דרישה ומודעות לכך, והם רק מתקנים את הבעיות שנמצאו [במקרה הטוב], ולכן נפק"מ לנו שנדע, שלמרות שגם בישוב שאומרים שיש עירוב ויש בודק, צריך לברר מי הבדק והאם הוא מוסמך בידיעת ההלכות. ללא בירור זה, לא נוכל לסמוך לטלטל מעיקר הדין.

**אם אתה לומד מסכת עירובין
או שאתה נבחן על משנ"ב עירובין
נצל את ההזדמנות המיוחדת
להפוך את הלימוד למעשי ופרקטי
על ידי סידרת השיעורים שמתחילה בימים אלו
בבני ברק / ירושלים / מודיעין עילית
הזדרזו ושמור את מקומך - 055-678-3323**

חוט שנתפס לראש של בורג שבוטל קרוב לראש העמוד
בשבוע האחרון ביקרנו גם באחד מהישובים החדדים הידועים בארץ, ועברנו על כל חוטי העירוב, ראינו שב"ה הכל היה שלם, ושמחנו לראות עירוב שנבדק ומפוקח. אבל בסוף בקצה אחד של המושב, עין הבדק צדה את אחד מהחוטם, שנראה מרוחק שאינו מגיע לראש העמוד. הבדיקה במקרה זה נערכה תוך כדי נסיעה, והבודק אמר לנהג להתקרב ולעצור, יצאו שניהם מהרכב, התקרבו והתבוננו, מצד אחד זה היה נראה שהחוט עובר על ראש העמוד, בתוך הור, ומצד שני הבחינו שיוצא מהצד. קרני השמש הפריעו לראות, והשינוי היה קטן. במצב כזה אנו משתמשים בפתרון של המצלמה, מצלמים את ראש העמוד בהגדלה, ומגדילים עוד התמונה, וזו רואים איך החוט נמצא בראש העמוד. עשינו את הפתרון הזה, והתגלה שבאמת החוט הונח מעל

מה התכוונו בקשירת החוט לגדר של מגרש הספורט

במסגרת בדיקת העירובים בישובים, הגענו בשבוע האחרון לישוב דתי באזור אשקלון, ועברנו על כל קו העירוב שסביב לישוב. היו מקומות שהחוט לא היה מתוח, בפרט שמשמשים שם עדיין בחוטי ברזל שאי אפשר למתוח אותם לגמרי. אך דברים מסוג זה יש להם על מה שיסמכו, למרות שכן תורה יודע שלא להקל בזה. אבל מתוך הנסיון בבדיקת עירובים לומדים, שגם כאשר רואים את רוב חוטי העירוב, יכול להיות פינה כלשהי, שתפסול את כל העירוב. וכך אירע בישוב הזה. נכנסנו אל המטע שמאחורי הישוב, ובדקנו בו יותר מקילומטר, ובחוט האחרון התגלתה בעיה חמורה. עשו שם מגרש ספורט חדש, והוא הפריע לקו העירוב, לכן קשרו את החוט אל הגדר של המגרש, כביכול המגרש ממשיך את העירוב. והנה חלק אחד נכון, שהמגרש יכול לשמש את המשך גבול העירוב, וזה מדין מחיצה, שהגדרות הם מחיצה טובה וחזקה, [וגם מצד הלכות מחיצת שתי ללא ערב, אין חשש כלל כאשר זה רק מיעוט מההיקף של העירוב]. אבל הבעיה היא שהחוט שמגיע למגרש אינו כשר, אין לו דין צורת הפתח, אם אינו יושב על עמוד.

התקרבו אל הגדר, ושמו לב שנראה שהיתה כאן כוונה מסוימת, מי שקשר את חוט העירוב התכוון להלכה שמכשירה את קשירת החוט לגדר, משום שהחוט הגיע לעמוד הפינתי, ונכנס בתוך החור של הבורג הסמוך לראשו. במצב זה יש אומרים שהעירוב כשר, ונחשב שהחוט יושב מעל העמוד. ויסוד הדין הוא ע"פ משנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) שאם חקק בראש העמוד והניח את החבל בתוך החקק, מסתפק הפמ"ג ומצדד להחמיר. לפ"ז כאשר החוט בתוך חור, שהוא בודאי למטה מראש העמוד, לדעת הפמ"ג והמשנ"ב יש להחמיר. אבל החזו"א חולק וסובר שלא מתחשבים בחלק העליון של העמוד, ויוצא שהחוט מעל העמוד והוא כשר, ובתנאי שהחוט יושב מעל החלק התחתון, ולא מהצד. ולפי החזו"א מסתבר שגם כשהחוט בתוך חור שבעמוד יהא כשר. וא"כ מי שקשר את החוט חשב על ההלכה, ועשה בזה לקולא כדעת החזו"א. [יש לציין שלמעשה התקבל להחמיר כמ"ש המשנ"ב].

עמוד שמחובר על קיר של מגרש שגובהו מהפתח בחוץ

אבל למרות שמצד צורת קשירת החוט יש לו על מה לסמוך, היתה כאן בעיה אחרת, שיוצאת מדברי הפוסקים, למרות שאינה מפורשת, ובשביל זה צריך ללמוד את הפרקטיקה שבהלכות, כדי לדעת איזה הלכה יוצאת מהדינים הכתובים, וכיצד לשים לב לדברים הפוסלים את העירוב. הנה אם נתבונן בעמוד של הגדר, נראה שהוא מחובר על גבי קיר נמוך, [שהוא הקרקע של החצר של המגרש הפנימי], וא"כ כלפי הפתח של העירוב שהוא מחוץ למגרש, הרי העמוד תלוי בגובה, ואינו מתחיל מהקרקע, ודינו כמחיצה תלויה שאינה כשרה (עי' שו"ע סי' שס"ג ס"ז וס"י, וחזו"א סי' ע' ס"ק י"ח). וא"כ אפילו שהוא עמוד, אבל להלכות צורת הפתח אינו כשר. [ויש להוסיף שגם אם כלפי ריצפת המגרש העמוד שווה לקרקע, או לפחות אינו גבוה מהקרקע של המגרש ג' טפחים, אין להכשירו ע"ז. כי כלפי העירוב אנו מתחשבים בקרקע שמחוץ למגרש, משום שהקרקע שבתוך המגרש היא ברשות נפרדת שנמצאת מאחורי הגדר, והצורת הפתח נעשית עבור השטח שמחוץ לגדר, וכיון שכלפי חוץ העמוד גבוה מהקרקע יותר מג' טפחים אינו כשר]. לפ"ז העמוד אינו כשר, וצריך לתקן ולהוסיף עמוד כשר מחוץ למגרש, שיתחיל מהאדמה שבחוץ.

מדוע לא להשתמש בפתרון של עשיית לחי

[במאמר המוסגר, רבים שואלים מדוע אנו אומרים לעשות עמוד כל פעם שהחוט מהצד ללא אפשרות טובה בקשירה מעל העמוד, הרי מספיק לחבר לחי לפניו, כגון כאן לחבר לחי על הגדר מבחוץ, ע"י חתיכת קרש שמוצאים

שביבים ופנינים על הפרשה מתוך ספר "מי הדעת" - שנאמר מפי
הגה"צ רבי ישראל מאיר המניק זצוק"ל
משגיח דישיבת 'יד אהרן'

מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (שם)

"לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו וכו' ובת כ' כבת ז' ליופי". (רש"י)

יל"ע בשלמא לגבי החטא יש מעלה אך איזו מעלה יש ביופי, וכן צ"ב דהלא בת כ' יפה טפי מבת ז' ומהו השבח של
"בת כ' כבת ז' ליופי"?
וביאר המשגיח זללה"ה שמדד התורה לגבי יופי אינו מדד של יופי חיצוני בלחוד, אלא מדד של נקיון המעשים, יופי
של טהרה, של "בלא חטא" כתינוקות של בית רבן, מה שקיים יותר אצל בת ז' מבת כ'.
מרב הגרי"ז זצ"ל התבטא פעם ואמר ששמע מאביו הגר"ח כמה סיפורים על סבו ה"בית הלוי" ואולול ששמע זאת
מאביו הגר"ח לא היה מאמין. אחד הסיפורים היו על ניתוח שעבר ה"בית הלוי" והחתך שחתכו בניתוח נתרפא בתוך
כמה ימים, דבר שהרופא הגוי אמר שלא קיים אצל אנשים מבוגרים אלא רק אצל תינוקות שדמם זך, והרב הזה דמו
זך כמו דם של תינוק, כיון שהוא אדם קדוש. מה שחזין שאנשים קדושים זוכים לזכות כזו.
ואכן רואים גם אצל אנשים שחזרו בתשובה שלימה שמתעדנים ומשתנים פניהם לטובה.

לספד לשרה ולבכיתה (שם)

"ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחת נשמתה
ממנה ומתה" (רש"י)

מיתת שרה ע"י בשורת העקידה הוא עניין הצריך ביאור, דהלא אמרו חז"ל (שמו"ר א' א') שאברהם היה טפל לשרה
בנביאות, וא"כ היאך תמות שרה מדבר שאברהם אבינו שהיה פחות ממנה עמד בו?
ושמעתי פעם מישהו שרצה להסביר ענין זה שאין זה קושיא מאחר וסו"ס אמא זה אמא ושרה ככל אמא על בנה
נצטערה על בנה. והגאון ר' חיים קמיל זצ"ל מחה ע"ז מכל וכל שאין זה נכון כלל.
והמשגיח זללה"ה ביאר שהמהלך בזה הוא "תוסף רוחם יגועון" (תהילים קד) והפירוש בזה שהנשמה שהיא מן
העליונים אינה חפצה להיות בתוך הגוף הגשמי ומוחזקת בו בע"כ. אך יש מצב שהנשמה מקבלת השגות גבוהות עד כדי
מצב שאינה יכולה להמשיך להמצא בתוך הגוף הגשמי מה שגורם שתצא הנשמה מן הגוף. וזה גם המהלך ב"מיתת
נשיקה" שהקב"ה לוקח הנשמה ע"י שנותן לה תוספת השגה, ובהשגות גבוהות כ"כ אין הנשמה יכולה להמצא בגוף
גשמי ויוצאת. וזהו ביאור מיתת שרה אמנו. שעל ידי בשורת העקידה ששמעה שנעקד בנה למצות ה' התעלתה בדרגתה
ובהשגתה ויצאה נשמתה.

בספר הערות להגה"צ ר' זיידל אפשטיין זצ"ל (מאמר מ"ה) מבאר ששרה אמנו מתה מרוב שמחה על כך שזכתה
לבן קדוש כזה שמסר נפשו לעקידה עד שחיטה ממש, כמו שכשמשבשים לאדם בשורה שהיא שמחה עצומה אין הלב
יכול לקבל בשורה כזאת ומתכוץ משמחה ומת.

ומישיב ר' זיידל ע"פ הני"ל דיוק דברי רש"י, שרש"י מביא את דברי המדרש הללו שעל ידי בשורת העקידה פרחת
נשמתה על המילים "לספד לשרה ולבכיתה" ולכאורה מה שייכות דברי המדרש למילים אלו, דהיה לו לרש"י לכתוב
זאת על המילים "ותמת שרה" בכדי לומר כיצד מתה? אלא י"ל שהיה זה חלק מהספדו של אברהם אבינו על שרה על
רוב גדלותה ששמחה בעקידת יצחק כנ"ל, ולכן מביא רש"י את דברי המדרש על "לספד לשרה ולבכיתה".

עוד אומר ר' זיידל שמכאן יש ללמוד את ענין הזהירות בדברים ועד כמה צריך לשים לב להחכים ולראות את הנולד,
דהנה שליח זה בא לבשר טובה שיצחק נשאר בחיים, אלא שלא נזהר והפך דבריו לומר לה מקודם שנזדמן יצחק
לשחיטה, ועד שהמשיך דבריו וסיים לבסוף לא נשחט כבר פרחת נשמתה. ובדבריו אלו, תחת היותו שליח טוב נהפך
לשליחו של השטן.

ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר (כג, ג)

ענין "ויקם אברהם מעל פני מתו", מבאר ר' ירוחם שנתעלה אברהם אבינו מעל צרתו ומשל ברגשותיו והפסיק את
בכיו והסיר כל דמעותיו וטמן צרתו בקרבו ודיבר עמם בפנים מסבירות וצוהלות מחמת כבוד הבריות, כי הלא מדבר

**שביבים ופנינים על הפרשה מתוך ספר "מי הדעת" - שנאמר מפי
הגה"צ רבי ישראל מאיר המניק זצוק"ל
משגיח דיישיבת 'יד אהרן'**

עם בני אדם ואין זה כבודם שידבר עמם עם דמעות ועם בכי, והוא לימוד דרך ארץ שהגם שיש לאדם צער, צריך להתגבר עליו בהתעסקו עם בני אדם.

וביאר הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל שזה אחד מעשרה נסיונות שעמד בהם אברהם אבינו, שאחר שאמרו לו נשיא אלוקים אתה בתוכנו והתהפכו לדרוש ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, ניהל עמם משא ומתן בפנים מסבירות ונעימות ללא בכי וכל זה בזמן שמתו מוטל לפניו וזהו הניסיון הגדול שעמד בו.

ויקם שדה עפרון אשר במכפלה (כג יז)

תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך. (רש"י)

ביאור הענין הוא ע"פ דברי המסילת ישרים (פרק א) שאומר שהעולם נברא לשימוש האדם "וכשמשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו הוא מתעלה והעולם מתעלה עמו כי הנה עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיות משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך, וכענין אבני המקום שלקח יעקב אבינו ושם מראשותיו שאמרו חז"ל שנתקבצו כולן למקום אחד והיתה כל אחת אומרת עלי ניח צדיק ראשו", וזהו הביאור גם כאן שבצד יציאת השדה מרשותו של עפרון לדי אברהם לשימוש הצדיק זו היא התקומה.

וכך כל מעשי הצדיקים מרוממים ומעלים את כל הדברים הגשמיים, וכשנצרכים לאכול אינם "יורדים לתוך האוכל" אלא מעלים את האכילה לתיקונה.

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (כד א)

ענין פסוק זה ושייכותו לפרשת זיווגו של יצחק ביאר הרמב"ן "הודיע הכתוב הסיבה שבעבורה השביע אברהם את עבדו ואמר כי ראה עצמו זקן מאד וחשב בלבו שאם ישלח לארץ מולדתו אולי טרם יחזור השליח ילך לו אל בית עולמו, ולכן השביע את עבדו אשר ילך יצחק אחר עצתו כי הוא המושל בכל אשר לו שלא יקח לו אשה מבנות כנען", וענין "וה' בירך את אברהם בכל" מבאר "בירכו בעושר ונכסים וכבוד ובאורך ימים ובבנים וזאת כל חמדת האדם ולא היה חסר לו זולתי שיראה בנים לבנו שינחלו מעלתו וכבודו ולכן התאוו לזה וחיפש זיווג ליצחק".

הספורנו ג"כ מבאר שבאה התורה להודיע ענין הסיבות שהכריחו את אברהם לשלוח את עבדו אל ארץ אחרת לחפש שידוך לבנו, והם: שמחמת הזיקנה דאג שימות ולא יראה בחופת בנו והסכים שלא לאחר עוד ענין זיווגו, וענין "וה' ברך את אברהם בכל" ביאורו שדאג שמא איזה אדם בלתי הגון ירבה שוחד לעבדו כדי שיבחר בבתו ולא ישתדל אליעזר להשיג אשה הגונה לכן הוצרך להשביעו.

ולפי ביאורם נמצא שחלק הפסוק של "ואברהם זקן בא בימים" והחלק של "וה' ברך את אברהם בכל" שני חלקים המה, וכל אחד בא לומר נקודה אחרת, האחד בצורך של אברהם אבינו לשלוח את אליעזר למצוא זיווג לבנו והשני מה שהשביעו על כך.

אמנם יש לפרש בדרך אחרת ששני חלקי הפסוק שייכים אחד לשני, ע"פ דברי הזוהר הקדוש בפרשת ויחי (רכד א) שביאר המילים "בא בימים" שפירושו שבא עם הימים, שניצל את כל ימיו לעבודת ה' ולא איבד אף יום מימיו, ומבאר שימי האדם הם לבושו לעתיד לבוא, [וכמה צריך להזהר שיהיה הלבוש שלם ולא לבטל ימים וכך שלא לבוא עם סמרטוטים חלילה], ועפ"י "ל ביאור הפסוק כיון ש"ואברהם זקן בא בימים" לכן "וה' ברך את אברהם בכל", פירוש, שלכן זיכהו הקב"ה ברוב טובות ובשפע ברכות כמש"כ הרמב"ם (פרק ט מהלכות תשובה) "ובזמן שאנו עושין כל מצוות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולן... וישפיע לנו כל הטובות המחזקים את ידינו לעשות את כל התורה". עוד העירוני לבאר לפי"ז באופן נפלא "ואברהם זקן" - אין זקן אלא מי שקנה חכמה (קידושין לב ב) וכיצד זה היה, ע"י "בא בימים" - בזה שניצל את ימיו כראוי! וכמשנ"ת.

אותה הכחת (שם)

ולשון הוכחת, בידרת. (רש"י)

אמר המשגיח זללה"ה שמכאן מבואר שתוכחה זה לא צעקות או "לתת על הראשי", אלא הוכחה פירושה בירור הענין עד שמבארים לשני את הנקודה שיש צורך לתקן.

בספורנו כתב "אתה הכחת, יסרת והורית אותה מוסר השכל באופן שתהיה ראויה לעבדך ליצחק", כלומר שלימדו אותה "מוסר" משמים כדי שתהיה ראויה ליצחק, וכמו שאמר ר' ישראל (אור ישראל מכתב יד) שכשם שאי אפשר לראות בלי עיניים וללכת בלי רגליים כך א"א להתהפך מרע לטוב ללא מוסר, וזה מה שכתב הספורנו, וחזין דמכל מקום צריך מוסר או מוסר שמימי או לימוד המוסר, אבל בלי מוסר א"א.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ישראל הרי קבלתם מלכותי מעתה קבלו גזרתי, וכעניין זה הו"ל כל אמירת ק"ש כדפירש"י בפסחים דף נ"ו ע"א שבפסוק א' אומר האדם שאין עוד מלבדו ואח"כ מקבל עליו צווי ע"ש. וה"נ הגעתנו ל'בית אלקים' צריך להיות מציאות קיימת אצל האדם בתת הכרה, ויחיהו בכל עת להוציאו מן הכח לפועל, וממילא יחשוב האדם הנני עומד בצווי על המצב הקיים. והן הן דברי החינוך הנ"ל שכפי מה שהאדם יוסיף לחשוב על מעלת המקום הקדוש תתווסף בו קדושה. וזהו הצווי של 'מורא מקדש' להיות האדם מוסיף יראה מפניו, וינצל את המקום ביתר כבוד שמים.

ויסוד הדברים נראים שנכללים בגמ' דמגילה ריש דף כ"ז שנחלקו אמוראי בהגדרת 'בית הגדול' חד אמר שמגדלים בו תורה, וחד אמר שמגדלים בו תפילה. והיינו שהאדם מגדל ומרומם את הבית בענין חשיבותו על התורה כי הוא גדול, וכמו"כ בתפילה. וזה נכלל במה שאנו מקבלים על עצמנו בברכת 'ברוך שאמר' וכו' נגדלך ונשבחך וכו', וכבר ידוע משמיה דהגר"א ז"ל שאילו היה נבנה הביהכ"נ על אדני הקדש כראוי, בודאי היה השפעת הביהכ"נ מועיל להיות נשרה על הנכנסים בו ענין של המורא מקדש.

ועכ"פ ההלכה מלמדנו בריש סי' צ"ד שלפני כל שמו"ע על האדם לדמיין כאילו הוא מעלה את התפילה דרך ביהמ"ק, וכן הוא מפורש ברמב"ם פ"א מתפילה ה"ג ז"ל, והכל היו מתפללים נוכח המקדש בכל מקום שיהיה, וכן היה הדבר תמיד ממשה רבינו עד עזרא, עכ"ל.

ובספר מחנה ישראל (להח"ח זיע"א) סוף פ"י כתב שהוא תנאי שיתקבל תפילתנו. ועוד הוסיף שם את החלק של 'הגיון לב' שעיקרו של התפילה הוא ע"י מחשבות המסודרות מראש והוא כולל דכל המתפלל יכין לעצמו את מה שנצרך לו לשעה זו, למשל שמות החולים.

והנה הרמב"ם בספר המצוות מ"ע ה', מנה המצוה ד'ואותו תעבדו' ופי' על התפילה וי"א על התלמוד, ובהג' הרמב"ן שם פי' דחלק התלמוד הוא קיום כל המצוות ע"י הלימוד כראוי ע"מ לעשות ועל התפילה כתב שם בסו"ד שהוא להאמין שהשי"ת שומע תפילה, והוא המציל מן הצרות בתפילה וזעקה עת"ד. והנה באשר קימ"ל מצות צריכות כונה הרי מן הראוי בבואו ללמוד ע"מ לעשות וכן בתפילה לרמב"ם בכל שמו"ע ולרמב"ן בעת צרה לחשוב על קיום המצוה.

ובזכות שאנו משתדלים בזה, נזכה במהרה בימינו ליתגדל ויתקדש שמיא רבא ותמלא כל הארץ כבודו.

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק בעניין הבנת 'קדושת בית הכנסת' מאת הגאון רבי שמשון כאהן שליט"א, ראש חבורה בכולל 'נחלת משה' ב"ב: **הנה בית המקדש נקרא "בית תפילה"**, וכתב החינוך מצוה צ"ה ד"ה ומעתה בהיות וכו', דהעיקר של קדושת המקדש הוא מכח היחוד למצות שנעשים שם, אלא דאף בזמן שהוא שמם למדו מקרא "דוהשמותי את מקדשיכם" דיש בו קצת קדושה. וכתב בתוך דבריו בזה"ל, **על כן ציונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיות, לטהר שם מחשבות בני איש, ותקן לבבם אליו בו וכו'.** וכעין זה התפלל דוד המלך בדה"א (כ"ט, י"ח) "ה' אלקי אברהם וכו' שמרה זאת לעולם וכו' והכן לבבם אליך", והיינו ע"י מקום השראת השכינה שהוא המיועד לדבר הזה.

וביהכ"נ וביהמ"ד הוי ג"כ מענין הזה, וכמו שכתב החפץ חיים בעשה ז', ובבאמ"ח סוף סק"ז כתב בזה"ל, שנמצא עתה בביתו של הקב"ה ובפניו יתברך. ויענין דברי השערי תשובה שער ג' אות כ"ז במצות זכירת ה', שהוא מחוייב לקניית הדברים של ירא"ש, וצניעות, קישוט המחשבות, ותכסיס המידות. והיינו הדברים של חובות האדם באשר הוא צלם אלקים, **דהוא מצב האדם לפניו ית'.** וכפי שהבהיר התומר דבורה בפרק א', ושזה הדבר המקנה לאדם המידות טובות, והוא נכלל בדברי השערי תשובה "תכסיס המדות". וכן היראה והצניעות, וכענין זה מיועד הביהמ"ק בדין מורא מקדש ממי ששוכן בו. ועוד יש הענין של "קישוט המחשבות" - שעיקרו בקום ועשה להיות חושב על הקב"ה ותורתו - הפך ממה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם וכו', שכתב בשע"ג אות מ"א שהוא אזהרה על מחשבת עבירה. והענין הזה כתבו רבינו יונה בתורת חיוב תמיד, ואמנם העולה מדברי הרמ"א בריש שו"ע אור"ח, הוא שיותר מחוייב דבר זה בזמן שנמצאים בבית ד', אשר הוי לפניו ממש, והרי הוא כעומד ומזהיר על הדבר, וממילא לכל הפחות המחוייב מזה שבעת היכנסו למקום המקדש ימלך בעצמו אם הכין עצמו להיות ראוי ומוכן לכללי ביהכ"נ וביהמ"ד, ובאם לא, יתיישב מעט ביראת ד' כפי הנכון לו.

וזה כונת הזוה"ק שהובא בשע"ת ריש סי' מ"ו לא לבעי לבר נש לאעלא לבי כנישתא אלא אי אמליך בקדמתא, וממילא הנכנס לביהכ"נ יכין את עצמו בבואו לפני המלך ויסיר את כל מסיחי הדעת ובכלל זה יכבה את הפלאפון. וכדוגמא לדבר במה שהקב"ה התחיל במעמד הר סיני 'אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' וכו', ופי' במכילתא שאמר לכלל

בירורי הלכה

שאין זה קיצור דרך אלא שזו הדרך היחידה, לכאורה מותר לעבור דרך ביהכ"נ, ואפילו שהחדר החיצון הוא שימוש חולין. ואף שבלשון הרמב"ם פי"א מתפילה ה"ח כתב וז"ל, 'היה לביהכ"נ או לביהמ"ד שני פתחים לא יעשו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שכנגדו לקרב הדרך, שאסור ליכנס בהם אלא לדבר מצוה', ומשמע דיש איסור להיכנס שלא לצורך מצוה, לכאורה נראה דכל זה רק שיש שני פתחים דעל זה נסובו דבריו, אבל כל שאין לו שני פתחים אלא שהיא הכניסה היחידה לחדרים, חסר בכל השם של קפנדריא ולכאורה יש להתיר.

ובאופן השני שיש לחדר הפנימי כניסה נוספת שלא דרך ביהכ"נ, יש לדון האם יכול להיכנס דרך ביהכ"נ או לא, והוא נידון בין אם החדר הפנימי הוא חדר 'שטיבל' אוצר ספרים' וכדו' בין אם הוא חדר חולין כחדר קפה ביה"כ וכדו'.

ועיין בביה"ל קנ"א סעי' ה' ד"ה לקצר דרכו, דהביא מהפמ"ג לדייק מהרמב"ם הנ"ל דסיים בסופו שאסור להיכנס בהם אלא לדבר מצוה, ודייק דכל שרוצה לקצר דרכו בשביל דבר מצוה מותר, ולפ"ז כל שיש 'שטיבל' אוצר ספרים' היוצא מביהכ"נ אף שיש לו כניסה נוספת מותר לעבור דרך

בדין קפנדריא דרך ביהכ"נ לחדרים הסמוכים לביהכ"נ

מצוי בבתי כנסיות רבים, דיש חדרים פנימיים בביהכ"נ, שהכניסה אליהם היא דרך ביהכ"נ, ויש לדון האם מותר בכה"ג לעבור דרך ביהכ"נ בכדי להגיע לאותם החדרים או דיש איסור, והנידון מתחלק לב' אופנים, האחד כל שהכניסה לחדר הפנימי הוא רק דרך ביהכ"נ, והאחד כל שיש לחדרים הפנימיים אלו גם כניסה נפרדת וגם כניסה דרך ביהכ"נ.

ואלו החדרים הפנימיים, יתחלקו לב' סוגים, האחד שהחדר הפנימי הוא 'שטיבל', או 'אוצר ספרים', והשני שהחדר הפנימי הוא חדר חולין, כמו חדר קפה, בית הכסא, חדר החליפות, [והנה נראה לי פשוט, דאם החדרים קדמו לבית הכנסת מותר, דלא גרע מהמבואר בגמ' דבית הכנסת אסור לעשותו קפנדריא, מיהו אם היה שבייל מעיקרא מותר, וכן פסק השו"ע קנא סעי' ה' דמותר ואכמ"ל].

והנה בהשקפה ראשונה, באופן שאין לחדרים אלו כניסה אלא דרך ביהכ"נ אפילו אם הם חדר חולין, לכאורה נראה דמותר לעבור דרך ביהכ"נ, דהא איסור 'קפנדריא' אינו איסור 'מעבר' דרך ביהכ"נ, אלא איסור 'קיצור דרך' דרך ביהכ"נ, והוא משום שמשתמש בבית הכנסת לקצר את הדרך, וכל

לעשותו קפנדריא, והיינו כל שהיה בביהכ"נ מותר לו לצאת אפילו בפתח שמקצר דרכו, א"כ מה הריבוי באסיפא דהנכנס להתפלל מותר לעשותו קפנדריא, וצ"ב.

ובמג"א קנא סק"ז כתב ליישב. א. דיש גירסא בראשונים דבסיפא קתני הנכנס להתפלל 'מצוה' לעשותו קפנדריא ב. דאפילו לגי' דידן, קמ"ל בסיפא דכל שנכנס להתפלל אפילו שכיוון דעתו מתחילה ג"כ לקצר דרכו נמי מותר, (והיינו שבחור להתפלל בביהכ"נ מסויים מחמת שבביהכ"נ זה יוכל לקצר את הדרך גם מותר).

ומשמע מדבריו דבמכוון מלכתחילה לקצר דרכו בבית הכנסת אזי אם מתפלל מותר ובלא"ה אסור.

ולפ"ז יל"ע בהא שכתב הביה"ל בד"ה לעשותו דרך, בהאי איסורא דאסור להכנס לבית הכנסת לקצר את הדרך, והוסיף 'אם לא שיקרא או ישהה שם מעט' ולכאורה הוא דלא כהמג"א, דהרי ודאי כוונתו לקצר את הדרך, ולזה התיר אפילו בשהה מעט או קורא מעט, ולהמג"א כה"ג יש לאסור אלא במתפלל שנאמר בבא עם הארץ וכו'.

אולם המשנ"ב ס"ק כ"א גרס הנכנס להתפלל מצוה לעשותו קפנדריא, ולפ"ז הריבוי באסיפא שכל שנכנס להתפלל יש ענין לצאת שלא במקום הכניסה, וממילא יש לומר דכל זה למצוה, אבל כלפי היתר כל שהכניסה יש שונה בה מעט, או קורא שם מעט, מותר לעשותו קפנדריא, דתו ליכא בזה בזיון, ולפ"ז יהיה מוכח, דכל שיש חדר פנימי לבית הכנסת שעשוי לחדר קפה או בית הכסא, אפילו שיכול להיכנס לו מבחוץ לביהכ"נ, אילו רוצה להכנס דרך בית הכנסת, יכול ע"י אמירת פסוקים או שיהוי מועט.

ואלא דיל"ע דבשעה"צ סק"ב כתב דכל האי היתרא דנכנס לביהכ"נ מפני הגשמים או לקחת חפצים ששכח או לקרוא לאדם, מותר ע"י אמירת פסוקים דוקא משום שא"א בענין אחר, ומעתה כלפי קפנדריא אמאי מותר בקריאת פסוקים, הא אפשר בענין אחר שיכול להיכנס בדרך הארוכה, [אם לא נחלק בין שימוש בבית הכנסת, לבין מעבר וקיצור דרך שכל שאומר פסוקים מותר אפילו שאפשר בענין אחר].

ולהלכה ולא למעשה נמצא, דכל שיש חדר לפנים מחדר, ואין לו כניסה אחרת אלא דרך ביהכ"נ יש לצדד להתיר ואפילו בלא אמירת פסוקים, וכל שיש חדר לפנים מחדר, ויש להחדר החיצון עוד כניסה פרדת, אם החדר הפנימי הוא 'שטיבל' וכד', אם ע"י שיאריך את הדרך יפסיד את המנין, מותר לו אפילו לקצר דרך, ואם לא יפסיד את המנין אסור לו לקצר את הדרך, וכן נמי אם הוא חדר של חולין כחדר קפה ובית הכסא, אסור לעבור דרך ביהכ"נ לקצר דרכו, אולם אם אומר פסוקים או שוהה מעט מותר. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: לענין לעשות קפנדריא לחדר חול אין ראייה להקל, ולענין לעבור מחדר לחדר באותו ביהכ"נ יש להתיר כיון דהכל הוי חדא ביהכ"נ, ואפילו 'לאוצר הספרים' דהוי ג"כ ביהמ"ד. (א.ה. עיין בעלונינו פר' ויצא תש"פ שהביא הכותב מהגר"ש אלישיב זצוק"ל דמותר לעבור מחדר לחדר באותו ביהכ"נ דהכל הוי חדא ביהכ"נ, וע"ש בנידונים שונים בענין זה)

ביהכ"נ אפילו שהוא מחמת קיצור דרך כיון שזהו לדבר מצוה. ובביה"ל כתב דאין ראייה להקל, והרמב"ם מירי שהכניסה לביהכ"נ היה לדבר מצוה דאז ממילא מותר אח"כ לקצר דרכו, משא"כ בזה שנכנס בכיון ביהכ"נ רק כדי לקצר דרכו, והמצוה שמקוה לעשותה הלא יוכל לעשותה אפילו אם לא יעשה הביהכ"נ קפנדריא מסתברא דאסור עכ"ל, ומשמע מדבריו דכל שיכול לעשות את המצוה בלא שיעשה את הביהכ"נ קפנדריא אזי אסור, ומעתה נלמד מדבריו דאילו עובר בביהכ"נ לצורך קיצור דרך 'לאוצר הספרים' או 'שטיבל' עבור מצוה, אזי כיון שיכול לעשות את המצוה בלא שיעשה קפנדריא, אזי אסור לעשותו קפנדריא אפילו שזה צורך מצוה, מיהו משמע דאם יש מנין ב'שטיבל', ואם ילך בדרך הארוכה יפסיד המצוה משמע במשנ"ב שמודה להפמ"ג דמותר, אבל לדברי חולין או אפילו לצורך מצוה ואפשר לעשות ע"י שיאריך דרכו אסור.

ועדיין יש מקום לדון, האם בהנ"ל שחדר לפנים מביהכ"נ ויש לאותו חדר גם כניסה נפרדת מבחוץ דאסור לעבור דרך ביהכ"נ לעשותו קפנדריא, האם יועיל כל שיעבור דרך ביהכ"נ וישהה בביהכ"נ מעט, או יאמר בו פסוקים מעט, דבשו"ע שם בסעי' א' התיר באם צריך להיכנס לביהכ"נ לצורכו, כגון לקרוא לאדם יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה ואח"כ יקראנו וכו', ובביה"ל בד"ה לעשותו דרך, העתיק דאף שאסור לעשות מביהכ"נ קפנדריא, מיהו אם יקרא שם פסוקים או ישהה מעט מותר, ולכאורה לפ"ז כל שעובר דרך ביהכ"נ אפילו לצורך חולין כל שאומר פסוקים מותר.

מיהו יל"ע דעיי' בשעה"צ סק"ב שכתב דהאי היתרא דאם צריך להשתמש בביהכ"נ לצורכו מותר ע"י אמירת פסוק הוא רק באופן שא"א לו בענין אחר וכגון לקרוא לחבירו, או ששכח שם חפץ וכדו', אבל אם אפשר בענין אחר אין היתר להיכנס לביהכ"נ אפילו ע"י אמירת פסוק, ולפ"ז יש מקום עיון, דאם הביה"ל דימה דין קפנדריא שמותר ע"י אמירת פסוק לדין הנכנס לצורכו כגון לקרוא לחבירו דמותר ע"י אמירת פסוק, הלא גבי קורא לחבירו לא מהני האי היתרא אלא באופן שא"א לו בענין אחר, ובקפנדריא הלא לעולם אפשר בענין אחר דיכול לילך בדרך הארוכה, ואעפ"כ מוכח שהתיר ע"י אמירת פסוקים, וע"כ דיש לחלק דדוקא 'שימוש' בבית הכנסת לצורכו, והיינו לקרוא לאדם שיושב בביהכ"נ, או אם שכח חפץ בבית הכנסת דאז יחשיב 'שימוש' בבית הכנסת, בזה אין היתר אא"כ קורא או שונה, אבל איסור קפנדריא נתבאר דאינו 'שימוש' בבית הכנסת דדריסת רגל לא חשיב תשמיש בביהכ"נ, ואלא דמ"מ אסור דדין ביהכ"נ להשתמש כביתו, ואדם לא עושה ביתו קפנדריא, וע"כ כל שאומר פסוק לעולם מותר. **ובשו"ע סי' קנא סעי' ה'**, היו לביהכ"נ שני פתחים לא יכנס בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו וכו', ואם לא נכנס בו תחילה כדי לקצר דרכו מותר לעשותו דרך, וכשנכנס בו להתפלל מותר למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר.

והוא מסוגיית הגמ' מגילה כט. אר"נ בר יצחק הנכנס ע"מ שלא לעשות קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא, וא"ר חלבו אמר ר' הונא הנכנס לביהכ"נ להתפלל מותר לעשותו קפנדריא שנא' ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב. ויל"ע דמאחר ודינא קמא דהנכנס שלא ע"מ לעשותו קפנדריא מותר

קוראים כותבים

על כך בסכום גדול על שזילזל בכבוד בית המשפט, הוסיף ע"כ הגה"צ שליט"א **כמה אנו צריכים ללמוד מכך להיזהר בכבוד וקדושת בית הכנסת שלא לעשות בו מעשים שמזלזלים בכך את כבוד וקדושת בית הכנסת ושח"ו לא יהיה בעינינו כבוד בית המשפט גדול מכבוד בית הכנסת.** א.ק. כולל 'נחלת משה'

סיפור השבוע

את המחלה בעמוד השדרה. הרופא אמר, שגם אם אשאר בחיים, אין סיכוי שאוכל לצאת מהמיטה, אבל גם אין מדי הרבה סיכויים שאשאר בחיים... מאז, פעם בכמה חודשים אני הולך לבדיקות, וברוך ה' - הכל תקין! ידוע, שפוסק הדור הגר"ש וואזנר זצ"ל אמר עשרות פעמים - בעת שבאו להזכיר בפניו על דבר המחלה הקשה - שבא הדבר לעורר אותנו על זהירות מדיבור בתפילה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים מתוך הספרים החדשים "דורש טוב" ו"נאה דורש"
על ספר בראשית

תאוות הממון של בתואל ולבן

וַיֵּץ לָבֶן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעֵץ; וְהִי כְרָאתָ אֶת הַנֶּגֶם וְאֵת הַצְּמִידִים עַל יָדֵי אָחִיתוֹ... וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה' לָמָּה תַעֲמֹד בַּחוּץ וְאַנְכִי פָנִיתִי הַבַּיִת וּמָקוֹם לְגַמְלִים (כז, כט-לא)

בתואל ולבן היו תאבי ממון. כשאליעזר בא אליהם, הם חשבו כל הזמן על דבר אחד - איך אפשר להוציא ממנו ממון, כסף וזהב ותכשיטים. כשלבן ראה את אליעזר הוא רץ לקראתו. מדוע? כי הוא ראה את הנגם והצמידים על ידי אחותו - "אמר: עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממון" (רש"י). הוא הזמין את אליעזר בנימוס רב לבוא לביתם והודיע לו: "פניתי הבית" - מעבודה זרה" (רש"י). אתה מזמן לביתנו, נתן לך אכל כשר למהדרין, כשכל העת הוא לושיש עין לכסף, לזהב ולתכשיטים שבאמתחתו...

אליעזר נכנס לביתם, והם כבדו אותו באכל, העקר שלא יברח להם עם כל הכסף והתכשיטים הרבים שהביא עמו.

אומר האלשיך הקדוש: בתואל ולבן היו סמננים גדולים. אליעזר נכנס לביתם עם כל אנשיו וגמליו, אך הם הגישו אכל לאליעזר לבדו - "ויושם לפניו לאכל", לאנשיו לא נתנו מאומה. אך לאחר שאליעזר הוציא "כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה" (פס' גג), מיד - "ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו" (פס' נד). הם הבינו שמדבר בעד של אדם עשיר, יש להם 'מכרה זהב' בתוך הבית וחבל לאבד אותו, לכן משכו את אליעזר ואנשיו להשאר בביתם והגישו לכלם אכל בשפע. "ויען לבן ובתואל ויאמרו מה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב", מה זו הצדקות הזאת? ממתי הם מאמינים בה? ומה פשר ההתבטלות שלהם בפניו - "לא נוכל דבר אליך רע או טוב?"

אומר רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: הם היו סמננים גדולים וחששו שהוא יבקש מהם דמי שדכנות... אמרו לו: "מה יצא הדבר", אתה לא עשית כלום, הכל מהשמים. תשכח מדמי שדכנות! אם היית צריך לעמל כדי לשכנע אותנו - ניחא. אבל "לא נוכל דבר אליך רע או טוב" - איננו יכולים להתנגד לשדוד הזה, הדבר לא בדינו, זהו כח חזק מאתנו. השדוד הזה יצא בלי שום פעלה ומאמץ, אם כן לא מגיע לך דמי שדכנות...

אך לאמתו של דבר, בתואל ולבן לא חשבו לתת את רבקה לאליעזר. הם אמרו לאליעזר: "תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך" (פס' טו). אומר רש"י ש"ימים" הינו שנה, ש"כך נותניו לבתולה זמן שנים עשר חדש לפרנס את עצמה בתכשיטים".

אם כך, איך הם אמרו מקדם "הנה רבקה לפניך קח ולך", מה עם הזמן שנותנים לכלה זמן שנים עשר חדש לפרנס את עצמה בתכשיטים? אלא באמת הם לא חשבו לתת את רבקה לאליעזר, ואמרו לו: "תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך" - מתי היא תלך? כשהיה שלושה ימי ראש חודש...

כשחתן וכלה נשאים, החתן מביא משלו, הכלה מביאה משלה. במקרה של יצחק ורבקה, מה הביא הצד של הכלה? כלום!

בדרך כלל, כשרב צדיק משתדף עם גביר, כל אחד מהם מביא אתו את מה שיש לו להציע - הרב נותן את הברכות והגביר מביא את הכסף. בשדוד של יצחק ורבקה, התהפכו היצירות: אברהם אבינו הביא את הכסף והם הביאו את הברכות...

לעולם לא יבקש אדם ברכה ממי שאינו הגון, כי גם כשהוא נותן

ברכה - שמון בזה רע.

צא וראה מה ברח לבן את אחותו - "אחתנו את ה' לאלפי רבבה". למה הוא הדגיש "אחתנו"? אמר לה לבן: "אחתנו" - אל תשכחי שאת אחותי, והרי "רוב בנים דומים לאחי האם" (ב"ב קי ע"א), כך נבטיח שהבנים שיצאו ממך יהיו דומים לי.

ואכן ברכתו 'התנימה': מרבקה יצא עשו הרשע.

"את ה' לאלפי רבבה", "רבבה" - ראשי תבנות: רבקה בת בתואל הארמי. אמר לה: אל תשכחי את המורשת של אביו, תחנכי את ילדיו במורשת הזאת.

רבקה היתה צריכה לנקות את עצמה מהברכה הזאת. אומרים חז"ל (בראשית רבה ס, יא): "מפני מה לא נפקדה רבקה עד שהתפלל עליה יצחק? - שלא יהיו עובדי כוכבים אומרים תפלתנו עשיתה פרות".

מברכתו של רשע יכול לצאת רע. טוב - לא יכול לצאת ממנו. לבן, כדי שלא יגידו שיעקב נולד בזכות תפלתם של רשעים, היתה רבקה עקרה שנים רבות. רק לאחר מכן, כשכבר אין לקשר בין ברכתו של אחיה, נפקדה רבקה.

(רבי מאיר צימרוש שליט"א)

מותור לא מפסידים!

ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו (כח, ט)

פרש רש"י: "יצחק וישמעאל - מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליד את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שנאמר באברהם".

מרגלא בפומיה דמרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל, שמותור לא מפסידים. אחת הדגמאות לכך שמונה כאן, בדברי רש"י.

מבין יודעים אנו שישמעאל עשה תשובה? אומר רש"י: ממה שהוא נתן ליצחק ללכת לפניו.

מן הסתם בשעה זו התחולל מאבק איתנים בלבם של ישמעאל, הרי מילדות, ולאחר כל השנים, היתה בינו לבין יעקב מלחמת עולם, מי יהיה היורש והממשיך של אברהם אבינו. בסופו של דבר הקב"ה הכריע בדברי שרה: "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק" (כא, י).

והנה אברהם אבינו נפטר. בהיותו אישיות נערצת ומפרסמת בכל קצות תבל, עיני כל העולם נשאות למקום ההלויה, לדעת מי הממשיך של אברהם. הרי בזמן הקבורה עושים את ההכנה, וכל העתונאים מכל העולם מצפים במתח לשמע מי היורש. ואז פונה ישמעאל ליצחק ואומר: 'תלך אתה הראשון, לפני, וכך ידעו כלם שאתה הממשיך'. הוא ותר על הכבוד שלו [והרי כלנו יודעים מהו כבוד אצל ערבי...]. והכיר בכך שיצחק הוא ממשיכו של אברהם ולא הוא.

מה הוא הרויח מהותור? "מכאן שישמעאל עשה תשובה". עבדה זו, שישמעאל עשה תשובה נהיתה חלק מהתורה לנצח נצחים! כלום יכול להיות כבוד גדול יותר מזה?

נמצא שדוקא כשהיה נראה שהקריב את כל הכבוד שלו - בסוף התברר כי לא רק שלא הפסיד, אלא זכה לכבוד הנצחי הגדול ביותר שיכול להיות.

דגמא נוספת לכך שמותור לא מפסידים: רחל אמנו מסרה את הסימנים ללאה אחותה. בכך בעצם ותררה על נשואיה פעת ליעקב.

ביותר הזה היא סכנה את כל עתידה להיות האמא של כלל ישראל, כי מי אמר שלבן יתן גם אותה ליעקב, בנוסף ללאה? ואף אם הוא מצדו יתן - מי אמר שיעקב אבינו יסכים לשאת שתי

אחיות? גם אם תצליח בסופו של דבר להנשא לעקב, אך היא כבר לא תהיה האמא הבלעדית, אלא תהיה לה שתפה בבנין הכלל ישראלי, לא כל השבטים יצאו ממנה. היתה זו, אם כן, הקרבה עצומה: כיום היא אמונה להיות האמא של כלל ישראל. כתוצאה ממסירת הסימנים לא בטוח כלל שהיא תהיה אמא, וגם אם כן - תהיה אמא חלקית בלבד. אבל היא אמרה: זה מה שמטל עלי לעשות כעת בבדי שלא תכלם אחותי, אין ברה, ומסרה לאחותה את הסימנים. בסופו של דבר, לא רק שלא הפסידה, אלא את אותו דבר שהיה נראה שהיא מקריבה - אותו היא הרחיבה.

הפיצד?

נאמר בפסוק (ל, כב): "ויזכר אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה". פרש רש"י: "ויזכר אלקים את רחל - זכר לה שמסרה סימניה לאחותה". כלומר, כל מה שהיא זכתה להיות אמא של כלל ישראל, להיות "מאמע רחל" - היה דווקא בזכות ההקרבה הזו. דגמא שלישית - במגלת רות (ה, ו) נאמר: "ויאמר הגאל לא אוכל לגאל לי פן אשחית את נחלתי גאל לך אתה את גאלתי".

הגואל היה יותר קרוב לרות מבצע. מדוע, אם כן, הוא לא רצה לגאל? - "פן אשחית את נחלתי". פרש רש"י: "נחלתי - זרעי, כמו (תהלים כז) 'נחלתי ה' בנין', לתת פגם בזרעי, שנאמר (דברים כג): 'לא יבא עמוני ומואבי, ושעה בעמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית'". שאל הרב מברסקי זצ"ל: מדוע חששו היה רק "פן אשחית את נחלתי", היינו: שזרעו יהיה פסול לבוא בקהל, הרי היה חשש שהוא עצמו עובר אסור!

הוא באר, שהגואל עצמו נדאי לא עבר אסור, כי באותו דור בית הדין פסקו "מואבי ולא מואבית". אבל אמר הגואל: מי יודע, אולי בדור הבא יקום בית דין אחר ויפסק שמואבית אסורה לבוא בקהל, וכל הבנים והנכדים שלי יהיה להם דין של פסולי קהל, של ממזרים! הוא לא היה מוכן לקחת סכנו כזה!

אבל בעז אמר: כעת הדבר מת, גלאט כשר, מה יהיה עם זרעי? איני יודע וזה לא מחובתי לדאג לכו. יש כאן כאן מצוה עצומה, לעשות חסד עם המתים ועם החיים ועלי לקומה, בלי שום חשבונות!

בציגום הזה, ספן בעז את כל היחוס של זרעו, היה חשש גדול שהם יהיו פסולי קהל לדורי דורות. ומה הוא הרויח? את היחוס הגדול ביותר שיכול להיות: מלכות בית דוד ומלך המשיח, שיצאו מהזוג הזה של בעז ורות.

ללמדך שאם הולכים ישר ומותרים - לא רק שלא מפסידים, אלא את אותו דבר שלכאורה מקריבים - אותו עצמו מרויחים בכפל כפלים.

(רבי אליהו דיסקין שליט"א)

קטורה - אין תוכה כברה

ויסוף אברהם וישח אשה וקטורה (כז, א)

פרש רש"י: "קטורה זו הגה ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה בקטרת. וישקורה פתחה, שלא נדונה לאדם מיום שפרשה מאברהם". וכן מובא במדרש (בראשית רבה סא, ד): "קטורה - שמקטרת מצוות ומעשים טובים".

לפי כל הפרושים הללו, השם 'קטורה' בא לרמז את שבחיה של הגה. מאידך גיסא, מן המדרש משמע שהשם 'קטורה' רומז על גנותה - שהיתה מקטרת לעבודה זרה. והראיה - שנאמר (כא, ט): "ותלך ותתע במדבר באר שבע". פרש רש"י: "שחורה לגלולי בית אביה". וכן אומר מדרש אגדה: העמידה אבן והשתתתה לה.

הדבר תמוה, איך יתכן שפרוש אחד ידרש את שמה לשבחה, שנאים מעשיה בקטרת, והפרוש השני ידרש את ההפך הגמור, שהיא עבדה עבודה זרה?

מספרת הגמרא (זבחים סב ע"ב): "בני אחתיה דרבי טרפון הוו יתבי קמיה דרבי טרפון. פתח ואמר 'ויסוף אברהם וישח אשה וקטורה'. קרי עליהם: בני קטורה".

בני אחותו של רבי טרפון באו לבקרו, אמר להם את הפסוק 'ויסוף אברהם וישח אשה', אך במקום לצטט את המשור לשון הפסוק

'קטורה'. קרא עליהם ואמר: אתם כ"בני קטורה", ש"אינם יודעין לדבר בהלכה" (רש"י).

הגמרא הזאת תמונה מאד. וכי רבי טרפון לא ידע את לשון הפסוק? ומה פתאום נקב בשם 'יוחני', וכי לא ידע שאברהם נשא את קטורה? ומה בא לקנטרם באמרו שהם "בני קטורה"?

באר רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין: לרבי טרפון היה קשה מה שהקשינו, איך יתכן שבמקום אחד ידרשו את שמה של הגה לשבח - שנאים מעשיה בקטרת, ובמקום אחר ידרשוהו לגנאי - שהיתה עובדת עבודה זרה?

על כך אמר רבי טרפון: "ויסוף אברהם וישח אשה וקטורה". קטורה היתה כמו אותה אשה בשם יוחני, המזכרת במסכת (סוטה כב ע"א): "יוחני בת רטיבי".

מיהו אותה יוחני?

כתב רש"י שם: "אלמנה מכשפה היתה, וכשמגיע עת לידת אשה היתה עוזרת רחמה במכשפות, ולאחר שמצטערת הרבה היתה אומרת אלך ואבקש רחמים אולי תשמע תפילתי והולכת וסותרת בשפיה והולד יוצא".

יוחני הזאת היתה בעלת כח כשוף, והיא נצלה זאת כדי להתחזות לאשה צדקנית ובעלת מופת. מה היתה עושה? כשיידעה על אשה מעבדת שהגיע זמנה ללדת, היתה פועלת בכשוף לעכב את הלידה, ולאחר מכן היתה באה אל הילולת ואומרת שבכח התפלה שלה היא יכולה לעשות מופת ולזרז את הלידה.

הרמאית והנוכלת הזאת כמוכר לא התפלה ולא חוללה שום מופת, אלא פשוט בטלה את הכשוף שעשתה לפני כן לעכב את הלידה, וברגע שהכשוף בטל - ממילא יצא העבר.

כך הצליחה לתעתע בכלם כאלו היא צדיקה ומקבלת שמחוללת נסים ונפלאות באמצעות כח התפלה שלה. נשים מעבדות לידה היו עומדות אצלה בתור לבקש ממנה שתתפלל עליהן ללידה קלה. מן הסתם היא גרפה הון מפל המופתים המפליאים שלה....

עד שנתגלתה רמאותה של אותה מכשפה: "פעם אחת היה לה שכיר יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת, ושמע השכיר קול הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם, ובא ופתח את מגופת הכלי והכשפים יצאו והולד נולד, וידעו כי בעלת כשפים היא" (רש"י שם).

אם כן, כלפי חוץ יוחני הזאת היתה צדקנית גדולה, אבל בתוך ביתה היא היתה סתם מכשפה....

לפי זה יבאר המעשה ברבי טרפון. כשבני אחותו הגיעו לבקרו, רבי טרפון העלה בפניהם את השאלה: איך יתכן שהשם קטורה נדרש במקום אחד לשבח ובמקום אחר לגנאי? אלא התשובה היא, שהיא היתה כמו יוחני, שכלפי חוץ היתה צדקנית, אך בתוך ביתה היתה מרשעת.

מבין לנו שקטורה היתה כמו אותה יוחני, צדיקה מבחוץ ומרשעת מבפנים? על כך הוסיף ואמר רבי טרפון: "בני קטורה".

נאמר על קטורה: "ותלך לו את זמרן ואת יקשן", ואמרו חז"ל (בראשית רבה סא, ה): "זמרן - שהיו מזמרים לעבודת כוכבים, יקשן - שהיו מקשין בתוך לעבודת כוכבים".

אדם מראה עצמו בעיני הבריות כצדיק וחסיד. כיצד נתן לדעת מיהו באמת? לפי הבנים. הבנים רואים בבית את הוריהם ומשפיעים מהם והולכים בדרכם. לכן, אם הבנים צדיקים - סימן שאף הוריהם צדיקים, ואם הבנים רשעים - בידוע שהוריהם רשעים, ומה שהם מתנהגים כצדיקים, אין זו אלא אחיזה עינים. הם מרמים את הבריות ומתחזים לצדיקים.

כך היה גם במקרה של קטורה. לפי בני קטורה, שהיו עובדי עבודה זרה, אפשר לדעת מי היתה אמם באמת. אמנם כלפי חוץ היו מעשיה של קטורה נאים בקטרת והיא היתה מקטרת מצוות ומעשים טובים, אך בתוך ביתה היא היתה מקטירה ומשתתתה לעבודה זרה, והדבר בא לידי בטוי בבניה, שהיו עובדי עבודת זרה.

(רבי ברוך רוזנבלום שליט"א)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת חיי שרה תשפ"ב

לעני ולמסכן - שם כבר אי אפשר לעשות כלום. אי אפשר לקיים מצוות.

משפט החסד לידידיו

אחרי שהבנו עד כמה יקר כל רגע מחיי העולם הזה, עד כמה יקר כל רגע ורגע של קיום מצוות, שזוכים עבורו לאור נצחי ואינסופי - מתעוררת התמיהה, כיצד יתכנו מקרים שצדיקים נפטרים בקצור ימים, כיצד נפטרה שרה טרם זמנה, והלא כל יום מהחיים היקרים הללו הוא הפסד של אינסוף מצוות!?

בגמרא (חגיגה ה"א) אמרו, שיתכן שמלאך המות יקח אדם לפני זמנו, ומספר שם על מקרה מיוחד שמלאך המות לקח נשמת אדם טרם זמנו. שאל רב ביבי את מלאך המות: "והכתוב: דור הולך, ודור בא?!" כלומר, הרי בפסוק זה נאמר כי כל בן אדם משלים שנות "דור" - את השנים המיעדות לו, אם כן כיצד לקחת חיים לפני שהשלמו?

השיב לו מלאך המות: "אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במיליה, מוסיפנא להו ליה" - במקרים מסוימים אני יכול לטל חיים לפני שתם זמנם, ואני שומר אותם, ואם יש תלמיד חכם המעביר על מדותיו - אני מוסיף לו את שנותיו של זה, וכך חיייו של אותו נפטר אינם הולכים לאבדון, אלא אותו צדיק שהם עברו אליו משלים וממלא אותם.

ה"אור החיים" הקדוש מתחכם לשאלה בצורה שונה ומגלה לנו ענין נפלא בהנהגת ה' וברחמיו: הוא פותח בשאלה, כיצד יתכן שעלו לשרה פחות מקצבת שנותיה, ובכך הפסידה שנות חיים יקרות, ומבאר, שבהנהגת הבורא יש חסד מיוחד שעושה הקב"ה לידידיו: "יכון להודיע משפט החסד אשר ישפט הקב"ה לידידיו, כי כל צדיק שלא השלים ימיו לסבה ידועה, לא יגרע ה' מצדיק מה שהיה מרויח אלו חי שניו שלמים, וישלים לו שכרו על השנים שלא פעל בהם דבר" (תנחומא תשא ג).

צדיק שנפטר לפני ששלמו שנותיו, עלול לחוש שהפסיד הפסד אינסופי ולומר: אלו נשארתי בחיים הייתי צובר עוד מצוות ואוצרות רוחניים, הייתי נעשה צדיק יותר ומרום יותר... אך באמת הוא לא הפסיד מאומה, כפי שאומר ה"אור החיים" הקדוש: "שני חיי שרה - כון אל השאג, שכל שנותיה היו חיים ממנה והאירו מכבודה" - השנים, שכביכול הפסידה שרה, היו חיות ומאירות, והיא קבלה עליהן שכר כאלו חיה גם בהן.

הצדיק מקבל הכל, הקב"ה אינו מקפח את שכרו. אם הוא היה יכול לחיות עוד חמש או עשר שנים, עצם הדבר שכשהוא היה חי הוא התנהג בצדיקות, מחשבים לו כאלו הוא המשיך להתנהג כך גם בשנים שחסרו לו, מחשבים לו את כל מה שהוא היה יכול לגדל ולהתקדם בשנים הבאות, ולא

דבורים אסורים - הרוחת לפחות שבעה עשר מיליון דולר ברגע אחד!"

ראיתי שהוא מהנהג בהתרגשות ושאלתי: "עכשיו אתה מבין למה כדאי להמשיך חיים כאלו? הרי אתה יכול להרויח בכל רגע עולם מלא!"

כל מצוה שאדם מקים שנה מיליונים! כל רגע של חיים הוא אוצר - הצדיקים מחיים ימיהם!

המצוות - חיות הנשמה

ה"חפץ חיים" כתב בספרו "שמירת הלשון" (שער התורה פרק ג) דבר נורא: "ולא לחנם נמשלה התורה ללחם... שנאמר: 'לכו לחמו בלחמ' (משלי ט, ה), לומר לך כשם שלחם סועד הלב, כמו שכתוב: 'ולחם לבב אנוש יסעד' (תהלים קד, טו), ואם לא יאכל לחם יום או יומים יחלש לבו, וכל שכן אם לא יאכל לחם שבוע שלם יחלש לבו מאוד, ויקשה עליו להחזיר הכחות שאבד על ידי זה" - בעולם הזה, האדם חיב לתת מזון גשמי לגוף הגשמי שלו. המזון שאוכל האדם מחזיק את הגוף ונותן לו כחות ליומים-שלשה, ולאחריהם נגמרת השפעת המזון, ואין זכר לאכל.

ממשיך ה"חפץ חיים": "כן הוא ממש בנגוע ללמוד תורה, הסועד את הנפש הקדושה של האיש הישראלי, ואם לא ילמד מספר ימים, וכל שכן אם לא ילמד שבוע שלם - נחלשת נשמתו עד מאוד. לכן על האדם להזהר מאד שלא לבטל הקביעות ללמוד תורה אפילו יום אחד."

גם החלק אלוך ממעל שבאדם, החלק הנשמתי שלו, נזקק לאכל. וממה הוא נזון? מאור אלקים חיים, ואת האור הזה מקבלים על ידי המצוות והמעשים הטובים שמקיימים בעולם המעשה. "כי הוא חייב וארץ ימיה"

התורה והמצוות נותנים לנו חיים לעולם הבא. אם אדם יאכל בעולם הזה רק מזונות גשמיים ולא יכין לעצמו את המזון הרוחני שהוא מצוות, אזי כשיקבל גופו ויטמן באדמה - תגמר השפעת המזון, הגוף והנשמה יכלו, ולא יתור מהם דבר. כדי לשרד בעולם הנצח - חיב האדם להכין לו פאן, בהיותו בעולם הזה, מזון נצחי, מזון שחיה אותו בעולם הבא, לנצח. בכל רגע שהאדם חי הוא יכול לקיים מצוות, ואפילו כאשר הוא רק נמנע מלעבר עברות, הוא מרויח מיליונים שהיו שמורים לו לנצח נצחים, "הצדיקים מחיים ימיהם".

הגאון מוילנא זצ"ל, כל חיי דאג למזון רוחני לנשמתו ולא בטל רגע אחד, וביאורו האחרון בעולם הזה, בכה ואמר: רבוננו של עולם, פה בעולם הזה אני עשיר, בכמה פרוטות אני מקיים מצוות - ציטת, אתרוג... אבל בעולם הנצח, נחשב האדם

כל יום - אוצר של חיים!

ה"אור החיים" הקדוש אומר משפט, שטמון בו יסוד חשוב: "ואמרו 'חיי שרה', - כי הצדיקים מחיים ימיהם, והרשעים ימיהם מחיים אותם".

כל זמן ששרה חיה, היא מחיה את הימים שלה. כל יום שלה מלא חיים, היא באה בימים, כל יום הוא יהלומים - ויהיו חיי שרה. שרה בהיותה ובמצאותה עשתה חיים, נתנה בימיה חיות.

בדברים אלו טמון יסוד שחשוב לדעת ולהבין: כל יום ויום הוא אוצר של חיים! הוא עולם מלא, הוא הויה משלמת!

יש כאלו הסבורים, שאדם המגיע למצב סעודי, מחלות וקנה, או חלי סופני, וכבר אינו יכול לתפקד כלל, ורק מהנה נטל, אולי עדיף שימות, שהרי מה הוא עושה בחייו? הוא מסכן, תליתי לגמרי - בבקר יאמר מי יתן ערב, ובערב יאמר מי יתן בקר... ושמעתי על אנשים רחוקים מתורה ומצוות שבקשו מהרופאים שיתנו להם פדורים לסים את חייהם, או שינתקו אותם ממכשירי ההנשמה, ורחמנא ליצילן.

פעם שאל אותי אדם סעודי: "מה טעם בחיי סבל כמו שאני חי?" הסברתי לו בפשטות עד כמה עצם החיים הם דבר יקר, שאי אפשר לוותר על רגע מהם ואמרתי לו: "על שלש עברות בלבד אנו חייבים לההרג ולמסר את חיינו אם דורשים מאתנו לעבר עליהן. אבל על שאר המצוות אין אנו מצויים ביהרג ואל יעבר."

ומה המחיר שאנו נדרשים לשלם על שאר המצוות? אם יבואו ויגידו לאדם: או שאתה עובר על מצוות לא תעשה או שתתן את כל כספך - הוא חיב לתת את כל כספו כדי לא לעבר אפילו על מצוות 'לא תעשה' אחת. אם יש לו אף דולר, הוא צריך לתת אף דולר. ואם יש לו מיליון דולר, הוא צריך לתת מיליון דולר. ואם זה לא שונה, הקב"ה לא היה דורש מחיר כזה. סימן שכל מצוה שנה כל הון שבעולם!"

פניתי אליו ואמרתי: "נכון, אתה סעודי וכל היום הנך מקף במטפלים שעושים עבורך הכל. לפני הצהרים מטפל בך אדם אחד, ואחר הצהרים מחליף אותו אחר. וכיון שהאדם על פי טבעו מחפש תשומת לב, הוא מספר למטפל השני כמה המטפל הראשון לא היה בסדר. אם אתה שופך את לבך לפני המטפל על אפן טפולי הלקוי של המטפל הקודם, אזי אם אתה מגזים מעט ומשקר אתה חוטא בהוצאת שם רע, ואם אתה מספר רק את האמת זהו לשון הרע. עליך לזכר שבדבור אחד של לשון הרע עוברים על שבעה עשר לאוים! אם תתגבר ותאמר לעצמך: 'זהירות, לשון הרע!' ותצליח להמנע מאותם

בחצרות אלקינו יפריחו

הנהגת חסד זו, בכחה לנחם ולעודד לאחר פטירתו של אדם צדיק בדמי ימיו. היה לי אח בשם חיים צ"ל שנפטר בגיל שבע עשרה. אחי היה מקרב באפן אישי למרן ה"חזון איש" צ"ל, שהגיע למעמד בר המצוה שלו שהתקם בביתנו בעיר תל אביב. כמחלה בר המצוה אמר אחי במשך שעה ומחצה דרשה שחבר בעצמו. ה"חזון איש" ישב והקשיב לכל הדרשה. ולאחר מכן אחל מזל טוב לחתן וחזר לביתו שבבני ברק.

ה"חזון איש" צנה להקים את המצבה על קברו של אחי ביום השלישים על אף שבתקופה ההיא היה נהוג להקים את המצבה רק במלאת שנה לפטירה.

רק לאחר מכן ראינו את רוח קדשו של ה"חזון איש", כיון שלאחר השלישים פרצה מלחמת תש"ח, ולא היתה אפשרות להגיע להר הזיתים. ואלו היו מחכים יותר, לא היו יכולים להקים מצבה על קברו, כיון שהר הזיתים היה תחת שליטת הירדנים.

ה"חזון איש" בקש לכתב את נסח המצבה בעצמו. הייתי נוכח במעמד. היה זה לאחר תפלת ותיקין שנערכה בבית מדרשו של ה"חזון איש". לאחר התפלה צנה ה"חזון איש" על אבי להסיר את טליתו, לחלץ את תפיליו ולטבל במקוה שהיה בביתו של ה"חזון איש". לאחר שאבי שב מהמקוה הורה לו ה"חזון איש" להתעטף שוב בטלית ולקניח את התפילין. כאשר שניהם עטורים בטלית ותפילין, החל ה"חזון איש" לכתב את נסח המצבה. וכה כתב ה"חזון איש" בלשונו הטהורה והמדודה: "פה נטמן צעיר הימים, בעודו באביו בלעו המוות. אבל מלא חובתו בעולמו בזמיו הקצרים! שקוד ללמד תורה באהבה עזה, ונשמתו שאפה רגשי קדש כל היום. בספרי יראה דבקה נפשו באהבת עולם, וחדות עוז בידאת שמים אין קץ. אהה ענב אותנו כבר שיבסר בלא חטא... שמו הטוב הולך לפניו - הרב חיים..."

ה"חזון איש" העיד על אחי שנפטר אפלו בלא חטא אחד ומלא חובתו בעולמו! אין הרבה בחורים בני שבע עשרה שאפשר להגיד עליהם דבר כזה, ואפלו לא אנשים מבגרים. הוא היה גדול מאד. באותו זמן קשה חשבתו לעצמי: נניח שאחי הצדיק כפר כמותו על כלל ישראל, ואף אם הוא רצה והסכים לכפר על עם ישראל. אבל מה עם כל המצוות שהיה ממשיך לעשות בכל עשרות השנים שהיה לחיות!! לאיזו דרגה הוא היה מגיע בעוד חמשים שנות עבודה עם כזו יראת שמים וצדקות?! נחמתי את עצמי ואמרתי כי אולי משלמים לו בעולם הבא גם על כל המצוות שיכול היה לקיים לו היה ממשיך לחיות. מצאתי פסוק שעשוי לשמש כאסמכתא לרעיון: "שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו" (תהלים צב, יד) - הצדיקים, גם בהיותם שתולים בבית ה', בעולם הבא, עדין מתקנים בהם: "בחצרות

בכ"ג בכסלו שנת תשט"ז נפטר בארצות הברית האדמו"ר רבי יוחנן מקרלין צ"ל ונקבר שם. מאחר שחשבו להעלותו ארצה, קברו אותו על תנאי שיוכלו להביאו לקבורה בארץ ישראל בבוא העת, ומשום כך טמנו את גופו הטהור בתוך ארון. לאחר שמונה עשר חדשים קימו את התנאי, והביאו את גופו הטהור של האדמו"ר לארץ, וטמנו אותו בטבריה בחלקת תלמידי הבעל שם טוב.

הלילה נערכה שמונה עשר חדשים מעת הפטירה, על כן חששו החסידים לפתח את הארון, והחליטו לשאל בענין את האדמו"ר רבי אברהם יעקב מסדיגורה צ"ל. תשובתו היתה: "בנדאי שחכים לפתח את הארון!"

למרבית הפלא כשפתחו את הארון, נדהמו המלומדים לראות כי גופו הטהור של האדמו"ר נותר שלם כאדם שנפטר היום, והתכריכים נקיים בלא כתם. מאות אנשים חזו במראה הגדול והנוכח הזה, ועל ידי זה נתקדש שם שמים בפני רבים שראו את אהבת ה' לצדיקי האמת.

עולם ללא הצדיק הנו עולם חסר

ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כג, ב)

האות כ' הועירה שבתבת 'לבכתה' אומרת דרשני. יתרה מזאת, על פי סדר הדברים המובא בתורה, ההספד קודם לבכי, בניגוד לסדר העולם שקודם כל נוכים ורק לאחר מכן מספידים.

בעל ה"תפארת ציון" מחזק את השאלה על פי דברי הגמרא (מועד קטן כז ע"ב) האומרת: "שלושה ימים לבכי ושבעה להספד", הרי שהבכי קודם להספד.

מתרץ בעל ה"תפארת ציון", שרבותינו דברו על אנשים שעקר יסוד הנהגתם הוא מחמת הטבע. טבע העולם הוא, שכאשר נפטר אדם קרוב מרבים בבכיה במשך כמה ימים. ורק לאחר שהחלו להתנחם, מתחילים להספיד את הנפטר. ואז ההתעוררות לבכי נגרמת בעקבות ההספד והזכרת מעשיו הטובים של הנפטר. אולם אברהם היה למעלה מן הטבע בכל ארחותיו. הוא לא הרגיש צער מחמת חסרונה הפיזי של שרה. סבת בכיתו לא היתה משום ששרה לא נמצאת יותר בקרבתו, אלא בשל העבדה שהאשה הגדולה הזו אינה מצויה עוד בעולם. העולם אבד את גדולתה העצומה ואת מעשיה הטובים. ומשום כך פתח אברהם מיד בדברי הספד, כדי להבהיר לעולם את גדל האבדה. ואותו הספד היה גדול מאד, ועל ידו הבינו כלם שכמה שהרבו לבכי, עדין לא מצו את גדל ההפסד שנגרם לאנושות מחמת חסרונה של שרה. ולכן נכתבה תבת 'לבכתה' עם כ' וועירה, להורות כי לא כפו די ביחס לגדל ההפסד שנגרם כמיתתה של שרה.

במיתתם קרויים חיים

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חבורן בארץ כנען (כג, ב)

מבאר ה"אור החיים" הקדוש: "ותמת שרה - רמז הפתוח באמרו: 'קרקע ארבע', לומר כי חלילה וחס לא יתיחס המיתה לצדיקים, אלא שקרית ארבע, פרוש עיר שהיתה בנויה מד' יסודות נפרדה היא ונסעה מהם. ואמרו 'היא חבורן', פרוש שהגם שמתה, היא משפעת בהם בחינת החבור, כי הצדיקים הגם שזמיותם הגוף אינו משלל מהחיים, כי צדיקים במיתתם קרויים חיים. וצא ולמד ממשלה דרב אחאי בר יאשיה. והטעם הוא כי בהיותם בעולם הזה, מהפכים בחינת החומר שבסידות לבחינת הרוחניות הקדוש שבנפש, באמצעות מעשים טובים והפלגת התורה, שמשתדלים בעולם הזה".

הגמרא (שבת קנב ע"ב) מביאה מעשה באנשים שחפרו בקרקע שהיתה בבעלותו של רב נחמן, שבה היה קברו של רב אחאי. כאשר הגיעו לקברו של רב אחאי הוא נחר לעברם. ספרו זאת לרב נחמן שנגש למקום ושאל: 'מאן ניהו מר'?

השיב לו רב אחאי: 'אנא אחאי בן יאשיה'. שאל אותו רב נחמן: 'הרי הכתוב אומר: 'וישב העפר על הארץ כשהיה' (קהלת יב, ז), ומכאן שהמתים הופכים לעפר, ואין להם מציאות בעולם הזה'?

השיב לו רב אחאי: 'מי שלמד אותך את ספר קהלת, לא למד אותך את ספר משלי. שבו נאמר: 'ורקב עצמות קנאה' (משלי יד, ל). מי שיש קנאה בלבו עצמותיו מוקיבות, ומי שאין קנאה בלבו - עצמותיו אינן מוקיבות'.

שאל רב נחמן את רב אחאי: 'אם כן מדוע כבדו אינו קם מקברו והולך לביתו?' אמר לו רב אחאי: 'גלית שאפלו נביאים לא קראת, שהרי נאמר בנביא: 'וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם', (יחזקאל לו, יג), ועד שיעלנו הקב"ה מקברותינו אין לנו רשות לעלות! חז"ל (ברכות יח ע"א) אומרים שצדיקים במיתתם קרויים חיים. הגמרא (כתבות קג ע"א) מספרת שלאחר פטירת רבי הקדוש, הוא היה מגיע לביתו בכל ליל שבת, כדי לעשות קדוש. הגמרא (בבא מציעא פד ע"ב) מספרת עוד שרבי אלעזר ברבי שמעון שהה עשרים ושתים שנה בעליית ביתו לאחר פטירתו. וכאשר לשני אנשים היה דין תורה, הם היו עומדים בפתח, מרצים את טענותיהם, והיה יוצא קול מהעליה: "איש פלוני

הפצת ספרים בבתי כנסת
י. בלוי
עד הבית

הפצת ספרים **י. בלוי** באתר bloy.co.il
להזמנות במייל bloyseforim@gmail.com
מוקד ההזמנות בטלפון או בוואטסאפ 054-8564033 | בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

מבצע ענק!
הספר 'אריה שאג'
על 'בין המצרים'
ב-20 ₪ בלבד!

מענייני החיזוק

גליון 30 שנה ב'

הרב שמעון פרג שליט"א - ישיבת מיר

להקב"ה. ורואים מזה שני חיזוקים שצריך להתחזק דאם אדם עומד בניסיון אפילו בדבר שאינו מחויב מן הדין כמו שכבר ביארנו במאמרים הקודמים בניסיונות של הכנסת אורחים ובניסיונות של צדקה וחסד וביקור חולים ועושה מעל טבעו אז בזה הוא מראה את גודל אהבתו לקב"ה, וכבר ביארנו את דברי הגמ' בשבת דיש בגודל ההידורים שני עניינים, א. בדין אדם למקום כמו שכתוב זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצוות טלית נאה סוכה נאה וכו', ב. בבין אדם לחבירו, דכתוב כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים ואף דמן הדין פטור מ"מ אם מתנהג לפניו משורת הדין זוכה לישועות מעל הטבע וכבר הארכנו בזה טובא.

ועוד חיזוק יש כאן ונעתיק את דברי הנפש החיים בשער א' בפרק כ"א ובפרק כ"ב דכתב בתו"ד דאע"פ דהאבות קיימו את כל התורה כולה קודם מתן תורה מ"מ יעקב נשא שתי אחיות כי ראה לפי גודל תיקון העולמות ותיקונים גדולים בכוחות ועולמות העליונים ע"י שישא שתי אחיות וזה היה עד קבלת התורה ומיום שניתנה תורה אסור לאדם להתחכם שרואה את סוד וטעמי המצוות בכוחות העליונים לעבור ח"ו על איזה מצוה או לדחות שום פרט אף דקדוק אחת מדברי סופרים ובזה מחזק את הענין של זמני המצוות כגון אכילת מצות שזמנה בליל הסדר ואע"ג דיש לאדם השתוקקות לקיים את המצוה בהידור גדול ע"י כוונות גדולות מ"מ צריך ליזהר שלא יעבור הזמן של הלילה וכן בזמני התפילות וכו' עד כדי כך שכתב דזה דומה לאחד שלוקח לולב ביוה"כ וזה רואים גם ממעשה אברהם דאע"ג דהיה לו תשוקה ואהבה עזה לקב"ה והשתוקקות להקריב את בנו לקרבן מ"מ כשהקב"ה א"ל אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה פרש כמו שכתבנו לעיל ולפי המלבי"ם עיקר הניסיון של עקידת יצחק זה הפרישה וזה מה שכתוב בתורה עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה דאף דמצד אהבת ה' של אברהם היה לו השתוקקות לקיים מ"מ כשהקב"ה א"ל אל תשלח ידך מיד פירש וכמה חיזוק ותיקון צריך בעניינים אלו ואכמ"ל.

וכמה פעמים שמעתי ממו"ח זצ"ל שראה כשבאו אל מרן הגרי"ז ושאלו אותו אם להתפלל לאט ולקרות ק"ש בלא ברכות או למהר בברכות ק"ש כדי שלא לעבור על זמן ק"ש ופסק מרן הגרי"ז למהר יותר בתפילה כדי לקיים את מצוות ק"ש בהידור. ובודאי

א. נתקשתי בפרשת עקידת יצחק דידוע דכל המפרשים מסבירים כשהקב"ה אומר לאברהם קח נא את בנך יחידך אשר אהבת את יצחק שבכל פרט מה דאמר הקב"ה לאברהם יש כאן ניסיון, א. את בנך, ב. יחידך, ג. אשר אהבת, ובזה רצה הקב"ה לנסות את אברהם בגודל אהבתו לה' וע"ז הקשו דנמצא דאברהם אבינו גילה בעמידת הניסיון בגודל אהבתו להקב"ה ומדוע כשאברהם אבינו עומד בניסיון א"ל הקב"ה עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא א"ל עתה ידעתי כי אוהב ה' אתה הרי עיקר תכלית האדם הוא לאהוב את הקב"ה ובעצם הקב"ה מגלה בניסיון רק יראת שמים ולא אהבת ה'. ומצאתי במלבי"ם על הפרשה דברים נפלאים ואצטט את תו"ד דכתב דבניסיון העקידה היה כאן שני נסיונות, ניסיון אחד זה ניסיון של העקידה, וב' דגם שא"ל הקב"ה אל תשלח ידך אל הנער ידוע דברי חז"ל שאברהם ביקש להוציא דם לפחות לכבוד הקב"ה וע"ז א"ל הקב"ה ואל תעש לו מאומה דבודאי כל ענין העקידה הוא כולו ניסיון של אהבת ה' אבל הניסיון השני שאמר לו אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה אע"פ שלאברהם היה כ"כ תשוקה להקריב את בנו יחידו לקרבן לה' מרוב אהבתו להקב"ה כמו דרואים דקיים בזה מצוות זריזות כמו שכתוב וישכם אברהם בבוקר, ויעוין במלבי"ם דכתב דאע"ג דאברהם היה יכול לדחות את זה אבל חשש שמא יתבטל הציורי של עקידת יצחק אבל ההתגברות של אברהם אבינו שלא שלח ידו ולא עשה לו מאומה בודאי מגיע מיראת ה' וע"ז א"ל הקב"ה עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה. וידוע דברי הרמב"ן על התורה דכתב דהטעם דעשה דוחה ל"ת דעשה הוא מאהבה ול"ת הוא מיראה וא"כ ציווי של הקב"ה לאברהם לעקוד את בנו הוא בודאי שייך לאהבה, אבל החלק השני ואל תעש לו מאומה זה שייך לל"ת וזה שייך ליראת ה'. ורואים כמה גדולה תשוקת אברהם אבינו היה באהבתו להקב"ה להקריב את בנו קרבן לה' דידוע דברי תשובת הר"ן דעקידת יצחק לא היתה חיוב אלא מדעתו של אברהם ואברהם אבינו מגודל אהבתו להקב"ה חשקה נפשו לקיים את המצווה הנ"ל אע"ג דזה היה מצווה קיומית. וגם רואים דאחרי דאברהם אבינו חזר מהעקידה היה ראוי שיעשה משתה גדול כמו שעשה ביום הגמל את יצחק דכתוב ויעש אברהם משתה גדול וגם כאן היה צריך להיות יום ההצלה ולא רואים שעשה מזה אברהם שום משתה ושמחה, ומזה רואים כמה שאברהם היה תשוקתו לקיים את מלא אהבתו

שלכתחילה צריך להתפלל בכוונה ולקרות ק"ש אבל בדיעבד צריך למהר בתפילה כדי לקיים ק"ש בזמנה וכמה אנשים נכשלים בזה ואכמ"ל.

ב. בפרשת חיי שרה רואים את גודל ההשגחה פרטית שיש בשידוכים כשאברהם אבינו מצווה לאליעזר למצוא שידוך לבנו ליצחק ורואים את זה שאליעזר הגיע לבאר וגם יעקב בזיווגו הלך לבאר שידוע מה שאומרים הדרשנים דיש מעין ובור ובאר, מעיין נוצר רק בידי שמים ובור זה רק בידי אדם ובאר זה עיקרו מהמעיין אבל עושים קצת השתדלות וזה דומה לבאר וזה מה דהאבות הק' יצחק ויעקב מצאו את זיווגם בבאר דעיקרו מגיע מהמעיין אבל עושים קצת השתדלות אבל צריך לדעת שמה' אשה לאיש ואין ייאוש בעולם כלל כמו שמבואר בגמ' בסוטה דמ' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני וכמה צריך ללמוד מאברהם אבינו דעיקר מה דחיפש ליצחק זה אשה בעלת מדות טובות וכשיש מידות טובות אז אפשר להסתדר בכל מצב שהוא וזה הוא ראה בגודל החדש שעשתה רבקה כשבא אליעזר כמו שכתוב והאיש משתאה לה כשרואים כ"כ הרבה חסד אצל רבקה ולא התייחס לכל המופתים שהיה שם אלא רק בגודל המידות טובות שיש לה ובזה ראה שהיא יכולה להיות אחד מן האימהות לבנות את עם ישראל וכמה צדקו כל גדולי ישראל שתמיד חיפשו את ענין המידות טובות ואכמ"ל.

ועוד חיזוק יש כאן להראות לאדם שאם מצא את זיווגו אע"פ שיש כ"כ הרבה מקטרגים כמו בתואל ולבן מ"מ בסוף כולם אומרים מה' יצא הדבר. ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שכמו ששלח ליצחק את זיווגו ע"י כ"כ הרבה ס"ד והרבה תפילות כן הקב"ה ישלח זיווגים הגונים לכל עם ישראל בנקל. וידוע מה שכתב מהרא"ל צינץ בספרו מלא העומר שעיקר הס"ד של אברהם למצוא זיווג הגון לרבקה הוא מחמת שהיה אברהם אבינו מזכה את הרבים ומי שמזכה את הרבים הקב"ה מסייע לו למצוא שידוכים הגונים לבניו בעז"ה.

בפרשת השבוע כתוב ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו וכתב רש"י מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליק את יצחק לפניו והיא שיבה טובה שנאמר באברהם, ישמעאל נתן ליצחק ללכת לפניו א"ל בבקשה לך קודם ומכאן רואים שעשה תשובה, שמעתי לומר דמכאן ראינו לדברי הרמב"ן שמענוה מגיעים ליראה ומזה שראו ישמעאל נתן ליצחק

לבוא קודם מכאן
ראינו שהוא קיבל
יראת שמים.
וכמה הפליג
הזוהר הקדוש

בגודל חזרתו בתשובה של ישמעאל בפרשת השבוע יעו"ש בסוף הפרשה ומזה רואים דאפילו ישמעאל שהיה לו כ"כ הרבה נפילות כידוע שחזר בתשובה הוא הגיע לדרגות גבוהות, ומזה רואים שכל אדם אפילו בנפילות הכי קשות אם הוא מתבונן וחוזר בתשובה יכול להגיע למדרגות גבוהות כמו שכתוב בזוהר בגודל הכח שהיה לישמעאל, ויעוין עוד בזוהר בפרשת השבוע בגודל הענין של תשובה עד שכתב זכאין אינן מאריהן דתשובה דהא בשעתא חדא ביומא חדא ברגע אחד קריבין לגבי קודשא בריך הוא מה דלא הוי הכא אפילו בצדיקים גמורים, ומזה רואים כמה כוח התשובה שאפילו ברגע אחד אדם יכול להתקרב לקב"ה וכמה אפשר להתחזק מזה ולתפוס את הרגע הזה ולחזור לקב"ה.

ידוע שישנן שני פרשיות בתורה שעוסקות בפטירת צדיקים, פרשת חיי שרה ופרשת ויחי, ושמעתי מהגאון ר' עזרא ברזל זצ"ל שהקשה מ"ט בשני הפרשיות מוזכר ענין 'ויחי' ו'חיי שרה' ולא 'מיתת', ואמר הגאון רבי עזרא זצ"ל שהחיים האמיתיים מתחילים לאחר פטירתם, והמקור לזה הוא הגמ' בחולין גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהן, והקשה האדמו"ר מסאטמר זצוק"ל דהרי כתוב יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העוה"ב, ותיירץ האדמו"ר זצ"ל שבודאי מצוות ומע"ט בעוה"ז הם יותר מעוה"ב כמו שידוע שהגר"א אחז בציציותיו לפני פטירתו ובכה ע"ז דבעוה"ב אין יכול לקיים מצוות ציצית אלא שההשפעה שלהם גדולה במיתתם יותר מבחייהם דהחיים מתעוררים בעקבות פטירתם לדברים שלא היו מתעוררים בחיי חיותם ובעקבות כך הם גדלים ומתרוממים עוד ועוד, וכעין הגמ' בסנהדרין לז. דהני בריוני שהיו בשכנות ר"ז וכאשר הוא נפטר הם חזרו בתשובה ומזה רואים שצדיקים במיתתם יש להם השפעה גדולה להתפלל על הדור, ואנו נמצאים בתוך ל' לפטירת מו"ח בעל 'ברכת אברהם' זצ"ל וידוע מה דאמר הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל דפטירת תלמיד חכם הוא קבלת התורה מחדש ואמר כי בגמ' כתוב הביטוי נטילתה כנתינתה לגבי שיעור האנשים הצריכים להשתתף ולהיות בלוייה ומזה כתב דפטירת הצדיק הוא כעין קבלת התורה ובודאי כמו שבקבלת התורה נתרפאו כל החולים כך בפטירת ת"ח מתרפאים כולם וכולם חוזרים בתשובה, וה' יעזור שמו"ח זצ"ל שהיה ת"ח גדול יעלה לכסא הכבוד וימליץ יושר עבור עם ישראל שכולם יתרפאו ויחזרו בתשובה כמו ששאף

בחייו ונזכה להשיבנו ה' אליך ונשובה וראה בעניינו ורפאנו וכו' בקרוב ממש.

**לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול
רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר
זכר צדיק וקדוש לברכה**

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת חיי שרה

פותח את ידך

שזו שתיבחר להיות אשתו, תהפוך בסופו של דבר לאמה של אומה זו. זאת לא יכולה להיות כל אחת; רק אשה מיוחדת ביותר ראויה להפוך לאמו של עם מיוחד ביותר.

בעודו עושה את דרכו לפדן ארם, התבונן אליעזר בגודלה של המשימה הניצבת בפניו - לבחור את הראויה ביותר לתפקיד הנצחי הזה, וחשב כיצד יוכל לבצע את משימתו בצורה הטובה ביותר. האחריות הכבדה שרבעה עליו היתה כה אדירה, עד שהוא לא רצה להסתמך על עצמו; האם עליו לבחור את אדם של העם הנבחר לפי הבנתו שלו? לא ולא! הוא פחד לקבל על עצמו אחריות שכזו, ומשכך, פנה אל הקב"ה וביקש ממנו לבחור.

המבחן וההצלחה

אמר ועשה, אליעזר פנה אל בוראו ואמר, "ה' אֱלֹקֵי אֲדֹנָי אֲבִרְהָם הִקְדֵּם לִפְנֵי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אֲבִרְהָם... וְהִיא הַנְּעִרָה אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי הָטֵי נָא כִּדְךָ וְאַשְׁתָּה וְאִמְרָה שְׁתֵּה וְגַם גַּמְלִיךָ אֲשֶׁקָּה אֹתָהּ הַכֹּחֶת לַעֲבֹדְךָ לִיצְחָק וְכֵה אֲדַע כִּי עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם אֲדֹנָי."

והנה, "וְהִיא הִיא הַנְּעִרָה" הוא טָרַם כֶּלֶה לְדָבָר, וכבר ראה אליעזר את רבקה ופנה אליה בבקשה הגורלית: "הַגְּמִיאֵנִי נָא מֵעַט מֵיָם מִכְדָּךְ". כעת הבה נתאר לעצמינו את המצב הזה: כאשר עוצר אתכם איש בריא וחזק, המלווה בעדת משרתים חסונים, ומבקש לשות - אתם עוזרים לו, ומדריכים אותו כיצד להגיע לחנות הקרובה, או לחילופין לברזייה סמוכה. רבקה יכולה היתה להגיב בנימוס, להצביע על הבאר ולומר, "הנה אדוני - הבאר נמצאת שם". היא יכולה היתה גם להדר ולהציע לו מהקנקן שעל כתפה, אך לבקש את עזרתו להורידו. דעו לכם שלא קל להוריד מהכתף כד מלא במים. "אדוני" היא הייתה צריכה לומר, "אם לא אכפת לך, הורד בבקשה את הכד מהכתף שלי, פשוט הוא כבד מאוד".

אולם תחת זאת, מה עושה רבקה? קורה דבר בלתי ייאמן, שאכן אי אפשר היה להאמין שכן עשתה נערה צעירה, אם לא היה נכתב כך בתורה. רבקה, אשר לא היתה מודעת לכך שהאדם הזר הזה מחפש שידוך עבור בנו של אדונו העשיר, החלה מיד במלאכת ההשקיה, הורידה בעצמה את הכד מעל כתפה, ואמרה, "שְׁתֵּה אֲדֹנָי". וזו היתה רק התחלתו של מפעל הכנסת האורחים שלה. לפתע היא נכנסה לפעולה; היא פתחה את פיה וביקשה מאליעזר טובה: "אנא אדוני, התואיל להרשות לי לתת מים גם לגמלים שלך?"

מבט האמת על סיפורי התורה

ישנו יסוד חשוב ביותר הנוגע בפרט לפרשיות אלו, והוא, שכל הסיפורים על האבות והאמהות, נכתבו בתורה למטרה מסוימת. אנחנו כבר מכירים את הסיפורים הללו ורגילים אליהם, ולכן בקריאת התורה, אנחנו אפילו לא מקשיבים לפרטים, ומתייחסים אליהם כאל עלילה. אולם זוהי טעות גדולה - הסיפורים הם החלק החשוב ביותר בתורה! הם תופסים מקום גדול יותר בתורה מאשר ההלכות, וכמו שמביא רש"י כאן בפרשה (כד, מב) בשם המדרש, "אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה".

הבה ונלמד כעת דוגמא לזה, סיפור ידוע ומוכר לכולנו מפרשת השבוע, שאם נתבונן בו מעט, נראה שיש כאן דברים רבים הראויים לתשומת לב. הנה נערה צעירה בשם רבקה המתגוררת בפדן ארם, מקום מרוחק מאברהם אבינו, והאמת היא שלא היינו אמורים לשמוע אודותיה כלל. ביתה לא היה מיוחד כל כך, משפחתה לא היתה יוצאת דופן במיוחד, והיא הייתה צריכה ללכת לאיבוד בדפי ההיסטוריה. והנה לפתע, לכאורה משום מקום, הנערה הקטנה הזו מזנקת אל תוך ההיסטוריה שלנו, ומכאן ואילך היא ממלאת תפקיד עליון ונשגב.

אם חושבים על כך, זהו דבר בלתי צפוי בעליל. אנחנו כבר מכירים את הסיפור הזה, ולכן אנו מקבלים אותו כעובדה מובנת מאליה; הורגלנו למציאות הזו ששמה "רבקה אימנו", ואיננו מכירים מציאות אחרת, כביכול כך היה צריך להיות בכל מקרה. אולם האמת היא שפעם, רבקה היתה סתם נערה צעירה. בני משפחתה לא ראו בה משהו מיוחד, ולא ייעדו לה איזה תפקיד ייחודי; היא לא נולדה לתוך תפקידה הנשגב. ואם כן, עלינו לשאול את עצמינו: מהו הדבר שהפך את רבקה לאמו של העם היהודי?

הרקע

והנה, אין ספק שלרבקה היו מדות טובות ומעלות רבות, אולם התורה אינה מגלה לנו דבר אודותם. ישנו רק דבר אחד, אירוע אחד עליו מספרת לנו התורה, והוא זה אשר הביא את רבקה אל תפקידה המיוחד.

כאשר אליעזר עבד אברהם יצא אל פדן ארם כדי לחפש אשה ליצחק, ניצבה בפניו משימה רצינית ביותר. ה' הבטיח לאברהם אבינו כי העם הנבחר יצא מזרעו של יצחק, ונמצא

תשובה: כיצד גדלה שושנה כמו רבקה בין קוצים שכאלה? זה לא הגיוני; דבר יפה כל כך דורש נטיעה וטיפוח.

שיירות מצויות

התשובה היא כזאת. רבקה היתה כמו פרח יפהפה הגדל באמצע המדבר, זה נכון. אולם יש לזכור כי היא היתה בת משפחתו של אברהם. סבה זקנה היה נחור, אחיו של אברהם, ורבקה ידעה שיש לה דוד בארץ כנען, שעושה דברים גדולים ומיוחדים.

למרות שהתגוררה הרחק מארץ כנען, בפדן ארם, הולכי הדרכים אשר עברו ממקום למקום, היו מספרים לה סיפורים על אברהם, דודה הגדול. היא קיבלה דיווחים שוטפים אודות פעולותיו הגדולות של דודה.

באותה עת, שימשו עובדי הדרכים כאמצעי להעברת חדשות ומידע ממקום למקום, ואנשים היו מבררים אצלם אודות מצבם של בני משפחה הגרים במרחקים. כך ניתן להיווכח מהפסוקים בסוף פרשת וירא, "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּגַּד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יֵלְדָה מִלְכָּה גַם הוּא בְּנִים לְנַחֲוֹר אַחִיר". כתוב שאברהם ידע גם אודות לידתה של רבקה. רואים אפוא שבני משפחה ידעו אחד אודות השני.

אירוח מופלא

ומה שמעה רבקה? אחד הדברים עליהם שמעה לעתים קרובות היה הכנסת האורחים המופלאה של אברהם. היתה זו תופעה כל כך נפלאה, כל כך יוצאת דופן, עד שהיא הפכה לשיחת היום. כולם ידעו שאברהם הפך את הכנסת האורחים והדאגה לרווחתם לאחד מיסודות חייו. אנשים דיברו על כך שאברהם השתדל במאמציו למשוך אנשים לאכול באוהליו; הם סיפרו כיצד הוא רץ אל עבר עובדי אורח והתחנן אליהם שיסורו אל אהלו. הם סיפרו כיצד הוא נופל על פניו ומפציר באורחים להיכנס אליו לאהל. גם כאשר הללו דחו את הפצרותיו, ואמרו "לא תודה, אנחנו מסתדרים" - אברהם התעקש וביקש "אל נא תעבר מעל עבְדְךָ - אנא אל תלכו!"

והיה ועברת ליד אהלו של אברהם - ידעת שכעת "נתקעת", משום שהכנסת אורחים היתה העסק של אברהם אבינו, ובעסקים, כאשר אדם רוצה להשיג משהו - הוא משיג אותו. אני זוכר שפעם, לפני שנים רבות, הלכתי לקנות מעיל ב"איסט סייד" של ניו יורק. נכנסתי לחנות אחת, אולם לפתע, המוכר מהחנות הסמוכה, זו שזה עתה חלפתי על פניה, תפס אותי בדש מעילי ואמר, "בוא לחנות שלי; אצלי יש סחורה טובה יותר".

כך היה אצל אברהם; כאשר הוא ראה עובר אורח, הוא לא לקח שום סיכונים. גם אם היום היה חם במיוחד ואברהם לא הרגיש טוב - גם אם בדיוק אז עבר ניתוח לא פשוט כלל וכלל, הוא רץ החוצה, נפל לרגלי האנשים והתחנן אליהם שיאותו להתארח אצלו. "וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה" - הוא השתחוה לאורחיו כפי שמוכר משתחוה ללקוח שלו. הוא היה מתחנן אליהם בכל מיני דברי פיוס, מבקש מהם לסור לאהלו. ואז, כאשר נענו לבסוף להפצרותיו, הוא עמד עליהם ושחט פרים לכבודם.

איני יודע אם ניסיתם אי פעם לתת מים לגמל, אולם עליכם לדעת שזו משימה כמעט בלתי-סופית. גמל ימשיך לשתות ולשתות - הוא אינו יודע מתי להפסיק. גמל אחד לבד מסוגל לשתות כמות מים השווה לזו ששותים שלושים איש; ולאליעזר ופמלייתו היו יותר מכמה גמלים בודדים.

רבקה המשיכה במלא המרץ במשימה שנטלה על עצמה; היא החלה לרוץ הלך ושוב מהבאר אל השוקת - היא לא יכולה היתה להרשות לעצמה ללכת, כי לפניו עוד עבודה מרובה; היא הייתה חייבת למלאות את השוקת במים ללא הרף. ברגע שאחד הגמלים ניגש אל השוקת, הוא ייבש אותה בלגימה אחת.

רבקה המשיכה במלאכה מפרכת זו של השקיית הגמלים עד "אֲשֶׁר כָּלֹ הַגְּמָלִים לְשִׁתּוֹ" - שימו לב, לא כתוב שאליעזר ואנשיו משכו את הגמלים משקתות המים, אלא **הם עצמם** סיימו לשתות. מן הסתם אפילו בעליהם של הגמלים מעולם לא השקו אותם בכמות גדולה כל כך של מים - הם חסו על ידיהם ורגליהם, ולא הצליחו להרוות לגמרי את צמאונם של הגמלים, והנה, נערה צעירה זו עשתה את זה - הגמלים התעייפו מלשתות.

כמה זמן לקח לרבקה כל העסק הזה - איני יודע לומר, אולם זה בוודאי לא היה קצר. לקח לה הרבה זמן לרוץ הלך ושוב, הלך ושוב, לשאוב ולשפוך אל השוקת עוד ועוד מים עבור גמליו של אליעזר.

הבחירה

באותו הרגע, השתנתה ההיסטוריה העולמית לנצח. מיד אמר הקב"ה: "בזו אני בוחר להיות האם של האומה שלי. הנערה הצעירה הזו, שחפצה לעשות חסד עם עובדי אורח, היא היא המתאימה להיות אמו של העם היהודי".

למעשה, זה כל מה שהתורה מספרת לנו על רבקה, ומתוך הפסוקים לא ידוע לו כל דבר נוסף אודותיה. מאוחר יותר, כאשר נכנסה רבקה אל ביתו הנשגב של יצחק, וזכתה לחיות בסביבה קדושה כזו, בסמיכות לאברהם אבינו ע"ה, בוודאי ובוודאי שהיא התעלתה עוד ועוד. אולם בחירתה לתפקיד נעלה זה של "רבקה אמנו" היתה אך ורק מכח מעשה זה שמספרת לנו התורה.

שושנה בין החוחים

כעת, נשאלת השאלה - מנין למדה רבקה התנהגות זו? לתת לאחרים לשתות מתוך התלהבות כה גדולה? מנין למדה לומר, "שִׁתָּה אֲדֹנִי... גַם לְגַמְלֶיךָ אֶשָּׂאב עד אם כָּלֹ לְשִׁתּוֹ"? בדבר אחד יכולים אנו להיות בטוחים - זה לא הגיע ממשפחתה הקרובה. אמנם אחיה לבן גם התרגש, אולם התרגשותו לא נבעה מכך שהגיעו אורחים העירה. לבן לא היה מכניס אורחים גדול כל כך. הוא התרגש מהתכשיטים שראה על אחותו, ואלו גרמו לו לומר, "בוא בְּרוּךְ ה'". אם התברכת בכסף - אתה אורח רצוי בביתי.

נמצא שלבן היה מכניס אורחים - אבל הוא עשה זאת שלא לשמה. רבקה, לעומתו, היתה שונה בתכלית. היא היתה תופעה מופלאה. ולכן זו שאלה שיש לתת עליה את הדעת ולמצוא לה

יד ה'

האמת היא, שאנחנו אומרים את זה בכל יום, אלא שאיננו שמים לב למה שאנחנו אומרים - "פּוֹתַחַ אֶת יָדְךָ וּמַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי כָּצוֹן". כמובן שלקב"ה אין יד, ו"ידך" פירושו **כח הנתינה שלך**. כיצד הקב"ה "פּוֹתַחַ", כלומר מגלה לעין כל, "את ידך" - את כח נתינתו? על ידי "משביע לכל חי רצון" - הוא מניע תהליכים מורכבים, על מנת להשביע את כל היצורים החיים, ולספק להם את כל צרכיהם.

"פּוֹתַחַ אֶת יָדְךָ" פירושו, שהאופן הניכר ביותר בו מתגלה כוחו של הקב"ה בעולם הוא בכך שהוא ברא את העולם הזה כמסעדה אחת גדולה. לאן שלא תסתכלו, תוכלו לראות מזון המיוצר על ידי רצף אינסופי של ניסים - זהו תהליך מדהים שלא נגמר לעולם; המזון מתרבה מעצמו כל הזמן. למען האמת, זו שאלה גדולה: מדוע המזון אינו מסופק באופן סטטי, כמו דלק למשל? לכאורה, האנושות צריכה היתה לכרות את המזון שלה ממכרות, כפי שהיא עושה עבור יהלומים, ברזל או פחם.

אולם הקב"ה עשה נס - נס הנמשך בכל עת ורגע - שהמזון מתרבה. תנו לזה לחזור לתודעתכם! מזון צומח ומתרבה! דמיינו לעצמכם קופסת שימורים של תירס, שניתן היה לשדך לה קופסא נוספת, ובכך להפיק עוד קופסאות כאלו. אין ספק שדבר כזה יכול היה להוות הפתעה נעימה עבור כל בעל-מכולת; המדפים שלו לא היו מתרוקנים לעולם.

אולם האמת היא שמפתיעה לא פחות מכך היא העובדה, שזה אכן מתרחש כל הזמן! תפוחים מייצרים עוד תפוחים, חיטה מייצרת עוד חיטה, אפרסקים, תפוחי אדמה, עגבניות - כולן מתרבות בניסי ניסים! אלא שההרגל עושה את שלו, מקהה את חושינו, וגורם לכך שאף פעם איננו חושבים על כך שאנו עדים כל הזמן ליד ה' הפתוחה לכל, ומספקת לכולם את מזונם ללא הרף.

אולם אברהם אבינו כן חשב על זה; הוא הביט מסביבו וראה שהעולם כולו הוא עולם של אוכל. כך כותב רבינו סעדיה גאון בספרו "אמונות ודעות" (ט, ו), שהעולם כולו מכוון ופועל רק לתכלית זו - לספק מזון ליצורים החיים בו. זוהי אמירה יוצאת דופן, וזהו המפתח להבין כיצד עלינו להביט על העולם בו אנו חיים.

השמש זורחת ומאירה - זה אוכל. קרני השמש הופכים לצמחים, אותם אוכלות הפרות, נמצא, שכאשר אנחנו אוכלים את הפרות, אנחנו אוכלים שמש! האוכל אותו אנו אוכלים, הוא למעשה אנרגיה של השמש, אלא שהאדם מקבל אותו בצורה שיוכל לאחסן אותה בגופו ולהשתמש בה. כך אנו חיים - מהאנרגיה של השמש הנאגרת בגופנו.

עולם של מזון

לאחר שהבנו שלמעשה השמש היא מזון, הבה ונעבור הלאה: העננים גם הם מיועדים למזון. גם הרוח מיועדת עבור מזון. הגשם נועד למזון. כשיורד גשם - אפשר לראות את יד ה' יורד אל העולם הזה כדי להאכיל אותנו. טיפות הגשם הניתכות ארצה - הם למעשה דובדבנים אדומים ומתוקים, ואגסים עסיסיים סמוקי-לחיים. הכל יורד מהשמים - אבטיחים, כרוב,

אלה היו הסיפורים אותם סיפרו הולכי הדרכים, כאשר היו מגיעים לפדן ארם. בכל פעם שעצרו השיירות ליד באר המים, הסיפורים הללו סופרו; והם היו כה מרשימים, עד שלא נדרש להם כל ייפוי או קישוט - הדברים דיברו בעד עצמם. כולם שוחחו אודות נשיא האלקים שחי כדי להיטיב לזולתו, לארחו ולהאכילו.

בין שמיעה להקשבה

מבין שומעי הסיפורים הללו, היתה נערה צעירה אחת בשם רבקה. היא הגיעה לבאר כדי לשאוב מים למשפחתה, והיא שמעה את הדיווחים. אבל היא לא רק **שמעה** אותם כפי שאנחנו שומעים, כאשר הדברים נכנסים באוזן אחת ויוצאים מהשניה. היא הקשיבה היטב; היא חשבה על הסיפורים ששמעה והיא ביקשה לשמוע פרטים.

עליכם לדעת, כי אוזניים אינן רק מכשירים התלויים בצדי הראש. כבר אז הבינה רבקה את מה שלימד דוד המלך שנים רבות לאחר מכן, "**אֲזַנִּים כְּרִיתְ לִי**" (תהילים מ, ז). לא "אוזניים נתת לי", או "אוזניים הנחת בצדי ראשי", אלא "אוזניים כרית לי". אוזניים הן מנהרות המובילות אל המוח שלי. הסיפורים ששמעה רבקה אודות רצונו העז של אברהם להאכיל אחרים, חדרו אל תוך שכלה, וכך החל לבעור בה אש של תשוקה לעשות אף היא כדבר הזה. היא הקשיבה למעשים אודות אברהם ולמדה אותם היטב, ולאט אבל בטוח היא הפכה לאדם אחר.

והלכת בדרכיו

והנה, גם אם נרצה לתאר את כל הדברים שעשה אברהם אבינו, ואת כל מה שרבקה שמעה והבינה, לא נוכל לעשות זאת. אמנם אפשר להעלות השערות כאלו ואחרות לגבי הפרטים, אבל ככל שננסה - לעולם לא תהיה לנו השגה בגדלותם העצומה של ענקי-עולם אלו. ובכל זאת - ישנה נקודה שבוודאי מוטל עלינו להבינה: מדוע היה אברהם כל כך חרד, כל כך להוט, שיגיעו אליו מבקרים? בוודאי היו דברים גדולים ונשגבים שיכול היה לעסוק בהם, ואם כן, צריכים אנו להבין - מדוע בחר אברהם להקדיש חלק גדול כל כך מזמנו היקר למען האכלתם של אנשים אחרים?

התשובה היא, שאברהם ראה **שבזה עוסק הקב"ה בעולמו**! הוא מאכיל אותנו! אברהם אבינו התבונן והסיק, "אם ה' עוסק בזה, גם אני רוצה לעסוק בזה!"

אסביר את הדברים. בתחילת מסכת עבודה זרה (ג, ב) מגלה לנו הגמרא סוד גדול ונפלא - היא מגלה לנו במה עוסק הקב"ה במשך היום. כמובן שהדברים הם משל ונאמרו בלשון מושאלת, אולם חשוב לנו מאוד ללמוד את המשל הזה.

הגמרא מספרת שבחלק משמעותי מזמנו, הקב"ה "יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים". כלומר מפקח על אספקת המזון לכל היצורים החיים, מבעלי החיים הגדולים, ועד יצורים תת-מיקרוסקופיים. הוא עוסק בלספק לכל אחד את מזונו המיוחד לו.

הם תולים מהסכך ענבים מלאכותיים או תפוחים מלאכותיים, ויש התולים גם פירות אמיתיים. למה? כי אלו הם יצירות אמנות.

המזון שברא הקב"ה, לא רק שהוא יפה, אלא הוא גם טעים. הקב"ה יכול היה לזון אותנו במזון שאין בו טעם כלל, וגם על כך היינו מודים לו משום שבכך עדיין היינו ניזונים באופן תקין, וחיים חיים בריאים. אולם מה עשה הבורא? הוא נותן לנו את כל סוגי הטעמים. שעועית, גריסים ופטריות! הרינג ובוטנים! צימוקים ותירס ותפוחים! איזה תענוג הוא לנגוס בתפוח טעים ועסיסי! ולא לכל התפוחים יש את אותו הטעם - ישנם כל מיני זנים שונים ומגוונים, כל אחד עם טעמו המיוחד. ישנם אלפי אלפים של טעמים שונים שהכין עבורנו השי"ת.

בנוסף לטעם, הוא ברא גם ריח; אפילו ניחוחו הרענן של התפוח מענג אותנו. ואחרי כל התענוגים הללו, עוטף הקב"ה את התפוח בעטיפה יפהפייה - ציפוי שעוותי עמיד למים, המגן על הפרי מפני ריקבון, ללא צורך בקירור. ובהגיע הזמן לאכול את הפרי - ניתן לאכול גם את העטיפה.

מה הוא, אף אתה

המושג הנפלא הזה, שהקב"ה "יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים" - הוא מתעסק בלהשביע כל חי רצון, ושהוא זן אותם בחן ובחסד, הוא הגילוי הברור ביותר של הקב"ה בבריאה. פעולה זו היא המקיפה ביותר, וברגע שאנחנו מפנימים זאת, אנו מבינים שעלינו להידמות לבורא יתברך בהנהגה זו!

השי"ת חפץ שנלך בדרכיו ונידמה אליו, וזהו תפקידו של האדם בעולם, ומכיון שהוא בחר לגלות ולהראות לנו שהעולם הזה הוא עולם של מזון, ושהוא יתברך עוסק בלזון את העולם כולו בטובו, בוודאי זה מה שהוא דורש גם מאיתנו. למסקנה זו הגיע אברהם אבינו לאחר שבחן את עולמו של הקב"ה, "מה הוא זן ומפרנס לכל, אף אני אזון ואפרנס את בני האדם. בכך אני מידמה לה' והולך בדרכיו".

משכך, החל אברהם במשימתו הגדולה - ללמד לכל באי עולם, שעולמו הוא עולם של הכנסת אורחים. הוא עשה כל שביכולתו כדי להראות וללמד דבר זה, כי הוא הבין שזוהי תכלית החיים - והלכת בדרכיו. כאשר אדם הולך בדרכי הבורא ומשתדל להידמות אליו, בכך מקיים הוא בהצלחה את ייעודו ותפקידו בעולם.

צלך נאה ופירותיך מתוקים

כאשר אנחנו מביטים על עץ - אנו עושים זאת ללא כל חשיבה מיוחדת, לעומת זאת, כאשר אברהם אבינו הביט בעצים, הוא חשב על מה שרואות עיניו, ושאל את עצמו, "מדוע לעץ יש ענפים המתפשטים לכל עבר? ומדוע גזעו של העץ ממוקם באמצעו?" ואז הוא ראה אדם שבא והתיישב מתחת לעץ, והשעין את גבו על הגזע הרחב. כעת הוא ישב בצורה נוחה, וצלו של העץ הקיף אותו מכל עבר. "לא יאומן!" אמר אברהם לעצמו, "העץ הוא למעשה אכסניה. הקב"ה מבקש לארח את עובדי הדרך בצורה נוחה, בצורה שהם יהיו מאושרים. הוא גורם לנו להרגיש בנוח בעולם הזה".

חסה - כולם מים. גם הלחם הוא מים! האם אפשר לגדל חיטה ללא מים? מלבד זאת, גם המים עצמם מחיים אותנו, ומן השמים יורדים אלינו מי שתייה, מים שהופכים למשקאות קלים, ומים הנכנסים אל תוך הענבים והופכים ליין.

ברגע שיורד גשם, כדור הארץ נכנס לפעולה ומתחיל "לעבוד" בשבילנו. כדור הארץ כולו הוא ידו הפתוחה של הבורא יתברך, המזינה אותנו ללא הפסקה. כל פעולותיו של כדור הארץ נועדו למזון, בין הפעולות המתרחשות מעל פני השטח, ובין אלו המתרחשות מתחת לפני השטח, במעבה האדמה - הכל מכוון למטרת הזנתם של יושבי תבל. אם תסתכלו מטה בשעה שיורד גשם, אתם עשויים לראות תולעים, אשר היו טמונות באדמה, וכעת הן עולות מעלה ושוכבות על גבי הקרקע. אתה חושב לעצמך, איזה יצור שפל. טעות בידך! תולעים אלו הם גם כן חלק מידו הגדולה של ה' יתברך המספקת לנו מזון.

למעשה, התולעים מושיעות אותנו ונותנות לנו חיים. בלעדיהם, לא יהיה לנו מה לאכול. התולעים הללו קודחות ללא הרף בקרקע, בולעות את האדמה, ומפרישות אותו שוב, במטרה לאזור את האדמה ולהפירות אותה. בזכות פעולתם של התולעים, האדמה יעילה כל כך בגידול המזון שלנו. התולעים נועדו כדי שיהיה לנו מה לאכול.

אברהם אבינו בחן ולמד את כל הדברים הללו - הוא בחן את השמש ואת הגשם ואת תולעי האדמה ועוד דברים רבים; כאשר אני מנסה לתאר לעצמי את מחשבותיו של אברהם אבינו, מרגיש אני כמו נמלה זעירה המביטה מעלה כלפי הר גדול המתנשא גבוה גבוה. אולם אין כל ספק שהוא ראה הרבה מחכמת הבורא בעולם המזון שמסביבו.

יתירה מזאת, לא רק שהוא התבונן כיצד הקב"ה ברא עולם של מזון, הוא גם ראה שזהו עולם טוב, עולם של חסד. אברהם אבינו התבונן והבחין שהקב"ה ברא את עולמו בצורה שבני האדם נהנים ממנה; עולמו הוא עולם יפה וערב.

יצירות אמנות

תאר לעצמך שאתה מתיישב לאכול את ארוחת הצהריים, ומגלה שהבשר ותפוחי האדמה רוסקו, עורבו יחד, והונחו על הצלחת שלך כעיסה חסרת צבע וחסרת צורה, עד כמה תערב עליך ארוחה זו? יתכן אפילו שתחליט לוותר עליה, אלא אם כן אתה רעב במיוחד...

אולם במקום זאת, מה עושה למענך רעייתך? היא מסדרת את האוכל בצורה כזו שתמצא חן בעיניך. היא מניחה בצד אחד את תפוחי האדמה, בצד השני את האפונה, ואת העוף כאן באמצע - היא גורמת לאוכל להיראות מפתה ומעורר תיאבון, עד כדי כך שכאשר אתה מתיישב ליד השלחן אתה אומר, "רעייתי, הלוואי שהיתה לי כאן מצלמה כדי לצלם את הצלחת הזו; חבל לאכול דבר יפה כל כך!" תוכל לומר זאת לרעייתך ליד שלחן השבת: "צריך לצלם את החלה הזו ולמכור את התמונה! איזו יצירת אמנות, ממש כמו של שף מקצועי!"

רק שהקב"ה הוא שף מקצועי וטוב בהרבה, והוא יתברך מספק לנו מאכלים יפים כל כך, שהם בעצם יצירות אומנותיות. הראיה לכך - מה עושים אנשים רבים כדי לקשט את הסוכה?

כדי להשקות גם את גמליהם. בגלל מעשה זה לבד, בגלל בחירתה להידמות לבורא ולזון את ברואיו, אמר הקב"ה: "רבקה בתי, בך אני בוחר להיות אמו של העם הנבחר!"

הזכרנו בפתח דברינו שכל המעשים שמספרת לנו התורה, נועדו כדי ללמד אותנו איזה לקח, איזה מסר שעלינו לקחת איתנו. זוהי המשמעות של המילה "תורה" - מלשון הוראה. סיפורה של רבקה מלמד אותנו לאיזו גדולה יוכל האדם להגיע כאשר הוא בוחר להידמות לה', לזון את ברואיו ולהיטיב עמם. כעת ניתן להבין עד כמה חשוב להזמין יהודי אחר ולתת לו ארוחה!

הכנסת אורחים - כיצד?

הכנסת אורחים אין פירושה להתקשר לשכנים מדושני-העונג, שיש להם אוכל די והותר, ולהזמין לסעודה. "בואו נאכל ביחד, במקום שכל אחד יאכל בביתו". זו אינה הכנסת אורחים, אלא רק בזבז כסף, ובזבזו של אוכל טוב. יש להם מספיק מה לאכול בלי האוכל שלך. זו גם דרך לחפש צרות. אולם הכנסת אורחים אמיתית? אין דבר טוב מזה!

הזדמנויות מצויינת לקיים מצות הכנסת אורחים היא כאשר יהודי מתדפק על דלת ביתנו ומבקש צדקה. האיש הזה מסתובב בשמש, עייף וצמא, והולך מבית לבית כדי לנסות ולאסוף כמה דולרים. נניח שאתה מספיק נחמד כדי לתת לו חמישה דולרים - זה טוב מאוד! אבל זה לא מספיק - אל תתן להזדמנות הזאת לעבור! הזמן אותו פנימה, לארוחה חמה.

אמנם, יתכן שהוא יחשוב פעמיים לפני שהוא אוכל בביתך, גם אם מדובר בארוחה חלבית. אולם תוכל לכל הפחות להציע לו כוס מים צוננים, כשרים למהדרין. אם הצלחת להזמין אותו פנימה ולשכנע אותו לשתות אצלך כוס מים - אתה יכול לראות את היום הזה כיום מוצלח.

ברגע שהצלחת לתפוס אותו - הוא תקוע. תאמר לו שאתה רוצה שהוא יאכל משהו. תוכל להציע לו מוצר שאין בו שאלה של הכשר וכו', דבר שלא תהיה לו בעיה לאכול. אמנם, הוא כנראה ממנה, הרי הוא צריך להספיק לאסוף עוד כמה דולרים, אבל אל תתן לו לחמוק מידך! "אולי אתה רוצה לקחת אתך משהו לדרך?" תוכל לארוז עבורו איזה כריך או כמה ביסקוויטים. אם הצלחת לגרום לו לקחת משהו, דע לך, שביום הזה השגת מטרה נעלה ביותר. דימית עצמך לבוראך - הוא נותן לחם לכל בשר, וגם אתה נתת לחם ליהודי.

כמה חבל שאנשים לא מבינים את זה. הם נותנים דולר ומשחררים את האיש לדרך. הפסדת הזדמנות להשיג שלמות, להידמות לבורא! ולכן אפילו אם הוא לא דפק על הדלת שלך - אם אתה רואה יהודי שדופק על דלתו של השכן, במטרה לאסוף כסף עבור ישיבה, רעיון לא רע יהיה להזמין אותו פנימה לשתות משהו קר או חם. אם הצלחת במשימה - רוממת והעלית את כל היום כולו!

אדם היושב לנוח תחת צלו של העץ, מרים את עיניו ורואה תמרים תלויים על העץ, והוא מושיט את ידו וקוטף מספר תמרים. כעת הוא יושב מתחת לעץ, גבו שעון על הגזע הרחב, הוא אוכל תמרים מתוקים ונהנה מהצל הקריר. ובחורף, עליו של העץ נושרים כדי שיוכל האדם לנוח מתחת לעץ, ויחד עם זאת להנות מקרני השמש הנשפכות אך תוך החללים הגדולים שנוצרו בעקבות נשירת העלים. איזו הכנסת אורחים!

אברהם התבונן בכל זה, והבין שהקב"ה רוצה ללמד אותנו משהו - שגם אנחנו רק עובדי אורח בעולם הזה, והקב"ה הוא המארח שלנו, המרנין את לבנו בכל מיני טובות והנאות. הוא נותן לנו ללא הרף את כל הדברים הטובים להם אנו זקוקים כדי ששהיינו כאן תנעם לנו. ומכיון שתכליתו של האדם היא ללכת בדרכי הבורא ולהידמות אליו, מיד החל אברהם להתעסק בחסד ובהכנסת אורחים, ובכך הראה אברהם שהוא הבין היטב את הלקח הגדול הזה שמלמד אותנו ה' יתברך.

לחפש הזדמנויות

כאשר שמעה רבקה את הסיפורים הללו אודות דודה הגדול בארץ כנען, הדברים עוררו בה השראה רבה. אמנם היא היתה רק נערה צעירה, אולם במחשבתה קמה והתעוררה התלהבות גדולה לצעוד בעקבות אברהם, להרעיף טוב וחסד על אחרים, ובכך להידמות לקב"ה. וכמו אברהם, גם היא השתדלה ככל יכולתה להתמסר להנהגה נעלה זו, ולאמצה אל חיקה.

והנה, כאשר אדם שואף לעבוד את השי"ת, והוא חפץ באמת ובתמים למצוא חן בעיניו, הקב"ה נותן לו הזדמנויות לממש את שאיפותיו. וכך ארע עם רבקה. באותו היום שבו הגיע אליעזר לבאר שבפדן ארם, פנתה רבקה אל בוראה בתחינה, "אנא, ריבונו של עולם, איני רוצה שיום זה ילך לאיבוד. אנא תן לי היום הזדמנות ללכת בעקבותיו של דודי הגדול שבארץ כנען".

וכך, היא פנתה להוריה ושאלה, "אבא, אמא, אולי אפשר לשאוב מעט מים עבורכם, עבור המשפחה?" ולמרות שהוריה הגיבו ואמרו, "אנחנו מסתדרים רבקה, יש לנו מספיק מים להיום", היא היתה נחושה בדעתה. "אלך לבאר לשאוב עוד קצת מים, למקרה שיגיעו אורחים. אולי יהיה איזה עובר אורח שאפשר יהיה להזמין אל ביתנו לארוחה". אמרה ועשתה - רבקה נטלה את כדה, ויצאה אל הבאר בחיפוש אחר הזדמנויות נוספות להידמות לה'. ובזכות זה, בזכות שאיפתה להידבק בדרכי הבורא ולהידמות אליו, הזמין לה השי"ת את ההזדמנות האדירה - לפגוש את אליעזר עבד אברהם.

וכך הפכה רבקה לאמו של העם היהודי. כפי שהזכרנו, זה כל מה שהתורה מספרת לנו - היא אינה מגלה לנו כל פרט אחר, כל מעלה אחרת שבגינה זכתה רבקה לכך. מדוע זכתה רבקה לכך? משום שהיא גמלה חסד בכל כוחה, ממש כמו דודה הגדול; היא הציעה מים ואוכל להולכי דרכים, ורצה הלך ושוב

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

גם אדם שאין לו משפחה יוכל להידמות לבורא בפעולה זו של "פותח את ידך". כאשר הוא מאכיל את עצמו, בזה הוא גם כן דבק בהנהגת הבורא, שהרי הוא מאכיל את יציר-כפיו של השי"ת - את עצמו! אל נא תחשבו שגישה זו היא מוגזמת, שהרי כאשר הלל עזב את בית המדרש בבוקר, שאלו אותו תלמידיו: "רבינו, להיכן אתה הולך?" והוא ענה להם, "לגמול חסד עם אכסניא עלובה זו" (מדרש רבה פרשת בהר). הוא התכוון לומר שהוא הולך לאכול ארוחת בוקר, הרי שלאכול ארוחת בוקר גם כן נחשב גמילות חסדים. כל אחד ואחד מאתנו יכול לחשוב את המחשבה האצילית הזו בזמן שהוא יושב לבדו ואוכל פת שחרית. כולנו עובדי אורח בעולמו של הקב"ה, וידינו היא ידו הפתוחה של הבורא יתברך. נסו זאת, היום בערב או מחר בבוקר; תתרגלו את זה.

מתקדמים לגדולה

עלינו לתרגל את זה, כי כך מתקדמים לגדולה. כך גילו לנו חכמינו ז"ל באמרם (סנהדרין קג, ב), באמרם, "גדולה לגימה שמקרב את הרחוקים". לגימה פירושה משהו קטן, איזה כוס משקה או דבר מאכל קטן שאתה נותן לאדם אחר. אין צורך בסעודת מלכים, די במשהו קטן, שעל ידו אתה מידמה לבוראך והולך בדרכיו.

ומהו כוחה של לגימה זו? פעולה זו, לתת לגימה לאדם הזקוק לכך, גדולה כל כך, עד שהיא מקרבת את הרחוקים. אנשים שהיו נשואים הרחק מהשי"ת - מתקרבים אליו; הם מתקרבים יותר ויותר אל השלמות. הם הופכים לאנשים גדולים, מכח פעולה זו של הכנסת אורחים. הם התדמו לבוראם.

זהו הלך הגדול של פרשתנו. נערה צעירה, הגדלה אי-שם בארץ רחוקה, זכתה להגיע לגדולה נשגבה רק בגלל פעולה זו; היא התבוננה בחסדי הבורא יתברך בעולמו, הכירה את טובו הבלתי נתפס בהאכילו את כל באי עולם, וקיבלה על עצמה להידמות אליו על ידי נתינת מים ומזון לעובדי אורח. בכך, הפכה הנערה רבקה, לרבקה אמנו - אמם הנצחית של עם ה'.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

התבוננות והתרגלות התבוננות והתרגלות

אברהם אבינו ורבקה אימנו הפכו לבעלי חסד עצומים משום שהם הקדישו זמן להתבוננות בחסדי הבורא יתברך, כיצד הוא זן את העולם כולו, וזה הביא אותם להשתדל להידמות אליו.

פעם ביום, כשאני אומר את המילים "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", אעצור בלי נדר למשך שלושים שניות ואחשוב על דוגמא אחת של פתיחת ידו הגדולה של השי"ת בסיפוק מזונם של באי העולם.

ואז, לפחות פעם אחת ביום, כאשר אני מגיש אוכל למישהו (אורח, ילד או אפילו לי בעצמי) אזכיר לעצמי בלי נדר שאני פועל כשלוחו של הקב"ה, והיד שלי מהווה רק דימוי, חיקוי, והמשכה של ידו הפתוחה תמיד, היד המשביעה לכל חי רצון.

פותח את ידך

והנה, על אף שזוהי הנהגה נפלאה, מכל מקום, לא די בזה, משום שעלינו לזכור מה היו מחשבותיו של אברהם אבינו כאשר האכיל את אורחיו. כאשר היה אברהם עסוק בהכנסת אורחים, הוא העלה במחשבתו תמיד שמעשי החסד שלו הם דוגמא לחסדו של הבורא יתברך, וזוהי הסיבה שהוא עוסק בחסד. בכל יום ויום, ביקש אברהם אבינו לפעול עם ידו הקטנה, בעולמו הקטן, את מה שפועל הקב"ה בעולמו בידו המלאה והפתוחה.

הן יש לדעת, כי הצלחתו של אברהם אבינו לעסוק בחסד באופן מופלא שכזה, מתוך דחף פנימי עצום, נבע מכך שהוא התבונן בחסדי ה' האופפים אותו מכל עבר. הוא הבחין כיצד העולם כולו מכוון להיטיב עם האדם, וכך, נפשו התמלאה בשאיפה לעסוק גם כן בחסד. ההכרה בחסדי הבורא בערה בלבו ללא הפסקה, ולכן כל מה שעשה היה ביטוי של שאיפה זו.

אמנם איננו יכולים לצפות מעצמנו להשתוות לדרגתו של אברהם ולדבקותו לשאיפה זו, אולם כן מצופה מאיתנו לנסות ולדבוק בחסד ככל שנוכל, כפי דרגתנו. גם לא נוכל לעשות זאת ביום אחד; הדבר דורש התרגלות ועבודה. נדרש זמן רב כדי להתבונן בחסדי הבורא המתגלים בעולמנו, להכיר באמת בידו המופלאה של הבורא, הזן ומפרנס את בראיו בכל עת. ואז, כאשר יתעורר בתוכך מעט מהכרה זו - גם אם מדובר בחיקוי קלוש ורדוד של הכרתו של אברהם אבינו - עליך להתחיל לתרגל את היסודות הגדולים הללו בחיים שלך, בדיוק כפי שעשו אברהם אבינו ורבקה אימנו.

למעשה, לכל אחד יש הזדמנות תמידית להידמות לבורא! נסו את זה בבית. כאשר אתה מושיט את ידך לתת ליהודי מעט אוכל, תוכל לחשוב לעצמך, "כעת נגלה לעיני 'פותח את ידך'. זוהי ידו הגדולה של הקב"ה המושטת כאן, אלא שכעת נפלה לידי הזכות, שהערך הנעלה והמרומם הזה, שהקב"ה זן ומפרנס את העולם כולו, בא לידי ביטוי באמצעות יד הבשר שלי, החלושה והזעירה".

חשוב לזכור זאת כאשר אתה מכבד בארוחה חמה את האורח או את העני שהצלחת להזמין פנימה; כדאי לחשוב על זה! חשוב כך: "אני עושה כעת את שליחותו של הקב"ה. ידי היא ידו, ואני כעת אווז בהנהגה נפלאה זו שעל ידה מנהיג הבורא יתברך את הבריאה כולה".

חסד מתחיל בבית

ישנם אנשים שעוסקים מאוד עם משפחתם, ואין להם אפשרות להתעסק כל הזמן עם אורחים. ואכן, יש לשקול את הדברים זה מול זה. אדם שצריך לעבוד כדי להרוויח את פת לחמו, תפקידו הוא לקיים מצות הכנסת אחרים עם אשתו ובניו, שהרי הוא צריך לשלם את השכירות כדי שיהיה להם היכן להתגורר. אמנם גם באופן זה - כאשר אתה מגיש לילדיך כוס חלב, חשוב בראשך את המחשבה הזו: "אני מגיש כעת חלב לבני, לא כתגובה אוטומטית ונטולת-מחשבה הנובעת מהטבע המוטבע בי, להאכיל את צאצאי. אני עושה זאת משום שידי היא ידו של הבורא יתברך!"

איש אלקים קדוש הוא אשרי עין ראתו

אור עולם

פרקי עבודה נשגבים ומרוממים במחיצת
הגה"ק בעל חלקת יהושע זי"ע"א
מביאלה

ספר "אור עולם"

פרקי עבודה נשגבים ומרוממים במחיצת הרה"ק החלקת יהושע מביאלה זי"ע

אור חדש הפציע בשמוי עולם החסידות, בחופעתו לאור של הספר החדש "אור עולם", המכיל פרקי עבודה נשגבים מהיכלו הטמיר וממחיצתו היוקדת של חד מגדולי צדיקי דור האחרון, הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלה זי"ע בעל "חלקת יהושע".
מאז הופעתו לאור עולם לפני חודשים ספורים, הפך הספר לנחלתם של מבקשי קרבת ה', ומצא מקום בלבבות אלפי חסידים ואנשי מעשה ברחבי תבל, זקנים עם נערים, החוגים בו, ומתעוררים דרכו לעבודת הבורא בהתרוממות הנפש.
הספר הייחודי כולל פרקים נבחרים רבי תוכן מכל סדר עבודתו הרוממה של האי צדיקא קדישא, שהאיר פני תבל בעבודתו ובקדושתו כחד מן קמאי, החל מיריעה נרחבת על כל סדר עבודת התפלה, שבת, ומועדי השנה, לצד פרקי קדושה ופרישות ומעשה צדקות נשגבה בלתי לה לבדו.
מבנה הספר מחולק לפי פרקים, בהם ערוכים סדרי העבודה, דבר דבור על אופנו, בעובדות וסיפורים המוגשים תוך נסיון מרבי להמחיש את ההשראה המרוממת לה זכו במחיצת הקודש, בשילוב עובדות והנהגות, שמעוטרים במראי מקומות וציורים.

הספר כולו נערך מפיהם ומפי כתבם של חסידים ואנשי מעשה שהסתופפו בצילו הטהור, ובראשם בנו כ"ק מרן אדמו"ר מביאלה שליט"א חבר מועצה"ת, שמבעירים ומעבירים את האש הגדולה שליחכה בהיכל קדשו של אותו צדיק, למען ידע דור אחרון צדיק מה פעל, וממנו תוצאות חיים לצעירי הצאן להתרפק אחרי אורחותיו הנעלים.
הספר נכתב ונערך בס"ד בעט סופר, בלשון מזוקק ובשפה ברורה ונעימה שובה לבבות, תוך הקפדה מרבית על דיוקם של דברים, על ידי הרב נתן דוד וויינבערג שליט"א מלונדון, נכד כ"ק מרן אדמו"ר מביאלה שליט"א, ומחבר הספרים הנודעים "צור איתן" לבחורי חמד, "אור חיינו" במשנת האור החיים הק', "בדמיון חיי" על הלכות כיסוי הדם, ועוד ספרים נכבדים בחלכה ובאגדה.

ניתן להשיג את הספר בכל חנויות הספרים המובחרת,
בארה"ק ובחו"ל. ליתר פרטים ניתן לפנות לדוא"ל:

mchonzh@gmail.com

כזה ראה וקדש

מצגת ייחודית ללומדי הדף היומי בעניני קידוש החודש
הרה"ג רבי אייל פורת שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

הגיון תפילה

על עניני תפילה
הרה"ג רבי יהודה ברוידי שליט"א

קידוש החודש

מצגת בחירה וייחודית ללומדי הדף

מצגת ייחודית בעניני קידוש החודש ללומדי הדף היומי

בימים אלו מתחילים רבבות לומדי דף היומי בארץ ובעולם בלימוד מסכת ראש השנה. מסכת זו, כידוע, יש בה סוגיות העוסקות בעניני קידוש החודש, לוח שנה, ואסטרונומיה, מושגים שלא מוכרים כל כך לרוב הלומדים.

לשם כך, שינס מותניו הרה"ג איל פורת שליט"א מבני ברק, מח"ס חפץ חיים עם 'באר יצחק', ומוותיקי המגיד שיעורים בדף היומי מזה קרוב לארבעים שנה, שידיו רב לו גם בעניני התכונה והאסטרונומיה, גם על פי הירע המדעי כיום, וערך מצגת ייחודית מתוך הסרשות מקצועיות מהשיעורים שמסר במחזוריים הקודמים.

מדובר בהרצאה מרתקת במיוחד, בה הוא מסביר את עניני התכונה בצורה בהירה ביותר, כך שגם מי שאין לו כלל מושגים בחוכמה זו, יוכל להבין היטב את הדברים. ההרצאה בנויה שלב אחרי שלב, באופן שקל לעקוב אחרי הדברים, ולהביןם. הרב פורת ידוע כמרצה בעל הסבר ברור ורהוט במיוחד, וההרצאה מתייחדת בכך שגם בנושא זה כבר הדברים בהירים וקליטים.

בהרצאה שולבו המחשבות רבות מאוד, היות שמושגים אלו קשה מאוד להביןם ללא הדגמות, וההפרטה המקצועית מקרוב, עוזרת לכל אחד ואחד מהצופים להתרשם מההמחשות בצורה ישירה ממש, בבחינת טוב מראה עיניים.

בהרצאה יוסברו באופן יסודי מהלך הירח סביב כדור הארץ, שעל פיו נקבע החודש העברי, ומראות הירח שנצפו ע"י העדים, סיבוב כדור הארץ סביב עצמו שיוצר את היממה, וכן מערכת השמש וזוככי הלכת שיוצרים את המושג 'שנה', ועוד ועוד, והכול גם בהתאם לירע המדעי העדכני ביותר.

אין לנו אלא לברך את הרה"ג איל פורת שליט"א, על פועלו הייחודי, שהשקיע בו השקעה כבירה, שבוודאי יביא תועלת עצומה לכלל לומדי הדף היומי.

הגיון תפילה

הרה"ג רבי יהודה ברוידי שליט"א

ספר הגיון תפילה

מידור התפילה – שהינו כנראה הספר הנפוץ ביותר בארון הספרים היהודי, הוא גם כן מהסתומים והחתומים שבהם. אמנם במבט שטחי נראה בדרך כלל שמילות התפילה מובנות וברורות, אבל מי שמתבונן מעט עומד משתומם לנוכח ריבוי התיבות והעניינים שנראים כאילו נכפלו, כדוגמת ברכת 'תקע בשופר' שחוזרים בה שלושה פעמים על בקשת הגאולה, וברכת 'ירפאנו' ו'שמע קולנו' שלכאורה חוזרים בהם פעמיים על אותה הבקשה, ובכל פעם נותנים טעם אחר.

וכן מילים רבות שנראות דומות זו לזו, כגון 'השיבה שופטנו כבראשונה' ו'ועצנו כבתחילה' שיש להבין מהו ההבדל בין 'ראשונה' לבין 'תחילה', ומדוע זה שייך לשופטים וזה ליועצים, וכגון 'ביעלה ויבוא' שאומרים שבע ביטויים של עלייה, וכן רבים מאוד בנוסח התפילה.

ואמנם ישנה הרגשה כזו שאין באמת הבדל, וטעם הנוסח והכפילות הוא ליופי המליצה והפיוט, אולם בנוסח התפילה זה לא כך, כמבואר במהרה"ל בנתיבות עולם שכתב, שכפויים לפעמים לא דקדקו בלשון בשביל יופי המליצה אבל לא כן בתפילה.

אמת, ספרים רבים התחברו והתפרסמו בביאור התפילה אולם הם מתמקדים בביאור בעצמו אבל בכדי לקנות קניין עמוק יותר, ראוי להתבונן קודם כל מה בעצם כתוב והאם זה מובן או לא.

הספר 'הגיון תפילה' שהופיע ויצא זה עתה לאור, נותן מענה בחלק זה בכך שהוא מסוגנן באופן ראשוני מוצגת השאלה וההערה שבה יש לעיין, ועל ידי זה מביא את הקורא להתבונן מה בעצם הוא אומר, מה ההבדל בין התיבות ומדוע להקשר ביניהם, מדוע 'פלח' קשור ל'אכינו' ו'מחל' שייך ל'מלכנו', או, מדוע 'ביעל הניסים' אומרים 'ניסים' ו'גבורות' בלשון רבים ואילו 'פורקן' אומרים בלשון יחיד, ועוד כהנה וכהנה.

הפירוש בעצמו הינו ביאור מקיף על כל תפילת שמנה עשרה של חול, וכולל גם את ההוספות שישנם במשך השנה – יעלה ויבוא, על הניסים, עננו וכו', מלוקט מתוך כ-90 ספרים ראשונים ואחרונים, מפרשי הסידור, מפרשי הש"ס מפרשי השו"ע ומדרשים. ובאמת בהרבה מקומות יש יותר מפירוש אחד, אבל כפי שנכתב, עיקר מטרת הספר היא הצגת השאלה, והמתפלל יבחר לעצמו את הביאור שמבין ומתחבר אליו וכפי שכתב מרן המשגיח הגר"י בורודיאנסקי בהסכמתו שהעיקר הוא שכל אחד יערוך את התפילה כפי מה שהוא בדעתו המוב.

הפירוש נערך ונמדד על ידי הרב יהודה ברוידי באופן ברור ורהוט ובשפה השווה לכל נפש בכדי שכל אחד ואחד יוכל להסתייע בו ולקנות לו קניין בתפילה.

הספר מעוטר בהסכמותיהם הגלגות של הגאון הרב יעקב פרידמן שליט"א, ראש ישיבת ברכת מרדכי, הגאון הרב יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א, מנהלה הרוחני של ישיבת קול תורה, והגאון הרב גבריאל יוסף לוי שליט"א, ראש ישיבת באר התורה.

את המצגת ניתן להשיג אצל המחבר שליט"א
בפלאפון 054-8430388

ניתן להשיג ברשת 'יפה נוף' ובחנויות הספרים המובחרות
וכן אצל המחבר בפלא' – 052-7162839 (מסובסד 15 שח)

אוצר החידות והדיעות לפרשת חיי שרה

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

שאלה. ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, וברש"י בכל עולה גמט' בן, וצ"ע הרי זה שהיה לו בן זה מפורש בתורה בלא גמטריות, וא"כ למה צריך בכלל להשמיע זאת ברמז.

תשובה. בספר משלחן רבי אליהו ברוך כתב שכוונת הכתוב לרמוז בזה שכיון שד' ברך את אברהם בבן השלם בכל מיני שלימות, להורות ולהעיד שהיה שלם בכל, ומשום כך ראוי הוא להשיאו אשה מיוחדת שתעמיד ממנו זרע קודש.

שאלה. בגמ' ב"ב ט"ז ע"ב, בכל בת היתה לאברהם ובכל שמה יש לברר מה עלה בגורל בתו של אברהם?

תשובה. בתוס' בב"ב כתבו שאותה בת היתה בתו של הגר ולא רצה אברהם להשיאה ליצחק וכן תירץ בפירושי רבינו חיים פלטיאל. אולם המגלה עמוקות בשם מהר"ש מלובלין ובמדרש האתמרי ובחדושי מהרי"ל דיסקין כתבו שיחד עם מיתת שרה מתה גם בכל בתה ודבר זה מרומז שבתית ולבכתה שאל תיקרי ולבכתה אלא ולבתה, שיחד עם מיתת שרה מתה גם בתה. ועי' בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מ אות ו) שהעיר שלא מצינו בדברי הראשונים המפרשים כן, וביחוד שהתוס' פירשו שהיתה בתו של הגר, הרי ע"כ שהיתה בשעת זיווגו של יצחק ולא מתה יחד עם שרה. והגרמ"י רייזמן ביאר שהכוונה בת היתה לאברהם ובכל שמה הכוונה על יצחק שהיה לו נפש דנוקבא, ולאחר לז שנים הקריב את הבת כעולה על המזבח, ע"י האיל אחר, ואח"כ נולד לו הבן זכר, ובאותה שעה נולד זיווגו של יצחק. והיינו שהיה לו זכר עם נפש הבת עי"ש.

חידה. מי שמצא שידוך במדינה רחוקה ואין המקום מקום תורה, והאשה אינה מסכימה אלא לגור שם, האם לא יעשה השידוך, או שיעשה ומהשמים ירחמו שיצליח לעשות גם מקום תורה שם - מהיכן ניתן לפשוט דבר זה.

תשובה. בספר אהל משה הוכיח ממה שהכריח אברהם אבינו להשביע את אליעזר שלא להביא את יצחק לשם, שאף שלא היה עוד זיווג בעולם ליצחק הדומה לרבקה, אעפ"כ לא הסכים לשלוח את יצחק לגור שם, אפילו ע"י סירובו יתבטל השידוך, כי להיות רחוק מחבורה של ת"ח ומקום תורה, אף איש כיצחק ואשה כרבקה, יש לחוש ח"ו, אלא צריך להתאבק בעפר רגלי ת"ח ולדור במקום תורה.

חידה. שני אנשים חיו אותו סך שנים, מי הם? והאם יש שייכות ביניהם?

תשובה. ישמעאל היה בן קל"ז שנה, וכן לוי ועמרם חיו קל"ז שנה ובין ישמעאל ללוי ועמרם לא היו שייכות. אולם לוי ועמרם ששניהם חיו קל"ז שנה הרי היו סבא ונכד.

חידה. הנה אליעזר היה עבד אברהם מאיזה רגע נהפך להיות עבד של יצחק?

תשובה. בספר המסולאים מפז כתב כי מהפסוקים מוכח שלאחר ששבה רבקה עם אליעזר מרגע זה נהפך להיות עבד של יצחק והוכיח כן מדברי הרמב"ן והספורנו על הפסוק ויקח העבד את רבקה, מיד שלוחי האב מסרו לשלוחי הבעל, ובהיותה אז נשואה לגמרי היתה גברת, והיה האיש אז עבד לה. אולם בפרקי דר"א איתא כשגמל אליעזר חסד עם יצחק אזי הוציאו לחירות. ותיירץ שלא אברהם שיחררו אלא אמר ליצחק שישחררנו. ועי"ש עוד.

חידה. איזה דין בהלכות כיבוד אב ואם מדויק בפרשתינו.

תשובה. כתב המשך חכמה כאן, [כד, ג] אשר לא תקח אשה לבני. מה דלא צוה את יצחק בנו שלא ישא אשה מבנות הכנעני, מכאן ראיה להמהרי"ק, הביאו הרמ"א (יורה דעה סימן ר"מ סעיף כה) דהבן אינו חייב לשמוע להאב אם מוחה בו מלישא אשה שהוא חפץ. ומה דצוה יצחק ליעקב "לא תקח אשה מבנות הכנעני" (להלן כח, א), הוא מפני שאמר לו (שם פסוק ד) "ויתן לך את ברכת אברהם (לך ולזרעך אחרך לרשתך) את ארץ מגורך אשר נתן אלקים לאברהם". ובזה כתוב (לעיל יז, י) "ונתתי לך ולזרעך אחרך את ארץ כנען (לאחוזת עולם) והייתי להם לאלקים". ופירשו בסוף פרק נושאים על האנוסה (יבמות ק, א): 'לא תיסב כנענית ושפחה דלא ליזול זרעך בתרה'. אם כן הוא תנאי. וכן אמר לו יצחק שלא תקח מבנות הכנעני, ויחול עליך ברכת אברהם לנחול בארץ, כמו שנתן ה' לאברהם על תנאי זה. ומשום זה אמר (שם כח, ו) "וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב, (ושלח אותו פדנה ארם לקחת לו משם אשה) בברכו אותו ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען", שאין זו מצוה שמחוייב לכבד את אביו, רק תנאי "בברכו אותו" שאם לא ישמע אליו בזה אין הברכה קיימת, וכמו שכתבתי.

חידה. היכן מרומז בפרשתינו שדוד המלך עתיד לכבוש את סוריא.

תשובה. כ' המשך חכמה [כד, ד] כי אל ארצי ואל מולדתי תלך, ולקחת אשה לבני (ליצחק). הנה אמר אברהם "ארצי", לרמוז כי ארם נהרים גם כן יהיה של בניו, שדוד עתיד לכבוש סוריא, ותהיה "ארצי". רק אליעזר השמיט דבר זה, שלא יחרה אף לבן ובתואל על זה.

חידה. איזה בעיה בהלכות שליחות בקידושין היה במעשה השליחות דאליעזר וכיצד בעיה זו נפתרה.

תשובה. כ' המשך חכמה (נ - נא) ויאמרו, מה' יצא הדבר (לא נוכל דבר אליך רע או טוב), הנה רבקה לפניך קח ולך. על דרך הצחות יש

לומר, בשיטת כמה פוסקים דשליח להוליך קידושיו אינו יכול לעשות שליח אחר, דהוה ליה מילי, כיון דתלי ברצון האשה לא הוי מעשה, ולכן לא מצי משוי שליח אחר להולכה, יעוין סימן ל"ה בהגהה. וכאן היה שליח מאברהם, והלא אברהם הוא שליח מיצחק, ואם כן אין שליח עושה שליח! אולם אחרי כי "מה" יצא הדבר", והדבר מחוייב להיות, אם כן אין זה תלוי ברצונינו, והיה כמו שליח להולכה בגט, דמצי משוי שליח אחר, משום דאיתא בעל כרחיה. אם כן היא מקודשת "בצמידים אשר על ידיה" ו"קח לך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה'" - שכבר נתקדשה וכו'. ולכן ביקשו "תשב הנערה אתנו (ימים או עשור)", כדן בין אירוסין לנשואים, כמו שדרשו בגמרא.

חידה. מי הגיש את האוכל לאליעזר בבית בתואל, (ומדוע), והיכן זה מרומז.

תשובה. כ' המשך חכמה (לב) ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא וכו'. פירוש, שלבן פתח הגמלים ונתן תבן ומספוא ומים וכו'. אבל לאכול, הלא ידע לבן שבבית אברהם נזהרים מאכילת איסור, ולא ידע מה ליתן לפניהם, לכן התעסקו בהכנת המאכלים אנשי אליעזר. ולזה כתוב "ויושם לפניו לאכול" - שאנשיו שמו לפניו אליעזר המאכלים כפי שידעו אצל אברהם, שצריך שחיטה ובדיקה ואיסור בשר בחלב וכיוצא בזה. ועיין רבינו אברהם אבן עזרא.

חידה. היכן רמזו שבעלי חיים של חבירו משום צער בע"ח זה מוטל על כולם לדאוג להם כמו החיוב שמוטל על הבעלים.

תשובה. כ' המשך חכמה פרשת חיי שרה, (יט) ותאמר גם לגמליך אשאב. למדנו שאדם צריך לחוש לעצמו ושמירתו על עצמו, ולאליעזר, אחרי שבקש "הגמיעני נא" נתנה לו. אבל בהמות, משום צער בעלי חיים מוטל על אחר כמו על הבעלים. ומזה למדנו הלכה דקוצץ אדם על ידי עצמו, אבל אינו קוצץ על ידי בהמתו, מפני שאין בה דעת, ומשנה ערוכה היא בסוף הפועלים, ולכן נתנה להם אף שלא ביקש. ומה שלא ביקש, מפני שאין דרך ארץ להטריח חבירו עבור בהמותיו, ופשוט.

חידה. איזה דבר שיקרה לבני ישמעאל באחרית הימים הוא סימן לבני ישראל שמגיע גאולתם מרומז בפרשה.

תשובה. בבעל הטורים שלהי פרשתנו כתב לדרוש סמיכות ענין מפלת ישמעאל (על פני כל אחיו נפל), לפ' תולדות יצחק, לומר דכשיפול ישמעאל באחרית הימים, אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק.

חידה. מי עוד נפטרה יחד עם שרה.

תשובה. בספר מנחה בלולה וכן הביא בשו"ת בנין שלמה בחידושיו עה"ת ומהרי"ל דיסקין בשם מדרש דבת היתה לו לאברהם משרה ובכל שמה, ומתה כשמתה שרה אמה, וכ"כ המהרש"ל בספרו יריעות שלמה בשם רבו מהר"ש מלובלין. אומנם הגר"מ פיינשטיין בספרו שו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' מאות ו) כתב שברור שאיזה טעות הוא.

חידה. היכן מרומז העיר מכה (החשובה לישמעאלים) בפרשה.

תשובה. שאלו את הגר"ח זוננפלד, אם העיר מכה נזכרת בתורת ישראל. על כך השיב-כן. והביא ראיה: מבראשית פרשת חיי שרה (כ"ב), שם נאמר: "ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי, קדמה אל ארץ קדם". קדם, מפרש תרגום אונקלוס - היא מדינחא, היא מדינה, כידוע שמכה נקראת גם מדינחה...

חידה: איזה דין בהלכות סעודה שכולם מחוייבים בו, אמר בתואל לאליעזר, ומה השיבו.

תשובה. אין משיחין בשעת הסעודה, וכאן הוא שומע וכו'.

חידה: איזה לאו בתורה מהמת סיבתו וטעמו, אברהם אבינו לא נזהר בו.

חידה. בגמ' ב"ב טז ע"ב, דרשו מן הפסוק וה' ברך את אברהם בכל, שבת היתה לו לאברהם ובכל שמה, אימתי היא נולדה קודם יצחק או לאחריו-מהיכן יש להוכיח זאת.

תשובה. בתפארת יהונתן כתב שנולדה תאומה עם יצחק אולם מתוספות בבא בתרא קמא, א ד"ה בת היתה לו כתבו בתירוצם הראשון שלכן לא השיא אברהם ליצחק את אחותו שהרי בן נח מותר באחותו, א. שמא היתה קטנה ב. הבת היתה מהגר ולא משרה. א"כ לפי תירוצם הראשון הרי היתה קטנה מיצחק אולם לתירוצם הראשון היא נולדה לפני יצחק.

חידה. יש הלכה שאסור לאדם לעשות בקידושין, וכאן בשידוכו של יצחק עבר על הלכה זו, ומדוע?

תשובה. א. היינו הא דאסור לקדש עד שיראנה, ובפענח רזא וכו' תירצו בזה דבאמת לא קידשה עד שבאת אצלו.

ב. ויש שתירצו, דכל האי דינא היינו דוקא ביכול לקדש בעצמו עי' רש"י בקדושין שם, אבל כאן יצחק לא היה יכול לקדש בעצמו שהרי לא היה יכול לצאת לחו"ל דהוא עולה תמימה ואין חו"ל כדאי לו, ולכן הוצרך לשליח.

ג. יצחק קידש את רבקה כשהיא קטנה, וי"ל כמו שכתבנו לעיל מספר טעם מן דהיא היתה יתומה, ולכן היה מותר לקדשה. כי היא יכולה אח"כ למאן ולצאת. ובספר דברי שאל ביאר הא דיצחק קידש את רבקה כשהיא קטנה כיון שלא היה יכול לישא רק מבני משפחתו, הרי זה כמתי מעט, ומותר לקדש גם קטנה. והא שיצחק קידש את רבקה בטרם שראה אותה, ביאר בספר פענח רזא שכיון שיצחק לא היה יכול לצאת לחו"ל כדאיתא במדרש דהיה כעולה תמימה, וכיון שאינו יכול אין בזה איסור. וביד דוד תירץ דכיון דאברהם התבשר שרבקה

היא בת זוגו מן השמים, לכן לא היה חשש שימצא בה דבר מגונה לכשישאנה.

שאלה. למה לבן נקרא שמו לבן.

תשובה. א. בראשית רבתי פרשת ויצא עמוד 143 ומה שמו לבן הארמי שמו. א"ר יצחק למה נקרא שמו לבן הארמי, שהיה מלובן ברמאות.

ב. מדוע נקרא שמו לבן לפי שכל אורח שהיה בא אצלו היה מלבין פניו ומביישו שהיה נותן לו סעודה ואח"כ היה מבקש שכר על הסעודה וכן שזימן את אנשי עירו לסעודה כשהשיא את יעקב הלך ומשכן את כליהם עד שישלמו לו על הסעודה [מספר חמדת הימים התימני].

ג. במדרש רבה כאן כתב דנקרא לבן על שם שמראה עורו היה לבן ביותר, והיינו שהיה כעין לבקן.

איתא במ"ר שמות פ"ס שנקרא שמו לבן שהיה מלובן ברשע היינו שהלבין רשעותו כדי שיהיה נראה כלפי חוץ כמי שאינו רשע וכ"כ במנחת אהרן שהיה נראה לבריות כאילו הוא צדיק זך ולבן ע"י הרמאות שלו. ואיתא עוד במ"ר שנקרא שמו לבן שעתיד להלבין את עונותיהם כשלג עי"ש. ובס' חמדת הימים התימני כתב ששמו לבן שכל אורח שהיה בא אצלו היה מלבין פניו ומביישו שהיה נותן לו סעודה ואח"כ היה מבקש שכר על הסעודה וכן כשזימן את אנשי עירו לסעודה כשהשיא את יעקב, הלך ומשכן את כליהם עד שישלמו לו על הסעודה.

ד. במדרש מובאים ב' פירושים: פרדכסוס (כמדומני שהוא לבן, לבקן), או שהוא לשון 'מלובן ברשע'.

חידה. באיזה חודש מתה שרה אמנו?

תשובה. כתב בספר זר זהב שלפי המתבאר שהעקידה היה ביום הכפורים, ומהר המוריה לשם יש מהלך ג' ימים, ויהי ביום השלישי, ולפי"ז מתה שרה אמנו בחודש תשרי בערב סוכות.

צ"ע. מדוע אברהם אבינו לא קנה קבר עד שמתה אשתו, ומדוע לא קנה קודם עוד בחייה?

תשובה. החתם סופר מתרץ, אברהם חשב שע"י כל הנסיונות הגיע למצב שהוא כל כך מחובר להקב"ה, והקב"ה אומר לו לאחר העקידה כי ירא אלוקים אתה, אדם שהוא ירא אלוקים ועמד ב' נסיונות הרי הוא לא ימות ויכנס לחי לגן עדן כמו חנוך או אליהו הנביא, אולם לאחר שראה ששרה נסתלקה והוא היה טפל לה נביאות, לכך אמר אם כן יש לרכוש כעת אחוזת קבר.

חידה. מי היה דומה (בדמות פניו) לאברהם אבינו בפנים חוץ מיצחק?

תשובה. בדברי חז"ל שהובאו בפירוש רש"י (יג, ה) לוט היה דומה בקלסתר פניו לאברהם אבינו, והגה"ק בעל בית ישראל אמר שאברהם אבינו מסר נפשו במלחמה להציל את לוט שלא יחלול ה' שאברהם אבינו נשבה. והגה"ק בעל פני מנחם אמר שכיון שהרן רצה להידמות עצמו לאברהם אבינו ומסר נפשו לכך זכה שבנו לוט יהיה דומה לאברהם.

חידה. היכן רמזו בפרשה שהמפריש מעשר מתברך?

תשובה. במדרש תנחומא (חיי שרה ס"ו) איתא, על הפסוק וה' ברך את אברהם בכל, מהו בכל, בזכות המעשרות, שנאמר ויתן לו מעשר מכל, אף יצחק נתברך בזכות המעשרות וכו'. וכך כתבו בדעת זקנים מבעלי התוספות שה' ברך את אברהם בכל בזכות הפרשת מעשר של ויתן לו מעשר מכל. וביאר החיד"א בספרו ראש דוד (פ' ויקהל) דהטעם דרודף צדקה וחסד ימצא חיים, ומהפך מדת הדין למדת רחמים, וזה שאמר ואברהם זקן שזכה לזקנה, ועוד יתירא לא מיבעיא מדת רחמים שהטיבה לו אלא וה' שפירשו הוא ובית דינו, ברך את אברהם, כי גם מדת הדין נהפכה לרחמים, וכל זה זכה - בכל - שהוא המעשר כי מתנות עניים מהפך מדה"ד לרחמים ומעשרות את בעליהן, וגם עד זקנה ושיבה.

חידה. היכן המקור שלברכת אירוסין צריך עשרה מפרשתינו?

תשובה. בתוס' בכתובות (ז' ע"ב) הביאו דבמסכת כלה (פ"א) יליף ברכת חתנים מה"ת ממש"כ, ויברכו את רבקה וגו', וכתבו התוס' איכא למימר דהתם ברכת אירוסין וכו', וכן בפירושי התורה לבעלי התוס' והחזקוני נקטו כתוס' בכתובות שאצל רבקה היה ברכת אירוסין, שאלעזר לקח עשרה אנשים מילדי אברהם רוכבים על עשרה גמלים לברך ברכת אירוסין. ובספר אהל אברהם עמ"ס כתובות מובא מהג"ר דוד אופנהיים דהראיה התוס' מדכתיב ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו. ומהא דכתבה התורה מנין הגמלים בא ללמדינו שלקח עשרה כי על גמל מופקד איש וא"כ היה עשרה לברכת אירוסין.

חידה. האם יצחק השתתף בהלוויית אמו שרה אמנו.

תשובה. בפענח רזא ובילקוט ראובני כתבו שכשנעקד יצחק עשה בו אברהם חבורה והמלאכים הביאוהו לגן עדן לרפאותו ושהה שם ב' שנים, וכ"ה בהדר זקנים לבעלי התוס' וברוקח, ולכן לא היה יכול יצחק להשתתף בלוית אמו. וכ"ה ברבנו בחיי שהשי"ת מנע ממנו מלהשתתף בהלוית אמו.

גליון זה נתנדב לזכות:
מ.ב.מ. לזוה"ג בקרוב

פרשת חיי שרה תשפ"ב גליון ע"ב שנה

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:

תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמאי ועיניכם
תראנה בנים ובני בנים
כשתלי דיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני סבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:

מי שישתדל בהדפסת ספרי
אהיה לו למליץ, וכ"כ הנהיג
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:

אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להנהיג מקוהינלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אברהם סימן קכ"ב) ח"ל:
אם היה מעיץ בדבריי מעט
עיון היה מרחיח לו טובה
הרבה.

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:

הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נזר בכל יום
על כל אלה שיעיינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא, וכל הלומד
בספרי חכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:

הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שילמיו,
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו.
(ורבבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה

פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

ותמת שרה וגו' ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכתה. יש להקשות שהרי בתחילה האדם בוכה על מתו ולבסוף מספידו, ועוד יש לבאר טעם של כ"ף זעירא בתיבת "ולבכותה". ויש לבאר ע"פ מש"כ במעבר יבק וז"ל: וההספד למת הוא תועלת גדול, כי ע"י הדמעות יפתחו למת שערי דמעה העליונים המסולקים מן הדין, כאמרם שערי דמעה לא ננעלו, אמנם צריך שיהיה הבכי לתועלת [ואבידת] הנפש, ולא לתועלת [ואבידת] החומר כדרך הנשים הקלות, עכ"ל. ולפ"ז י"ל דכדי לרמוז שהבכי של אברהם היה לתועלת הנפש ולא לתועלת החומר, יש כ"ף קטנה בתוך תיבת "ולבכותה", לרמוז שמיעט בכייתו, והיינו שלא בכה כלפי החומר, אלא מחמת הנפש. ולכן ג"כ הקדים לומר "לספוד את שרה", שזה דבר ששייך רק לאבידת הנפש כמו שכתב במעבר יבוק, ואח"כ אמר "ולבכותה", כדי להדגיש שכל מה שעשה היה רק משום תועלת הנפש, וגם הבכי ששייך גם לאבידת החומר, אבל באמת היה זה כדמיון ההספד, דהיינו רק לאבידת הנפש.

ועוד י"ל, שהכתוב לא הזכיר את הבכי הראשון שלפני ההספד, שזה הדרך לבוא מחמת הטבע, שהרי תיכף שהאדם שומע איזו שמועה רעה או מקרה רע, עיניו זולגות דמעות, ואין בבכי זה שבח מיוחד לשרה, ובכי זה בא על כל אדם ואפילו על פשוט העם. ואף בבכי שבא מחמת ההספד לא צריך לכתוב, שהרי אם הספידה, ממילא יודעים שגם בכה עליה מחמת ההספד. וא"כ ודאי מה שכתוב "ולבכותה" בא לומר שאף לאחר שעברו ימי ההספד, כל זמן שהיה אברהם זוכר מעשיה וגבורותיה בעסקי ביתה וביראת ה', היו עיני אברהם זולגות דמעה, ולכן הקדים לכתוב לספוד את שרה, ואח"כ "ולבכותה", לומר שגם לאחר שנגמר זמן ההספד ונגמר חיובו מה שהיה עליו לעשות לכבודה, עדיין המשיך לבכות. ומדוקדק לפ"ז מדוע הפסיק הכתוב בתיבת "שרה" בין תיבת "לספוד", ותיבת "ולבכותה", שיותר היה לו לומר "ויבא אברהם לספוד ולבכות את שרה". אלא שדקדק להפסיק ביניהם כדי לרמוז לנו שהבכי של אברהם היה אף זמן רב לאחר ההספד על שרה כראוי לכבודה, וזה "לספוד לשרה", עדיין המשיך "ולבכותה".

ונראה דאדרבה, דמשום שהיתה גדולה בנבואה, ידעה דאין זה רצון הש"י שיטחוט את יצחק, ולכן כששמעה מהעקידה פרח נשמתה, משום שזהו נגד רצונו ית'. (אור פני יצחק).

אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני. טעם של אברהם אבינו שלא רצה ליקח אשה ליצחק מבנות הכנעני כי אם ממשפחתו, אף שכולם היו עובדי עבודה זרה, משום דהתולדות נמשכות אחרי מדות מולידה, ולא אחר שכלם. וחטא עבודה זרה שהוא חטא השכל, לא הזיק לתולדות, אלא הכנענים שהיו במדותיהם רעים מאד, כידוע ששבעה מלכי כנען הם שבע המדות הרעות, הם היו מזיקים לתולדות, ולכן אליעזר לא בחן את רבקה אלא במדות אם היא גומלת חסד. (שם משמואל פ' לך לך).

אין ביטול אחר ביטול בביטול

עכו"ם. נחלקו הראשונים מה הדין בתבטול שגוי התחיל לבטל, והביטול הגיע לדרגת ביטול כמאכל בן דרוסאי, האם המאכל נאסר בביטול זה ואי אפשר להתירו עוד. או דלמא כל זמן שלא נגמר הביטול לגמרי, יכול ישראל להשתתף בביטול ולהתיר את המאכל. ושיטת הרשב"א (תורת הבית הארוך ב"ג ש"ז), שכל תבטול שגוי ביטול אותו שליש ביטול כמאכל בן דרוסאי הרי הוא מבטול נאסר, ואי אפשר להחזירו להיתרו, דאין ביטול אחר ביטול.

וכתב האבני נזר (יו"ד סימן ק') דהרשב"א פסק כן לשיטתו, וז"ל: דעת הרשב"א דמשהגיע לכמאכל בן דרוסאי אין תקנה עוד, ואזיל בזה לטעמיה דמשהגיע למאכל בן דרוסאי אין בו משום ביטול בשבת (שבת יח:), והכי נמי אין בו ביטול עוד להתירו'.

חילוק בין ביטול עכו"ם ואפיית

עכו"ם. אמרו בע"ז (דף לח: וברמב"ם מאכ"א פ"ז ה"ג), דאם הדליק ישראל התנור

ואח"כ אפה בו הגוי פת, או אפי' זרק ישראל עץ לתוך התנור שהדליק הגוי, מותר הפת.

ונחלקו הראשונים אם היתר זה הוא דוקא בפת, או גם בתבטיל: בדרכי משה (סימן ק"ג סק"ד בשם מהר"א) כתב, דהדלקת האש ע"י ישראל מועיל להתיר ביטול עכו"ם כמו באפיית הפת. אבל

והלך שרה אשת אדוני בן לאדוני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו. יצאה שרמו להם שלא יאמרו מאבימלך נתעברה שרה, כמו שהיו אומרים ליצני הדור. ולזה אמר "אחרי זקנתה" בנס, ולא שייך נס להיות במעשה עבירה. דהרי אמרו (ע"ז נד:): הרי שבא על אשת חבירו, דין הוא שלא תתעבר, אלא עולם כמנהגו נוהג והולך, ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין, ע"כ. אבל נס לא שייך בעבירה. [דאע"ג דבלידה רגילה שייך הסברא דעולם כמנהגו נוהג, אולם בדבר שאינו טבעי בודאי הוא הוכחה שאין כאן מקום איסור, דאם לא כן לא היה השי"ת עושה נס בענין זה]. וגם ראייה "ויתן לו את כל אשר לו", כי אין דרך להוריש לממזר (ע"ב ב"ב נח:).

ובזה יש להבין מה שפירש"י הפסוק "ויצחק בא מבוא באר לחי רואי", שהלך להחזיר הגר לאביו. ומקשין דהא בתחילה היה ראוי שיצחק ישתדל בזיווג עצמו, ואחר כך בשביל אביו. ועוד קשה דלמה הכניס עצמו בשדכנות הלזה. אלא נראה שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, ואף שראו הפלא בשרה עצמה, כמו שאיתא בב"מ (דף פז:). דנעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות והניקה את כולן. מכל מקום אמרו דאברהם בן מאה שנה לא יוליד. ולזה רצה יצחק שאברהם ישא את הגר ויוליד בנים ממנה, [כדי לפרסם לעין כל שאברהם ראוי הוא עדיין להוליד, ויצחק בנו הוא]. ולכן נקראה "קטורה", שאין חשד על הבנים שמא זינתה, כי היתה מפורסמה בצניעות, כדפירש"י (כה"א) דלזה מורה השם "קטורה", ע"ש.

ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. פירש"י: מתנות - מה שניתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם, שלא רצה ליהנות מהם, ע"כ. ונראה הכרחו של רש"י לפרש כך, דהנה יש

להבין כיון שנתן "כל אשר לו" ליצחק, איך אמר שנתן מתנות לבני הפילגשים. לכן פירש רש"י שכל אשר "לו" - לעצמו, נתן ליצחק, ולהם נתן "מתנות" שאינם שלו, רק מאחרים.^א

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבנותה. וברש"י נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכו' פרח נשמתה ממנה ומתה, ע"כ. והוא בלתי מובן ששרה שהיה אברהם אבינו טפל לה בנבואה, לא תרצה לקיים רצון הש"י שצוה על העקידה.

לכבוד היוזם ומחולל הרעיון של הגליון מליצי יושר

ראיתי בשבת בפעם הראשון הגליון שלכם, והרגשתי בלבי תחושת קנאה, מדוע לא עלה במוחי רעיון נפלא כזה - לזכות אלפי ישראל בכל שבוע ושבוע בישועות ורפואות וכל מייל דמיטב ע"י קיום הבטחת הצדיקים.

וכשאמרתי זאת לזקני שליט"א אגון ופוסק מפורסם בחו"ל, הוא הראה לי דבר מעניין מאד מהמח"ק מאוסטרובצא זצ"ל (משמרות כהונה עמוד כ"ו)

וז"ל: קרה פעם שהרבי זצ"ל הלך לאסוף כסף לצדקה עם ר' יצחק מאיר לוי ז"ל תתנו של הרבי מגור זצ"ל בעל האמרי אמת, וההצלה לא האירה להם פנים. פנה ר' איטשה מאיר אל הרבי ואמר לו: הרבי מאוסטרובצא בכבודו ובעצמו הולך לאסוף כסף לצדקה ונותנים לו ביד קמוצה, היתכן.

השיב לו הרבי: אמרו חז"ל (בראשית רבה מ"ח) דבזכות שאמר אברהם "ואקחה פת לחם", זכו ל"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ובזכות "ואל הבקר רץ אברהם", קבלו את השלי. וקשה מאד, דהלא את הלחם לא הגיש למלאכים, שהרי שרה פירסה נדה, ועל זאת קיבלו שכר כזה של מן ארבעים שנה, ואילו הבקר שהוא כן הגיש לפניהם, גרם לשליו שעליו נאמר "הבשר עודנו בין שיניהם וגו' ויך בעם מכה רבה מאד".

וביאר, דדוד המלך אמר (תהלים ל"ז) "מה' מצעדי גבר כוננו", דכל פעולותיו של האדם מאת ה' תוכננו, והאדם רק שלוחו של הקב"ה, כי הקב"ה רוצה את הפעולה, א"כ אם אדם מתכנן וגם מבצע פעולה מסוימת, אין הביצוע מוכיח על שלימות וטוהר מחשבותיו, אלא מן השמים רצו שהפעולה הזאת תתבצע ותיעשה, והיא אכן נעשתה, והאדם היה רק שליח, ואם הוא לא היה מבצע, אותה הדבר היה נעשה ע"י אחר. לא כן אם אדם מתכנן ומשתדל כפי יכולתו, אך אינו זוכה לבצע כוונתו, בודאי שלמות וטהורות היו, רק שמן השמים לא הסכימו שהפעולה הזאת תיעשה.

לכן בסעודה שעשה אברהם למלאכים, מן השמים רצו שיהיו שם ג' לשונות בחרדל, ואם לא היה עושה זאת אברהם, היה משיהו אחר עושה זאת, דהרבה שלוחים למקום, ואברהם היה רק שליח, לכן אין השכר כל כך. משא"כ הלחם שלא הוגש למלאכים, רואים בכך שזה היה רצונו האמיתי של אברהם, ובעד זה משלמים מן השמים מן ארבעים שנה.

וסיים הרבי: אדרבה, מתי אנו רואים רק את רצונו של האדם, דוקא בעת שהדבר לא יצא אל הפועל אחרי כל הטרדות שהוא טרח ויגע, אז זהו סימן שמה' זה לא היה, כי אם היה רצונו ית' בזה, היה הדבר מתבצע, וכיון דהרעיון בא רק מרצונו ומחשבתו, לכן מקבלים על זה שכר גדול.

וסיים זקני הגאון שליט"א: היה נצרך לכלל ישראל מקור חדש של ישועות ורפואות, לכן מן השמים הכניסו בלבכם רעיון זה, ויוזם ומגשים הרעיון של גליון מליצי יושר הוא הקב"ה בעצמו, ורק לו צריכים להודות ולשבח.

שמחה בונם ל. ערד

^א אולם בשבת הלוי (ח"ב סימן מ"ה) העיר דיש לחלק בין דיני ביטול אחר ביטול בשבת לענין ביטול עכו"ם, וז"ל: מדלא מצינו לא האוסרים ולא המתירים שכתבו דיש לדמות ענין זה לדין ביטול אחר ביטול באיסור שבת, מכלל דאין לנו לדמות הדברים, דאף אי נימא לענין שבת דיש ביטול אחר שנתבטל כמאכ"ד, מ"מ הכא יש לומר דאסור, דנהי דביטול השני חשיב ביטול, מ"מ כיון דלא נתבטל הביטול הראשון שנתבטל כמאכל בן דרוסאי ע"י גוי, והיה כבר אז נאכל ע"י הדחק, לא אהני ליה ביטול שני אשר נקרא ג"כ ביטול להפקיע איסור ביטול עכו"ם. ולאידך גיסא אף אי נימא בשבת דאין ביטול אחר ביטול כמאכ"ד, דכבר נגמר הכל ע"י ביטול הראשון, מ"מ אין ראייה לאסורו כאן אם נעשה הביטול הראשון ע"י גוי, דשאני התם דכיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה וחתוכה זו כבר עלתה לה ביטול בשעת הדחק, ודי בזה לפטור את המבטל אח"כ, אבל סו"ס אין להכחיש כי המשלים שני שלישים החסרים בביטול טובא קעביד לקרבו לאכילה, ודי בזה להקל לענין גזירות שלקות דרבנן.

^ב והוסיף בהגהות סמ"ק (סימן רכ"ג סק"ג) שלא רק הדלקת האש מועילה להתיר ביטול עכו"ם, אלא אפילו ישליך ישראל קיסם לאש אע"פ שהישראל אינו מוליד את האש

^א וכ"כ בבלי יקר כאן וז"ל: מה שנקט "כל אשר לו", היינו כל מה שהשתדל אברהם מכת טרחו ועמלו ובא לו בויעת אפו וביגיעת כפו, זה הדבר המיוחד לו לעצמו.

הרשב"א והר"ן והריטב"א (ע"ז שם), והריב"ש (סימן תקי"ד) ורבינו יונה (אגרת התשובה אות ל"ט) כתבו, דהיתר זה אינו אלא בפת.

ושני טעמים נאמרו לחלק בין פת לתבשיל:

א) הרשב"א שם כתב דדוקא בפת הקילו כיון שעיקר חיי נפש תלוי בה.

ב) הר"ן שם כתב וז"ל: דוקא בפת לפי ששגירת התנור היא מלאכה מיוחדת בו, אבל בשאר תבשילין לא. וביאר הט"ז (סק"ז) כוונתו, וז"ל: שבפת צריך להסיק התנור ולהוציא כל הגחלים קודם שיאפה הלחם, משא"כ בשאר תבשיל מסיק האור בשעה שהתבשיל מתבשל, ומוסיף והולך תמיד, לכן לא ניכר כ"כ מעשה ישראל, עכ"ל.

וכתב האבני נזר (י"ד סימן צ"ו אות ד') דיש נפ"מ בין טעמו של הרשב"א לבין טעמו של הר"ן, דלפי הרשב"א כל ההיתר של חיי נפש הוא רק בישראל שאין לו פת וצריך ליקח פת של גוי, דבזה התירו לתקן הפת ע"י שגירת התנור, אבל אם ירצה לתת את עיסתו לגוי כדי שיאפנו לו, דינו כדין תבשיל שאין בהם משום חיי נפש, ולא תועיל שגירת התנור ע"י ישראל להתירם. משא"כ לדעת הר"ן ששגירת התנור מועילה באפייה דוקא משום שרק באפייה היא מלאכה חשובה ובבישול לא, א"כ אף פת של ישראל שיאפנו גוי מותר אם שגירת התנור תיעשה ע"י ישראל, עכ"ד.

והנה יש לדון לדעת הראשונים הנ"ל שהדלקת האש אינו מועיל להתיר תבשיל, אם דברים אלו אמורים אפי' הדליק ישראל את האש אחר הנחת הקדרה, או שמא זה רק אם הדליק ישראל את האש לפני הנחת הקדרה, אבל אם הדליק את האש אחרי הנחת הקדרה, תועיל ההדלקה להתיר, מפני שפעולה זאת נחשבת לבישול ישראל ממש, דכל הבישול נעשה כעת בזה שהדליק את האש.

והאבני נזר (שם אות ה') כתב בפשיטות כצד השני, דהדלקת אש לאחר שהונחה הקדרה מועיל לכר"ע. והוסיף עוד, דלאחר שהונחה הקדרה מועיל גם חיתוי ואפי' השלכת קיסם בשעת הבישול, דרך קודם שהונחה הקדרה סוברים הראשונים הנ"ל דאינו מועיל.

ואומר אל אדני אלי לא תאבה האשה ללכת אחרי. דרשו רז"ל "אלי" כתיב, חסר ו', בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה להשיאה ליצחק, אמר לו אברהם בני ברוך ואין ארור מדבק

עצמה ואינו משתתף אח"כ במעשה הבישול, בכל זאת אין המאכל נאסר משום בישול עכ"ם.

והעיר בשלחן מלכים (ח"א עמוד תי"ג), דלכאורה איכא נפ"מ נוסף באפיית פת בימינו שנעשית בתנורים חשמליים, שכעת אין מלאכת הדלקת האש בתנור חשובה יותר מהדלקת אש תחת התבשילים, דלפי טעמו של הר"ן הדלקת התנור לא תועיל אפילו בפת, כשם שהיא אינה מועילה בתבשילים, משא"כ לטעמו של הרשב"א שיש בפת קולא משום שהיא חיי נפש, א"כ לעולם מהני בפת הדלקת התנור. אבל מסתימת הפוסקים נראה שאף לשיטת הר"ן מועילה הדלקת התנור שבימינו, כיון שבזמן חז"ל לא גזרו על כך.

ה ולכא' מוכח כך מהא דאמרו גבי בישול בשבת (ביצה לד.), דאם אחד הדליק אש, ובא השני והניח את הקדרה, הדבר נחשב ששניהם שותפים במעשה, אך אם אחד הדליק לאחר שהקדרה מונחת, אז כל הבישול נחשב על שמו. וא"כ ה"ה לענין בישול עכ"ם שאם ישראל הדליק את האש לאחר שהקדרה כבר מונחת, כל הבישול נחשב על שמו, ויועיל לכר"ע.

בברוך. ותמהו המפרשים למה לא החסיר הכתוב אות ו' בפעם ראשונה כשאמר לאברהם, דשם כתיב "אולי" מלא ו'.

ובפשטות י"ל דבשמעו תשובת אברהם והכיר בצדקת דבריו, נתחרט על רצונו, ולכן נעקר שם הרמז, אבל עתה שכבר יצא מכלל ארור ע"י דיבור "בוא ברוך ה'" (ע' בראשית רבה פ"ו דף קל"ג) לכן חשב דהלא עתה אני באמת ג"כ ראוי, ולכן נחסרה אות ו'.

עוד יש לומר שבמכוון אמר כאן אליעזר "אלי", היינו שאני מעונין שאתם תמאנו מלתת בתכם ליצחק, כי אני יש לי בת, וביקשתי מאדוני אברהם שישתדך עמי, ואמר לי שבתחילה אלך למשפחתו, ואם ימאנו אז נדבר. נמצא שתעשו לי טובה אם לא תרצו ליתן את רבקה ליצחק ואז אזכה בו. וטבע בני אדם בראותם שישנם קונים אחרים בלעדם שרוצים לקנות הסחורה, אפילו אם מתחילה לא היו קופצים בני אדם כל כך לקנותה, ברם עתה ע"י ההתחרות של אחרים, ממהרים לקנותה. ולכן ע"י דבריו יקפצו ליתן לו את רבקה, וכל מה שהיה יכול להשתדל בדבר השתדל כעבד נאמן, והבן.

ויושם לפניו לאכל וגו' ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו. יש לעיין איך אכל אליעזר מסעודת לבן ובתואל, והא איתא בע"ז (דף

ז.) ר' ישמעאל אומר ישראל שבח"ל עובדי עבודה זרה בטרהר"ה, כיצד, עובד כוכבים שעשה משתה לבנו וזימן כל היהודים שבעירו, אע"פ שאוכלין משלהן ושמם שלהן עומד לפניהם, מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחי מתים.

ויש לומר, דהנה בפסוק הקודם כתוב "ויפתח הגמלים וינתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחוץ רגלי ורגלי האנשים אשר אתו", דהיינו שלבן נתן להם (ע' רמב"ן שם), אבל כאן שינה הכתוב, ותחת לכתוב "וישם לפניו לאכול", כתב "וישם", דמשמע שלא לבן שם את

האוכל, כי האוכל לא היה משלו אלא משל אליעזר. ולא עוד אלא שבכלל לא אכלו ביחד, שכן כתיב "ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו", ואילו לבן ובתואל אינם מוזכרים כאן כלל, הרי שלא היתה הסעודה משותפת כלל.

שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו. סיום הפסוק אינו מתאים לתחילתו, שהרי הפסוק התחיל בשתולים, דהיינו בעצמם שתולים, ולפ"ז היה צריך לסיים ב"יפריחו", ולא יפריחו את האחרים.

אלא רומז בזה על הזמן שהצדיק כבר בעלמא דקשוט בישיבה של מעלה, שלמרות שאיננו נמצא בעוה"ז, אבל השפעתו ניכרת כאן, שכל אלו שלמדו ממנו ומדרכיו ממשיכים בעשיית הטוב. וזה "שתולים בבית ה'" - הם נמצאים כבר במקומם הקבוע בטרקלין, אבל עדיין ממשיכים להשפיע על האחרים בפרוודור - "בחצרות אלקינו יפריחו".

עוד י"ל, פירוטיו של הצדיק פורחים "בחצרות אלקינו" דהיינו הוא משפיע על המון העם שעדיין לא זכו להיכנס עמוק בבית ה', אלא הם מצויים "בחצרות אלקינו", אבל זה רק כיון שהוא שתול בבית ה', דהצדיק כל גופו יונק כל הזמן מן התורה הקדושה.

ונראה דהחילוק הוא, משום דחלות תרומה ומעשר שייך רק בטבל, דהפרשה מתקן הכר, ממילא לאחר שכבר תרם תרומה ומעשר, כבר אין הכר טבל, ולכן לא שייך לחול בהכר עד חלות תרומה ומעשר. לעומת זה פאה אינה משום תיקון השדה, אלא זה חיוב על הגברא להניח מתנת עניים מן השדה, לכן כל מה שמניח לשם פאה חל בה שם פאה. (חז"ל פאה פ"ב ח"ה).

להפריש שני פעמים פאה. תנן בתוספתא (פאה פ"ב ח"ה): בעל הבית שנתן פאה לעניים, אמרו לו "תן לנו מצד זה", ונתן להם, זה וזה פאה. ואמרו בב"ק (דף כח.) דכיון דזה וזה פאה, לכן הם פטורים מן המעשר. וחזינן דיוכלים לעשות תוספות פאה, שחוזר ונותן עוד פאה אחרי שכבר נתן פאה, וחל בהתוספות שם פאה, ושתי הפאות פטורות מן המעשר מדין פאה. אבל בתבומה ומעשר אין יכולים להוסיף לאחר הפרשה פעם שני תרומה ומעשר, וצ"ב החילוק.

לכבוד עורך הגליון מליצי יושר

מודה אני לכם מעומק הלב על הגליון הנאה והמפואר שמתענג אני מאוד מזה בכל שבוע ושבוע. והנה בנוגע מדור האבני נזר, רציתי לציין מה שכתב בספר אביר הרועים (עמוד ט"ז) ח"ל: כשהיה יושב האבני נזר בבית המדרש בקטנותו ולומד בהתמדה, כאשר שמע מרחוק קול צעקת נשים הבאים ליכנס לביהמ"ד לעורר רחמים ולהתפלל על החולה או מקשה לילד ר"ל כדרכם, ה' דרכו בקודש לסגור הדלת לפניהם והשמיע להם לחוץ שאם יצייתו לו ולא יכנסו לביהמ"ד ויחזרו לביתם, בזכות זה שלא יבלבלו אותו ולא יבטלו אותו מלימודו, מבטיח אותם שיבוא להם הישועה תיכף, וכן עשו, ויהי טרם בואם לביתם כבר שמעו שהוטב להחולה, המקשה לילד ילדה, והאמינו בו שברכתו נתקיימה, עד שחזרו תיכף לביהמ"ד והשמיעו לו דרך הדלת מו"ט וישר כח עבור ברכתו, ומאז רבים וכן שלמים כן עשו כשהיו צריכים לישועה עשו תחבולות כדי שהעלם הק' העילוי יאמר להם ברכתו, כי ראו הכל שדבריו הקדושים עושים רושם בשמים וברכתו נתקיים, עכ"ל.

וא"ב בב"ד של מעלה אינם רוצים לעכב האבג"ז זמן רב לבטל אותו מלימודו בגן עדן, אלא מיד כשהוא מופיע שם מצייתים לדבריו ועושים כרצונו להשפיע כל טוב לאותם המקיימים צוותו.

כל טוב

ג.ל.

ישיבת סאכאטשוב

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת ארית"ק כהדרכת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

**ארייברענגען יראת חטא אין אייערע קינד
דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.**

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- א ת"ת זי"ש וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער ישועה פרייזאט. בנאמנות, קאנפידענציעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין, באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעגענקייט. מיט כוונה, במתינות. אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט זי גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקומט די חלות און סיי נאכרעם אזוי ווי אלע שיטות. די שטיין בלייבט אין דעם אויווען פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין. ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט איין וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקען. שהוא עת רצון להתפלל. כדי איר זאלט קענען מיט זאגען די תפילה.
- די ת"ת גייט אליין צום ציון און מתפלל, נאכרעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (המקובל מהישמח משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע וועג, און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מ'קען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מ'קען באשטעלען אפאר שטיינער כדי מ'זאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובל'דיגע אופן פון **מכן דורות ישרים** זעהט מען ווי עס ווערט מקיים די ווערטער פון ארית"ק אויפן הארץ: **יבשר הלב** (=אמרינות זיין הארץ צו אידשקייט), **שיתקצר לבו לשמים** (=פשוטע די גאנצע מענטש), **ותראה פלאים** (=וועסט ווערן וואונדער). מ'קען עס געבען פון מעשר.

פאר פרטים רופט-טקסט מכן דורות ישרים

917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

צופרידענע עלסערען פון מכן דורות ישרים זאגן:

”מיין קינד איז געווארען א אנדערע מענטש. ער לערענט מוסר, ער וויל ענדיגען א מסכתא

”מיין זון בעהט מיר 'וועק מיר' אויף 5 מינוט פאר סוף זמן קריאת שמע

”מיין יצחק האט אדויפגעלייגט א פילטער

”איך האב נישט געהאט קיין מנוחה פארדעם נישט וויסענדיג וואס מיין בחור טוהט

”כ'האב אנגעהויבן ווערן תלחה מיט מיינע קינדער נאכדן מנדר זיין פאר מיין חברים קינד

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די **פלאצקע גאון** - וואראשא, **אבני נזר** - סוכאטשוב, **בן לאשרי** און **חזון יחזקאל** - הר המנוחות

אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

מה מרגיש עני שדופק על דלתו של העשיר?

יש עני שדופק בפתח בפתח ובחשש, שאינו יודע איך יקבלו את פניו, ויש עני שכבר פגש את העשיר קודם לכן וסיפר לו על מצבו ונכמרו רחמי העשיר עליו והזמין לבוא לביתו לקבל תרומה, וכשהוא דופק בדלת הוא פחות חושש שהרי סיכם כבר עם העשיר. אבל עני שהעשיר מעצמו ניגש אליו לדרוש בשלומו ובצרכיו, והזמין אותו לקבל תרומה, כשהוא דופק בדלת ודאי שאינו חושש בכלל, שהרי העשיר מיוזמתו הזמין אותו. כך אנו אצל הקב"ה באים עם הזמנה מהרבש"ע בעצמו, קול דודי דופק פתחי לי אחותי, הקב"ה מגיע אלינו, ואנחנו רק צריכים להתקרב ולהרגיש קרובים ולבקש ולהתפלל לפניו.

ואמרו לפני ראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר. [טז.]
מבואר כאן שה' בא אלינו מעצמו ומבקש מאתנו - שנעשה דברים שיועילו לנו להיוושע ולזכות בדן!
הגאון רבי שמעון גלאי שליט"א אומר שאנחנו צריכים לשמוח על הקריאה הזו ולנצל את ההזדמנות - שה' נתן לנו. ומסביר את זה במשל לאדם עני שנעמד מאחורי דלת של גביר עשיר - איך הוא מרגיש?

רק אנו יודעים איך תרופות משפיעות

לשנות סדרי בראשית, והתרופה שה' יצר היא שניתן להנצל ע"י שינוי השם - כך ניתן להוושע בלי לגעת בסדרי הבריאה! הגם שאיננו מבינים איך התרופה הזו פועלת, ואיך היא משפיעה, אבל זה מסודר ה' ליראיו, ששינוי השם - משפיע על שורש הנשמה, ומאפשר פתח לישועה.
אמנם הר"ן פירש ששינוי השם גורם לעשות תשובה - שיאמר בלבו איני אותו האיש שהייתי קודם לכן וצריך אני לתקן מעשי. אבל זה לא מעשי כשמדובר על חולה אנוש - ששוכב מחוסר הכרה. והאמת היא שהתרופה הזו לא מחודשת יותר משאר התרופות שהרופאים רושמים לחולים, נכון שהם יודעים לתאר איך התרופה משפיעה, ואת תהליך ההחלמה.
אבל עדיין אין להם שמץ של מושג, למה ומדוע בריאה כזו משפיעה לטובה על בריאותו של האדם... אבל אנו יודעים שהכל מגזירת חכמתו יתברך.

א"ר יצחק ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם, אלו הן: צדקה צעקה שינוי השם ושינוי מעשה, צדקה וכו', צעקה דכתיב וכו', שינוי השם דכתיב {בראשית יז-טו} שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה, וכתיב וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן, שינוי מעשה דכתיב וכו'. [טז:]
יש להבין - בשלמא מעשים טובים של תשובה תפילה וצדקה מרבים זכויות, אבל איך שינוי השם מועיל לקרוע גזר דין? ועוד אם ה' חפץ להושיע אדם [כאברהם ושרה] מדוע יצטרך לשנות את שמו?
מסביר **הגאון רבי יוסף יהודה ליב בלוח צוק"ל** שיש דברים שה' הטביע בבריאה - ואינו חפץ לשנות את המהלך של הבריאה. לפעמים יש גזירה קשה - שהוטבע ביצירת האדם, ביטולה עלול

את חוקי מלך העולם כדאי לנו לקבל

ודם קובע חוקים, לפעמים השיקולים הם לטובת המדינה, ולרעת חלק מהתושבים הפרטיים, שנאלצים לותר על התועלת שלהם מפחד המלכות.
אבל הקב"ה שציווה אותנו על חוקי התורה - המטרה של החוקים היא לטובתו של כל יחיד ויחיד!
אמנם זה גם לטובת כל העם, כי כשהיחיד חוטא הוא מזיק לכל הכלל, [כמו שהיה עם עכן] וצדיק מגן על הדור [כמו שביקש אברהם אבינו על סדום].
וכשאדם מקיים את חוקי המלכות של מלך העולם, הרי זה לטובתו שיוזכה לעולם הבא וחיי נצח ופירותיהן בעולם הזה!

ואמרו לפני ראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר. [טז.]
יש להבין מה המשמעות של אמירת הפסוקים - וכי אם לא נאמר אותם ה' ח"ו לא מלך? הרי מלכותו בכל משלה?
אומר **מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א** שהדגש הוא ביתמליכוני עליכם - שאדם צריך להכריז על עצמו שהוא לא מורד - אלא מקבל על עצמו להיות חלק מהממלכה.
אבל באמת זה גם כדאי לקבל את עול מלכותו - כי כשמלך בשר

'מעביר על מידותיו' - צריך גם תשובה וענווה

כמהו היה ניתן לבוא אליו בתביעה.
ורואים שעל אף הכל - עדיין צריך רחמים מרובים וזכויות גדולות של 'מעביר על מידותיו' כדי להינצל!
ולא די בזה אלא שהגמרא מוסיפה ואומרת שיש כאן 'אליה וקוץ בה' - כי צריך גם שיהיה בו מידת הענווה 'שמששים עצמו כשירים'.
כמובן שהכל מתחיל מתשובה - בלעדיה אין כלום! אך בתשובה יש דרגות רבות, ולדברים מסויימים מספיק גם ההרהור תשובה להיחשב צדיק.
אבל מידות טובות של 'מעביר על מידותיו' ומששים עצמו כשירים - זה בכלל לא דבר קל, זו עבודת חיים! ולצערנו רואים רבים וטובים שלא זכו למידה הזו.
מי שזוכה לעבוד על המידות האלו - לא רק שזוכה בדין אלא כל החיים שלו יותר מרוממים! הוא מאושר! וניצל מהרבה חטאים.

רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשילוי ביה חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו צביתו ליה זודתא לסוף איתפח הוה מיכסיף רב פפא למיחזייה א"ל מאי חזית אמר (ליה) אין הכי הוה ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון לעובר פשע. [יז.]
יש להבין שהלא רב הונא ודאי נפטר בגלל חטא [שהוא לא מהארבע שמתו בעטוי של נחש] ואם פסקו שחייב מיתה, איך התבטל הדין?
אומר **מרן הגראי"ל שטינמן צוק"ל** שאין ספק שעל החטא שנתבע עליו הוא כבר עשה תשובה - שהרי כל ת"ח שעשה עבירה 'ודאי עשה תשובה'.
וגם ברור שודאי אם היה לו חטא - זה חטא דק שרק לאדם גדול

וארטים לפרשת השבוע

כג א. ויהיו חיי שרה מאה עשרים ושבע שנים. איתא במדרש רבא בראשית נח ג: רבי עקיבא היה דורש והיה הציבור מתנמנם, ביקש לעוררם, אמר: מפני מה ראתה אסתר למלך על כזו מדינות? מפני שראתה את שרה שחיייתה כזו שנים. רבים עומדים על המדרש הזה מה הקשר בין מאה עשרים ושבע שנות שרה למלכות אסתר? וי"ל דכשאסתר באה לאחשוורוש איך הותר לה להינשא לו, הא פרהסיא הווי ובפרהסיא אפי"על מצוות קלות יתגרואל יעבור, כך מקשה הגמ' בסנהדרין. ומתרתה הגמ' שאסתר קרקע עולם היתה. וכעת הכל כפתור ופרח, מנל דקרקע עולם הותר לאסתר משרה שהלכה לפרעה ולאבימלך ולא מסרה את נפשה למות בהתנגדות להימסר להם, ומי אמר ששרה עשתה בהיתר, ע"ז י"ל דילפינן מהפסוק שלפנינו שהיא חיה מאה עשרים ושבע שנים, וברש"י (ע"פ המדרש) דבת קב בת כ לחטא, ש"מ שלא היתה עם חטא כלל, סימן ששרינן בקרקע עולם, וזמ"ש: מה ראתה להינשא לאחשוורוש ולמלך על 127 מדינות הרי זה איסור, י"ל שראתה את שרה שהלכה לאבימלך ופרעה ולא היה לה איסור, כי היא חיה 127 שנים וכל שנותיה לטובה כי בת קב בת כ. כמוצא שלל רב.

כג ב. ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. יש להקשות למה הפסיק באמצע לשרה ולא כתב לספוד ולבכות את שרה? וי"ל דאיתא בסנהדרין מו: מחלוקת אהרן הספד הוא כבוד החיים או כבוד המת, וא"כ זה מה שכתב כאן, הספד הוא שבת למת שהיא טובה גדולה בשבילו שמזכירים זכויותיו בפניו כדכתיב והלך לפניך צדקך, וזהו יקרא דשכבי. ואילו ההתעוררות לבכי היא כבוד החי כמו שכתוב כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה מינחם בבית גזיו, וזהו שכתב לספוד לשרה, למענה, ואז לבכותה, בשביל החיים. אזור אליהו.

כג ד. תנו לי אחות קבר. וברש"י אם תרצו הריני גר ואם לאו אחיה תושב ואטלנו מן הדין, שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת. וברא"ם ובשפת"ח הקשר שדבר זה הוא סותר לדברי רש"י פרשת לך לך על הפסוק ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם וכו', דהכתוב שם ואמר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ ולא זכה בה אברהם עדיין, וא"כ איך טען ואטלנו מן הדין? התשובה היא ע"פ הגמ' בעבודה-זרה. דאיתא שם שבאדמת ארץ ישראל זכו בימי אברהם, ואילו בפירותיה זכו רק בימי יהושע. וא"כ בפרשת לך לך שהנידון היה על הפירות אזי אברהם עדיין לא זכה בה. ואילו כאן שהנידון הוא על הקרקע, בזה כבר אברהם זכה ולכן בדין הוא נוטל. עו"ל דהתם בוויכוח בין רועי לוט ורועי אברהם זה היה קודם ברית בין הבתרים, ומה שרועי לוט אמרו שהובטחה הארץ לאברהם הוא ממה שנאמר בצאתו מחורן (יב ז) לזרעך אתן את הארץ הזאת, ושם זה שהקב"ה הבטיח שהוא עתיד לתת, ולכן עדיין לא זכה בה אברהם. אבל בברית בין הבתרים שנאמר בה לתת לך את הארץ וכן ב' (טו יח) כתוב לזרעך נתתי את הארץ והיינו לשון עבר, אז חל בה קניין ממש.

כג ח - ט. וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבור מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר, ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדה בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאחוזת קבר. בכל הפרשה נראה שאברהם קנה את השדה מעפרון שהוא היה בעל השדה, וכן מפורש בפרק מט פסוק ל אשר קנה אברהם מאת עפרן החתי וכו', ולפי"ז יש להקשות מדוע כתבה התורה כאן שקנה אברהם מאת בני חת (בכד כ ובה כ) וי"ל דודאי עפרן היה הבעלים של השדה וממנו הוצרך לקנותו, אלא כיוון שבני חת היו בר מצרא של השדה ובשביל לקנות את השדה הוצרך אברהם לאישורם, כי מבואר בב"מ קו שבר מצרא יכול לעכב מכירת השדה ואף להוציא מהלוקח ולכן היה צריך אברהם של לבקש רשותם של בני חת, ובלי רשותם קניינו של אברהם לא היה נחשב. זרע שמשון.

כג טז. ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר. מה זו התוספת עובר לסוחר? וי"ל ע"פ מעשה שהיה עם רבי אפרים זלמן מרגליות, שהלך להשתדל אצל השר בעניי הקהילה, והשר רצה לרמוז לו שהוא רוצה שוחד, אז הוא אמר לו אני חייב סכום של כסף לפלוני, תסדר לי את העניין ואז אני אטפל בכל העניינים שלך, כיון שלא היה נעים לו שהוא לוקח כסף ישירות מידו. וא"כ י"ל שעפרון כיבד את עצמו, ולא היה נעים לו

לקחת כסף אחר שרה אמר שיתן זאת ישר לסוחר. אמר עובר לסוחר היינו שיתן זאת ישר לסוחר.

כג כ. ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחוזת קבר. פסוק זה הוא לכאורה מיותר שהרי כבר נאמר למעלה ויקם שדה עפרון אשר במכפלה לאברהם למקנה? וי"ל ע"פ המבואר בירושלמי ב"ב ג א. דהמוכר קבר לחברו כיוון שקבר שלשה מתים קנה את כל השדה בחזקה, ואיתא בנזיר דהמוצא שלשה קברים שיש ביניהם מד עד ח אמות הרי"ז שכונת קברות. וא"כ זהו ביאור הפסוק ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחוזת קבר? היינו לאחר שקבר את שרה במערה ונמצאו בה שלשה מתים, שהרי כבר נקברו בה אדם וחיה, ולכן כעת אברהם קנה השדה בחזקה וכירושלמי ה"ל, וגם נעשה המקום לאחוזת קבר כמבואר בנזיר, ולעיל כשעדיין לא קבר את שרה זה היה של אברהם רק בהסכמה של עפרון וכמבואר ברש"י שם שכתב יתקומה היתה לו שיצאה מיד עפרון והוסכם הדבר שאברהם יקנה אותה. אך עדיין לא היה לאברהם קניין בזה. ורק כעת כשהחזיק וקנה בחזקה המקום נקנה לגמרי לאברהם. צפנת פענח.

כד י. ויקח העבד... מגמלי אדוניו. וברמב"ן הביא מדרש רבה ב דעות. דעה ראשונה שגמלי אדוניו היו זמורים, שלא יאכלו משדות אחרים. ודעה שנייה, שהם לא היו זמורים, דלא גרע מחמורו של רבי פנחס בן יאיר, שלא אכל מאיסור, וה"ה גמלו של א"א. ובקובץ שיעורים בפסחים כתב שנחלקו 2 השיטות בדברי הגמ' והתוס' שם. דאיתא שדווקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה, אלא במידי איסורים הקב"ה מביא תקלה. ונחלקו בחקירה הידועה, האם אכילת גזל הוי אכילת איסור כטבל וא"כ לא הוצרך לזממם כי הקב"ה לא מביא תקלה במידי דאכילה. או שגזל הוי ככל האיסורים, ולא כמאכלות אסורות אלא כעובר על שאר איסורי תורה.

כד יא. ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השואבות. אמרו חז"ל (ברכות נד) ארבעה צריכים להודות יורדי הים הולכי מדבריות מי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים. השו"ע או"ח ריט א מוסף וסימנך: וכל החיים יודוך סלה. חיים ר"ת חולה יסורים ים מדבר. והם יודוך. בספר ממוק האור הביא בשם רבי יצחק אסא מרבני סוריה שעניין זה רמזו ג"כ בפסוק שלפנינו, ויברך הגמלים – והיינו ויברך הגומל. מחוץ לעיר – והיינו הולכי מדבריות. אל באר המים – והיינו יורדי הים. לעת ערב – והיינו מי שהיה חולה וכנאמר עד שלא שקעה שמשו. לעת צאת – והיינו מי שהיה בית סוחר ויצא.

כד יז - כב. והיה הנערה אשר אמר אליה הטי כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמלך אשקה אתה הוכחת לי צחק וגוי' ובפסוק יט כתב ותאמר גם לגמלך אשאה. ובפסוק כא כתוב והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא, ובפסוק כב כתב ויהי כאשר כילו הגמלים לשתות ויקח נזם זהב. רבים נתקשו כאן הרי הסימן של אליעזר היה באם היא תשקה גם את הגמלים, וזה כבר קרה בתחילה בפסוק יט שאמרה גם לגמלך אשאה א"כ למה האיש משתאה הרי הסימן כבר התקיים קודם לכן? ויתרצו שאליעזר לא ידע עדיין אם המים שייכים לרבה או לשה גזול, משום שאולי היא שכירה של בני העיר ואז אם היא נותנת ממים שלא שלה או שמועלת בשליחותה ומתעסקת עם משהו אחר, ממילא גם אם היא נותנת לגמלים היא לא מתאימה ליצחק כי זה גזל. ורק אחרי שכלו הגמלים לשתות הביא אליעזר שאלעזר שהיא עשתה היה מעשה הכי טוב ומוותר, כי אילו לא היה גזל או מעילה, הגמלים של אברהם לא היו שותים כלל, כי בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י כמו שחמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא היה אוכל ממאכלות אסורות ה"ה גמלו של אברהם, ולכן כשגמרה להקשות וראה שהם שותים, ועוד שראה גם שלא מבקשת כסף אלא נטל לשם חסד א' הבין שזה השידוך. זרע שמשון.

כד יח-כה. בתחילה על יד הבאר היא נתנה שתיה לאליעזר לפני הגמלים, ואילו כשהגיעו לביתם היא נתנה לגמלים לפני אליעזר, כמו שכתוב בפסוק גם תבן לי משפוא רב עמנו, גם מקום ללון. והדברים תמומים, למה פעם מביאים את הגמלים ופעם את אליעזר? וי"ל דהנה במג"א קסז יח בהא דאסור לאדם לאכול קודם שיתן לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת, ומקשה שם מהא דרבה קודם לאליעזר דאמרה שתה וגם

פרשת חיי שרה תשפ"ב

לגמלך אשאה (ע"ש מה שתירץ דשתייה שאני). וקושייה מעיקרא ליתא דכל הדין דבהמה קדים לאדם הוא רק בבהמתו שמזונותיה עליו, משא"כ בבהמת חברו שאין מזונותיה עליו וודאי דאדם קודם. ולפי"ז יובן ג' מדוע כשהגיעו לביתם היא הקדימה לגמלים ואח"כ מקום ללון, כי אז זה היה אחרי שאליעזר נתן לה הנזם בתורת קידושין, א"כ הבהמות נהיו תחת רשותה, כי היא נהיית אשת יצחק ומזונות הבהמות מוטלים עליה, לכן הקדימה רבה את הבהמות.

כד לג לד. ויושם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דיברתי דברי. ויאמר עבד אברהם אנכי. צ"ב הרי הוא כבר אמר להם שהוא עבד אברהם לעיל בפסוק כז ומדוע חזר ע"כ עוד פעם כאן? וי"ל דהנה יש להקשות איך שלח אברהם את אליעזר לקדש אישה ליצחק הרי עבד אינו נעשה שליח, ובע"כ ששחררו ושרי משום פו"ר, וכיוון שיש איסור בשחרור מסתבר ששחררו על תנאי שאם ימצא שידוך אז משוחרר ואי לא אז לא. והנה איתא בברכות מה: עבדים מזמנים לעצמם, ולכן כשהניחו לפניו האוכל לא יכל עדיין לאכול כי הוא לא יודע איך יזמן, משום שאם הוא לא תסכים אז הוא עדיין עבד אברהם ומזמן לעצמו ולא היא כן תסכים אז הוא כבר לא עבד. לכך אמר שאני אוכל עמכם רק אם דברתי דברי ובלא"ה אני עדיין עבד אברהם. רבי בנימין דיסקין.

כד לו. ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי. אומר רש"י אלי כתיב בלי ויו. בת היה לו לאליעזר והיה מחזר להשיאה ליצחק אמר לו אברהם בני ברוך וכו'. ותמורה המפרשים למה אליעזר נזכר לספר זאת רק כאן בשעה שמדבר עם לבן למה לא סיפר זאת מקודם כאשר אברהם שילחו והשבעו? וי"ל שמצינו בתורה שאברהם נתן שטר מתנה ליצחק להקנותו את כל אשר לו כדי שיקפצו לתת לו בתם (רש"י כד ז), ויש להקשות מדוע עשה זאת הרי יצחק הוא בנו וברור שהוא יירש שם את עשרו, אלא כיוון שלמצינו הדור היה אומרים מאבימלך נתעברה שרה וא"כ נחלת אברהם לא תעבור ליצחק ומנלן שיצחק עשיר לכן כתב שטר מתנה כדי שיראו שיצחק עשיר ויסיכמו להינשא לו. ואפשר שאליעזר אמר להם כעת דעו שיצחק הוא בנו של אברהם, דהנה אני רציתי לתת את בתי ליצחק והוא לא הסכים, ואילו היה יצחק ממזר ובן של אבימלך, היה לו לאברהם להסכים כי בתי היא שפחה ועי"ז היה יצחק נטהר ממזרותו כדון ממזר הנושא שפחה וכו'. וזה היה זירזו להסכמתם. בן עוזיאל.

כד טה. ותאמר אל העבד מי האיש הזה וגוי' ויאמר העבד הוא אדוני. ויש להקשות דעד עתה היה יצחק בן אדוני כדכתיב ותהי אשה לבן אדונך, וכן היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני. ומדוע כעת השתנה שמו ליהוא אדוני? וי"ל דמצינו ברש"י לעיל כד י שטר מתנה כתב ליצחק כדי שיקפצו לשלוח לו בתם. וא"כ י"ל שכל מה שנתן את כל אשר לו ליצחק זה ע"ד שימצא שידוך ליצחק, ואכן ברגע שמצא נהפך אליעזר להיות עבד של יצחק כי אז חלה המתנה. לכן כעת הוא נהיה אדוני. הריב"ז.

כה ה - ו. ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים נתן אברהם מתנות וגוי' בעודנו חי. יש להקשות איך נתן אברהם את הירושה ליצחק הרי אין מעבירין ירושה מבן לבן, והכתוב כל נכסיו לאחד מבניו אין מתנתו מתנה, כמבואר בב"ב (קכו: קלא:)? ועוד מהו בעודנו חי? וי"ל דאיתא בכסת הגדולה דמתנת בריא אין בו איסור העברת נחלה ויכול להעביר את רוב נכסיו לבנו כשמשיר לשאר בניו. ולפי"ז י"ל שאברהם נתן מתנה את כל אשר לו ליצחק מדין מתנת בריא, ולכן גם נתן קצת מתנות לפילגשים בשביל שלא יטענו שהמתנה שנתן ליצחק לא כשרה. זרע יעקב.

כה ט. ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו. אומר רש"י מכאן שישמעאל עשה תשובה והולך את יצחק לפניו. ויש להקשות מנלן שעשה תשובה אולי הוא סתם כיבד אותו כי סו"ס יצחק היה גדול הדור וכולם כיבדוהו ביותר. וי"ל דאיתא בע"ז כה: ההולך עם עכו"ם ילך מאחריו שמה יבוא להורגו, והנה ישמעאל רצה להרוג את יצחק כמו"כ פעמים וכמבואר ברש"י כי ה' שהיה מרים עמו על הירושה והיה נוטל קשתו ואורה בו חריב. ואם רצה להורגו על עניני הירושה בחיי אברהם כ"ש שרצה להורגו כשמת אברהם. ומה שיצחק הלך לפניו סימן שלא חשש לזה, אלא ש"מ שעשה ישמעאל תשובה. כרם סני.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

תמיד ועיי"כ ניצל, וכן כתב הרב וואזנר ב"שבת הלו"י שחסד עם הרכב מציל מהפורענות שיכולה לבוא חלילה עיי"כ הרכב. וחסד אפשר לעשות במשך כל היום **גם בבית**, ויכווין שעושה לשם חסד, ובמדרש רבה בפרשתנו מובא ג"כ שבקבורת אברהם את שרה הוא עשה לשם חסד וזכה בכך לדברים הרבה. ואף המוכר בחנות וכדו' יכול לכווין שעושה לשם חסד ואפי' שמפרנס מזה כמו שאמר הח"ח לאותו רוכל שמכר תרופות: אני מקנא בחסד הרב שאתה עושה במכירות שלך ושאתה מציל נפשות. ורק צריך לכווין. וחסד זה לא דווקא עזרה פיזית אלא גם הארת פנים, מחשבה על השני, השתתפות בשמחתו ובצרתו, זוהי נשיאה בעול וחסד לאין ערוך, וכמו שכתוב גדול המלבין שניינים לחברו ממשקהו חלב.

במנורת המאור (פ"ז גמ"ח עמוד תקס) כתב שגדולה גמילות חסדים, שכל העושה גמילות חסדים עושים חסד עם זרעו אחריו. סיפר רבי יחיאל מיכל שטרן בזה"ל: אחד הבחורים בישיבה שלי היה בחור מיוחד מאוד. תלמיד חכם ומתמיד נפלא מלבד שאר התכונות המיוחדות שהיו לו. חשבתי שבחור זה ודאי ייפול לבית של אחד מגדולי ראשי הישיבות. והנה, לימים הזמין אותי לאירוסין שלו, נכנסתי לאירוסין וראיתי את אבי הכלה, שהיה נראה לי כאדם פשוט ביותר, וגם ראיתי כמה מהמשתתפים שישבו בגילוי ראש, והיה אכפת לי בשידוך כזה. דרשתי בשבחו של החתן, ואמרתי שאיני יודע מניין הייתה להוריו ולהורי הכלה זכות כזו. בגמר הדרשה סיפר לי אבי החתן, שהסתבה על החתן הייתה וישובת כל יום עם אשתו של מרן החזו"א, שכיזעו היו לה בעיות בבריאות, והייתה סועדת אותה ומטיילת עמה, והחזו"א בירכה: בזכות זאת שהנך מסייעת בידי בלימוד התורה מונעת ממני הפרעות, יהיו מיוצאי חלצך תלמידי חכמים, ואכן בזכות החסד וברכות החזו"א זכתה לכל זה. אך היה קשה לי מאוד מדוע נפל לבית כזה שנראה לי בית פשוט. ישב שם באירוסין אחד לבוש פראק וחשבתי שהוא בטח ידיד של אבי החתן (שמנהל ישיבה מפורסמת) אותו אחד ניגש אלי ואמר אני לא באתי מצד החתן אלא מצד הכלה. פתחתני לו ענייני וחשבתי מה לו ולדך הכלה, ואז סיפר לי שיש לו כולל באחת מערי הארץ ומחזיק שם הרבה אברכים ואין לו כסף, אך אבי הכלה הוא המכנת רגליו ומביא לו כל חודש את רוב הכסף, ואבי הכלה פנה לכמה קבלנים עשירים ושכנע אותם שכל אחד יחזיק אברך אחד כל חודש ואכן נענו לקשתו - ואנשים אלו שיושבים כאן (בגילוי ראש) הם חלק מהתומכים. חשבתי לרגע 'מי כעמד ישראל', ואי אפשר לשפוט כלל אדם על פי מראהו החיצוני. וידוע מה שאמרו חז"ל על הפסוק כל היום חונן ומלווה וזרעו לברכה, מי שכל היום מרחם ועוזר לאנשים זוכה וזרעו לברכה.

נביא להלן מספר סיפורים על גדולי ישראל ואנשים מיוחדים שהשתדלו במידת החסד וכמה החסד סייע בעדם שניצלו מכל מיני משחית ופורענויות, וביותר איך קיימו את מעשה אבות סימן לבנים ביתר שאת ועזו. **החפץ חיים הביא בספרו אהבת חסד סיפור נורא**. על אדם שהיו לו בנים ובנות ומתו כולם ר"ל, בא לפני החכם וביקש עצה וסגולה לעניין זה, השיב לו החכם איני יודע סגולות אך עצתי שתעשה גמ"ח בעיר ובזכות מידת החסד יתחסד עמך הקב"ה. האיש שמע לעצתו ופתח גמ"ח קבוע בעיר להלוואות, ובתקנון הגמ"ח היה גם סעיף שאחת לג' שנים בפרשת אם כסף תלווה הוא יערוך סעודה לעשירי העיר שיתאספו כולם לחזק ענייני זה בממון. וכעבור ג' שנים ביום שב"ק 'אם כסף תלווה' בשעת האסיפה נולד לו בן, וכולם ראו בחוש שזה בזכות אותו עניין, וכך היה במשך שנים רבות, ובמשך השנים נולדו לו ילדים בריאים ושלמים. ברבות הימים שכח הוא מטובות ה' עמו, והגיע לחכם וביקש ממנו שימשיך לחנכו לניהול הגמ"ח שזה כבר כבד עליו מנשוא והוא חפץ שמישהו אחר ינהל את זה, והחכם ביקש ממנו שימשיך כי הוא מנהל טוב ונאמן וכו', אך במשך השנים לא הרפה האיש ולחץ מאוד על החכם שישחרר אותו מניהול הגמ"ח עד שהחכם הסכים לכך, והנה בבוקר למחרת בא האיש לחכם בדמעות וביקש שרוצה להמשיך לנהל את הגמ"ח בגלל מעשה שהיה: לפנות בוקר בנו הקטן נחנק ונפטר, כעת הוא מבין שכל מה שיש לו ילדים זה בזכות החסד וחלילה לו מלעזוב החסד הזה. אחרי פטירת החפץ חיים פרסם בעל ה'אפיקי ים' שאותו אדם גדול היה הח"ח בעצמו.

אנשים לכל חלקי העיר ללכת אל בתי המדרש לראות אם יש יהודי שאין לו לאכול ושאין לו מקום לישון ונתן להם כסף לצורך זה. **רבי אליהו חיים מלודז'** התפרסם בתפוצות ישראל כבעל צדקה עצום שנטל על עצמו עול פרנסתם של המוני יהודים שדלים ואביונים, ולצורך כך אף נטל הלוואות גדולות שעלו והשתרגו על צווארו כאבן ריחיים כבדה. ענייני הצדקה וההטבה הללו העסיקוהו רבות. פעם עשו איזה אסיפה של גדו"י ודנו ג"כ בענייני החובות שלו, אחד מגדולי הדור שנכח באסיפה התבטא ואמר: הלא עסקי הצדקה הללו מפרשים לרבי אליהו ללמוד תורה ומעבבים את המשך צמיחתו בתורה. שמע רבי חיים מבריסק ואמר והלא רב בישראל שאינו עוסק בהטבה ובפרנסת עניים גם בשעה שהגמרא שלו פתוחה היא נחשבת כסגורה. אבל רב בישראל שעוסק בחסד וצדקה אז גם בשעה שהגמרא שלו סגורה היא נחשבת כפתוחה. וכן ידוע על רבי חיים מבריסק שביתו היה פתוח לכל נצרך והוא נשאל פעם: אם ביתך ממלא פתוח לרווחה כל היממה, וכל עניי ושלפירוך נכנס ובה, מדוע יש צורך בדלת כניסה? השיב הגר"ח: הצדק עמכם, באמת אינני זקוק לדלת מצד עצמי, אך שיטת הרמב"ם היא שפתח בלא דלת אינו מחויב במזוזה ולכן עשיתי דלת."

רבי ישראל שלנטר היה מעורר הרבה שאפשר לפתוח גמ"ח גם בלי כסף, ואיך? עיי' שנושא בעול הבית עם אשתו לכל הנצרך וזה חסד לא פחות ואף יותר מעזרה לשני (שלפעמים בעזרה לשני יש בזה קצת יחצנות). **מכונן** שלא צריך לסגור את הגמ"ח ולחפש תיבות לעשות חסד, כי תלמוד תורה כנגד כולם ושכר ת"ת הוא הכי גדול. אבל כשמזדמן לאדם לעשות חסד ולוותר על רצונותיו זה הזמן שהוא מחויב להקדיש עצמו לזה בשמחה ובטוב לבב. ואיתא בחז"ל שהעצה להינצל מחבלי משיח היא שיעסוק בתורה ובגמילות חסדים והיות ולא כל אדם זוכה לעסוק בתורה באופן כזה שזה יציל אותו מהפגעים, כי הרבה עושים תורתם קרעים קרעים והיינו ללא רצף שעיי"כ מפסידים את סוגלת התורה, אז גמילות חסדים שאדם הרבה פעמים כן מצליח להגיע בזה לשלימות תועיל לו ביותר ותגן עליו מחבלי משיח. ומבטל ת"ת להרבה עניינים של חסד כהואות המת והנכסות כלה. ועל חסד שא"א להעשות עיי' אחרים בהרבה מאוד מהמקרים מורים רבותינו לבטל תורה בשביל זה. והחפץ חיים אמר לתלמידו שייך להיות חזן בימים נוראים בעיירה רחוקה למרות שבעירו הוא יתפלל יותר אפ"כ אמר הח"ח אדם לא נבא בשביל עצמו אלא בשביל לסייע לשני. וכמו"כ מובא בספה"ק שעיי' מעשה חסד נזכה לגאולה השלימה.

ואלו שעוסקים בחסד וזה גורם להם צער כתר הסטיפלער באגרותיו לפום צערא אגרא, והשכר שלהם הוא לאין ערוך ויזכו לבנים צדיקים. וצריך לדעת שצער זה דבר שנגזר משמים ועדיף לקבל את הצער בעשיית חסד מאשר לקבל את הצער מדברים אחרים כצער גידול בנים וכדו', וכעיי' כתב הח"ח על הפסוק אך טוב וחסד ירדפוני והיינו שעדיף שהחסד ירדוף את האדם כי זה מכפר על רדיפות אחרות שהן גרועות ביותר. וגמילות חסדים זה גם מכפר יותר מקרבנות. כך כתב החפץ חיים בספרו הגדול אהבת חסד: הרוצה כפרה דוגמת קרבנות יקיים 'חסד' חפצתי ולא זבח' ויזכה לכפרה כקרבנות. וכח הצדקה והחסד מגביר מידת הרחמים. ומוסיף החפץ חיים וכיום שאנחנו רואים שמידת חסדן גוברת בעולם מדי יום ביומו במחלות ומיתות משונות וחסרון ממון עד שאין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו, רק עיי' צדקה וחסד אפשר לכפות את כח הדין ולמלאות את מידת הרחמים בעולם, כמ"ש כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מהשמים. **וסיפר** רבי אברהם ישעיהו בן רבי חיים קניבסקי שליט"א שכשהוא היה משמש בקודש אצל סבו הסטיפלער הרבה פעמים היה עומם גדול והסטיפלער היה אדם לא בריא והוא היה סוגר את הדלת כדי לשמור על בריאותו, והנה הסטיפלער הבחין בכך והוא גער בו מדוע אתה סוגר את הדלת הרי אנחנו לא יודעים בזכות מה אני חי ועיי' שאתה סוגר את הדלת חלילה אלתה יכול לגרום שלא ישרא לי הזכות לחיים. כמ"כ החזו"א התבטא כמה וכמה פעמים כשרצו לתת לו כסף למחיתו והוא לא הסכים, כשנשאל ממה הוא חי הוא ענה אני חי מהחסד שאני עושה עם הזולת.

הסטיפלער היה אומר תמיד שאדם שיש לו רכב ורוצה להינצל מהסכנות הרבות בכבישים, הפתרון לכך הוא שיעשה חסד עם רכבו ויסיע עמו נוסעים

אליעזר בדק את רבקה במעשה חסד. והנה רבקה היתה בת שלוש ומגיע אדם שהיא לא מכירה כלל והיא מתרוצצת שוב ושוב להשקות אותו ואת הגמלים, מעשה זה מיעד אותה להיות האמא של כלל ישראל, והיא זוכה להינשא ליצחק. בראשונים (דרשות הר"ן הדרוש השנים עשר) ביארו שבדיקת אליעזר לשלימות המידות היתה עיי' בדיקתה במידת החסד שזה מורה על שלימות מידותיה. ועיקר מידת החסד המגיע משמים הוא בא מהחסד שאדם עושה למטה. וכתב עיי"כ השלי"ה שאדם יחפש כל יום לעשות איזה גמילות חסדים כדי שהקב"ה יתנהג עמו במידת החסד. ובתד"א מובא שהגאולה השלימה של עם ישראל ממצרים היתה בזכות שקיבלו עיי"ע לעסוק בחסד ולעזור אחד לשני. וכן מובא בחז"ל שנה יצא מהתיבה בזכות מעשה החסד שנהג עם הבהמות והחיות. ומובא בזוהר בפרשת וירא שכאשר יש גזירה רעה על האדם, לפני שהוא מקבל אותה ה' שולח לו גמילות חסדים אם עומד בניסיון ועוסק בחסד הקב"ה פודה אותו ומצילו.

בפרשיות אלו אנו קוראים ג"כ על אברהם אבינו שכתוב בחז"ל שהיה עמוד החסד כדכתיב תיתן אמת ליעקב חסד לאברהם, ואף מסר נפשו על החסד כמו שכתב הרמב"ן שספר בראשית נקרא ספר החסד ואחת הסיבות לכך היא שמסופר בו על תולדותיו של אברהם אבינו שדאג להפיץ את ה' יתברך בכל העולם כדי לעשות חסד עם הבריות שייזעו כי ה' הוא אלוהים ואין עוד מלבדו, ואמר וזהו ביצה לב: כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזו"ע לא אברהם אבינו. עד כדי כך עסק בחסד הזה, שסיכן נפשו על כך שהרי נמרוד זרקו לכבשן האש על מה שהרבה בחסד עם הבריות והכיר להם את הבורא, ובנס ניצל. ושנינו בתוספתא פאה ד'ח שגמילות חסדים שקולה כנגד כל המצוות שבתורה ששנינו עיי' שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב. ומי שעושה חסד הקב"ה עושה עמו חסד אף כשלא מגיע לו, וכתוב הרבה בחז"ל שאדם העוסק בחסד אין מידת הדין שולטת בו רק רחמים והיינו שאין עליו דינים גם כשמגיע לו עונש. ואיתא במדרש מי שהוא גומל חסד יהא מבושר שחפילתו נשמעת. רבינו יונה בשערי תשובה (ג טו) מביא שאנשי סדום היו רעים וחטאים לה' מאוד בכל המידות והעבירות הכי מושחתות, והכתוב מעיד שהסיבה שהם הושמדו מעל פני האדמה היא משום שביטלו מצוות הצדקה והחסד, ומכלל לאו אתה שומע הן, רואים כמה חשוב העניין הזה של חסד. **ידוע בשם רבי חיים מוולאז'ין** שכל מטרת האדם בעוה"ז היא לעזור ולסייע לשני. והחזו"א היה נוהג לומר שבמצוות חסד לא מקיימים רק מצוות חסד אלא גם תלמוד תורה כי התורה נדבקת לנפש עדינה, ועדינות קונים עיי' עשיית חסד, יוצא מזה שעשיית חסד מייצרת כלי קיבול לתורה. וידוע שאב"י ור"א היו מבית עלי שנגזר עליהם למות בגיל צעיר ואב"י האריך ימים יותר מר"א משום שעסק גם בחסד, ואותו הדבר מצינו אצל גדולי הדורות שעסקו רבות בחסד והקדישו שעות רבות ויקרות למען היחיד ולמען הכלל. וכמ"ש החזו"א שהחסד הוא מעדן את הנפש והוא כלי הקיבול לתורה. ומהראוי להביא את דברי חז"ל משעה שחרב ביהמ"ק נשתיר לנו רק דבר אחד מג' עמודים והוא מידת החסד ועולם חסד יבנה והיינו שעיי' חסד יבנה העולם, ועיי' נזכה לגאולה, ועיי' החסד זה נחשב שיש לו גם תורה וגם עבודה.

רבי חיים עוזר גרוניסקי כתב באחרית ימיו בזה"ל 'העונג היותר גדול לי בחיי לגמול חסד עם זולתי ולהטיב למישהו' ועוד התבטא באחרית ימיו 'לפנים בימי עלומי הייתי סבור שאצל אדם כמוני העיקר הוא להרבות בחידושי תורה וחיבורים. ואילו כעת חיבורי ספרים הוא כמחשך שעשועים לעומת הצורך לעסוק בחסד... **וידוע שקיים החסד בגופו** בעיקר בשנות המלחמה שלא ישב במנוחה ודאג לכל הפליטים לאלפים ולרבבות, והתייחס לכל מקרה ברצינות רבה, והמציא תחבולות כל הזמן איך לסייע בכל התחומים, והכל במרץ ובזריזות ולמרות חולשת הרבה באותם ימים. וידוע שאף דאג ליחידים ממש כמו לרבים, **והתפרסם ברבים הסיפור** כשהגיעה אליו בימי המלחמה משלחת עסקנים חשובה ואנשי המשלחת בקשו איך יוכלו לעזור? וענה רח"ע ואמר אני צריך הרבה תרופות לכלל היהודים, וכן אני צריך נעלים מיוחדות שאין להשיג כאן לעזרת בבית', כי ימי הגשמים ממשמים ובאים. לאחר שחלף זמן והמשלוח לא הגיע, המשיך רח"ע לבקש מכל מי שיכל להשיג הנעלים המיוחדות. ובזמן המלחמה הוא שלח

לאחר השואה הרב מפונביץ' שהיה גאון עולם והיה יכול להיות מרביץ תורה בקנה מידה עולמי החליט שהוא מקדיש את חייו להקים מחדש את עולם התורה שחרב בשנות השואה. בשביל זה הוא נאלץ להתרוצץ יום ולילה בגולה כדי להשיג עוד פרוטות ועוד דולרים להרים את עולם התורה מחורבנו, והיה זה כשכבר לא היה צעיר, הרב צ"ל שהיה רבות בחו"ל לצורך גיוס כספים למוסדותיו, ויום אחד הגיע הרב מפונביץ' לאיזה כיכ"ג גדול של גבירים בלונדון וביקש את רשות הדיבור ואז הוא נאם כמו שרק הוא ידע כמה חשוב להתחזק תורה ולומדיה ומה הוא עושה למען זה בארץ ישראל וכו' וכו' והנה תוך כדי שהוא מדבר הוא שם לב שבאחד הספסלים יושב רבי יעקב ניימן שהיה ראש ישיבה בפתח תקווה וגם הוא בא לגייס כספים לטובת מוסדותיו, הרב צ"ל שהיה ידוע כאוהב הבריות באופן שא"א לתאר אצלנו בלבו כעת כולם יביאו לי כסף ומה עם רבי יעקב, לכן בסיום דבריו הוא אמר וכעת יש לכם את הזכות לתמוך בישיבה שכולה תורה ומצמיחה תלמידי חכמים ה"ה ישיבתו של רבי יעקב ניימן בפתח תקווה והצביע על רבי יעקב שכולם יתנו לו מכספם, זה חסד אמיתי גם שזה על חשבונם, אני מרגיש שאני עושה את המעשה הכי טוב. כזה היה הרב, לא אנוכי! אלא חי את צרכיו של השני כאילו הם שלו. **עוד אדם גדול** שהיה מפורסם מאוד במידת החסד ה"ה רבי חיים קריזווירט צ"ל, רבי חיים היה משקיע רבות מזמנו לסייע לכל נצרך ובפרט לאלמנות ויתומים, פעם נקלע רבי חיים לביתו של רבי יעקב לוינסון בלונדון מגדולי מכניסי האורחים בדורנו, וזה היה שעה מאוחרת בלילה ורבי חיים היה אז לפני תפילת מעריב ולא היו מניינים, הוא נאלץ להתפלל ביחידות והוא החליט להתפלל לא פחות ולא יותר במטבח הבית, בסיום התפילה ניגש אליו בעה"ב ואמר לו יש לי בית רחב

ידים לא חסר כאן מקומות תפילה מדוע החלטתם להתפלל אך במקום הזה? ענה רבי חיים ואמר הבית שלכם מלא באורחים כל הזמן, אבל המקום שממנו עושים את כל החסד עבור האורחים, המקום ששם מבשלים ומכנינים את החסד הוא המטבח, בזה מקום יש מידת הרחמים שם אני חפץ להתפלל ושם התפילה תעשה פרי. **יש סיפור מפורסם על רבי חיים גרינימן** שהיה מגדולי הדור ורבים שיחרו לפתחו, כל יום שיש היה נעלם והיה הולך לשטוף בית של אחד מהאנשים שנצרכו לכך, והיה זה סוד כמוס במשך שנים רבות עד שהתגלה דבר זה באקראי, כמה אדם מוטל עליו להקדיש בשביל חסד.

האהבת ישראל מויזניץ שהיה פעם למנוחה בעיירת מרפא, והיה במקום איזה רב שג"כ שהיה שם כשהוא לא חש בטוב, באחת השבתות הם נפגשו לפני התפילה והרבי ראה שההוא חלש קצת. מיד הרבי ביקש מממשו שיארגן לו סעודה כפולה וכוסות שתיה לו ולאורחו. וכך הם אכלו יחד, השמש לא הבין הרי הרבי היה מקפיד מאוד שלא לסעוד ולא לשתות קודם הסעודה והנה כאן הוא אכל סעודה שלמה. הרבי שראה את התמיהה אצל ממשו מיד אמר, המנהג נשאר קיים אבל כאן שזה על חשבון השני כיוון שהרב השני לא חש בטוב והיה זקוק לאכול כדי להתחזק והוא בוודאי מתבייש לאכול לפני התפילה ורק כשראה שאני אוכל מיד אכל והתחזק, וחומרות זה טוב אבל חסד זה עוד יותר טוב. **כמו"כ פעם התארחו** אצל הרבי הרבה חסידים ובכניסת ווי"ט הובר לרבי שאין הרבה חלות לכל החסידים שהגיעו מכל קצוות תבל, מיד הוא פנה לבעל המאפה וביקש שיכנס למאפה ויאפה חלות לכל הציבור בשפע רב, והאופה שואל ומה איתי? אני לא צריך להתפלל! ענה הרבי המעשה שלך הוא יותר חשוב מהתפילה בציבור, ואני בעצמי רוצה את הזכות

להתפלל בשבילך, אה חסד.. לפעמים אדם חושב שיש תורה יש תפילה ורק אחי"כ חסד, אבל צריך לדעת שיש חסד ורק כשמסתדרים בלעדיך יש גם תורה ויש תפילה. וחסד שא"א לעשותו ע"י אחר צריך לבטל עליו את התורה כמו שאמר החזו"א לרבי"צ פלמן שנוקם לשרת את סבתו למרות שנכרך בכך ביטול תורה. **באחד הכינוסים שהיו** בביתו של החזו"א בעניין גזירת השרות הלאומי, בשיא האסיפה הגיע לביתו יהודי ת"ח שאינו שפוי שהיה מתגולל בבתי כנסת, החזו"א עזב הכל קיבל אותו בשמחה שילב זרועו בזרועו התעניין בשלומם האכילתו והשקתו ורק אז חזר למסובים, ופעם בא אליו אורח ללא טלית ותפילין והחזו"א הזדרז בתפילה כדי שיוכל להוריד התפילין ולתיתם לאורח. כמו"כ החזו"א ארח בביתו הרבה אורחים והיה דואג להם לכל מחסורם כאילו היו מלכים. היה מקרקר סביבם ודואג לכל צרכיהם.

רבי רפאל ברוך טולדנו היה מיוחד מאוד במידת החסד, הן בזה שהיה מכניס אורחים יום ולילה לא ישובו, והן בדאגה הרבה שלו לכל מחסורם, ופעם נצפה אחד מאורחיו שמחרף ומגדף אותו ומשפילו, ולמרות זאת הוא התנצל וטיפל בו בחמלה רבה ועשה כל מה שיכל להנעים לו את ישיבתו אצלו, כמו"כ פעם כששב במטיט חוליו שסיפורו על יהודי מעיר רחוקה מרחק עשר שעות נסיעה מביתו שפשט את הרגל ויש לו משפט והוא מדוכדך מאוד, מיד קם רבי רפאל והזדרז להתלבש ממטיט חוליו, למרות הפצרות בני הבית שישמור על עצמו הוא התגבר כארי ואמר לי כי כאן השדמונות של חסד שאין אפשרות לעשותה ע"י אחר, הוא קם ורץ לרכב והתעקש שיקחו אותו מיידית, וכשהגיע לאחר נסיעה של עשר שעות מיד הוא קם ואזר כגבר חלציו ותמך ככל שיכול ולא נח ולא שקט עד שליוודי הייתה אורה.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

השתתף בהלוויה. והרב ואזנר ביום פטירת אמו מסר שיעור בישיבה ואמר שזאת הסיבה שהוא לא הולך להלווית אמו. כמובן שעניין זה הוא רק בגדולים שלא מפסיקים לרגע... מתוך הספר קול דממה דקה להרב אברהם יוסף ווייס שהיה מאושפז במשך שבע שנים וכתב ספרים באמצעות עיניו.

שאלה: בכמה מיליונים קנה אברהם אבינו את מערת המכפלה? **תשובה:** רש"י כתב שנטל ממנו שקלים גדולים בשם קנטר. וברש"י ב"מ פז כתב שמשקל קנטר הוא מאה מנה. ובספר מידות ושיעורי תורה כתב שמשקל קנטר בזמנינו הוא 42.5 קילו. והנה אברהם נתן 400 קנטרים שהם 17,000 ק"ג. ובכל ק"ג של כסף נכנס 32 אונקיות של כסף נמצא שאברהם נתן לעפרון 544,000 אונקיות. מחיר אונקית כסף הוא כ- 25 דולר. יוצא שהוא שילם קרוב ל- 14 מיליון דולר.

שאלה: מה הסיבה שמזויזים את השעון כל כחצי שנה? **תשובה:** מטרת הזזת השעון היא התאמת שעות הערות לשעות זריחת השמש. בישראל, בשל מקומה הגיאוגרפי, בשיא הקיץ השמש זורחת כשעתיים מוקדם יותר מאשר בשיא החורף, כך שאם לא היו מזויזים את השעון השמש הייתה זורחת באמצע הקיץ בסביבות השעה 4:30 בבוקר. אדם שמתעורר כל יום ב- 6:00, לדוגמה, היה מאבד לפיכך שעה וחצי של אור. הזזת השעון בכיץ קורומת לכך שבמקום זאת, השמש זורחת בסביבות 5:30. לעומת זאת, אם גם בחורף היו מאמצים את אזור הזמן הזה הייתה השמש זורחת באמצע החורף בערך בשעה שבע וחצי בבוקר וכך המשכיים.

שאלה: השנה יוצא ששנת השמיטה חלה בדיוק בשנה מעוברת, האם הדבר הזה מצוי או לא? **תשובה:** פעם קודמת זה קרה לפני 14 שנים בשנת תשס"ח גם אז חל שנת שמיטה ושנה מעוברת, ובפעם הבאה בעוד 21 שנים בשנת תת"ג. בדרך כלל ההפרש בין שנה שמיטה מעוברת הוא בין 14 ל- 21 שנים.

שאלה: הפשע הגדול ביותר של סדום היה שביצעו את הפשעים האיומים ביותר, כולל רצח, בחסות החוק. האם בזמנינו שייך שאנשים "מתורבתים" יחוקקו חוקים שיאפשרו לרצוח אנשים? **תשובה:** בלונדון רופאי בית החולים ניתקו בשבוע האחרון את הילדה אלטע פיקסלר בת השנתיים וחצי שנולדה עם פגיעה מוחית (לאחר שנים של המתנה), ממכונות ההנשמה שאליהם הייתה מחוברת מאז לידתה בעיות רפואיות מזה סבלה, בשם החוק הרצחני. בזמן הרצח היו סביב מיטתה בני המשפחה שנפרדו ממנה בבכי ובנשיקות וחיבוקים. לפני כ-3 חודשים פסק בית המשפט בבריטניה כי יש לנתק את הילדה ממכשירי

יתפללו בקידוש לבנה לפני סימן טוב ומזל טוב על זיווג. עוד סגולה שאומר אותה רבות רבי חיים קניבסקי לומר עשרה פרקי תהילים כל יום. עוד רעיון שמואב מגדו"י היות והמכה הגדולה של דורינו היא צרת הבת ובתים רבים מחכים זמן רב לזיווגם, הרעיון הוא לעשות לקב"ה משהו שאנו לא מחוייבים, משהו שהוא כנגד הטבע, איזה מצווה וטרחה שהיא מחוץ למחוייבות שלנו, ועי"ז נזכה שגם הקב"ה יעשה לנו כנגד הטבע. ולסיום, כל אדם שיש בסביבתו משהו שצריך ונוזק לזיווג עליו להתאמץ ע"ז, והיות זה לא קל כי כל אדם יש לו את העיסוקים שלו, שמעתינו רעיון מביא האדמו"ר מגור שליט"א שכי"א יחליט שאני שעה בשבוע מחפש שידוך לפלוני ומתאמץ בשבילו או ע"י שדכן או ע"י רעיון, ואם אין לי רעיון טוב אז באותה השעה אני מתפלל ע"ז. העיקר להקדיש לזה זמן מסוים, וכן בכל עניין שיכול לסייע או לקדם קידוש כשעה בשבוע או יום שמוקדש רק לעניין הזה, אם בעזרה ואם בתפילה, והי' יאמר לצרותינו די ויזכו כל עם ישראל למצוא את זיווגם הטוב במהרה לרוב נחת דקדושה.

שאלה: לבן היה רשע או רמאי? **תשובה:** רמאי ידוע שהוא היה. אך רש"י מזכיר שהיה רשע כי לא התנהג בדרך ארץ אלא קפץ להשיב לפני אביו, רואים כאן שהעניין של הנהגה בדרך ארץ הוא לא רק מנהג טוב אלא מי שלא נוהג בדרך ארץ הוא רשע, וידוע שהח"ח לא הסכים לזרוק בחור מהישיבה שלו שעישן בשבת, אבל כשהיה בחור חצוף הוא שלחו מיד מהישיבה, כי עז פנים קשה מאוד להסתדר אתו. ישנם אנשים שחושבים שבזמנינו דרך ארץ זה מעלה בלבד, אבל גם בדורנו היתום צריך לדעת שדרך ארץ היא דרך התורה והיינו לכבד אנשים מבוגרים, התנהגות למופת בשיחה עם אנשים, קידוש ה' ברבים כי דרך ארץ קדמה לתורה, והתורה מעדנת את האדם, וכשאדם לא מתנהג בדרך ארץ חלילה הוא יכול לאבד הכל.

שאלה: מתי הזמן המסוגל לקבלת התפילות מיד? **תשובה:** הכלי יקר מביא שיצחק התפלל בשביל זיווג וענה מיד, ויצחק יצא לשוח בשדה בזמן המנחה (ברכות כו:), וכן בברכות ו: שאליוהו ענה בזמן המנחה. והטעם הוא משום שהוא רחוק מהלילה שהוא זמן של קטרוג. ורבי יצחק הוטרר כותב שיש עוד טעם בזה משום שמנחה הוא זמן קשה כי זה באמצע היום, ולכן התפילה יותר מתקבלת.

שאלה: למה הרב ואזנר לא היה בחלוות אמו? **תשובה:** בפרשתנו כתוב ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה היכן היה יצחק אז? אומר רבינו בחיי יצחק הלך אז ללמוד תורה אצל שם ועבר וע"כ הוא לא

שאלה: בפרשת השבוע מובא השידוך הראשון שנעשה בתורה, מה ההנהגה הראויה מגדו"י במציאת שידוך? **תשובה:** דברים ששמעתי מרבי חיים קניבסקי במשך השנים וכן דברים משאר גדו"י: דבר ראשון שידוך שמגיע לאדם זה יגיע ולא יעזור שום דבר, אף אחד לא יכול להרוס והקב"ה יכוון שלא ישאלו מי שיכול להכשיל וכדו'. כמו"כ משידוך שמגיע לאדם א"א לברוח, כי זה יכול לשוב חזרה בזוג שני ר"ל. וידוע מהרב שך שהרבה פעמים הקב"ה עושה אדם חולה או מזווג אותו עם מישהו לא מתאים כדי שבויווג שני יתרצה להינשא למותאמת לו באמה. ולכן שידוך לא צריך להתאים מאה אחוז כי אין מושלם בעולם, ומספיק שמתאים לו בשבעים אחוז, ולכך מי שדוחה שידוך שדי מתאים לו הוא עלול להפסיד את זיווגו. ודבר ראשון צריך להעדיף בשידוך שיהיה יראת שמים ובעל מידות טובות, וכל השאר כגון תלמיד חכם וחכם הוא דבר מיישן והוא בונס, כי העיקר בנישואין הוא מידות וכן יראת שמים. ומצינו הרבה פעמים הורים חלשים ובנים מושגרים וכן להיפך, וכשאדם צריך להתפשר עדיף שיתפטר על מה יאמרו כגון גיל יותר מבוגר של הכלה (התרנית של הרב שטיינמן היתה מבוגרת ממנו בארבע שנים) או חיצוניות או דברים שלא לוקחים בגלל גאוה, בת בית יעקב היא נקראת בת ת"ח. אם הצד השני הוריד את השידוך לא צריך לקחת ללב כי כשהוא מוריד זה סימן שזה לא השידוך שלך ואם הייתם נישאים לא היה לכם טוב, ולכן גם לא להתפלל על שידוך מסוים שיהיה, אלא רק להתפלל שיהיה הכי טוב אם זה זה, ושילך מהר בקלות. ואם זה לא זה, אז שירד מהר. להתחייב בשידוך כמקובל בשוק וכהכרח הנדרש ופוק חזי מאי עלמא דבר, וזה לא נחשב לנס כי זה נס שקורה הרבה. הרבה פעמים יש עיכוב לשידוך כי יש קפידות של אנשים עליך, לכן לחפש במי פגעת ולבקש מחילה. רבי חיים קניבסקי מביא שיש סגולה להתפלל ע"י באר כי ע"י באר נפקדו האמהות בשידוכם, וכל אחד יש באיזור ביתו באר ששם לוקחים מים שלנו וכדו'. רבי חיים קניבסקי אומר שיש להתפלל על זיווגים של הילדים כבר מעת שנולדים. כמו"כ רבי חיים ממליץ ללמוד מסכת קידושין כסגולה לזיווג. סגולה נוספת היא לומר שיר למעלות אשא עיני קודם יהיו לרצון (השני) של שמו"ע ולבקש שם על זיווג. ויש אומרים שיאמר אחרי שפסע עושה שלום לפני רצון .. שיבנה בית המקדש שיר למעלות ויתפלל על זיווג. כי נהגו במשפחתנו במשך שנים רבות וראו ישועות שלא ע"פ דרך הטבע. עוד סגולה מובאת בכף החיים. שאבי הבת או הבחור

ההנשמה. העולם הופך לעיר חיות אכזרי, בו החזקים הורגים את החלשים. פסק הדין של בית המשפט הבריטי להוציא להורג ילדה מינסטר, מתוך "רחמים", פותח פתח גיהנום לכל החולים הסופניים, העניים המרודים, וכל מי שאין לו כסף וכוח להתגונן מפני הורגיו ה"רחמניים". כל מי שלב רחום בקרבו בוכה יחד עם המשפחה השכולה ואכזבתם של כל האנשים הטובים שניסו לעזור, לפעול ולהפעיל אחרים מקצה העולם ועד קצהו. במהלך תקופת הקורונה, החלו בבית החולים ללחוץ על ההורים לנתק את הילדה ממכונית ההנשמה, ההורים כמובן סירבו, ובבית החולים החליטו לפנות לבית המשפט בפסק דין מחוצף וחסר תקדים החליט בית המשפט העליון בבריטניה להוציא את הילדה להורג, למרות שהיא כלל לא אזורחית בריטניה. ההורים התחננו לבית המשפט, תנו לו להטיס את הילדה לישראל או לארצות הברית, שם ישמחו לקבל אותה לטיפול רפואי. וההורים השקיעו מאות אלפי דולרים של מאבקים משפטיים, אך השופטים הגויים החליטו שהילדה לדעתם סובלת, ולכן הכריעו את גורלה, למרות שהיא אזורחית ישראל ו"ארה"ב. ישנן עוד מדינות בעולם בהן עושים המתת חסד בכוח החוק כמו למשל בבלגיה שכבר נרצחו שם למעלה מעשר אלף אנשים בשם החוק, ובהולנד נרצחים אלפים רבים בשם החוק האכזרי גם כאלו שהם חולים במחלות פסיכיאטריות רח"ל.

שאלה: אדם שמרגיש שאינו מתפלל כראוי או אינו מקיים מצוות כמו שצריך, או שלא קרא קריאת שמע כדקדוקי ההלכה ורוצה ומתאמץ להשתפר בזה ועדיין מרגיש חוסר סיפוק ומתח ועצבים. כיצד עליו לנהוג? **תשובה:** התורה דרכיה דרכי נועם וכשחיים בעצבנות ובמתח זה בוודאי לא דרך התורה, ולא ניתנה התורה למלאכי השרת, כי התורה רוצה שנקיים את המצוות כפי התנאים שהאדם נתון בהם לפי

אותם כשרונות והמצב בו הוא נתון ולא מעבר לכך, והקב"ה שמח במצווה שקיימנו כמו שגדול הדור קיימה בכל הדקדוקים האפשריים אפי' שאנחנו לא ממש עשינו מה שצריך. והמצווה צריכה להיעשות בשמחה ובהרגשה נעימה. ועלנו להתניח למתח ועצבים כיסורים ונסיונות הבאים על האדם וזה רצון הבורא כדי לכפר לו על עוונות אחרים שעושה, ומבחינת המצווה שקיים הוא קיים בשלימות ועליו להיות רגוע בזה. וסיפר תלמיזדו הגדול של החפץ חיים רבי שכנא זאן שהוא שמע את הח"ח מתפלל שמו"ע רב לחש ולא היה מדקדק כלל לפי כללי הדקדוק. וגם כשיש הפרעות. מתוך דברי בעל הבני יששכר והסטיפלער. נפשי בשאלתי.

שאלה: האם גם לילדים מסוכן להרבות בצריכת סוכר? **תשובה:** הסוכר גורם לילד להיות היפראקטיבי, כי כשילד מקבל סוכר בבוקר למשל אז הוא נספג מחר בדם ולאחר מכן זה יורד מהר והילד מרגיש שחסר לו משהו בגוף ואינו יודע מה חסר לו ובעקבות כך הוא מתנהג בצורה היפראקטיבית. עוד עניין הנה תהליך סילוק הרעלים מהכבד אינו מפותח אצל הילדים די הצורך ולכן הנוק והסכנה גדולים גם אצל ילדים. מהרב אסחייק.

שאלה: שלמה המלך כותב בקהלת אל תהיה צדיק הרבה. דוגמא: **תשובה:** מעשה באברך "צדיק" שלא הספיק קידוש לבנה, וכשהגיע הלילה האחרון הוא ראה שיש עננים והוא הרי צריך לישון שיהיה לו כוח ללמוד, לבנתיים הוא ביקש במאשתו שהיא תחכה מול השמים לבדוק מה קורה וכשיתגלו העננים היא תעיר אותו. אשתו המסכנה המתניתה שמתים במרפסת בגשם בבוקר, וכסו"ס התגלתה הלבנה היא באה להעיר את "הצדיק" שלה, אבל הוא היה עייף ועד שהצליח לקום לקח זמן, ולבנתיים נתכסתה שוב הלבנה, בראותו זאת הוא צעק על אשתו בשביל מה

הלכות הקשורות לפרשה:

הקדושים בקדושת שביעית שנשארו בסירים ובצלחות, בכמות שהדרך להשליך, מותר להשליכם, ובכמות שהדרך שלא להשליך, אסור. **שאלה:** קליפות וגרעינים הראויים למאכל אדם, בהמה ועוף, או שיש עליהם לחלוחית שא אובל אסור להשליכם לאשפה אלא יש להניחם בפח-שמיעה עד שירקבו ויתקלקלו. מה הדינים שצריך לדעת בפח השמיטה? **תשובה:** יש לשים לב שאם יש כבר בפח השמיטה שיירי מאכלים שכבר התחילו להתקלקל, וכאשר ניח בפח שיירי מאכלים אחרים הם ייפסדו מיד ממתת השיירים השניים, יש לשים את השיירים בשקית סגורה לפני ההשלכה לפח השמיטה, כדי שלא יקלקלו בידים. כאשר מכניס את השאריות לתוך שקית יכול לקלוש את השקית למות שעי"ז זה מתקלקל קצת יותר מהר. **שאלה:** בישילתי ירקות שביעית. מה אני עושה עם מי הבישול? **תשובה:** מים שבישלו בהם ירקות שביעית, אם נקלט במים טעם טוב מהירקות צריך לנהוג בהם קדושת שביעית. ולכן מרק מירקות שביעית גם במי המרק עצמם יש קדושת שביעית. אמנם מים שהתבשלו בהם ירקות כאלו שאין הדרך להשתמש בהם לאכילה כגון מים שבישלו בהם תפ"א מותר לשפכם. **שאלה:** מותר להדיח כלים שנשארו בהם שיירי מאכלי שביעית? **תשובה:** מותר להדיח כלי אכילה ובישול שדבוק בהם מעט מאכלי שביעית למרות שבכך הולכים לאיבוד. ומ"מ אם נתאסרו השיירים למקום אחד [וכגון במסנת הכירז] ינהג בהם קדושת שביעית. **שאלה:** מותר לתקן לקטן מאכלי שביעית? **תשובה:** צריך לחנך את הקטנים שלא לקלקל את האוכל של שביעית. ומ"מ מותר לתת לתינוק לאכול ירקות שביעית למרות שדרכו לאבד חלק מהמאכל, אפי"כ יודע שיאבד את רוב המאכל. אך לא יתן לו יותר ממה שצריך למאכלו. **שאלה:** מותר לצחצח שיניים לאחר אכילת מאכלי שביעית? **תשובה:** אם לאחר שאכל מאכלים הקדושים בקדושה"ש נשאר דבוק בשיניו וביניהם, מותר לשטוף את הפה ולצחצח שיניים כרגיל. **שאלה:** נשארו לי שאריות מאכלי שביעית של כמה אורחים לאחר הסעודה. מותר לי לערב את שאריות ביחד? **תשובה:** מותר לערב שאריות מאכלים הקדושים בקדושה"ש של כמה אנשים, ואפי' של אנשים זרים שאדם רגיל לא יאכלם אח"כ [וכגון באירוע, לערב את שאריות המרק]. אך אין לערב שאריות מרק בשרי במאכל חלב.

בימי הגר"ח מברסק ששנה ע"כ שמלשון הצוואה נראה שאוהב בנו כפליים מאשתו ואת אשתו כפליים מבנו, ולפי"ז יחלקו הירושה 1-4 חלקים לבן שניים לאישה וחלק אחד לבת. יח. המספרים 34 ו-1 כפול 34, ו-1 כפול 1. וכן אם מחלק 34 לאחד, הכל שווה 34. יט. לבן. כ. מערת המכפלה. זכ. עפרון ולבן. כב. בפה, לבן חיפש בפה של אלעזר אם החביא שם סף. גז. רבקה התחתנה בגיל 3. כד. לגמלים של אברהם אבינו. כה. אלעזר עבד אברהם.

חידון משמעויות מילים לפרשת חיי שרה: ה' משמעויות למילה אך: אך - אבל. "אך אם אתה לו שמעני" תרגום: בראשית כג ג). אך - לבד. "ויששך אן נח" רש"י: לבד (בראשית כג). אך - מיד. באותו הרגע. "ויהי אך יצא יצא יעקב" מלבי"ם: אך כדי דיבור (בראשית כז ל). אך - באמת. "אך עצמי ובשרי אתה" רד"ק: ויאמר אך עצמי פרושו: באמת. (בראשית כט יד). אך - רק. "אך טוב וחסד ירדמוני" (תהלים כז ו).

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com יש לדווק במיל ולכתוב קודם 456 אלו"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

חידות על פרשת שבוע: א. מי בפרשה ניחל שיחה עם אחד מאבריו? **ב.** מי הן השתיים בחומש בראשית שהתכסו בצעיף וכל אחת ילדים תאומים? **ג.** היכן בפרשה שני מקרים של נפילות? **ד.** היכן בפרשה שלושה מקרים של פריחות? **ה.** היכן בפרשה שני מקרים של קפיצות? **ו.** כמה ילדים יש לאברהם בפרשה: **חידות ידע תורני:** **ז.** איזה שלושה ברכות מצינו בהן את המילים אברהם אבינו? **ח.** באיזה דבר לירושלים יש דין של חו"ל ולא של ארץ ישראל? **ט.** איזה שמות של ספרים מוזכרים בפרשה (לפחות שלושה שמות)? **י.** היכן מצינו במשניות שאם כסה ונתגלה "חייב" לכסות? **יא.** היכן מצינו שכסה ונתגלה "פטור" מלכסות, והיכן מצינו שכסה ונתגלה "מותר" לכסות (בשם הגר"מ טוקר משיבת מאור התלמוד)? **יב.** איזה ספר שבני התורה בכלל ובני הישיבות בפרט מאד מחבבים ללומדו ולהשתעשע בדבריו - כותב מיד בתחילת ההקדמה לספרו בזה הלשון: ראוי לכל איש קודם כל מעשה טוב וכל לימוד לכווין לשם יחוד כו' ובשם כל ישראל, ולקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך, עכ"ל, ועיש"מה שבאיר בזה. **חידות זנב:** **יידע תורני: יב.** מה שמו של זנב מזל טלה? **יג.** מה מיוחד בזנב הלטאה? **יד.** מתי מזכירים זנב בראש השנה? **טו.** מה הקשר בין זנב לעמלק? **טז.** מתי מומלץ להיות זנב? **חידות כללי:** **יז.** אדם כתב צוואה אם תלד אישתו זכר אז שני שליש יהיה לבני שלישי לאשתו. אם

תלד נקבה אז שליש תלת ושני שליש לאישה. לבסוף נולדו תאומים איך תתחלק הירושה? **יח.** איזה שני מספרים הם מכפילים את זה זה וגם אם מחלקים זה בזה התוצאה תמיד תהיה 34? **חידות לשאלו את הילדים על הפרשה: יט.** אפרה היתה לו אחות צדיקה? **כ.** איזו מערה קנו בפרשה? **כא.** מי היה שקרן בפרשה? **כב.** היכן מחביאים כסף בפרשה? **כג.** באיזה גיל קטן אפשר כבר להתחתן? **כד.** למי כיסו את הפה? **כה.** מי הוא העבד השדכן?

תשובות: **א.** אצל אלעזר כתוב אני טרם אכלה אל ליבי. **ב.** בפרשתנו אצל רבקה כתוב ותקח הצעיף ותכסה וילדה את עשוי ויעקב. וכן אצל תמר (לח יד) ותכס בצעיף ותתעלף וילדה פרץ וזרח. **ג.** ויתפול מעל הגבול. וביסוף הפרשה ועל פני כל אחיו נפל. **ד.** פריחה נשמתה של שרה בעקידה. אלעזר פרחע והגמלים לארם נהריים מבאר שבע (רש"י). לבן רצה להרוג את אלעזר ופרח אלעזר עם הגמלים באזור (חז"ל). **ה.** קפיצת הדרך לאלעזר. לבן קפץ בדבריו לפני בתואל רש"י כנאמר הדיזן קופץ בראש. **ו.** 8 ילדים: יצחק ישמעאל ועוד 6 ילדים בסוף הפרשה. **ז.** בריית: להכניסו בברייתו של אברהם אבינו. חליצה: אקב"ו במצוות וחוקים של אברהם אבינו. מוסף של ר"ה: אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה. **ח.** חז"ל וירושלים לא מטמא בגנבים. תמיד פיג מיד"ט. קרית ארבע, באר לחי רואן, שיה יצחק. **י.** בבור חייב לכסות (ב"ק פ"ה מ"ו), בכיסוי הדם פטור (פיו מ"ד), בהטמנה בותר"ה (שבת פ"ד מ"ב). **יא.** ביישב שמעתתא. **יב.** כימינה הוא זנב טלה" (ר"ה י"א: בראש"י). **יג.** זנב הלטאה שמפרקסת" (בבא בתרא, קמ"ב). **יד.** "שניהה לראש ולא לזנב". **טו.** "ויזנב בן כל הנחשלים אחריך". **טז.** "היו זנב לאריות, ואל תהי ראש לנחשלים" (אבות ד, טז). **יז.** מעשה זה ארע

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, חשון-כסלו תשפ"ב
גליון 357 - שנה 42

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

מה אמר ראש ישיבת 'נחלת
הלוויים' הגאון רבי ישראל מאיר
וייס רגע לפני תקיעת שופר?

בהוראת מרן הגר"י זילברשטיין
שליט"א: אין להכניס עלונים אל
תוך היכל בית הכנסת

קיימו וקיבלו

הקבלות של בני ישיבת 'נר'
זרח' לע"נ הבחור פנחס
וייס ז"ל שנהרג בתאונה

'בשום אופן לא ננגן
בחתונה שאין בה הפרדה',
אמרו אנשי התזמורת;

והתוצאה: החתן והכלה
חזרו בתשובה שלימה

'כנשר' - הארגון המאגד
את הורי הילדים
המתמודדים, ומאפשר להם
לפרוק את הכאב וללמוד
דרכי-תגובה אחד מהשני

'מורי-ורבי מרן הגר"י
אברמסקי זצ"ל ישב עם
רעייתו וסיפר לה כל מה
שעבר עליו באותו יום'

תודה לך - אבא

שיר-האמונה המרטיט שחיבר איש-האמונה
הגאון רבי טוביה פולק שליט"א, לאחר ששיכל
את רעייתו ובתו, ועורר פרץ-דמעות בכינוס-
זכרון שערכה משפחת פאלי הנכבדה לע"נ
הבן, הרה"ג רבי דב זצ"ל

בעקבות הפרסום המרתק בקונטרס 'תטהרו'
במוצאי יו"כ ישבו 'בתי דין' ברמת אלחנן
'ופסקו' ישועות על הנזקקים לישועה

תושבי רעננה בשאלה אל הגר"י זילברשטיין
ללכת לבית הכנסת בשבת, כשבגלל זה
קיים חשש שמאבטחים יחללו שבת?

במושב 'עוצם' שאינו-חרדי - כל
החקלאים שומרים שמיטה כהלכתה

בימי ששי

מסגרת לימודים חדשה עם
שיעורים בפרשת השבוע,
בעזרת הנשים של בית
הכנסת המרכזי

מרן הגר"י זילברשטיין
הגיע לחנוכת הבית לישיבת
'דברי נחמיה' של חסידי גור
ובחן את מצויני תלמידיה

השאלה שהגיעה מיישיבת
'רינה של תורה' בכרמיאל

האם מותר לאמא לקחת
ילד בן 3 לים?

האם מותר ל'קרן
השביעית' לתת מלגה
למחלל-שבת?

זכרונם לברכה

וואס הענין

אדם למקום ובין אלו שבין אדם לחבירו, אינה נכונה כלל וכלל, לא השקפתית, לא הלכתית, וגם לא מציאותית... השם יתברך, שברא את האדם ואת צרכיו, ציווה אותנו לשמור על כבודו של הזולת, ולקיים בכל-לב את מצוות 'ואהבת לרעך כמוך', וציווים אלה מונחים על כתפנו לא פחות מהחיובים שבין אדם למקום.

● החילון את המדור בדבר זה, כדי לספר על מה שהתרחש בישיבת 'נחלת הלוויים' בחיפה, דקה לפני קיום מצוות תקיעת שופר בראש השנה. ישיבה זו, בראשות הגאון רבי ישראל מאיר וייס,

והמשגיח הגה"צ רבי אורי וייסבלום, ידועה בעולם הישיבות באצילות-נפשם של כל תלמידיה. עד כדי כך שכאשר נפגשים עם בן-ישיבה שעדינותו ונועם-הליכותו ניכרים בדיוקנו, אפשר לשער שהוא לומד ב'נחלת'. בראש השנה האחרון, כאשר מאות הבחורים נעמדו לקבל עליהם עול מלכות שמים בתקיעת

● קיום המצוות שבין אדם לחבירו בימינו לוקה בחסר, בלשון המעטה. גם אלה קאמאנים על חיים-של-תורה, נוטים לחשוב שהמצוות שבין אדם למקום הן חשובות יותר, ועליהן יקבל האדם את השכר הגדול מן השמים. זו הסיבה שבגללה אפשר להיתקל ביהודים המקפידים על כל קוצו של יו"ד במצוות שבין אדם למקום, והקפדתם זו נעשית בדקדקנות אמיתית, ולשם-שמים. אבל כאשר הם נתקלים במצוות שבין אדם לחבירו, הם נראים כבני-אדם אחרים לגמרי. כאילו מדובר בשני אנשים נפרדים, שונים במהותם ובכל הנהגתם.

● הם יזלזלו בכבודו של הזולת, לא יחשו לפגוע בו ולהעליבו, לא יתייחסו אל מועקותיו וצרותיו, ובקיצור: כאילו הקב"ה לא ציווה אותנו שום דבר בענין זה של שמירה על כבוד הזולת. וברור שהנהגה זו, המבדילה בין מצוות שבין

השופר, ואימת הדין הורגשה היטב בהיכל, החליט ראש הישיבה - שהוא גם הבעל-תוקע - לומר כמה מלים. אם בשל אימת-הדין ומעמד התקיעות היה שקט באולם הישיבה, הרי לאחר שנודע שהגרי"מ וייס עומד לשאת דברים, מה שלא היה אף פעם, אפשר היה לחתוך את הדממה בסכין. ראש הישיבה אמר בסך-הכל כמה משפטים, שחדרו היטב לליבם של בני הישיבה.

● 'אנחנו עומדים עתה ברגעים גדולים מאוד, ומתכוונים לקבל עלינו בתקיעת השופר עול מלכות שמים', אמר הגרי"מ וייס. והנה, אחד הדברים המקטרגים ביותר על האדם היא ההקפדה-בלב של האדם על זולתו. בשלב זה נעתקה נשימתם של הבחורים כאשר ראש הישיבה האהוב עליהם כל-כך הוסיף ואמר: 'אני מודיע בזאת, שאינני מקפיד על אף אחד, ואין לי כלל וכלל הקפדה על אף אדם בעולם, ואני מבקש מכל הבחורים למחול ברגע זה במחילה גמורה לכל מי שחטא נגדם'.

● מיותר כבר יהיה לציין את הרושם הכביר שעשו דבריו של ראש הישיבה, שהוא חתנו של מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, על כל הבחורים, והדבר ניכר גם לאחר ימי ראש השנה, כאשר האווירה בישיבה והיחס בין בחור-לחבירו קיבלו תוקף משופר, לאור המחילה-הגמורה שנעשתה התקיעות.

● אנחנו, ברמת אלחנן, גדלנו במשך כל השנים, עמו"ש, באווירה שבה היחס

המשגיח, הגה"צ רבי אורי וייסבלום, בשיחה בישיבת 'נחלת הלוויים'

הכניסה לעזרת הנשים של 'קהל חסידים' שופצה על ידי העירייה

במשך שנים רבות היתה הכניסה הצרה לעזרת הנשים של בית המדרש 'קהל חסידים' משובשת מאוד, ומלבד היותה צרה במיוחד, שלא אפשרה מעבר של יותר מאדם אחד, היא גם היתה פגומה ובעלת מכשולים.

עיריית בני ברק לקחה על עצמה לאחרונה את עול השיפוץ של הכניסה המדוברת. ואכן מדובר בשדרוג אמיתי. המדרגות הלא-תקינות שהיו שם, נעלמו לחלוטין, ובמקומן נסלל משעול ישר וחלק, המאפשר גם את כניסתם של בעלי-מוגבלות לכל בתי הכנסת.

הגאון רבי יהודה סילמן צופה במשעול החדש

הכניסה החדשה

ילדינו לעשות? - שואלים הת"ח. בהזמנות זו נספר גם שרבינו המרא דאתרא העיד שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה מחבב מאוד את ברכת הכהנים הקטנים, והיה אומר שכיון שהברכה יוצאת מפיהם של ילדים, שאין בהם חטא, יש בה קדושה מיוחדת. מרן הגר"ש, הוסיף המרא דאתרא, אף כיוון את עצמו לעמוד מול הכהנים הקטנים.

נציין כאן את שני הכהנים ברמת אלחנן המחנכים את ילדיהם כבר מגיל צעיר לשאת את ידיהם, והם הרה"ג רבי **אברהם כהן** (בנו של מכובדנו הרה"ג רבי **יצחק אייזיק**) והרה"ג רבי **אריה לייב כהן**. הקולות הזכים של ילדיהם מצייצים להם מבין הטליתות של המבוגרים, ונוטעים אווירה של קדושה.

אני מיימץ לכל אחד ואחד, אומר תמיד רבינו הגאון המרא דאתרא שליט"א, שיקפיד לשמוע ברכת כהנים, ובשעה שהכהנים פורסים את ידיהם לברך את עם ישראל, שיעמוד באימה וביראה, ויראה עצמו ככלי מוכן לקבל את ברכת הכהנים שאינה נופלת מברכתו של כל צדיק, שכדי להתברך בה יכול יהודי לעשות לפעמים דרך ארוכה של מאות ואלפי קילומטרים.

דרך של מאות ק"מ מאזור המרכז לצפון הארץ היתה אמורה לעשות בערב ראש השנה חבילת-ה'פקלאות' שהיתה מיועדת לתלמידי ישיבת 'רינה של תורה' בכרמיאל, וזו נעצרה באמצע הדרך, ליד 'זכרון יעקב', ובעקבות כך נשאל רבינו מרן הגר"ש זילברשטיין כדן מה לעשות.

המדובר היה בהתארגנות של אימהות-הבחורים שביקשו לשלוח לבניהן הלומדים בישיבה את ה'סימנים' שנוהגים לאוכלס בליל ר"ה. האימהות שכרו טנדר מיוחד שהיה אמור להוביל מאות 'פקלאות' עם ה'סימנים' עד לישיבה, ולחלקם לבחורים. באמצע הדרך, באזור 'זכרון יעקב', היה פקק גדול בכביש, ונהג-הטנדר לא יכול היה להמשיך בדרכו. מאידך, הוא הבין עד כמה חשוב לאימהות שילדיהן יקבלו את המשלוח, ולכן נקט בפתרון מחוכם. הוא הזמין נהג גוי, שינהג ברכב מזכרון

בין אדם לחבירו היה מן המשופרים ביותר, וזאת לאור הדוגמא-החיה שמעניק לנו במשך שנות-דור רבינו המרא דאתרא מרן הגר"ש זילברשטיין שליט"א. מי שעוקב אחר הנהגותיו-בקודש יכול להעיד שכל פעם כאשר ניגש אליו מאן-דהו, יהיה מי שיהיה, מיד עולה פניו של הרב חיוך נרחב, ובכך הוא מקבל כל אדם באשר-הוא.

עקבנו פעם גם אחר התופעה של אמירת-שלום בין איש לרעהו ברחוב הרמת-אלחנני, ונוכחנו שכמעט כל מפגש שזכה בין שני תושבים כרוך בשלום לבבי, המתבטא לא רק בנענוע-הראש אלא הרבה מעבר לכך. אנחנו אולי כבר התרגלנו לכך, אבל אנשים המתארחים בשכונתנו מצביעים על התופעה הזו, ואומרים שאין מקומות רבים כאלה על פני הגלובוס...

ולענין אחר. ת"ח ביקשו להעיר מדוע הכהנים אינם מחנכים את ילדיהם כבר מגיל קטן, לשאת ידיהם ולברך את העם. מדוע שונה מצוה זו מכל המצוות האחרות שבהן אנחנו מחנכים את

מרן הגר"ש אלישיב נהג לעמוד מול ילדי הכהנים

נכדו של רבי יצחק אייזיק כהן יורד מברכת כהנים

יעקב לכרמיאל, ויביא את החבילות לבני הישיבה. הגוי נסע, אבל הגיע לישיבה לאחר כניסת החג. התעוררו אפוא הבחורים ב שאלה, אותה הפנו אל מרן המרא דאתרא דזרמת אלחנן, האם מותר להם להשתמש בחבילות ה'סימנים' שהגיעו אליהם, שכן בשו"ע בסימן תקט"ו נאמר שהתנאי לקבלת זורון מגוי בחג הוא כאשר היהודי אינו אשם במשלוח, אבל בנידון שלנו הרי היהודי הוא זה שיוס את הסימנים לכרמיאל, ואם כן יתכן להשתמש בחבילות הללו.

ומישיבת כרמיאל לשיבה נוספת בצפון הארץ, בה אירע המקרה המופלא דלהלן. אחד הבחורים היה זמן רב בשידוכים, ואחיו שרצה לעקוף אותו נתקל בחמיצות-פנים מצדו. בסופו של דבר הסכים האח הגדול לעקיפתו של הצעיר, וזה אכן התחתן כבר בשנה שעברה, כאשר מיוזענו הבכור משתתף בכל אירועי החתונה והשמחה, למרות הקושי המובן שהיה לו בדבר.

● ואגב, כמה בחורים נוספים שהיו תקועים באותה ישיבה, סיפרו שהחליטו לקבל שבת מוקדם מהרגיל, ובתוך כמה חודשים רבתה השמחה בישיבה כאשר כולם התאסרו אחד אחרי השני, בצורה פלאית.

היכל ישיבת 'רינה של תורה' בכרמיאל. מימין, ראש הישיבה הגאון רבי אברהם סטוארט

ישיבות 'אורחות תורה', כשחבור
כה מתמיד ושקדן, יר"ש ואציל-
נפש, הולך להיבחן על בקיאותו
ובהלכה, ומקפד את פתיל-חיי
הקוצרים בצומת הכניסה למושב בו
ממוקמת ישיבתו! התאונה
המזעזעת שהתרחשה כאשר
החבור הצעיר חזר ממבחן
ב'דרשו', המיסה כל לב, וגרמה
לחלוצים רבים בקרב בני
הישיבה.

יצחק זאב פיינשטיין שליט"א מספר שיבשבת עוד זכינו לדבר בלימוד; הוא ניגש לשאול שאלה בענין תנאי כתובה, למרות שהדבר לא כל-כך מצוי שבחור משיעור א' ניגש, אבל הוא - היתה לו שאלה, וביקש לדעת תשובה, וניגש... אחד הרבנים סיפר לי - מציין הגר"י - שפנחס וייס עשה מבחן על החומר שלמדו בסדר שלישי, והמבחן עדין נמצא אצל הר"מ, והוא מדווח על ידידות לא-מצויות... ראש השיבה

● ללמוד אחרי התפילה, לא לדבר בתפילה, לא לדבר ב'סדר', ללמוד מדי יום שתי הלכות בחפץ חיים, להשתדל ברציפות הלימוד - אלה הן חלק קטן מהקבלות שקיבלו עליהם בני ישיבת 'נר זרח' עם פטירתו של חברם פנחס וייס ז"ל בתאונה טראגית. הקבלות ניתלו בפנת החיה הישיבה, והן מתפרסמות בעמוד זה. ובלא הסיבה, איזה אסון יכול להיות חמור יותר ממה שקרה בישיבה הקדושה במושב 'עוצם', שהיא סניף של

ישיבת נר זרח עוצם

אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה
נתאחד כולנו כל בני החבורה לקבלות טובות

[illegible]

מסכה פאה, במשנה א', אומר שהמצוות בין אדם לחבירו יש בהן חשיבות עליונה, יותר מבמצוות שבין אדם למקום. וזו לשון הרא"ש שם: 'כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם

בהוראת הרב שליט"א: אין להכניס עלונים אל תוך בית הכנסת

לאור המצב שהשתרר בענין מאות העלונים המופיעים מדי שבת, היה ברור שצריך לתקן תקנה שכזו. הדברים הגיעו לידי כך שמרוב העלונים המסתובבים בין ידיהם של המתפללים, הופכת התפילה לדבר שולי, רח"ל.

מיותר יהיה לציין שעצם התופעה של ריבוי העלונים היא מבורכת, שכן אפשר למצוא בין הדפים חומר מדהים ומרתק על כל נושא שבעולם, במיוחד על פרשת השבוע. אבל היה צריך לעשות סוף ל'בלגן' הנראה במהלך התפילה, כשמרוב עלונים לא רואים את הסיפור!

לאחר שרבינו המרא דאתרא מרן הגר"י זילברשטיין אישר את התקנה, אכן לא מוכנסים העלונים אל תוך ההיכל. בכניסה הוצב מתקן מיוחד, שם ממתניים העלונים, ואפשר לקחתם בצורה מסודרת.

המתקן בכניסה לבית הכנסת, וברקע - צילום מתקנת הרב

על-מנת לפייס את חברו. המשגיח, הגאון רבי אברהם קוזוקין שליט"א, זעק בדבריו: 'פנחס, תקום ותשאל שאלות, אנחנו צריכים אותך למסכת כתובות, עכשיו רק התחלנו, איפה הי'רע'! איפה כל הריתחא דאורייתא?

נרות עם שמו של פנחס וייס, בחדרו בישיבה

איפה הלא להרפות? רצית להספיק את המבחן, אמרת שאתה כבר חוזר לשיעור! יצאת למבחן ואמרת לי שאתה כבר חוזר, רוצה לעשות מבחן של דרשו, השארת את הסטנדר שלך והמשכת לישיבה של מעלה! ואגב, בינר זרח' למדו עד השבוע 200 בחורים בדיוק, ועכשיו מספרם ירד ל-199!

● בהגיענו לישיבה מספר לנו הבחור נתי שחף על הודעה מפליאה שקיבל מחבירו הטוב, שהוא אחיו של פנחס, שרגא וייס שיבדל לחיים, הלומד בישיבת 'שכר שכיר' בנתיבות. שרגא, בהודעתו שצילום ממנה מתפרסם בכתבה זו, מבקש משחף להשגיח על אחיו, ולסייע לו בכל מה שיצטרך. אחרי-הכל, בחור צעיר המגיע מירושלים ללמוד בנגב הרחוק, יתכן שיצטרך סיוע פה-ושם, והאח מבקש אפוא, וחוזר ומבקש, ואף שואל את שחף האם הוא יזכור למלא את בקשתו זו, או שצריך תזכורת לכך?

● לפני שעזבנו השבוע את זירת התאונה ב'עוצם', מספרים לנו אנשי זק"א שטיפלו בפנחס וייס ז"ל, שמלבד כך ה'משנה ברורה' וכובעו של הבחור שנמצאו בזירת התאונה, הם נאלצו לגרד - יחד עם טיפות הדם שהיו על הכביש - גם את טיפות-הדיו שניגרו מהעט האישי שלו, שנמחץ אף הוא על האספלט, והתערבו בטיפות הדם, ובו כתב את התשובות במבחן ההלכה. טיפות בטיפות נגעו.

● את הציון במבחן, יקבל כבר הבחור המתמיד בישיבה של מעלה.

● פתחנו את המדור בענייני בין אדם לחבירו, ומרן הגר"י זילברשטיין ביקש מאתנו לציין שהרא"ש בתחילת

גם רצון הבריות, מבמצוות שבין אדם לקונו'. העניינים שבין אדם לחבירו מקיפים כמובן את כל החיים, וגם כאשר אנחנו נמצאים בבית הכנסת יש להקפיד על כבודו של הזולת. כשם שאנחנו שומרים על נקיונו ויופיו של בית הכנסת, כך חל עלינו חיוב לשמור על אחדות הלבבות בבית הכנסת. ואין אלו דברים של מה-בכך. שהרי פעמים רבות אנחנו עדים לתופעות המתרחשות אצל קהל המתפללים, הגורמות למצב שהוא ההיפך מאחדות. ויש מקרים שנפשו של הקהל נקעה מתופעה זו או אחרת הננקטת על ידי איש אחד, והציבור כולו נמצא בדילמה.

● מצד אחד, אפשר לגשת ולהעיר על כך; ומצד שני, אם נעשה זאת, יתכן והאיש ההוא ייפגע עד עומק נפשו. הרי הוא חושב שהנהגתו כרוכה בעשיית מצוה-רבתי, ואתם מתייחסים לכך כדבר שלילי!! - כך הוא יאמר לעצמו.

● אם נכניס לכאן גם את עניינו של שליח-הציבור, נבין שבני האדם אינם גזורים מאופי אחד ומתכונות זהות, ולכן מאוד כדאי להשלים זה עם תכונותיו של זה. שהרי, בוודאי לא כל הש"צים מתאימים לכל אחד מהקהל... יש אחד המתפלל מהר, ואז הוא אהוד ומקובל אצל כל מי שנוהג להתפלל מהר; ויש שליח-ציבור המתפלל בקצב איטי מאוד, והוא רצוי אצל אלה שמתפללים כמותו. יש חזנים שקולם נאה ומלבב, ויש שלא התברכו בכך; יש אדם שימאזין לרחשי הציבור מסביב, ויש הממאן לעשות זאת.

● וכך אפשר להמשיך ולקנות תכונות רבות נוספות, המשליכות בצורה ישירה על מקובלותו או אי-מקובלותו של הש"ץ על חלק מהקהל. ומה שאנחנו רוצים לומר, הוא, שבית המדרש שלנו ברמת אלחנן ראוי להיקרא כ'בית מדרש של מידות טובות'. וזאת מפני שהמרא דאתרא מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מחנך אותנו במשך כל השנים להתנהג בסבלנות ובאורך-רוח גם כלפי מי שאינו עונה בדיוק על תכונות-האופי האישיות שלך. ובימינו, זה אחד הדברים הנדרשים ביותר במרחב הציבורי הטעון, כאשר כל

אחרים: ההנהגה הטובה ביותר היא לא לקפוץ ולהעיר על כל דבר, על כל מה שנראה בעיניך כ'משגה'. לא כל מי שצועק, עושה לא טוב; ולא כל מי שלוחש, עושה טוב, וכן להיפך... ועלינו להכיל את כולם, בדיוק כשם שאנחנו זקוקים לציבור לגבי עצם התפילה, שהרי אם אין מנין - לא נוכל לפתוח בתפילה, ואם כן כל אחד תלוי בזולתו. ומשכך, אם אנחנו לא יכולים להסתדר

אחד משתדל להשיג את מאווי-שלו, ואינו מתחשב בזולתו. צריך לדעת שגם אם קולו של הזולת אינו מתאים בדיוק לקולך, אלא התנהג אליו בנועם, בחן, בשליטה עצמית ובארך-אפים, ואל תראה לו שאינך מרוצה ממנו. כי אם תעצור לרגע, ותחשוב על עצמך, תגלה שגם כך אפשר למצוא תכונות והנהגות שאינן תואמות לגמרי את אופיו של חלק מהקהל. ואם כן מה לך להליך כלפי

בעקבות הפרסום המרתה בקונטרס 'תטהרו' במוצאי יום הכיפורים ישובו 'בתי דין' ברמת אלחנן ו'פסקו' ישועות על הנזקקים לישועה

בקונטרס הנ"ל, שהתחבר ע"י הגרא"מ רוט, מובא שגם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל נהג כך ■ הברכות מפי ה'דיינים', שלא היו בדווקא גדולי תורה, חוללו פלאות ■ מי שהתחיל בכך היה רבי אריה לוין זצ"ל, שידע והאמין שבמוצאי היום הקדוש מגיעה מעלתו של כל יהודי לדרגה כה נשגבה עד שהוא הופך ל'בעל-מופת', ובכוחו לבטל בפיו גזירות קשות, בבחינת 'כשם שמברכים בבית דין למטה, כך יברכו בבית דין של מעלה'

בהקדמתו לקונטרס 'תטהרו' מביא הגרא"מ רוט (בנו של הגאון רבי אהרן רוט מרמת אהרן) סיפור מופלא מזקנו הצדיק רבי אריה לוין זצ"ל, שהרגיש כל-כך את כפרתו העצומה של יום הכיפורים, עד שמתוך אמונה טהורה זו היה נוהג, כפי שקיבל מרבותיו, לקבץ במוצאי יוה"כ פ' שלושה יהודים שישבו כ'בית דין', ויגורו ישועות על הנזקקים לישועה.

הוא ידע והאמין שבמוצאי היום הקדוש מגיעה מעלתו של כל יהודי לדרגה כה נשגבה עד שהוא הופך ל'בעל-מופת', שבכוחו לבטל בפיו גזירות קשות, בבחינת 'כשם שמברכים בבית דין למטה, כך יברכו בבית דין של מעלה'. הברכות מפי ה'דיינים', שלא היו בדווקא גדולי תורה, חוללו פלאות.

הרב רוט מציין שידוע לנו על כמה וכמה שנפקדו ונושעו לאחר 'גזירות' אלו ב'בית דינו' של רבי אריה במוצאי יום הכיפורים, וממשיך לספר שגם 'פְּנוּ, זְקֵנֵי רבי שמחה-שלמה זצ"ל, המשיך אחריו במנהג נשגב זה, ובמשך שנים רבות, לאחר תפילת יום הכיפורים אצל גיסו מרנא הגרי"ש אלישיב, היו מתיישבים ל'מושב בית דין', הגריש"א, זקני, והשלישי היה, בדרך כלל, רבי אברהם אלישיב, והיו מברכים את הזקוקים לישועה...

כמה שנים לפני פטירתו, מספר הרב רוט, הפסיק זקני מחמת חולשתו להגיע לתפילות יוה"כ אצל הרב אלישיב, וזכיתי להתפלל עמו בביהמ"ד הגדול 'אהבת תורה' בקרית צאנז בירושלים. במוצאי יוה"כ, אסף סבא שלושה אנשים הזקוקים לישועה, ובהם אני הקטן, שציפיתי שנים ארוכות לזש"ק, ובכל פעם בירכו שלושה מתוכם את הרביעי כ'בית דין של מטה'...

ואכן, באותה שנה נפקדו בדבר ישועה ורחמים, וכן האחרים שציפו לנישואי ילדיהם המתבגרים נושעו באותה שנה...

לאור הדברים, התארגנו גם ברמת אלחנן בשנה זו במוצאי היום הקדוש כמה 'בתי דין' שכאלה, ולאז דווקא עם גדולי תורה, והברכות שיצאו מפי ה'דיינים' - לאחר שהתקדשו ונטהרו ביום הכיפורים - חוללו פלאות, בס"ד.

ללכת לבית הכנסת בשבת, כשבגלל זה קיים חשש שמאבטחים יחללו שבת

שאלה שהגיעה אל מרן הגר"י זילברשטיין מהעיר רעננה

לכבוד הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א,

אני מתגורר בעיר רעננה, ולאחרונה - בשל הפיכת אחד השכנים למפורסם, ובעל אבטחה כבידה מאוד - כל מעבר באזור בו הוא מתגורר דורש בידוק קפדני מצד המאבטחים. כיון שאין לי בית כנסת ליד הבית, הנני זקוק לעבור דרך הרחוב המאובטח, שנהפך לשטח סטרילי לחלוטין, והמעבר דרכו מתאפשר רק לאחר הצגת תעודת-זהות. לאחר שהמאבטח מאפשר את המעבר, הוא מדווח על-כך בקשר למאבטחים האחרים המצויים במקום.

מאבטחים. השאלה הגיעה מרעננה

נשאלת השאלה: האם מותר בשבת לעבור דרך השטח המאובטח, או שיש לחשוש לאיסור של 'לפני עוור', או 'מסייע בידי עוברי עבירה', בכך שהעובר במקום גורם למאבטחים להשתמש במכשיר-הקשר כדי לדווח על כניסתו?

והשבנו כדלהלן. אם המאבטחים עושים כדיון, ויש בזה באמת חשש סכנה, בוודאי שמותר לעבור דרכם. אבל גם אם עושים מלאכות יותר ממה שצריך, ומבחינת הסכנה אין צורך לזה, ורק עושים זאת בשביל הנהלים המקובלים, נראה שאינו צריך למנוע מללכת לביהכ"ס, למרות שהדבר יגרום לחילולי שבת.

וכמו שכתבנו בחשוקי חמד' במסכת שבת (ק"ל א') בתשובה לשאלה, האם מותר לערוך הפגנה בשבת נגד חנויות פתוחות, כשההפגנה תגרוור בעקבותיה חילולי שבת, כגון ההפגנות שנערכו בזמנו בפתח תקווה, שבגללן הגיעה המשטרה והשבת חוללה על ידיהם, האם יש בזה 'לפני עוור'? והשבנו, שבטרם נבוא להשיב על שאלה זו, יש להסתפק בשאלה דלהלן.

גנב המתנפל על אדם, והלה זועק להצלה, ועל ידי כך יגיעו שוטרים שיחללו את השבת, האם אסור לו לצעוק בגלל 'לפני עוור'? - ונראה שמותר, ואינו מחויב לשתוק, וכשיגיעו השוטרים שלא הוא הזמין, אין בזה חטא לצועק, כיון שאינו חייב לוותר על הצלתו מהגנב בגלל חטא של שוטרים שלא הזמין ולא ביקשם שיגיעו. וראה לכך משו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון, סימן קמ"ה) שכתב שאין אדם חייב להפסיד מכספו כשהלה מכריחו ליתן לו דבר עבירה, ואין בזה משום 'לפני עוור', ואפילו כשיצטרך לעבור על תקנתא דרבנן, לא יעבור, ואין לחשוש משום 'לפני עוור'.

כך בענייננו, כיון שמותר וחייבים להפגין למען כבוד השבת, מכמה טעמים (יעו"ש בחשוקי חמד'), אין בזה 'לפני עוור', כשהוא עושה מה שהוא צריך.

וכך גם בענין השאלה של המאבטחים. הרי השואל הולך לשם מצוה, להתפלל בבית הכנסת, והוא בוודאי אינו רוצה שיחללו שבת, ולכן הוא אינו צריך להימנע מללכת לבית כנסת בגלל שהמאבטחים מחללים שבת בגללו.

האחד בלי רעהו, הבה נסבול אחד את השני, ונתאים את עצמנו ותכונותינו - לזולתנו. ואם נרצה, זה אחד המאפיינים המובהקים לכוח העצום שיש לתפילה בציבור, וכפי שהגר"י זילברשטיין נוהג לומר תמיד. שכן, כאשר מדובר בציבור, הזכויות המצטברות לתפילה הן גדולות!

● הזדמן לנו לאחרונה לשמוע דבר מרגש. שמם הטוב של כולל 'בית הלל' וישיבת 'דברי מרדכי' השוכנים בבנין המיתולוגי של 'ישיבת בית הלל' - יצא בכל רחבי העולם התורני, ואין להם כל צורך בפרסומת כלשהי... הכולל בו לומדים מאות רבות של אברכים, והישיבה לצעירים בה לומדים כ-250

מרן הגאון רבי מרדכי מן זצ"ל (משמאל, מחזיק את התינוק) בברית ברמית אלחנן, לפני כ-30 שנה. מימין, הגה"צ רבי הירש פלאי זצ"ל. בתמונה למטה, הבן, הגאון רבי יוסף מן שליט"א

תלמידים ב-3 שיעורים מקבילים בכל שיעור, עומדים בראשותו של הגאון רבי יוסף מן, ונחשבים כיום למבוקשים ביותר. כששאלנו את הגאון רבי יוסף שליט"א, מה הביא אותו בזמנו לייסד את הישיבה-לצעירים, הרי הוא עסוק ראשו-ורובו בכולל הגדול, השיב לנו בדברים מרגשים, ואמר: אבא שלי, מרן הגאון רבי מרדכי מן זצ"ל, רצה ושאף בימי חייו להקים ישיבה לצעירים, ועשה את כל המאמצים לכך, אבל לא עלתה בידו. זו היתה אחת הסיבות העיקריות לכך שהתאמצתי אני לעשות נחת-רוח לאבא, שהיה כידוע מגדולי-הגדולים, והשתדלתי להקים ולייסד את מה שהוא רצה בכל מאודו.

תמיד היה מושב 'עוצם' בנגב עצם מעצמיה ובשר מבשרה של שנת השמיטה בארץ ישראל ■ המושב, שלפי עדויות ראשי ישיבות בנגב הוציא מקרבו מאות בני ישיבות ובנות-סמינרים, הפך במשך השנים לאות ומופת למסירות נפש לקיום הלכות השביעית, ומצוות התורה בכלל ■ זו שנת השבע ה-2 שכל החקלאים במושב שומרים שמיטה כהלכתה, ורבו של המושב הרה"ג רבי דניאל בן חמו - שעבר מבית לבית ושכנע את החקלאים - אומר שהחקלאים שניאותו להשבתה המוחלטת הצהירו בפניו שיעשו זאת גם ללא תמיכה כלכלית ■ המושב כולו, המשתייך לתנועת המושבים, עובר מהפך של ממש, המתבטא בפתיחתו של כולל המיועד לחקלאים, והמאכלס - לא רק בשנת השמיטה - עשרות לומדים, זאת מלבד הישיבה הגבוהה 'נר זרח', וכוללי האברכים הפועלים ביישוב

'אנחנו לא ניתן לחלל את האדמה שלנו. לא ניתן', הוא זועק, בעודו על הקרקע, ופניו מוטחות כלפי מטה. יוכי בשביל זה הגענו לארץ ישראל לפני שנות דור, שיחללו לנו את האדמה הקדושה!! ממשיך בן-חמו בזעקתו, ובתוך כדי דיבור מנסק את רגבי-אדמתו, שחוללו שלא בהסכמתו. 'אנחנו כאן, כדי לשמור על מצוות השמיטה, ולהעניק בכך הגנה ומחסה לכל תושבי ארץ ישראל, מפני אויבינו הקמים עלינו. אני מודיע כאן, קבל שמים ושמי-שמים, שלא ניתן לאף אחד להפר לנו את קדושת השבת, שבת-הארץ. נשמור עליך, אדמת-קודש, ונמשיך לקדש את רגביך לאורך כל שנת השמיטה!!' - - -

במשך דקות ארוכות נוספות המשיך בן-חמו, חבוש הכיפה השחורה הגדולה, להשתטח על האדמה, ואנחנו שעמדנו לצידו, היינו עדים למסירות-נפש הירואית על מצוות השמיטה, כזו שלא רואים בכל יום, גם לא כל 7 שנים... מה

שכדאי לספר כבר עתה שההשתטחות של החקלאי ירא-השמים הזה נעשתה בדיוק בקטע-האדמה שבו חלפו, כמה דקות לפני כן, גלגלי הטרקטור שלו, וריססו את הקרקע שנורעה ע"י החוכרים, תוך חילול השמיטה, כדי שאף זרע מהזרעים שנזרעו כאן לא יצליחו לגדול, חלילה וחלילה.

עינינו שראו, ולא זר, את ההתרחש בשדות המושב 'עוצם', ובמושבים נוספים, תוכלנה להעיד שגם בדור היתום בו אנחנו חיים, יש עדיין יהודים עם מושגים של מסירות נפש אמיתית לקיום מצוות, יהודים שאינם נרתעים מלחסום בגופם את מי שמעז לחלל את אדמתם.

ר' ישראל בן-חמו היה לפה עבור חבריו ועמיתיו שומרי השמיטה, שגם הם התעוררו בוקר אחד וגילו שהאדמה שלהם, שהיתה אמורה לשבות לחלוטין מכל מלאכה בשנת השבע, חוללה ונורעה על ידי חוכרי האדמות שלהם. דהיינו, אנשי

מושב 'עוצם' עושה היסטוריה זו שנת-השבע ה-2 במספר. אלמלא ראינו, לא יכולנו להאמין; כל החקלאים במושב, עד האחרון שבהם, שומרים שמיטה! אבל מה-זה שומרים! כל השדות מוכרים לחלוטין, ובעליהם לא מעוניינים אפילו בספיחין. כלום. משביתים, וזהו. אם היה מדובר במושב חרדי, נחא; הרי לא יעלה על הדעת שחקלאי הנושא את התואר 'חרדי', יעבד בשמיטה. אבל 'עוצם' אינו מוגדר ככזה. ובכל זאת, כזו-לם שומרים על כל הלכותיה של שנת-השבע.

בשדות המושביתים

ומה הם עושים בשעות הפנאי, שהתפנו להם עתה, מבוקר עד ערב? - יושבים ולומדים. עשרות חקלאים ממלאים את בית הכנסת ב'עוצם' במשך שעות הבוקר, אחרי צ"צ והערב, וממלאים את כריסם - בהדרכת המרא דאתרא הגאון רבי דניאל בן-חמו - בשי"ס ובמסקים.

כשביקרנו במושב, נתקלנו באירוע נדיר. בלי הודעה מוקדמת, ומבלי שצפינו שזה מה שעתיד להתרחש ברגע זה, השתטח ישראל בן-חמו על רגבי האדמה, מלוא קומתו. הוא לא התחשב אפילו בריגות שהיתה על פני הקרקע, והעשבים שעליה, מהגשם שירד בלילה הקודם. מחזה בהחלט לא-שגרתי גם במחוזות כפריים, כמו מושב 'עוצם' בנגב.

דקותיים-שלוש הוא שוהה במצב שכיבה, מבלי שיפצה את פיו. חשבנו כבר שאולי קרה לו משהו, חלילה. רק כאשר קם ופתח את הפה, וגם דמעות עיניו לחלחו את הרגבים הרטובים, הבנו שאכן קרה משהו שהפיל את בן-חמו על הארץ. במרחק קצר מכאן, משהו כמו 5 ק"מ, נופלים אנשים ארצה, בשדרות ובאשקלון, אחוזה-הלם מאימת הקסאמים והקטיושות, אבל בעוצם' חוששים מדברים אחרים, חמורים הרבה יותר.

וממקומות יישוב
נוספים, והשלישי
מאכלס בין ספסליו
עשרות חקלאים
המגיעים ללמוד
במשך כל שעות
היממה, בהדרכתו של
המרא דאתרא. כולל-
בע"ב זה, יש לדעת,
פועל לא רק בשנת
השמיטה, אלא גם
בשנים רגילות.

גם כמי שביקר ב-
35 השנים האחרונות
כמעט בכל מושבי
הנגב והצפון, אינני
מכיר תופעה דומה של
מספר כה רב של

חקלאים, לא אחד ולא שניים, המגיעים ללמוד מדי יום בבית
המדרש. ולא מדובר באנשים קשישים, שאין להם מה לעשות
מלבד הלימוד... לא ולא! בהשפעתו של הרב המקומי מגיעים
לכאן עשרות עובדי אדמה, בחלקם כאלה המצויים בשיא-
כוחם, ומוצאים טעם בלימוד הגמרא.

צריך להדגיש, שהאחראי לנכסים הרוחניים הללו הוא
המרא דאתרא הקודם, רבי משה בן חמו זצ"ל (אביו של הרב
הנוכחי), שעשה כאן פעילות מופלאה, יחד עם רבותיו הנערצים
של מושב קוממיות, הגאונים רבי בנימין, ובנו רבי מנחם מנדל
מנדלזון, זכר צדיקים לברכה, שסייעו לגידול ה'פירות' הללו.

ההווי הרוחני ב'עוצם' הקה שורשים חזקים במיוחד, עד
שגם החקלאים מיובלי-הידיים, שעסקו כל ימיהם בחקלאות,
נדבקו בו, בהווי זה, וטוו את אורחות-חייהם על פיו.

והחידוש האחרון, של השמיטה הנוכחית: בנוסף ל-3 הכוללים
לחקלאים שיוקמו לקראת השמיטה, ייפתח כולל ל...נשים, בו
תושמענה במשך היום שיחות חיוק ודרשות. זאת לאחר
שהנשים באו בטענות ואמרו שלא רק לבעליהן מגיע להתחזק.
גם הן מעוניינות בכך.

וזה חידוש שעדיין לא שמענו באף ישוב אחר. בכל שנות
השמיטה לא נשמע כדבר הזה.

מרן הגר"ח
קניבסקי עם
החקלאים

בית הכנסת
של 'עוצם'

המושב החכירו את
שדותיהם, והחוכרים
החליטו על-דעתם
לעבוד בשמיטה.

זה היה לפני שתי
שמיטות. לקראת
השמיטה הנוכחית,
וגם זו הקודמת, כל
מה שידעתם על מושב
'עוצם', והשמיטה,
עדיין לא מספיק את
המידע הנכון על
המושב, שהוא היחיד
בארץ שאינו מוגדר
כיישוב חרדי, וכל
תושביו שומרים
שמיטה. שמעתם טוב?
- כל התושבים,

מהראשון עד האחרון. לא מזמן הוא קיבל את התואר 'המושב
מספר 1', בכל הקשור למספרם של בני הישיבות ובנות
סמינרים שיצאו ממנו. התואר המאוד-מאוד מכובד הזה ניתן
לו על ידי כמה מראשי הישיבות הגדולות בנגב המודעים לכך
באופן אישי. ואכן, לא פחות מ-200 בני ישיבות, ומספר דומה
של בנות סמינרים, יצאו במשך השנים ממושב זה, והקימו
משפחות של תורה ויראה.

בנוסף לכך, בתוך המושב עצמו קיימים 3 כוללים גדולים,
בשניים מהם לומדים עשרות אברכים המגיעים מאשדוד

חיוק
בשמיטת
השבת
במושב
'עוצם'

פנינים מדברי הרב

בשום אופן לא ננגן בחתונה שאין בה הפרדה, אמרו אנשי התזמורת; והתוצאה: החתן והכלה חזרו בתשובה שלימה

מעשה שהיה בתזמורת שכל אנשיה הם יהודים חרדיים, שהוזמנו לנגן בחתונה שהתקיימה מחוץ לבני ברק. הם הגיעו לאולם וראו שהמחותנים אינם מתכוונים לעשות הפרדה בין גברים לנשים.

כיון שבחתונה מעורבת, רח"ל, הם לא ניגנו מעולם ולא ניגנו לעולם, ניגשו אנשי התזמורת למחותנים ואמרו להם שיחפשו תזמורת אחרת... 'אנחנו הולכים הביתה, לא ננגן בשום אופן בחתונה שאין בה הפרדה מוחלטת', אמרו בנחרצות.

רעש גדול התעורר באולם, ובינתיים ניגש אל התזמורת אדם שהציג את עצמו כעורך דין של המשפחות המחותנות, והזהיר את המנגנים שאם לא יפעילו את תזמורתם בחתונה זו, אויב נגדכם תביעת-ענק שתרושש אתכם. 'אני מציע לכם לשקול מחדש את תגובתכם, ולהתחיל לנגן', אמר. המנגנים החרדיים לא השגיחו בדבריו, ואמרו שבשום אופן לא ינגנו באירוע שכזה.

והנה, רב שהיה במקום ניגש אל עורך הדין הלו, ואמר לו: 'תראה, אני מכיר את התזמורת הזו, והם לא יחזרו בהם לעולם, ולא ינגנו כאן. מה שאני מציע הוא, שבמקום להרוס את החתונה, ולהופכה למוקד של ריב ומחלוקת, נעשה פשרה כדלהלן: אתם תעשו את ההפרדה כדת וכדין, ואני אפנה אל אנשי התזמורת ואבקש מהם שיתחשבו בנכונות שלכם לביצוע ההפרדה, ובגלל זה ינגנו בחינם'...

ההצעה התקבלה על ליבו של עורך-הדין, וגם אנשי התזמורת, שכמובן לא רצו להסתבך עם תביעה כספית, אמרו שהם מוכנים לנגן בחינם... וכך אכן היה. ההפרדה בוצעה, התזמורת ניגנה, והחתונה עברה מתוך שמחה וחדווה.

השאלה ההלכתית

עכשיו תשמעו מה קרה. החתן והכלה, בראותם את הקפדתם הגדולה בהלכה של אנשי התזמורת, שסירבו לנגן אם

לא תהיה הפרדה, ומאיידך לאחר שהתבצעה ההפרדה הסכימו לנגן בחינם - הבינו שחיי-ההלכה הם החיים האמיתיים, וחזרו בתשובה שלימה!

לאחר שהתקרב לבית המדרש, התעוררה להם שאלה הלכתית, אותה הפנו אל רבינו המרא דאתרא הגר"י זילברשטיין שליט"א. השאלה נסבה אודות הפנינה שנעשתה לאנשי התזמורת שינגנו בחינם, האם היה זה כראוי, או שמא היו מחויבים לשלם לתזמורת את שכרם? הם הרי טרחו ובאו עם כל הציוד הכבד והיקר שלהם, עד לעיר ההיא, מחוץ לבני ברק, ובמשך שעות ניגנו וניגנו, האם מותר היה שלא לשלם להם?

ולכאורה, אמר הרב שליט"א, הנידון שלנו הוא בבחינת 'תליה ויהיב', דהיינו שהכריחו אדם לתת מתנה, ואם כן הדין הוא שהמתנה אינה מתנה, כמו שמובא בשו"ע חו"מ (ר"ה א-ב): 'מי שאנסוהו עד שמכר ולקח דמי המקח, אפילו תלוהו עד שמכרו, ממכרו ממכר וכו', שמפני אונסו גמר והקנה וכו'; במה דברים אמורים, במקרה; אבל במתנה או מחילה אין צריכין להכיר אונסו וכו'.

ואם המקרה שלנו דומה למתנה, הרי שהמתנה אינה מתנה, וצריך לשלם לאנשי התזמורת את שכרם.

אבל אני רציתי לומר, וכך פסקתי, שהנידון עם התזמורת, שבגללה חזרו החתן והכלה בתשובה, דומה לתליוה וזבין, דהיינו שאנשי התזמורת כן נהנו מהעיסקה שנעשתה איתם לאחר ביצוע ההפרדה, למרות שניגנו בחינם.

'וכי היהודי הוא זה שמעשן? הרי היטלר הוא המעשן! - אמר כ"ק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל

רצינו לומר זאת על פי מעשה שסיפרנו בעבר על כ"ק האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, שכיהן באדמו"רות בתקופה לאחר השואה, בה נהרג אביו הי"ד. את הסיפור שמעתי מבנו של האדמו"ר, רבי נפתלי, ששימש באדמו"רות אחריו, ועימו למדתי בחברותא בשוויץ.

בשבת אחת, כך סיפר לי רבי נפתלי, פסע האדמו"ר יחד איתי, לבית מדרשו, והנה הוא רואה יהודי יושב בקרן-רחוב, ופניו נפולות, והוא גם מעשן, רח"ל. הרבי, שהיה ידוע כחכימי דיהודאי, וגם התפרסם מאוד במאמציו לקרב כל יהודי, במיוחד אלה שעברו את מוראות השואה, ניגש אל האיש, ושאל 'אתה מעוניין להצטרף עמנו לבית הכנסת?' האיש כמעט ולא הגיב. 'האם הנך יודע להתפלל?' - המשיך הרבי ושאל. והיהודי, כמו קפץ ממקומו, והכריז: 'אני יודע לא רק להתפלל, אלא יש לי התמחות בחזנות, ויכולני להיות שליח-ציבור מעולה!'

תפסו הרבי בידו, ואמר לו: 'אם כן, בוא עימי לבית המדרש, ותהיה שליח-ציבור! והיהודי הלך, נכנס לבית מדרשם של חסידיו באבוב, והרבי הורה לגבאים להציב אותו ליד עמוד החזן, ולאפשר לו להיות שליח-ציבור. ואכן, היהודי הוכיח את כישוריו ב'מקצוע', והציבור נהנה מתפילתו.

לאחר התפילה, ניגשו בנו של הרבי והמשמשים אל הרבי ושאלו: 'הרי יהודי זה עינינו בשבת-קודש, והאיך אפשר להגישו לעמוד, ולתת לו להיות שליח-ציבור? והרבי מבאבוב זעק, והשיב: 'זה לא הוא המעשן; היטלר הוא המעשן' - - דהיינו, הוא אינו אשם בכך; הצרות שעולל לו היטלר, הן אלה שהביאו

ונראה, שכוונת המשנה היא לא לטמא את הקטן, ואפילו יונק, בהסתכלות במקומות לא-טהורים, שהרושם שלהם נשאר לעד. וכמו שאמר ה'לשם', שעוד לא נמצא הסבון שיוכל למחוק מראה לא-טוב שנדבק באדם.

ולכן בא הק"ו במשנה, אם ציוותה התורה לחוס על כלי-חרס, שלא יטמא, ק"ו על נפש בניו ובנותיו שיש להשגיח עליהם שלא יטמאו!

ולכן, בשאלה הנ"ל, נראה שלא כדאי לאמא לקחת את בנה הקטן לים.

דגע לפני שיצאו למחנות- ההשמדה ביקש האב מבנו...לגהץ לו חולצה

כולם מחפשים סגולות לחיים, ולחיים טובים, לבריאות ולרפואה, ולמה לא. והנה יש סגולה הכתובה בתורה, 'כבד את אביך ואת אימך למען יאריך ימך', וברור שזו הסגולה הטובה ביותר.

יהודי חשוב בשם הרב משה אפטרגוט, פרסם בספר 'כיבוד הורים' מעשה שהיה אצלו, וממנו נלמד על סגולה ייחודית זו של כיבוד הורים, ועד כמה היא פועלת לאריכות ימיו של האדם. ר' משה זה היה יליד עיירה ליד צאנו, וכאשר פשטו הנאצים ימ"ש על העיירה, הכריזו שהם דורשים שני דברים.

הראשון, שיביאו אליהם את רב העיירה, כי שמעו שיש לו זקן ארוך, והם רוצים לגורו ולהפכו למטאטא. ימח שמם וזכרם. והשני, שכל היהודים תושבי העיר יתאספו בתוך יומיים בכרך המרכזית, ומי שיימצא בביתו יירה בו-במקום, ללא התראה נוספת.

פחד וחלחלה נפלו על כל היהודים, וחלקם איבדו את שפיותם לגמרי. כל אחד לקח לעצמו מעט דברים מן הבית; האחד החביא יהלומים ופנינים בתוך סוליות-מנעלי; השני לקח מעט דברי אוכל כדי להחיות את נפשו ונפש בני-משפחתו; השלישי נטל עימו כסף, וכן הלאה.

והנה, מספר ר' משה אפטרגוט, ברגעים האחרונים לפני שאבא שלי ואנכי יצאנו לכרך, פונה אליי אבא ומבקש ממני ש...אגהץ לו את החולצה שלו. הייתי בטוח שדעתו נטרפה עליו! וכי לשם מה הוא מבקש ממני עתה לגהץ חולצה, לפני הפרידה מן הבית, כשכולנו ידענו לאן פנינו מועדות?

אבל, אבא אמר, וכך עשיתי. גיהצתי לו את החולצה.

עשיתי הכל כמו שאבא ביקש

לאחר מכן, ממשיך אבא לבקש ממני לצחצח לו הנעליים. וגם עכשיו תמהתי מאוד, לשם מה הוא זקוק עתה לנעליים מצוחצחות? אבל, הוא אמר, ויהי. עשיתי מה שביקש.

וכך ביקש ממני עוד כמה דברים, לנקות לו את בגדי השבת, ולעשות כך וכך, והכל עשיתי כמו שביקש.

ואז פונה אליי אבא ואומר לי: 'מוישל'ה, תזכור מה שאני אומר לך: אינני יודע אם מישהו מהעיירה שלנו יישאר חי

אותו ליד העישון בשבת. כך היה גם בשבת שלאחר-מכן, וגם בשבת השלישית. הרבי תפס את היהודי בידו, והכניסו לבית המדרש, והעמידו ליד עמוד החזן.

ובכל פעם שניסו להעיר לרבי על העישון בשבת, השיב שיהודי זה אינו אשם, לאחר מה שעבר על ידי היטלר והגסטאפו.

הסבא נפל על זרועותיו של הרבי

חלפו 40 שנה, ואל ביתו של הרבי מגיעה הזמנה לחתונה. והנה, שמו של אחד הסבים שנמנה על המזמינים, היה מוכר לרבי מאיזשהו מקום, אבל הוא לא זכר במי המדובר. רק לאחר זמן נזכר הרבי שהסבא-המזמין הוא אותו יהודי שעישן בשבת, והיה שליח-ציבור בבית מדרשו... הרבי הודיע שלחתונה אין לו אפשרות להגיע, אבל ישתדל להגיע לשבע-ברכות.

בהגיעו לשמחה, נפל הסבא על זרועותיו של הרבי, והזמין אותו להיכנס לאחד החדרים, שם ישבו כ-100 פרחי-צאן חסידים, יראים ושלמים, עטורים בפאותיהם המסתלסלות ובציציותיהם המשתלשלות. 'כל אלה הם נכדיי', אמר הסבא בהתרגשות, וכולם הולכים בדרך התורה.

'ציצית שהרבי יידע שהכל-הכל בזכותו! בזכות הקירוב ההוא, והארת-הפנים שהרבי הראה לי בשבתות ההן, התקרבותי מחדש לתורה ולשמירת מצוות, ואלו הן התוצאות!'

הרבי שמח שמחה גדולה מאוד!

זכורני, הוסיף הרב שליט"א, שרבי נפתלי סיפר לי שאביו האדמו"ר שאב הנאה מרובה כתוצאה מהסיפור, ושמח שמחה גדולה עד מאוד בראותו איזה ערך יש למלים ספרות המלוות בהארת-פנים! למרות שכאמור היה הדבר כרוך בנתינת ה'עמוד' לאדם שכמה דקות לפני-כן חילל שבת.

לכן, גם בנידון של התזמורת, אני רוצה לדמות את המקרה ל'תליוה וזבין', כיון שאנשי התזמורת קיבלו מן-הסתם הנאה עצומה ושמחו מאוד מהעובדה שבגלל התנהגותם המופתית חזרו בני הזוג בתשובה שלימה. והרי אין לך הנאה יותר גדולה מזו! ואכן, כך פסקנו לחתן-ולכלה, שהם אינם צריכים לשלם עתה את שכרה של התזמורת.

האם מותר לאמא לקחת ילד בן 3 ליים בזמני הרחצה לנשים?

אמא המעוניינת להתרחץ בים מטעמי בריאות, ורוצה לקחת איתה את בנה בן ה-3, וברור שהוא יראה שם מראות לא-צנועים. האם הדבר מותר בגלל שהוא קטן מאוד?

חז"ל אומרים שדוד המלך הודה להשי"ת שקבע את מקום היניקה של התינוק מאימו, לא במקום שהוא נקבע בבהמה, כדי שלא יראה התינוק בעת יניקתו מראה לא-צנוע. הרי לנו בבירור שמראות שכאלו משפיעים גם על ליבו של תינוק בן יומו. ונאמר גם במסכת נגעים (י"ב ה') 'אם כך [חס הקב"ה על ממונו של ישראל], ק"ו על נפש בניו ובנותיו'. וצריך ביאור, במה מדובר כאן? אם לחוס עליהם שלא יחטאו, פשיטא! מקרא מלא הוא, לא תאכל, לא תאכל, לא תאכל, לרבות גדולים על הקטנים, שאסור לאדם גדול לספות איסור לקטנים, ולמה צריכים את הקל-וחומר במשנה הנ"ל?

לאחר הפרידה הזו מן הבית. אבל - אתה תישאר חי! כי קיימת במסורות מצוות כיבוד אב, והתורה הבטיחה לנו מפורשות 'למען יאריך ימך'. אני מבטיח לך שתישאר חי. רציתי לזכות אותך במצוה החשובה, ועכשיו שעמדת בנסיון וקיימת אותה במסורות, אני בטוח שתחיה!

יזכה לחיים ארוכים

וכך הווה. בנסי-נסיים, מספר הרב אפטרגוט, ניצלתי מן התופת, וזכיתי גם לאריכות ימים ושנים. ואם משהו שואל אותי מדוע הארכת ימים בס"ד, עד לגיל 95 [עמר"ש] - אני מודיע כאן ברבים שהסיבה לכך היא קיום מצוות כיבוד אב שזכיתי לעשות במסורות של ממש, למרות שלא הבנתי מה אבא רוצה ממני.

נחזיר הדברים אל לבנו, ונדע שאם התורה כתבה כך במפורש, הרי ברור שהשם יתברך ישלם לאדם את שכר פעולת המצוה, ומי שיוזכה לקיים כיבוד הורים כראוי, יזכה לחיים ארוכים.

מתי יש מצוה לא לכבד הורים?

מעשה באדם מבוגר ונכבד, שגם משפחתו היתה מכובדת מאוד, שלעת זקנה תקף אותו שגעון והחליט לאסוף נדבות ברחוב... הוא טען שאיסוף הכספים הוא ל...ישיבת מיר, אבל היה ברור שאין הדברים כך. הדבר פגע מאוד במשפחה, בילדים ובנכדים, והם ניסו לשכנע את אביהם הזקן ולשדלו שיחדל מכך.

הזקן סירב לשמוע להם, והמשיך לקבץ נדבות במקומות מרכזיים בעיר. הצענו להם רעיון ופתרון לבעיה, בכך שזייפנו מכתב שכביכול הגיע לזקן מהביטוח הלאומי, המודיעים לו ששמעו על כך שהוא מתעסק ב'מקצוע' חדש של איסוף נדבות, ומאיימים שאם לא יחדול מכך מיידית, יפסיקו לשלם לו את קצבת הזקנה...

ה'מכתב' הועיל, והזקן אכן הפסיק מלאסוף נדבות ברחובות. ואף שיש בכך משום גניבת-דעת, הדבר מותר, כי הילדים עושים זאת לטובת אביהם הזקן, ולטובתו מותר לשנות, כאשר אין הוא מבין מה שמסבירים לו.

ומצאנו גם כמה מקורות בגמרא, כמו במסכת שבת (קט"ו ב'), שם מובא שכאשר יש חשש לעבירה, מותר לעבור על מצוות כיבוד הורים, העיקר שלא תתקיים העבירה. גם בנידון שלנו, האבא הרי עובר על איסור גזל, כיון שהוא נוטל מהרבים כספים שלא כדין, שהרי הוא אדם עשיר, ולכן מותר לא לכבד אותו, ולעשות כפי שיעצנו.

מִרְן הַחֲזוּ"א הַתְּהַלֵּךְ בַּחֲדָרָו אָנָּה וְאָנָּה, וּלְבָסוֹף אָמַר: 'אֵינִי יוֹדֵעַ מָה לְהַשִּׁיב'!

מישהו שמע פעם על מקרה שבו נשאלה שאלה למרן החזו"א זצ"ל, והוא השיב שאינו

יודע מה להשיב? לפנינו סיפור ששמעתי ממקור ראשון, ויש לו השלכות ישירות על כמה שאלות הלכתיות.

בשנותיה הראשונות של המושבה 'פרדס חנה' למדו כל ילדי המושבה, אלה שבאו מבתי שומרי-מצוות, ואלה שלא, בבית ספר אחד. סדר הלימודים בבית הספר היה שבבוקר קראו כל התלמידים קריאת שמע, והתפללו קצת, ואף לבשו ציצית, ולאחר מכן למדו רק לימודי חול.

בין המשפחות שהתגוררו במקום בתקופה ההיא, היו גם שומרי תורה, ובלית-ברירה שלחו גם הם את ילדיהם לבית ספר זה. אבל כשראו שהילדים אינם לומדים כלל לימודי קודש, לא תורה ולא גמרא, לא משניות ולא כלום, סירבו להשאירם בבית הספר, ותכננו להעבירם לתלמוד תורה בעיר אחרת. כאשר הגיע דבר התוכנית לאוזניהם של ההורים שאינם שומרי-תורה, הגיבו ואמרו 'אם אתם מוציאים את ילדיכם מכאן, נבטל לגמרי את כל הסממנים הדתיים של בית הספר, והילדים שלנו לא יקראו קריאת שמע ולא יתפללו'.

עכשיו התעוררה שאלה אצל ההורים החרדיים, האם מותר להם להעביר את ילדיהם לבית ספר אחר, שכן אם יעשו זאת יישארו התלמידים החילוניים ללא כלום.

בשאלה כזו אי אפשר כמובן לפסוק לבד. אחד ההורים שביקש להעביר את בנו לת"ת, נסע לבני ברק, ופנה אל מרן החזון איש זצ"ל, והציג בפניו את השאלה.

בנו של השואל, סיפר לי שאביו סיפר לו שמרן זצ"ל קם מכסאו, והחל להתהלך בחדרו מצד לצד, כמה פעמים. כך במשך דקות ארוכות.

לאחר מכן הפטיר ואמר: אינני יודע מה להשיב!

מה שאני מציע, המשיך החזון איש, שתפנו אל המרא דאתרא בשוב שלכם, והוא יזכה לסיעתא דשמיא לדעת מה להשיב!

מִרְן הַגַּר"ח הַזְכִּיר גַּם אֶת כּוּחַ-הַרְבִּים

אני לא מכיר מקרים דומים שבהם החזו"א לא השיב על שאלות שהוצגו בפניו. ויש לשאול, שלכאורה ספקו של החזו"א צריך ביאור; וכי אדם שומר תורה ומצוות המעוניין ללמד את בנו תורה, חייב להפסיד זאת כדי לזכות את בן-חבירו בק"ש-תפילה-וציצית?

כשהייתי אצל גיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, הסברתי את ספקו של החזו"א בדברי הגמרא (בבא בתרא, כ"א א') 'ברם זכור אותו האיש לטוב, ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל; שבתחילה מי שיש לו אב, מלמדו תורה, מי שאין לו אב, לא היה ללמד תורה וכו', עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה, ובכל עיר ועיר' וכו'.

ויתכן שעל זה הסתפק החזו"א, שהרי בגלל תקנת יהושע בן גמלא מחויבים כל האבות, גם שומרי התורה, לדאוג לשאר הילדים, כדי שתתקיים התקנה, ולכן יש צד שלא להוציא את הילדים; אבל בכל זאת אין הדבר ברור, כי מה אשמים הילדים שומרי התורה שהם אינם לומדים משניות וגמרא. ואולי זה היה ספקו של החזו"א. ואם האב רוצה שבנו ילמד תורה, הוא יכול ללמוד איתו בעצמו אחרי הלימודים בבית הספר, או שישכור לו מלמד.

מרן הגר"ח קניבסקי הוסיף שבסיפור של פרדס חנה יש גם את כוח-הרבים, כיון שמדובר בתלמידים רבים שהגיעו מבתיים חילוניים, ואם שומרי התורה יעזבו, לא יתפללו אלה וגם לא יקראו ק"ש. וספקו של החזו"א היה עד כמה אנחנו צריכים לכוח-הרבים בעניינים אלה.

מרן הגר"י אברמסקי יושב עם רעייתו וסיפר לה כל מה שעבר עליו באותו יום, לפרטי-פרטים

שמעתי חידוש מהרבי שלי מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל בענין שלום-בית, וגם הוא קשור לענין אריכות ימים ושנים, כפי שהבאנו לפני-כן בענין מצוות כיבוד הורים.

מרן הגר"י אברמסקי, שגדלותו בתורה וביראה הגיעה לשיאים לא-נודעים, כיהן גם כנשיא וועד הישיבות, ויצא פעם - באוטובוס - מביתו בשכונת בית-וגן לרחוב 'הישיבה' בשכונת גאולה, ונכנס אל ראש הישיבה מרן הגר"י סרגא, כדי לבקש ממנו שישתתף יותר בכינוסי וועד הישיבות.

כשהיה בדרך-חזור לבית וגן, התלבט מרן זצ"ל האם לנסוע באוטובוס או במונית, והחליט לבסוף לעלות שוב על אוטובוס, שם פגש ביהודי שסיפר לו כמה דברים. והנה, בהגיעו לביתו, הוא מוצא את אחד מראשי הישיבות הממתין לו, אבל הגר"י אברמסקי נכנס למטבח, שם ישבה אשתו הרבנית, נכדתו של הרידב"ז, והחל לספר במשך דקות ארוכות כל מה שעבר עליו היום.

ראש הישיבה האזין ושמע איך הרב אברמסקי מספר לרעייתו את הכל, לפרטי-פרטים, עם מי נפגש, ואיך הגיע לישיבת חברון, ואת מי פגש בדרך, וגם את הסיפורים ששמע בדרכו באוטובוס, וכו' וכו'.

כאשר יצא סוף-סוף אל מסדרון הבית, שם המתין ראש הישיבה, פנה מרן הגר"י אל אורחו, ואמר לו: 'אולי הינך מתפלא כיצד בזבזתי את זמני על הסיפורים שסיפרתי לאשתי, וגם הטרחתי אותך לכאורה שלא-לצורך, אבל תדע לך שאם התורה כתבה (בראשית, י"ב ט"ז) 'ולאברם היטיב בעבורה', הרי שכל הטובות הבאות על האדם, באות רק בזכות אשתו, ו'היטיב' הפירוש הוא לא רק בעושר ובנכסים, אלא גם בעצם החיים, דהיינו שהבעל שמכבד את אשתו יזכה גם לאריכות ימים.

ואם חפץ אנוכי בחיים, עליי לכבד את רעייתי כיאות, ולהתנהג כפי שהתנהגתי, אמר מורי-ורבי.

"כאשר אני שומע את קולך, נדמה לי שהרידב"ז מדבר..."

עבורי היה זה חידוש, ובעצם שני חידושים שמענו כאן. ראשית, בעצם זה שהפסוק 'ולאברם היטיב בעבורה' נסוב גם על אריכות ימים, שכן בתורה עצמה מדובר על צאן ובקר. ושנית - כיון שאם היו שואלים אותנו בזכות מה זכה הגר"י אברמסקי לאריכות ימים, היה אפשר להשיב בחירוצים רבים, בכוח התורה האדיר שלו, בכוח קידוש השם העצום שעשה, בכוח הרבצת התורה והעמדת התלמידים, ועוד כהנה וכהנה.

אבל מרן הגר"י אברמסקי תלה את אריכות הימים שלו בכבדו את רעייתו.

כמו-כן נספר שכאשר בעל ה'חזון יחזקאל' היה מדבר עם אשתו המְשַׁכֶּלֶת והצדקנית, היה אומר לה: "כשאני סוגר את עיניי ושומע אותך לדבר, נדמה לי שהרידב"ז מדבר..."

כל ענף טוב - משורש מי יונק?

צריך לזכור שכל הברכות שבאות לאדם בביתו, בזכות מי הן באות? - הרי אומר, בזכות אשתו. כל שְׂפִיעַת הַטּוֹב, ברוחניות ובגשמיות, עוברת דרך צינור ראשי אחד: אֵם הבית! היא-היא המוריקה על ביתו ברכות עד בלי די, ועטרת זהב ענודה לראשה.

וכי לא כך שנינו (מדרש רבה, פרשה ס' פסקה ט"ז): "כל ימים שהיתה שרה קיימת, היה ענן קשור על פתח אהלה, וכיוון שמתה פסק אותו הענן; כיוון שבאת רבקה, חזר אותו הענן; כל ימים שהיתה שרה קיימת היו דלתות ביתו של אברהם פתוחות לרווחה, כיוון שמתה פסקה אותה הרווחה; וכיוון שבאת רבקה, חזרה; כל ימיה של שרה שהיתה קיימת, היתה ברכה משולחת בעיסה; כיוון שמתה, פסקה אותה הברכה", וכו'.

אנו אין לנו שיש ושיג לדבריימעלה כגון אלה, אבל צריכים אנו להאמין שכל הברכה המצויה במעוננו, לפי דרגתנו ולפי ערך הדור, קיימת אך ורק בזכות הרעייה. בלעדיה, ח"ו, מעורטלים היינו מכל זה, מנועים מברכות-שפע אלו.

כך לא מדברים עם בעל!

באֵם הבית נוכל למצוא את כל המעלות הטובות. אין מְקַחְקִים של אלפי שנה יכולים להשפיע על המידות שטוו לה חז"ל, לאשה היהודיה. קצר המצע מהשתרע כדי לפרט כל מעלות אם הבית. רק דבר אחד נדע, שכל תווי האופי שציירו חז"ל לדמותה, וכל הכתרים שענדו לראשה, אינם שייכים רק לנשים מסוימות, אלא הסיהם הסמלים לדמות-דיוקנה וקלסתר האמיתי של כל אשה.

ואם מוצאים לפעמים טעם-לפגם בהנהגתה, הרי שיש לתלות זאת בדרך מקרה, או שהאשמה תלויה בך-עצמך, הבעל, שבמקום לחשוב שכוונתה של אשתך היתה לטובה, ורק לטובה, 'ידעת' שהיא ביקשה לקנטר אותך...

והנה דוגמה נפלאה לכך. בפרשת תולדות (בראשית, פרק כ"ז פסוק מ"ב) מספרת התורה שרבקה קראה ליעקב "ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם לך להרג", ולכן היא מְצַוֶּה אותו שיברח אל לבן אחיו חרנה. וכשרבקה אמרה זאת ליצחק, היא נקטה בסיבה אחרת (פרק כ"ז פסוק מ"ו): "קצתי בחיי מפני בנות חת".

וקשה, מדוע לא אמרה גם ליצחק את הטעם האמיתי שהיא חוששת מעשו, ותפסה בטעם אחר? וראיתי לאחד מרבותינו תירוץ מבחיל-לעלה-רעיון.

מהיכן ידעה רבקה שעשו אחיו מתנחם להרגו? הרי אומר, בנביאות. ואם כן היא צריכה לבוא לבעלה יצחק ולגלות לו שראתה בנביאותה על הסכנות הצפויות לבנם הקטן יעקב, ואין זה נאה שאשה תבוא לבעלה ותגלה את מה שהוא עצמו עדיין לא ידע, ותציג את עצמה כיותר חשובה ממנו.

אין זו שפה נקייה, כך לא מדברים עם בעל! איזו עדינות הנפש!

לפטירת מרן הגרא"מ שך זצ"ל, כמה מהנהגותיו של מרן ראש ישיבת פוניבז'. אחת מהן היתה קשורה לכריעות שכורע הקהל בראש השנה וביום הכיפורים ב'עלינו לשבח', ובעבודת הכהן הגדול.

עד שמרן ראש הישיבה היה מסוגל לבצע את הכריעה בכוחות עצמו, הוא עשה זאת; אבל כאשר לא היה לו כוח לכרוע, והוא היה נזקק לסיוע מן הצד, מרן לא כרע יותר! באומרו שהוא אינו רוצה להטריח אחרים.

חידוש גדול היה בכך, שכן מדובר במנהג וותיק מאוד, ועבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים מאזכרת לכולם את העבודה בבית המקדש. מאידך ברור כשמש, שמרן ראש הישיבה לא נהג כך אלא אם כן היה לו נימוק הלכתי.

ונראה לענ"ד, אמר מרן הרב שליט"א, שהרב שך שאב את מנהגו זה שלא לכרוע מהפסוק בספר שופטים (ט"ז כ"ח), כאשר שמשון התכונן להפיל את הבית על אלפי הפלשתים שהיו בו - וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר וכו' זְכַרְנִי נָא וְחַנּוּקִי נָא אֶף הַפַּעַם הַזֶּה הָאֱלֹקִים וכו'.

ורש"י במקום מסביר מה הפירוש ב'זכרני נא', מה ביקש שמשון שיזכרו לו. 'זכור עשרים שנה ששפטתי את ישראל, ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל זה ממקום למקום'.

רואים מכאן עד כמה חשוב הוא הדבר שלא להטריח אף אחד מישראל. ויתכן שמרן הגרא"מ שך לקח את מנהגו שלא לכרוע, מכאן.

התפלל ביחידות

דבר נוסף שראינו אצל מרן הגרא"מ היה שכאשר מסיבות

המתנה לכל אירוע

ספרי השמחה

של הגאון רבי
יצחק זילברשטיין

'לחנך בשמחה'

'שמחה בבית'

'מצוות בשמחה'
(2 כרכים)

'שבת בשמחה'

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות

053-310-3388

הרי לנו מושג עד כמה צריכים בנייהזוג לשמור זה על כבודו של זה, ולא לפרוץ פרץ אפילו בשיחה קלה שביניהם.

האם יש להעדיף לברך קודם על פרי הקדוש בקדושת שביעית? - שאל הרב שמעון ברכר זצ"ל את מרן הגר"ח קניבקי

בלייל שבת האחרון, פרשת 'וירא', חל יום הזכרון של הנדיב הרה"ג רבי שמעון ברכר זצ"ל, ומרן הרב הזכיר שליט"א כמה שאלות ששאל הנפטר הדגול את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. הגר"י זילברשטיין ציין בדבריו שגיסו מרן הגר"ח חיבב במאוד את שאלותיו של הרב ברכר, ואמר שהן שאלות יפות, שיש ליתן עליהן את הדעת.

השאלה הראשונה היתה בנושא הקדמת הברכות. מצאנו בדבר זה כמה עדיפויות כמו 'חביב', או 'גדול', או 'שבעת המינים'. הרב ברכר שאל את מרן שר התורה שליט"א על מקרה שבו מונחים לפני האדם שני פירות, האחד קדוש בקדושת שביעית, והשני לא, האם יש להקדים בברכה את פרי-השביעית, בגלל המצוות התלויות בו?

הייתי נוכח במעמד ההוא, ושמעתי שמרן הגר"ח השיב שאכן יש להעדיף את הפרי הקדוש בקדושת שביעית. להלן דן מרן הגר"י זילברשטיין מדוע לא הוזכר דבר זה בפוסקים.

השאלה השניה היתה באשר להקדמת 'פרי העץ' על 'פרי האדמה'. כיון שמצאנו שלגבי הברכה עצמה יש להעדיף את 'פרי העץ', האם כאשר אדם שומע שתי ברכות, בצד האחד עומד יהודי ומברך פרי העץ, ובצד השני פרי האדמה, האם יש להעדיף לענות 'אמן' על ברכת פרי העץ? ומרן הגר"ח השיב: כן, יש להקדים את פרי העץ.

השאלה השלישית היתה בנוגע למה שמובא שבזמן מגיפה יש להשתדל לברך מאה ברכות. מדוע, שאל הרב ברכר זצ"ל, לא מוזכרת גם מצוות הצדקה, עליה נאמר 'צדקה תציל ממוות'? והשיב מרן הגר"ח: הסיבה לכך היא שלפעמים יש מקרים שעניים לא מצויים לפני האדם, לכן נקטו בסגולת מאה הברכות שהיא תלויה באדם עצמו, וביכולתו להתחזק בהן באופן מיידי.

בזקנותו לא כרע מרן הגרא"מ שך בכריעות ביום הכיפורים, כי לא רצה להטריח אחרים לסייע לו. מה המקור לכך?

בשבת שעברה 'פרשת וירא', הזכיר מרן הגר"י זילברשטיין, בשל יום הזכרון ה-20

הרי לנו שכוונת השמטת הקרקע צריכה להיות משום שכ נצטוונו מפי עליון, ולא לשם מנוחתה ותועלתה, ואם כן גם כוונת השמטת הקרקע של אותו אדם אינה כפי רצון התורה.

והשבנו להם שיש ליתן לאיש ממלגות הקרן, כי כל שדה ששובתת בשנת השמיטה, יש בכך כבוד שמים עצום, כיון שהוא יתלה שלט גדול בשדהו 'כאן שומרים שמיטה', ואף שכוונתו של בעל השדה אינן לשם שמים, מכל מקום גם על כגון זה נאמר "מתוך שלא לשמה יבוא לשמה", ויתכן מאוד ששמירת השמיטה של האיש, תביאהו בס"ד גם לשמירת השבת! במקרה המדובר יש קידוש שם שמים גדול, כיון שהאיש ההוא, המתכוון לשמור שמיטה, הוא היחיד בכל היישוב שישמור את השביעית, ויתכן מאוד שהוא יצליח להשפיע על אנשים אחרים.

מסוימות לא יכול היה להגיע לתפילה בישיבה בזמן, התפלל ביחידות! כדי שלא להטריח את כל הבחורים לקום לכבודו.

וגם הנהגה זו נשאבת מדבריו הנ"ל של שמשון. שהרי בענין תפילה בציבור לא מצאנו מקור מפורש, בניגוד לענין שלא להטריח, וכפי שמפרש רש"י.

בענין זה אספר גם, הוסיף הרב שליט"א, שכאשר הגעתי פעם אל מר"ח מרן הגר"ש אלישיב, שהתקרב אז לגיל 100, ודיברנו בלימוד, ומר"ח הזכיר בדבריו את הרשב"א. רציתי לקום ממקומי כדי להביא את הרשב"א, אבל מרן הגר"ש ציווה אותי שלא לעשות זאת, אלא הוא-עצמו הרים את כל 100 שנותיו וקם להביא את הרשב"א.

וגם זה נשאב מאותה הנהגה של מרן הגר"מ שך, וכפי המקור שהבאנו מספר שופטים.

האם מותר ל'קרן השביעית' לתת מלגה למחלל-שבת?

השאלה דלהלן הגיעה מ'קרן השביעית', והיא נסובה על בעל שדה בארצנו הקדושה, שעדיין אינו שומר תורה ומצוות, ומחלל שבת בשדהו, בהשקיה וחרישה ושאר מלאכות הקרקע שאסורות בשבת קודש.

והנה, בערב שנת השמיטה, התפלאו אנשי 'קרן השביעית' לראות את בעל השדה הלזה במשרדו. קרן זו דואגת כידוע למתן מלגות מכובדות לבעלי שדות המשמיטים שדותיהם בשביעית. לתדהמת הנוכחים סיפר האיש שבכוונתו להשביט לגמרי את שדהו בשנת השמיטה, ואשר על כן הוא מבקש ליהנות מהמלגות החדשיות של הקרן. כששאלו אותו עסקני הקרן "האם כבודו נמצא בתהליך התקרבות ליהדות", השיב הלה בשלילה, ואמר: "שמעתי מאגרונומים מומחים, שמנוחת הקרקע אחת לכמה שנים, חיונית עבורה, ומביאה להתייעלות הגידול והצמיחה בשנים הבאות, ועל כן החלטתי שגם אני אוביר לגמרי את השדה בשמיטה".

כשביקשו עסקני הקרן לברר בעדינות, האם לאחר השמיטה הוא מתכוון לעבוד בשדהו ביום השבת, השיב האיש בכנות, שאכן ימשיך לעסוק במלאכות הקרקע בשבת.

ימשיך לרמוס את השבת רח"ל

באו אנשי הקרן ושאלו: האם ניתן להעניק לאיש זה מלגות מכספי הקרן, או שמא אסור ליתן לו, כי מצהיר שבאותה שדה שמחמתה הוא זוכה לממון, ימשיך לרמוס את השבת, רח"ל? ב'קרן השביעית' הוסיפו לציין לדברי המפרשים על הפסוק (ויקרא כ"ה, ב') ושבתה הארץ שבת לה, וכתב החזקוני: "פירש רש"י: לשם ה'. כלומר, לא תהא כוונתך להובירה כדי לט"יבה, אלא כדי לעשות מצוות הקב"ה".

וכעין זה ביאר האלשיך הקדוש: "אך העולה על רוחך, כי אולי עשיתי למען החזיק בכוח הארץ, בל יותש כוחה ולא תוסף תת כוחה לך בעצם אם תזרענה שנה שנה בלי הפסק, ושעל כן אצווך להוביר אותה לפחות שנה שביעית, למען תנוח ותנפש כעבדך ואמתך כמוך; הנה זה היו לא תהיה חלילה, כי אם שבתת קדושה לשם ה', וזהו ושבתה הארץ שבת לה, לשם ה' ולא לשם גיחא, מלאות תת כוחה שנה אחר שנה!"

בקרוב בעז"ה:

'לקיים'

ספר חדש עם פניניו המוסריים המרתקים של מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין, על פי סדר 'ספר המצוות הקצצר' של הח"ח, בצירוף מאות סיפורים חדשים

בשמחה ובטוב-לבב, ומתוך רגשי-

הודיה להשם יתברך, אנחנו

מודיעים על הופעתו - **בקרוב**

בעז"ה - של ספר חדש, שייקרא

'לקיים', עם פניניו המוסריים

המופלאים של מרן הגאון רבי

יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה

של רמת אלחנן, וחבר מועצת

גדולי התורה. הקטעים בספר

החדש, שנכתב ונערך ע"י הרב

משה מיכאל צורן, מסודרים על פי

'ספר המצוות הקצצר' של מרן

החפץ חיים. הספר החדש מכיל

אף הוא, ככל קודמיו, דברי אמונה

ובטחון, מידות טובות, הדרכה

בקיום המצוות, וביצור-מעמדו

וחשיבותו של כל יהודי בפרט,

בתוספת מאות סיפורים חדשים.

זכרונם - לברכה

במהלך החודשים האחרונים נפטרו מאתנו כמה מדמויות-ההוד שפיארו את שכוונתנו, חלקם באופן פתאומי, שהותיר אותנו בהלם ובאֵלם ♦ הבה נלמד מדרכיהם ומהנהגותיהם המשובחות

ובדיוק כאשר סיים "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", הניח ראשו על השלחן ויצאה נשמתו במיתת-נשיקה

מי שלא ראה כיצד נאבק הגאון הצדיק רבי **יעקב אקוקה** זצ"ל ללכת אחר ספר התורה עד הכנסתו להיכל, לא ראה אהבת תורה מימיו ■ לדמותו של המשגיח שהעמיד תלמידים רבים, שביום שלפני פטירתו עוד השתתף במנין הוטיקין ונראה נמרץ ורענן כמו תמיד ■ כי לא ידע האדם את עתו

יום ראשון בבוקר, י"ד אלול. מתפללי מנין הוטיקין ברמת אלחנן המומים. משפשפים עיניהם כדי להיות בטוחים שהמודעה עם האותיות השחורות היא נכונה... 'הגאון הצדיק רבי יעקב אקוקה זצ"ל!!!' 'יתומים היינו ואין אב'!!! מה קורה פה!!! הלא ביום ששי הוא הגיע למנין, והתפלל כהרגלו בדבקות ומתוך כוונה רבה, והיה נראה ממש כאחד האדם! האם השם המודפס במודעה, הוא אותו 'הרב יעקב אקוקה' שאנחנו מכירים, ושהיה כאן אתנו עד תמול-ששום!!!

כן; למרבה הצער זה היה אותו גאון וצדיק, מראשוני רמת אלחנן, שהתהלך בינינו, עמו"ש, במשך עשרות שנים, ולפתע-פתאום נקטף לבית עולמו. ביום ששי הוא נסע לבנו המתגורר בירושלים, ולאחר תפילת וטיקין אמר דברי תורה בפני המתפללים. לאחר הקידוש ישב כמנהגו לקרוא את כל ספר התהלים, ובדיוק כאשר סיים 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן', הניח ראשו על השלחן ויצאה נשמתו.

הגר"י אקוקה עזב את העולם במיתת נשיקה, לא לפני שעוד ביום חמישי מסר שיחה לתלמידיו בישיבת 'דרך חיים', השוכנת בבנין קהילת 'נתיבות חיים', ובה עודדם להמשיך ולקבל עליהם קבלות טובות לקראת ימי הדין והרחמים. לצד עמלו בתורה ויגיעתו בתורת המוסר, והַעֲמִידָתוֹ אלפי תלמידים, נציין כאן

שני דברים שראינו במו-עינינו, בהתגוררו בינותינו ברמת אלחנן. הדבר הראשון הוא, שהרב אקוקה מעולם לא התבטל, וגם בלכתו אחרי התפילה במשעול המוביל מבית הכנסת ברמת אלחנן לביתו שברחוב גיבורי ישראל הקפיד לעיין בספר, כדי לא לבטל גם את זמן-ההליכה.

בהקשר זה נספר שפעם, כאשר נפגשנו עימו, ניבדל לחיים, באותו משעול, ואמרנו לו 'בוקר טוב', והוא לא השיב, זכינו לקבל ממנו שיחת-טלפון ובו הוא מתנצל ברגש רב על כך שלא הגיב לברכת ה'בוקר טוב', והסביר: 'הייתי אז באמצע פסוק בספר תהלים, ולא יכולתי להפסיק. אני מבקש שתסלח לי...'

כך התנהג תמיד-תמיד. לא פעם כן, ופעם לא. תמיד, כשעשה את פסיעותיו באותו משעול, היה עם ספר בידו.

הדבר השני שראינו בעינינו הוא, שכאשר החזירו את ספר התורה למקומו, לאחר הקריאה, הקפיד תמיד ללכת אחרי הספר, עד להכנסתו להיכל. וגם זה היה תמיד! אף פעם לא ראינו אותו בצורה אחרת. לאחר גלילת הספר, וכשהספר היה בדרכו להיכל, הרב אקוקה היה אחריו. מה שמוכיח על אהבתו את התורה, ועל משיכתו הטבעית לכבד את תורת-השם.

זכה הרב אקוקה זצ"ל לעשות רצון השם בעולם. מי שהתבונן בדרכיו, יכול היה להבחין מיד שמדובר בעבד-השם אמיתי, שעושה בדיוק את מה שהוא צריך לעשות, לא מבזבז את זמנו לריק גם בשנות השיבה, משתדל להרביץ תורה ויראה ככל האפשר, ועכשיו הוא עלה לשמי-רום - בפתע-פתאום - לקבל את השכר המגיע לו. כמה מוסר אפשר לקחת מאופן הפטירה הפתאומי של הצדיק הזה.

ואנחנו מדגישים - 'מוסר', ולא מרה-שחורה חלילה... ו'מוסר' זה נקרא לקחת את עצמנו - עמו"ש - בידים, ולנצל את שנות-חיינו, וכל יום ויום, וכל רגע ורגע, כדי למלא את תפקידנו-שלנו בעולם הזה.

לא כל אחד נולד להיות משגיח בישיבה, אבל לכל אחד יש תפקיד. כל אחד!!! ואת מה שמוטל על ראובן, לא יוכל שמעון למלא בשום אופן שבעולם. והתפקיד של שמעון הוא בלעדי שלו, ואף אחד לא יוכל לקחת ממנו את המשימות הללו. הרב אקוקה

הגה"צ רבי יעקב אקוקה זצ"ל. מחלף במשעולי רמת אלחנן עם ספר בידו. חבל על כל רגע

התאונה בליז'ענסק

ברמת אלחנן שאבה ממנו כל החבורה דלילים מלאים באהבת התורה ובחכמת-חיים; בחסידות דאראג, אליה היה קשור הרה"ח רבי יחזקאל-דב מנדל זצ"ל בכל רמ"ח ושס"ה, סייע בהקמת המוסדות, והיה הרוח-החיה בתחומים רבים ■ כאן וכאן, ובכל מקום שהיה, לא יוכלו לשכוח את פניו החביבות, את מזגו הנוח ואת יחסיו הנלבבים עם כל בר-אנוש, מה שלא כל-כך מצוי בתקופתנו רבת-המהמורות והנסיונות

גם פטירתו הפתאומית של הרה"ח רבי יחזקאל-דב מנדל זצ"ל, חתנו של מוכבדנו יבדל לחיים הרה"ח רבי מנחם צבי לונגר, השרתה הלם ותדהמה בקרב כל תושבי רמת אלחנן. הרב מנדל נפצע קשות בחזרתו מהציון של ה'נועם אלימלך' בליז'ענסק, ועד טיסתו לשם התפלל בקביעות ב'קהל חסידים', ובימים האחרונים שלפני יציאתו מהארץ היה במנין הותיקין ונחשב כאחד מבני החבורה האהובים ביותר.

וכך, שבורים ורצוצים עד דכדוכה של נפש, ליוו המונים את מיטתו, ועדת חסידי דאראג, בראשות כ"ק האדמו"ר שליט"א, בראשם. הרב מנדל שכב על ערש דווי במשך מספר ימים, ודבר פטירתו, והוא במיטב שנותיו, בן מ"ח שנים, כאשר יתומים רכים נותרו בביתו, נגרר תגובות-צער אצל כל ידידיו, שלא האמינו שהאבן הטובה הזו נעקרה מהם בפתאומיות כזו.

הרה"ח ר' יחזקאל דב זצ"ל, או ר' בערל, כפי שִׁכְּנו אותו הכל, נולד ליבדלחט"א אביו הרה"ח רבי חיים יחיאל מנדל, וכבר במעלליו יתנכר נער בשקידתו העצומה בלימוד התורה, ובטוב לבו, ובלימודיו בישיבה בשקידה ובהתמדה, ביראת שמים ובעבודת המידות.

כשהגיע לפרקו נשא את זוגתו תחי', לבית לונגר, ויחדיו הקימו בית נאמן לה' ולתורתו, על אדני התורה והחסידות, כאשר הוא משקיע את כל כוחו ומרצו בחינוך ילדיו אשר היו קשורים אליו בעבודות אהבה. המנוח היה דמות ומופת לצורת חסידישער-ייד', ולצד היותו טרוד על המחיה ועל הכלכלה, עשה מלאכתו עראי ותורתו קבע.

כל יומו היה סביב השיעור בו השתתף בשעות הערב, שיעור ב'דף היומי' בו זכה לסיים את השי"ס יחד עם כל בית ישראל, ובהמשך - בלימוד 'עמוד היומי' כתקנת כ"ק האדמו"ר מדאראג. קביעות העיתים שלו לתורה היתה לאות ולמופת, בהקפדה יתירה ומיוחדת להיות בשיעור בזמן, ואף קודם לכן, עד שאחד מדיירי הרחוב הסמוך העיד שניתן היה לכוון את מחוגי השעון בשמונה וחצי בערב, בשעה שנראתה דמותו מְהֻלָּקֶת לשיעור, וזאת גם לאחר יום עבודה עמוס ומפרך.

מסירות רבה היתה לו למוסדות של קהילת דאראג. שנים רבות היה הולך מדי ערב לגייס תרומות עבור צרכי המוסדות ואחזקת התורה, וביתר-שאת בזמנים מיוחדים כמו ימי הפורים וכדו'. בכל הזדמנות היה מחפש לעזור ולסייע, אם בהשגת תרומות, אם בדרכים אחרות.

פעל רבות בצרכי ציבור במסירות נאמנה, והכל בהצנע לכת ובענוות-חן. זכור לכל שבערב ראש השנה, בעת שנוצר צורך לפעול בהיכל ביהמ"ד עבור התקנת מערכת מיזוג וצרכים נוספים למען יוכלו להתפלל במקום ברי"ה ויוהכ"פ בהרחבת

הגה"צ רבי יעקב אקוקה זצ"ל 'רודף' - בקביעות - אחר ספר התורה לפני הכנסתו להיכל

עם רבינו המרא דאתרא שליט"א

עובר לפני התיבה כשליח-ציבור

המומים. רק אתמול הוא התפלל אתנו!!!

זצ"ל, שבזמן חיותו כאן, אתנו, יכולנו ללמוד כיצד מנצלים את הזמן היקר שניתן לנו מן השמים, יכול עתה ללמדנו - גם בהיותו בגן-עדן - שבאמת לא יידע האדם את עתו, ואין מי שיכול לומר 'לי זה לא יקרה'. מי שראה אותו נכנס למנין הותיקין באותו יום ששי, כשהוא נמרץ וזריז, באמת שלא יכול היה להאמין למראה המודעות השחורות שנתלו על הלוח.

כל אחד יאמר לעצמו - חזק חזק ונתחזק, ויהיה גם החיזוק הזה לעילוי נשמתו הטהורה.

כל-כך מצוי בתקופתנו רבת-המהמורות. אי אפשר היה לעבור לידו, ולא לזכות לחיוך ידידותי שמשך את הלבבות לקרבתו.

דברי-נוחם מיוחדים נשמיע כאן לכל משפחתו הנכבדה, וגם למכובדנו הדגול הרה"ח רבי מנחם-צבי לונגר שליט"א, איש האמונה והבטחון, שחתנו זה סייע לו מאוד בעבודתו, והיה לו לעזר רב בכל העניינים. אנחנו חיים כאן בעולם ארעי, והכבוד הגדול והשכר העצום המובטח לבעלי-האמונה - יגיע להם בעולם הנצחי, אחרי מאה ועשרים.

ובמיוחד לאנשים כאלה, כמו רבי מנחם-צבי שיחי, שגם לאחר כל התלאות והיסורים העוברים עליהם, לא מש החיוך מפניהם, חיוך שנובע מאמונה עזה ויוקדת באבינו-שבשמים, הטוב והמטיב, ובקקום שיפלו לתהומות של עצב, הם עוד קמקקים את כל סביבותיהם.

'אפשר לדקור אותי', אמר לאחות שבאה לעשות לו בדיקות, ו...המשיך באמירת השיעור

מוסד של איש אחד המעביר שיעורים למאות רבות של תלמידים, מהם קצינים בכירים בצבא ובמשטרה ■ מסירותו של הרה"ג רבי **יהונתן מרדכי ילון** זצ"ל לתלמידיו היתה כה עצומה שגם כאשר היה מאושפז, והאחות באה לדקור אותו לצורך בדיקות, והוא אמר שיעור, הושיט את היד, ואמר 'תדקרי אותי', והמשיך בשיעור, כשמעברו השני של הקו לא משערים מה עובר עליו ■ הרב ילון גידל את תלמידיו וטפחם במסירות אין קץ, ולא וויתר על אף אחד מהם ■ והם היו כל-כך קשורים אליו, עד שבפטירתו עשו חלקם 'קרעה'

פרק מיוחד של קבלת יסורים באהבה, וקשף עבודת-השם ולימוד התורה מתוך עוצם-הכאבים, נחתם עם פטירתו של ידידנו הרה"ג רבי **יהונתן מרדכי ילון** זצ"ל, ששנות מחלתו הקשה לא הפרידו בינו ובין בוראו, אלא אדרבה העלו אותו לשיאים בלתי-נודעים של חיוזק ודבקות בהשם יתברך.

רק לאחר שנפטר ועלה בסערה השמימה, התגלה חלק קטן ממעשיו והרבצת-התורה המיוחדת שלו. כמעט אף אחד לא ידע מה עושים בהלווייתו כל-כך הרבה קצינים בכירים בצבא ובמשטרה, שרבים מהם הוזילו דמעות בעת ההספדים. והכל התחיל עם שני בני-דודיו ששרתו בתפקידים בכירים בצבא, והחלו ללמוד איתו יום-יום, ועל פי הכלל של 'חבר מביא חבר' הצטרפו מדי יום עוד ועוד קצינים, עד שבתקופה האחרונה לחייו היה הרב ילון לומד - והכל בשיחות טלפוניות - עם כ-250 קצינים, חלקם בדרגות גבוהות מאוד.

אחת הכלות בבית משפחת ילון, כתבה לאחר פטירתו את השורות הבאות: אבא הותיר עלי רושם עז, והפליא אותי בנועם הליכותיו והנהגותיו שראוי שנשכיל ללמוד מהם ולדבוק בדרכיו. בבחינת "והחי ייתן אל ליבו". נפלה בחלקי הזכות להתארח הרבה אצל משפחת ילון בשבתות, חגים וימי חול, לחזות מקרוב ולהתפעל.

בכל פעם שהגעתי לבית, קולו הערב של אבא התנגן ברקע, בעת שמסר את שיעוריו. דלת הסלון היתה סגורה, ובפנים ישב אבא

הרה"ח רבי יחזקאל-דב מנדל זצ"ל

הדעת, היה זה ר' בערל שבמשך שלושה ימים רצופים פעל ללא לאות, גם בתנאי חום קשים, ביגיע כפיו ובעבודה קשה, לרווחת ולתועלת הציבור.

כך גם בשנים הראשונות של מסעות-הקודש הקבועים של הרבי שליט"א שנסע לפקוד את ציון בעל היאמרי שפר' זי"ע בדאראג, ושאר קברי צדיקים באירופה, היה ר' בערל מהנושאים בעול ומהפועלים ללא לאות, להצלחת הנסיעות. תקופה ארוכה היה חבר בארגון שהתנדב לסייע לציבור אני"ש לקיים שמחות במחירי עלות, ולשם כך היה מופיע ומושיט יד בארגון האירוע, גם לאחר יום עבודה מתיש ומעייף.

פרק מיוחד בפרשת חייו היא התמסרותו המופלאה עבור 'הכנסת אורחים' שעל יד ציון הרה"ק בעל 'נועם אלימלך' מליז'ענסק זי"ע, אשר בו היה דבוק באופן מיוחד, ומה 23 שנים שלא החסיר 'כ"א אדר' אחד בליז'ענסק. אי אפשר להביע עלי-גליון את גודל כאבו כאשר נאלץ לוותר על מנהג זה בשנת הקורונה.

דבר-פלא הוא כי גם פטירתו מן העולם קשורה היתה לציון הק' בליז'ענסק, וזאת כאשר לאחר נחיתה בוורשה ונסיעה שהתארכה יתר על המידה, הגיע בשעת לילה מאוחרת לעיר קראקא. כעבור כשעתיים ומחצה העיר ר' בערל את ידידו לתפילת שחרית בביהמ"ד בעיר, כי לאחר מכן לא ימצאו מנין להתפלל בו כראוי, משם נסעו במשך כמה שעות לליז'ענסק, שם העתירו בתפילה ובתחנונים על הציון הק', ומשם המשיכו בנסיעתם, ותוך כדי הנסיעה אירעה התאונה הנוראה.

גם ברמת אלחנן שאבה ממנו כל החבורה דליים מלאים באהבת התורה ובחכמת-חיים, ורבים נעזרו בו בעצה והכוונה בתחומים שונים.

ועיקר-העיקרים הוא, שאי אפשר לשכוח את פניו החביבות, את מזגו הנוח ואת יחסיו הנלבבים עם כל בר-אנוש, מה שלא

עם הטלפונים והספרים, ומסר שיעורים בזה אחר זה. היינו פותחים את הדלת לומר שלום, אבא היה מחייך לעברנו ובין טלפון לטלפון שואל לשלומנו עם חיוך ענק, מודה לנו שבאנו ומרעיף עלינו מטר-ברכות וכל מילי דמיטב.

גם בימים הכי-קשים לא נשמעה מפיו מילת טרזניה או כעס. הוא גם השתדל מאד שלא להכביד על הסובבים ולא לצער אותם, ותמיד נתן תחושה טובה והשרה סביבו אורה נעימה. "אבלו בליבו וצהלתו בפניו".

האמונה והשמחה היו חרותים על דגלו. המשפט: אלוקים לא חייב לי כלום, היה שגור על לשונו, ולא רק בפיו אלא בכל הנהגותיו ואורח חייו. אבא הצטיין במידת ההודיה, היה מודה לכל אדם על כל דבר ולו הקטן ביותר. נתן לשני תחושה של חשיבות ומשמעות גם על דברים קטנים ממש.

מסירות נפשו להרבצת תורה הייתה מעוררת השראה, היו פעמים רבות שראיתי שאינו חש בטוב, תוך כדי מסירת השיעורים היה מקיא... ולפעמים היה חלש מאד. ובכל זאת לא וויתר. היה מבקש מהלומדים להמתין רגע, אזור כוחות וממשיך, וכך עד חודשים ספורים לפני פטירתו.

גם ממיטת חוליו בבית החולים המשיך למסור שיעורים. כאשר נודע לו שהוא מתאשפז, הביא עמו את כל הספרים, והרביץ תורה מחוץ לחדרו, כדי לא להפריע לחולים האחרים. וכך המשיך במסירות נפש להרביץ תורה בקרב תלמידיו. הצוות בבית החולים היה המום להיווכח שגם במצבו הקשה הוא עסוק בדברים כאלה.

פעם חיפשו אותו האחיות כדי לעשות לו בדיקות ומצאו את אבא מעביר שיעורים מחוץ לחדר. האחות אמרה לאבא שצריך לעשות בדיקות. והוא הגיב: הנה היד שלי, תדקרי... ואני אמשך בשיעור. ותוך כדי שדוקרים אותו המשיך להרביץ תורה, כשמעבר השני של הקו תלמידיו לא משערים מה עובר עליו ממש ברגע זה...

גם החולים האחרים נדהמו ממסירותו וטוב-ליבו. אבא הודה

בדרכו לשיעור. עם גמרא ביד

עם מרן הרב שליט"א במורים

קצינים בכירים בהלוויה. חלקם עשו 'קריעה' כדין תלמיד

מרן הגר"י זילברשטיין מניח תפילין לאחד מבניו של הרב ילון זצ"ל

חבוק ודבוק בספר התורה. הרב ילון זצ"ל

לצוות על כל דבר, ולו הקטן ביותר, ותמיד הקדים בשלום וחיוך. פעם קרה שאחת האחיות לא נזהרה, ותלשה בחוזק 'פלסטר' שהודבק לו לאחר ניתוח. הפעולה עוררה כאב עז, ואבא אמר לה באצילות ובנועם, "אם אפשר בפעם הבאה תעשי זאת יותר בעדינות"... ומיד הוסיף: "אבל, אל תפחדי, ה' יברך אותך"...

בליל הסדר האחרון זכינו להתארח בבית אבא, שהתאמץ מאד להשתתף במשך כל הסדר, והיה נתון בשמחה-רבתי. כשהגיעו אל הקטע "ונצק אל ה'", סיפר על הסגולה שיש כאשר כל בני הבית מבקשים יחד ישועה על כל מי שנזקק לישועה. והוא-עצמו התפלל בדבקות על רבים שידע שהם זקוקים לישועה, ורק בסוף, ביקש באצילות וענווה - "אני קצת חולה, או אם אפשר שתבקשו מאלוקים שאהיה בריא, כדי שאוכל ללמוד וללמד"... ומיד הוסיף: "אבל אלוקים לא חייב לי כלום... הוא עשה לי הרבה ניסים עד היום, אבל אני מבקש לפני משורת הדין"...

אבא הרבה להתפלל על אחרים ולבקש על צרכיהם. גם על תלמידיו היה מתפלל. כאשר הורידו אותו פעם לחדר-הניתוחים, לפני ניתוח מסובך מאוד, מלמלו שפתיו פרקי תהילים, ורעייתו שמעה שהוא מזכיר את בני משפחתו ואת תלמידיו, תוך שהוא מפרט את הישועה שכל אחד זקוק לה באופן פרטי.

'בשעה כזו תתפלל על עצמך', אמרה לו הרעה; אבל הוא המשיך להתפלל על אחרים...

אבא היה עורך מדי-יום חשבון-נפש וציין לעצמו במה הוא צריך להתקדם ולהתחזק. אין יום האתמול דומה לזה שאחריו. תמיד חשב מה אפשר עוד לעשות ולהוסיף ביראת שמים, תורה, תפילה ובמצוות שבין אדם לחברו. בכל פעם שהמחלה תקפה אותו מחדש, ביקש מהתלמידים באצילות לצרף עוד ועוד תלמידים לשיעורים - כדי שהזכויות תהיינה לרפואתו.

התרחק מכל פרסום, והצטיין במידת הענווה. פעמים רבות רצו לפרסם את המפעל הפרטי שלו בהרבצת התורה לקצינים, אבל הוא לא הסכים בשום אופן. ומאידך, כיבד את תלמידיו בצורה מעוררת-השתאות. אהב אותם ודאג לשלומם, ומסר נפשו בכל לב ללמוד איתם.

אור. כמה אהבת אותנו, תלמידך! כמה סבלנות היתה לך אלינו! איזו מסירות! לא הקשקש את עצמך לכלום. אף פעם לא לימדת אותנו, תמיד למדת אתנו. כבודך האישי מגוחך בעיניך.

בעזות של קדושה נוראה המשכת לרדוף אחרי יהודים יקרים שהתרחקו מהתורה, התקשרת לטלפון האישי של מפקד הבסיס או מפקד הטייסת, של המג"ד, של הד"ר והפרופסור, מבלי להתחשב באלפי הפעמים שדחו אותך. השם שלך שהופיע על הצג כשיחה שלא נענתה, עורר בהם ללא ספק הרהורים של תשובה.

עכשיו, משנפרדת מהגוף שייסר אותך כל כך, הקשקש לעשות שם, למעלה, את מה שעשית כאן, בינינו. התפלל עלינו, היה מליץ טוב בעדנו. אחי היקר לי, נוח בשלום על משכבך. בלכתך נחסרה מגדולתו של השם בעולם, אבל אנחנו נתפלל שיתגדל ויתקדש שמייה רבה.

◆ ◆ ◆ **כיצד ידע החילוני לברך כל-כך יפה?**

תלמידי החיד"ר ברמת אלחנן יזכרו היטב את הרה"ג רבי אליהו מונק זצ"ל, ויידעו לספר על המאמצים שהשקיע בטיפוחם של החלשים שביניהם ■ אמנות מיוחדת היתה לו לשחרר את תלמידיו מלחצים ■ והסיפור המדהים על הפועל שידע לברך, גם לאחר 60 שנה...

מנופה של רמת אלחנן נעקרה דמות של מחנך בעל-שם, מדמויות ההוד-וההדר של אנשי החינוך, שידע כל ימיו שהדבר הראשון שצריך לעשות לתלמידים הוא - לעודד אותם, ולהסיר מעליהם את כל הלחצים והמתחים המפריעים להם ללמוד.

כזה היה מכובדנו הדגול הרב הגאון רבי אליהו הכהן מונק זצ"ל, אביו של יבדל לחיים ידידנו הרה"ג רבי עזריאל שליט"א. את עיקר ימי חייו השקיע בעבודת החינוך, בתחילה בשוב באר יעקב, וכבר שם זרח אורו והשפיע על הצעירים שהתחנכו אצלו. לאחר מכן שימש כארבעים שנה בתלמוד תורה 'שארית ישראל' בפתח תקוה. בתפקידו החינוכי ראה כל ימיו שליחות מיוחדת והשקיע מאמצים ניכרים להעניק תשומת לב מיוחדת לכל תלמיד ותלמיד, ולהאחז את הלימוד על תלמידיו, וגם כשנצרך לחנכם עשה זאת בחכמה יתירה.

הגאון רבי תנחום פישוהוף שהגיע לנחם בימי ה'שבעה' סיפר שיום אחד הגיע לביתו פועל שהיה נראה כיהודי פשוט מאוד. לאחר כמה שעות עבודה ביקש הפועל לשתות, וביקשתי ממנו לברך. והנה, הופתעתי מאוד להיווכח שהוא לא רק יודע את הברכה, אלא אומר אותה בהטעמה, ממש כשומר מצוות מימים ימימה.

הפועל שראה בתמיהתי, אמר מי: 'למדתי בצעירותי אצל הרב מונק בבאר יעקב, ומה שלמדנו אצלו - לא נוכל לשכוח לעולם'. והיה זה יותר מ-60 שנה לאחר שהפועל ההוא סיים את לימודיו אצל הרב מונק...

היתה לו אמנות מיוחדת לשחרר את תלמידיו מלחצים הפוקדים אותם, בעיקר לפני מבחן. אחד המנחמים סיפר שבהיותו בכיתתו לפני עשרות שנים, נכנס הרב מונק לכיתה לפני המבחן ושאל את התלמידים 'איפה נמצאת חנות המכולת המשפחתית שלכם', וכל אחד השיב את המיקום המדויק. 'עו,

אבא היה מוסר את שיעור הדף היומי שלוש פעמים במהלך היום לקבוצות שונות של תלמידים. התאמץ גם באופן אישי עבור כל אחד מהלומדים והיה מתקשר אליהם כדי לתזכר אותם על השיעור. לא היה מונע מעצמו כל מאמץ והיה מתאים את עצמו לשעות המאתגרות של הלומדים.

היו כאלו שיכלו ללמוד רק בשעות מוקדמות מאד, ואבא היה מתעורר בשעות-לא-שעות כדי למסור להם שיעור, גם אם מדובר באדם בודד. אחד התלמידים אמר שהשיעור הכללי ארוך מדי בשבילו, ואבא מסר לו כל יום "שיעור פרטי" המותאם לרצונו. נזהר מאד לא לפגוע באנשים, ואם היה נראה לו שפגע במאן-דחו היה מפיץ אותו פעמים רבות. אבל על כבודו מחל בקלות.

עד יומו האחרון הקפיד על תפילה בציבור, וגם ממיטת חוליו, כאשר לא יכול היה להשתתף בתפילה במניין, ביקש להתפלל ולהניח תפילין. בימיו האחרונים, כאשר כבר לא היה מסוגל לדבר, עדיין

למלל במסירות את מילות התפילה, ובכל פעם שנאמרו בחדרו תהילים ודברי תורה אורו פניו, וניסה להשתתף.

תמונת-ההלוויה היתה כל-כך מרגשת! מאות אברכים ובני תורה, לצד אנשי צבא ומשטרה, שהכבוד וההערצה שרחשו לאבא היו ניכרים על-פניהם בהספדים, ובימי ה'שבעה'. עד כדי כך שחלקם עשו 'קריעה'.

במשך שנים עסק גם בהרבצת תורה בקרב ילדי תשב"ר, וחניך אותם במסירות ובנועם. במסדרונות הת"ת היה אוסף את כל אלה שנזרקו מהכיתות ומדבר על ליבם. והם, אהבוהו אהבה ללא מיצרים.

נצטט כאן גם את הספדו המרטיט של אחד הקצינים, ממשותפי השיעור הקבועים.

אחי אהובי, מורי ורבי, יונתן שלי, של כולנו! זכיתי להיות תלמיד שלך בשנים האחרונות, התחלנו בשמירת הלשון, ובהלכות שבת, והמשכנו להיפגש כל יום, כל יום! ללימוד גמרא, ולשיחת חברים מעודדת ומחזקת. גידלת אותי בעדינות, באהבה, במסירות אין קץ, בתבונה פשוטה, ואני כבר כל-כך מתגעגע - - -

היו לך שנים של מסירות אין-קץ בגידול תינוקות של בית רבן. חלקם תינוקות ממש, וחלקם תינוקות בתורה כמונו. זכית להקים מפעל מופלא, וחשאי, להפצת אור השם וגילוי כבודו בעולם. ספון בחדר הקדוש, ב'בונקר' באמצע בני ברק, חלונות ותריסים מוגפים, רק חריץ המעניק מעט אור.

בגדים פשוטים היו לגופך, אבל היית עטוף בתורה שכל-כך אהבת. מנותק מהעולם החיצוני שסביבך, מחובר ללב העליון ומשפיע ממנו תורה לכל כך הרבה יהודים צמאים.

התחלך אתנו, לובשי המדים, אבל אש התורה שבערה בך סחפה עוד יהודים רבים - הרופאים שטיפלו בך, הפרופסורים, וכל השאר. בתוך כל הכאב בו היית שרוי הקשקשך להדביק את כל הפוגשים בך באהבת התורה.

זכינו להיות תלמידים שעושים תלמידים, וגם ילדינו זכו ללמוד איתך. דור חדש שזכה אף הוא ליהנות מכמה דקות של

כרוך הדבר באותם ימים, בטרם קמו המוסדות המתאימים. כנצר לשושלת גדולי חסידי אשכנז, היה מקפיד מאד על כל מנהגי אבותיו, שלא להחסיר ולא להוסיף דבר, אלא לנהוג ולעשות הכל כפי שקיבל מאבותיו הדגולים.

זהירות מיוחדת היתה לו כל ימיו בענייני ממונות, והיה מדקדק ליטול שכרו רק עבור שעות הלימוד אף שהיתה לו

אז אתם רואים שהנכם יודעים להשיב תשובות נכונות, אז אל תילחצו גם מהמבחן'...

'ילדים חלשים' היו ממש ה'הובי' שלו, והוא חיבב את העיסוק איתם, וחזר ושינן יחד איתם את החומר שנלמד, בסבלנות אין קץ. כמו כן היתה לו גישה מיוחדת לילדים בעלי צרכים מיוחדים וחניכם מתוך סבלנות מופלאה למרות הקושי שהיה

שימו לב
לחיוכים
הנראים על
פני כל
התלמידים

הרב מונק
משתתף
באירועים
בת"ת
'אהל תורה'

הרה"ח רבי בנימין
פרידמן זצ"ל

הרה"ח רבי בנימין פרידמן עם
מרן הגר"ח מ' וואזנר זצ"ל

הרב ליפא פרידמן זצ"ל, אביו של רבי
בנימין, בבית הדפוס שלו, שם הודפסו
ספריהם של רבי'ם מגדולי הדור, כולל
ה'קהילות יעקב' (צילום מ. מ. ז.)

שליט"א, מ'חוג
חתי"ס, ובשנים
האחרונות התפלל
ולמד אצל הגר"י
סילמן שליט"א.

גבאי בית המדרש
'קהל חסידים'
אמרו לנו שיש
אנשים שתמיד יש
להם מה לומר
ולהעיר, ואינם
תורמים מאומה;

אבל רבי בנימין זצ"ל תרם הרבה כסף - ולא זיכר כלום!
למרות שהזדכך ביסורים קשים ומרים לא התלונן מעולם על
מצבו. מזה כשלוש שנים סבל מפרפורי לב, ולפני כשנה וחצי
השתילו בגופו קוצב-לב, וחל שיפור במצבו. בחול המועד
סוכות תקפה אותו חולשה קשה, וכמעט שלא היה מסוגל
ללכת. במהלך ימי חוה"מ עבר ניתוח קטן במעי, התאושש
מהניתוח, אבל ביום שמחת תורה לפנות בוקר, איבד את

עבודה מאומצת בשעות-לא-שעות בענייני הלימוד. כמו-כן לא
הסכים לקבל העלאה מעבר מקובל, או לקבל שכר מההורים,
כדי שמלאכת-החינוך תהיה בנקיות כפיים.

במשך 60 שנה, יום אחרי יום, לאחר שסיים את מלאכת
החינוך, קבע את לימודו עם חברותא ללימוד עיוני, והצליח
בחסדי שמים לסיים את השי"ס במסגרת החברותות הללו,
מלבד שיעוריו בלימוד הדף היומי.

בני ביתו ידעו שברגע שדלת-הסלון, שם למד, נסגרה, אי אפשר
לדבר עם אבא ולו מילה אחת. ככל שמדובר בעניינים שלא מן
הלימוד, הרי שהשעה הזו שבה למד עם החברותא - כאילו
אינה קיימת כלל בעולם.

לא פלא היה הדבר שבכל נושא תורני שבו עסקו, היה לו יד
ורגל תוך שהוא מגלה התמצאות לא-רגילה. בכל שיחה
טלפונית עם נכדיו היה שואל אותם היכן הם אווזים בלימוד,
ושוחח איתם בהתלהבות יתירה, וציין בפניהם ש"אין לי שום
דבר בעולמי חוץ מלראות את בני עוסקים בתורה".

האיש שְׁקִיּוּם אלפי עולמות

האמבולנס שחנה ליד ביתו בקביעות גילה את
עיסוקיו של **הרב בנימין פרידמן** זצ"ל, שרבים
הכירוהו כמייסד 'הצלה', אבל לא ידעו כמה
שעות-לא-שעות הוא מקדיש להצלת אנשים
ממוות לחיים ■ ועבשיו יבואו כל המוני
היהודים שהציל, וילמדו עליו זכויות-אין-קץ

אם כל מי שמציל נפש אחת, רק נפש אחת, מישראל, כאילו
קיים עולם מלא, שוו בנפשכם עם כמה עולמות התייצב
הרה"ח ר' בנימין פרידמן זצ"ל לפני בית דין של מעלה.

הכל ידעו שהרב פרידמן ייסד את 'הצלה' יחד עם יבדל לחיים
הרב אבישי באגד והרב נפתלי גרינבוים ז"ל, אבל לא הכל ידעו
עד כמה התמסר הרב פרידמן לתפקידו זה, וכמה זמן השקיע
על-מנת להציל יהודים מרדת שחת, פשוטו כמשמעו. נדמה
שאלפי אנשים, ומשפחותיהם, חבים לו ממש את כל חייהם,
כיון שהוא הצילם ברגע האחרון.

הרב פרידמן נסע יחד עם עמיתיו הנ"ל לחו"ל כדי ללמוד את
מקצוע ההצלה, הביא לארץ לחצני מצוקה לקשישים יחד עם
הרב משה אירנשטיין ראש העיר ב"ב, עוד לפני האישורים
שהתקבלו האישורים הרשמיים לכך. בעזרת הלחצנים הללו
זכה להציל קשישים רבים.

ידידנו זה, שהתפלל גם ב'קהל חסידים' ברמת אלחנן, התנדב
ב'עזרה למרפא', כשהאמבולנס שחנה בקביעות ליד ביתו,
ברחוב אבני נזר 6, שימש אותו - מעבר לשעות העבודה - כדי
להסיע אנשים חולים לפעילויות בריאותיות שהצילו את
חייהם, והסיע אותם אפילו סתם כדי להתאוויר ביום ובלילה.

את כל עיסוקיו אלה עשה בצניעות ובענווה, ובמסירות עד אין
קץ, כאשר אשתו תחי' סייעה לו ועמדה לימינו.

הרב בנימין פרידמן זצ"ל היה בנו של הרב יו"ט-ליפא זצ"ל,
מ'דפוס ליפא פרידמן, וחתנו של הרה"ח ישכר דב (בעריש)
אורגל זצ"ל ממושב בית חלקיה. למד והתחנך אצל הגר"י
אונגר זצוק"ל, והיה דבוק במורו ורבו עד לאין שיעור. לאחר
פטירת הגר"י, הסתופף בצילו של הגאון הרב אלטמן

הדופק, ולמרות ההחייאות שניסו לבצע, לא חזר הדופק לפעום. ועתה יבואו כל המוני היהודים שהציל ממוות לחיים, וילמדו עליו זכויות-אין-קץ.

ללמוד חברותא עם הגר"ש דבליצקי יותר מ-50 שנה

כאשר החזיק הרה"ג רבי **אברהם נקנסקי** זצ"ל ס"ת בזרועו היו שאמרו שספר תורה חי מחזיק בעץ-החיים של ספר התורה הקדוש ■ יותר מ-50 שנה למד חברותא עם רבי שריה זצ"ל, אצלו שימש גם כבעל-קורא וחזן ■ סבל ותלאה שאי אפשר לתאר עבר בימי חייו, אבל בשעות הקשות ביותר היה ליבו נתון לבוראו

את ההגדרה של חז"ל 'איזהו בן-עוה"ב, שייף עייל ושייף נפיק, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה', דומה שאפשר להתאים במדויק לדמותו של הרה"ג רבי אברהם-נתן נקנסקי זצ"ל, שנפטר בגיל 85, לאחר שבליה הקודם לפטירתו עוד השתתף בסיום מסכת בשיעורו של הגרמ"י שניידר שליט"א, אשר על שומעי-לקחו נמנה מדי ערב.

הרה"ג רבי אברהם נקנסקי זצ"ל

שהיה משנן איתם את הטעמים 7 פעמים כדי שייכנסו הדברים בליבם של הצעירים, ועשה זאת בניחותא-רבתי. כאמן מיוחד בעניינים אלה שימש גם בהכנת ילדים לבר-מצוה. היה שקוד על משנתו, ולא זו ולא הרפה ממנה במשך כל ימי חייו, ורק באהבה שגה תמיד. עד כדי כך שהמליצו שכאשר החזיק בס"ת, הרי שס"ת חי מחזיק בעץ-החיים של ספר התורה.

הגרמ"י נקנסקי זצ"ל ידע בימי חייו סבל ותלאה שאי אפשר לתאר. אבל מעולם לא התאונן וקיבל הכל באהבה גמורה. בשעות הקשות ביותר היה ליבו נתון לבוראו.

ספר מוסר היה בחייו, ונשאר נסתר עד יום מותו. יהי זכרו למשיב-נפש, ולשוב את נפשותיהם של עובדי-השם.

'השתדלו לנהוג בטוב לכל אחד מהסובבים אתכם'

התחלנו עם הגר"י אקוקה זצ"ל, ונסיים בו. בני המשפחה העבירו לנו חלק מדברי צוואתו המתייחסת לענין כבוד הבריות. את הדברים העתיקה משפחת אקוקה על גבי הקדס-מגנט מיוחד שאפשר לתלותו על קיר. וראויים הדברים להישמע באוזני הכל, עמו"ש.

'במלים אלו אני נותן לכם את הדבר הגדול והיקר ביותר', הוא כותב; 'אבקש שתמשיכו לעזור אחד לשני בכל מה שאפשר, תנהגו תמיד באחדות, עזרה לזולת, התחשבות, ובעיקר - איזהו מכובד המכבד את הבריות. לנהוג בטוב לכל אחד מהסובבים אתכם, ולכל בני אדם באשר-הם, במכובדות, בויתור, בעין טובה, תפרגנו תמיד... תמיד. ותזכרו מה שאמר הרב שטיינמן זצ"ל 'לא ראיתי מי שמפסיד מן הוויתור'.

כמה מתאימים הדברים להגר"י אקוקה זצ"ל שהעביר את כל חייו בדרך זו של וויתור, סובלנות ומכובדות, כלפי כל אחד מישראל.

הבה נדבק בדרכים ובדברים אלה.

היום נפתחת תכנית 'נשיח בחוקיך' לעידוד לימוד הלכות שמיטה בהיכלי הישיבות

כהדרכת ראשי הישיבות שליט"א ילמדו תלמידי הישיבות 2 הלכות מתוך הספר 'קיצור דיני שביעית' שיצא ע"י מכון 'שיח אמונה' * תוכניות ומבחנים, הגרלות ועידודים יתקיימו למשתתפים בתכנית 'נשיח בחוקיך' כפי הפרטים המתפרסמים בקו 'האיחוד' 08-313-2000 או בקו 'שיח אמונה' 03-308-5000 * במכתבו כתב רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א: "ובשנת השמיטה יש לקבוע מידי יום ביומו חק ולא יעבור לימוד שתי הלכות בהלכות שביעית ובזה ינצלו מכל הצרות"

חורף של שמיטה: ברגשי קודש נעלים, נפתחת היום תכנית 'נשיח בחוקיך' לעידוד לימוד הלכות השמיטה כפי הוראות והדרכות רבותינו ראשי הישיבות ומרביצי התורה שליט"א, לאור תקנת רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א במכתבו ערב שנת השמיטה: "ובשנת השמיטה יש לקבוע מידי יום ביומו חק ולא יעבור לימוד שתי הלכות בהלכות שביעית ובזה ינצלו מכל הצרות".

כזכור, במעמד האדיר של בני הישיבות של 'שיח אמונה' ו'איחוד בני הישיבות' שהתקיים בהיכל 'ארנה' בירושלים, הכריזו ראשי הישיבות שליט"א על החשיבות להצטרף לרבבות הלומדים מידי יום ב' הלכות השמיטה. כן הוכרו על הקמת תכנית 'נשיח בחוקיך' ללימוד הלכות השמיטה בשנה השביעית.

במסגרת התכנית הנפתחת היום ילמדו תלמידי הישיבות את הלכות השביעית מתוך הספר 'קיצור דיני שביעית' שיצא לאור ע"י מכון 'שיח אמונה', כשניתן יהיה להשיג את הספרים אצל הנציגים בעולם הישיבות, בכל שבוע יהיה הספק הלימוד מתוך הספר, ובסוף השבוע יתקיים מבחן שבועי קצר, כשהמשתתפים בו יכנסו להגרלה שבועית על סך 1000 ש"ח, והמשתתפים במבחנים היומיים יכנסו להגרלות על סך 3000 ש"ח בכל שבוע.

במקביל, מידי שבוע תפורסם בהיכלי הישיבות שאלה לחדודי על ההלכות שנלמדו באותם הימים, וניתן יהיה לענות על השאלה בתיבות של 'האיחוד' בהיכלי התורה. המשיבים תשובות נבחרות ישתתפו בהגרלה זו שבועית על סך 1200 ש"ח.

על פי התכנית, בסיום זמן חורף יתקיים מבחן מסכם בכתב של כלל הפרקים שנלמדו בזמן החורף, במוקדים נרחבים בכל רחבי הארץ, כשהמשתתפים יכנסו להגרלות נבחרות. בנוסף, יכולים הלומדים בישיבות סוגיות העוסקות בדיני השמיטה להגיש חבורות בדיני השביעית, כשהחבורות הנבחרות יזכו במילגות במעמד הסיום לתכנית, וכן יכנסו לספר החבורות שיצא אי"ה לקראת המעמד.

את פרטי התכנית וההשתתפות בשאלות ניתן לקיים בקו 'האיחוד' שמספרו 08-3132000, בקו 'שיח אמונה' שמספרו 03-308-5000, וכן בקו 'ישיבה על קברו' שמספרו 03-30-8-222 בשלוחת שנת השבע, או במכשירי נדרים פלוס.

ניתן להאזין לשיעורי השמיטה מהגרי"ש קניבסקי שליט"א שע"י מכון 'שיח אמונה', במערכת הטלפונית המורחבת לשמיעת שיעורי השמיטה לפי סדר הלימוד הקבוע של ב' הלכות מידי יום כתקנת רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א שמספרה 03-308-5000, במקביל ניתן להאזין לשיעורים במערכות 'קול הלשון' שמספרה 03-6171111 בשלוחה 31654076.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 59 | פרשת חיי-שדה תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדין גאון ישראל הגר"ד לנדרו במעונו של מדין ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין
להתייעץ ולהתברך לקראת צאתו למסע היסטורי לחיזוק עולם התורה והיהדות החרדית כולה בארצות הברית

לקראת מסעו ההיסטורי עלה מדין גאון ישראל שליט"א למעונו של רבינו מדין ראש הישיבה שליט"א, באומרו כי יוצא הוא למספר ימים לארה"ב לעורר לבב ישראל למען עולם התורה בארה"ק. במהלך שיוגם ושיחם של גדולי התורה שליט"א אמר רבינו מדין הגרי"ג שליט"א כי ענין זיכוי הרבים הוא ענין גדול מאד וכל הזכויות שייגרמו מכך יזקפו לזכותו, והוסיף וסיפר מה ששמע מהגר"ח ברמן שליט"א בשם הגרי"צ במברגר זצוק"ל, על יהודי פשוט מפתח תקוה שתדם את עזבונו לישיבת פונוביז' ומכספו קנו מכך ספרים עמ"ס גיטין, ולאחר מכן התגלה בחלום להגר"צ במברגר, ואף שהיה יהודי פשוט ציטט לו קטעים מחי' הרשב"א עמ"ס גיטין, ורואים מכך עד כמה גדולה מעלת זיכוי הרבים שכל ההשפעות מכך נזקפות לזכותו וכאילו עשאו בעצמו.

מדין הגר"ד שליט"א התרגש מאד ממעשה זה וביקש ממדין הגרי"ג שליט"א דשוות לספר בשמו את המעשה לנדיבי עם בגולה לעוררם על ענין גדול זה של זיכוי הרבים. לאחר מכן ברכו מדין הגרי"ג בברכת צאתכם לשלום.

מרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

בלימוד בביתו יום שני ו"ט מרחשוון

בכתיבת אותיות לביהמ"ד בית ישעיה - אשכנז

בחלאקה לילד בן 3

מעמד לישועתן של ישראל

התקיים בראשות רבותינו אדוני הלבנון אדירי התורה שליט"א
בחדרו הקדוש של מדינת החזון איש זלה"ה - שבתלמוד תורה תשב"ד

מסעו ההיסטורי של גאון ישראל מרן הגר"ד לנדו שליט"א לארה"ב
לחיזוק עולם התורה והאברכים בכלל ובארה"ק בפרט

באורה נדיד וחדג כיבד האדמו"ר מצאנז בשבע ברכות לנכדו את ראש
ישיבת אור ישראל הגאון דבי יגאל דוון שליט"א לשאת משיא תורני

מרן הגרב"מ אורחי מקבל לידיו את ספרו החדש עמ"ס נדרים

משגיח ישיבת מיר הגה"צ דבי בנימין פינקל שליט"א
בברכה בחופה אצל האדמו"ר'ם ממודזין, ואסלוי וליזנסק

מרן הגר"ד לנדו שליט"א בחתונת נכד
האדמו"ר מגורליץ ונכד האדמו"ר מסטריקוב

האדמו"ר דבי דפאל אבוחצידא מתנבך ממדון
ראש הישיבה בחופת נכד הדב אברהם פלוק

ראשי ארגון בוני עולם בחתיעצות וברכה אצל חבר מעצגה"ת
ראש הישיבה הגאון הגדול דבי אברהם יצחק קוק שליט"א

לרגל היאדצייט של מדרן בעל החזון איש
זצוק"ל, מדרן הגר"מ גריינמאן שליט"א
מסד שיחת חזקת בהיכל כולל עמל
התורה באחיסמך בראשות הגר"י
טופרוביץ שליט"א

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א
במעמד פתיחת הזמן במכונה לצעירים
'שמחת התורה' בב"ב

בעקבות האסון הנורא שפקד את הישיבה,
ראשי ישיבת נר זרח עוצם עלו קמיה מדרן
ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א
שהורה להתחזק בבין אדם לחבירו

מעמד הנחת תפילין לנין מדרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

זנין הגאון רבי אליהו וואלט גאב"ד ברזיל - נכד הגאון רבי דניאל גינזבורג מראשי ישיבת בית מאיר
בן להרב הגאון רבי יחזקאל גינזבורג מרבני ישיבת בית מאיר

שמחת הברית לנכד נשיא ישיבת פוניבז' הגר"א כהנמן

ונכד הגר"א פרידמאן משגיח בישיבת פוניבז' לצעירים בן הרב הגאון רבי יהודה פרידמאן מרבני כולל פוניבז'

ישיבת חברון

מרן הגר"ד בהן שליטא ראש הישיבה עם תלמידים לאחר שיעור כללי

ראש הישיבה הגרמ"מ פרבשטיק שליט"א

ראש הישיבה הגאון רבי שלמה כץ שליט"א

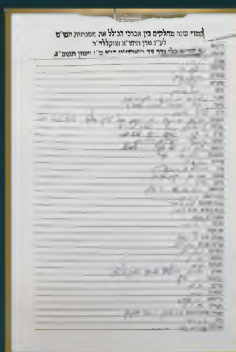
המשגיח רבי חיים יצחק קפלן שליט"א

נשיא כולל חזון איש

מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי

לקח על עצמו את לימוד מסכת סנהדרין לצד כל רבני ואברכי הכולל שמקבלים על עצמם כל שנה ביום היארצייט לסיים את חש"ס עד יום ההילולא הבא

מעמד סיום חש"ס

שנערך בישיבה"ק פונובויז'

לע"ג מרן המשגיח הר"י גוטרמן זצ"ל

להצטרפות חניך לסיורי המסע
להנחות ביקורת מקרה בארץ
שלח את בקשתך ל: K257910@GMAIL.COM
וכתוב בשורת קווא אקטין 062

פשוט לזכור!

אלפי לומדי תורה, הוגיה ושוחריה, נערים עם
זקנים, מחפשים את הנוסחה האמיתית לזכור את כל
תורתם שלמדו, ככתוב: "השמר לך... פן תשכח".

קלזכור
יגעת וידעת
תאמיו!

מהיום זה בהישג ידך, "כי קרוב אליך הדבר מאוד..."
באמצעות תוכנת "קלזכור" - שיטה גאונית, קלה ומדהימה,
וקורס ייחודי המקנה שיטה מיוחדת לחזרה ושינון התורה.

הדרך הבטוחה לידעת התורה

קלזכור

גרסה 3

02-644-9396

חייגו לקו המידע
להאזנת עדויות
ופרטים נוספים